

วารสารไทย THAI JOURNAL

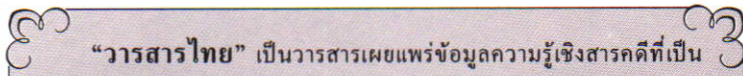
ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๖๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๔

“หลักการสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ปฏิบัติงานสำเร็จและเจริญก้าวหน้าได้แท้จริง คือ การไม่ทำตัวทำความคิดให้คับแคบ หากให้มีเมตตาและไมตรี ยินดี ประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะ ผู้ร่วมงานอย่างจริงใจ.... ”

พระบรมราโชวาท
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๐

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๖๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๓๙

หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125-572X

“วารสารไทย” เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์ แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา
นายสุธี อากาศฤกษ์

บรรณาธิการ นายชาคริต จุลกะเสวี

บรรณาธิการผู้ช่วย นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ

กองบรรณาธิการ นายทองดอ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวนิช นายวิจิตร อาวะกุล
คุณหญิงกนิษฐา เลชะกุล นายสมบัติ พลายน้อย
นางรัชกร เหมะจันทร์ นายปัญญา นิตยสุวรรณ

ฝ่ายจัดการ นายกิตติ จันทร์ส่อง

สำนักงานวารสารไทย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

อาคาร ๑๑ ชั้น ๓ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อย-

จปร. (เดิม) ถนนราชดำเนิน โทร. ๒๕๑๔๕๕๐

วารสารไทย เป็นเอกลักษณ์เผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป
ทรงสนและข้อคิดเห็นที่เป็นปรากฏในวารสารนี้เป็นของผู้
ผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องตรงกับความเห็นของ
บรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

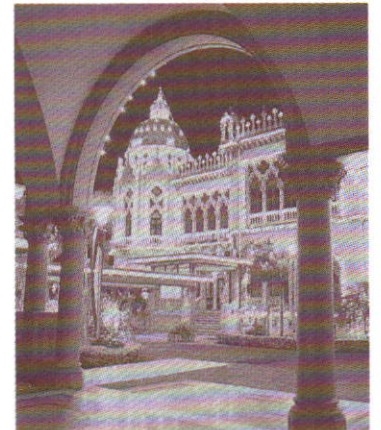
คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์ อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายวิจิตร อาวะกุล ประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสวี รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

นายทองดอ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวนิช คุณหญิงกนิษฐา เลชะกุล
นายสถิตย เล็งไธสง นายสมบัติ พลายน้อย
นางรัชกร เหมะจันทร์ นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางเนาวรัตน์ พลเดช นายสมาน นภายน
นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงกิจ นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ
นางสาวบุญศรี โชติวรรณวิวัฒน์ นางสาวอนันยา เจียมศรีพงษ์
นายกิตติ จันทร์ส่อง

พิมพ์ที่ บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด
๓๐๗ ซอยจันทราสุข ลาดพร้าว ๘๗ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
โทร. ๕๓๕๗๔๕๐-๔ โทรสาร. ๕๓๕๒๕๑๒

ปก : ดึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล
ในวาระมหามงคลฉลองสิริราชสมบัติ
ครบ ๕๐ ปี
(ภาพ : อนุตรา หงษ์สุวรรณ)

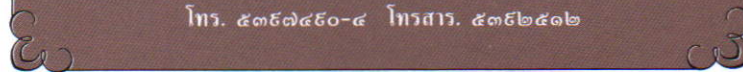
เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ

จาก

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

จากบรรณานิการ

ใ

นช่วงฤดูฝนปีนี้ก็ยังคงมีฝนตกมากเช่นปีที่แล้ว จึงได้มีอุทกภัยเกิดขึ้นในจังหวัดต่างๆ ทุกภาคของประเทศไทยเรา รวมทั้งในกรุงเทพมหานคร บางส่วนด้วยดี แต่ที่พสกนิกรชาวไทยได้พระบารมีปกเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานแนวทางแก้ไขด้วยประการต่างๆ โดยมอบให้หน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวข้องเตรียมการแก้ไขไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบแล้ว

อย่างเช่นที่เห็นได้ชัดเจนอย่างยิ่งก็คือ ได้มีโครงการขุดลอกคูคลองสายต่างๆ ให้ระบายน้ำได้อย่างสะดวกรวดเร็ว มีระบบการชลประทานซึ่งมีการเพิ่มเติมความสมบูรณ์ของประตูน้ำ และสูบน้ำขนาดใหญ่ช่วยในการเร่งระบายน้ำออกสู่ทะเล และมีโครงการ “แก้มลิง” รองรับน้ำไว้ด้วยในหลายพื้นที่ รวมทั้งบริการช่วยเหลือผู้ประสบภัยครั้งนี้อย่างรวดเร็วด้วย เหล่านี้เป็นต้น จึงช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายของประชาชนโดยทั่วไปได้อย่างยิ่ง

จึงนับเป็นพระเมตตาด้วยคุณธรรมอันประเสริฐยิ่ง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์พระประมุขของปวงชนชาวไทย ได้ทรงพระราชทานความช่วยเหลือให้แก่พสกนิกรของพระองค์ท่าน อย่างยากที่จะได้พบเห็นจากประเทศอื่นใดในโลกนี้

สำหรับวารสารไทยฉบับส่งท้ายงบประมาณปี ๒๕๓๙ นี้ ก็ได้รับความกรุณาจากนักเขียนหลายท่าน เสนอบทความอันเป็นประโยชน์มาให้ท่านผู้อ่านทั้งหลายได้พิจารณาด้วย คือ ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา ให้เรื่อง “บทกวีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” และเรื่อง “เก็บตกจากวรรณกรรมเก่า” คุณทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา เรื่อง “แนวพระราชดำริเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา” และเรื่อง “พระพุทธปฏิมาแก้วมณี” ซึ่งได้ข้อมูลและภาพประกอบจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ก็มีเรื่อง “นิทรรศการกาญจนาภิเษก” โดย คุณเนาวรัตน์ (พลเดช) ทองรมย์ เรื่อง “สวนป่าสิริกิติ์” โดย คุณหญิงคณิดา เลชะกุล เรื่อง “พ่อขุนบานเมือง” โดย คุณประพัฒน์ ตริณรงค์ เรื่อง “ผู้ตรวจการรัฐสภา” โดย คุณสุธี อากาศฤกษ์ เรื่อง “ความมั่นคงของครอบครัวกับปัญหาที่แฝงอยู่” โดย ศาสตราจารย์ ระพี สาคริก “ป้อมและกำแพงเมือง” โดย คุณสมบัติ พลายน้อย “เครื่องราชอิสริยาภรณ์กับตัวละคร” โดย คุณปัญญา นิตยสุวรรณ “พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ การสร้างคุณภาพ” โดย ดร.เย็นใจ เลหาวิช “หลวงประสานดุริยางค์” โดย คุณใหญ่ หนายน และ “กฎหมายสำหรับประชาชน” โดย อาจารย์สถิตย์ เสงีไธสง

จึงขอเชิญผู้สนใจติดตามอ่านดูได้ในวารสารไทยฉบับนี้

ชาคริต จุลกะเสวี

สารบัญ

บทกวีเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ๕

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ๖

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กับการสร้างคุณภาพ ๑๑

จุฬาฯ หล่อหลอมดวงใจ ทูลเกล้าฯ ถวาย
พระพุทธปฏิมาแก้วมณี แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑๔

เดชพระบารมีปกเกล้าฯ เกษตรกร ๒๖

นิตรรศการในงานพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ๓๘

สวนป่าสิริกิติ์ ๕๑

พ่อขุนบานเมือง ๕๘

ป้อมและกำแพงเมือง ๖๓

เก็บตกจากวรรณกรรมเก่า ๖๗

ผู้ตรวจการรัฐสภา ๗๐

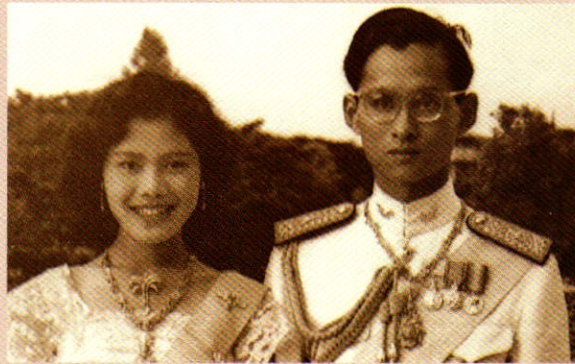
เครื่องราชอิสริยาภรณ์กับตัวละคร ๗๔

หลวงประสานดุริยางค์ ๗๗

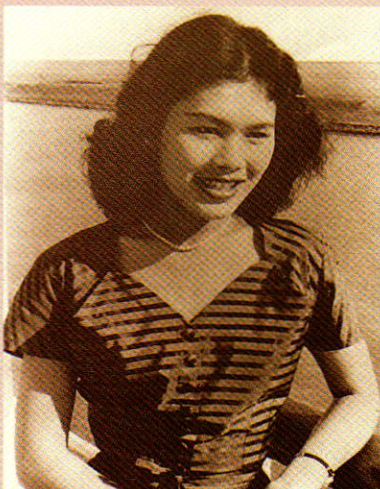
ความมั่นคงของครอบครัวกับปัญหาที่แฝงอยู่ ๘๓

สิทธิมนุษยชนกับโลภาวีวัฒน์ (ตอนจบ) ๘๗

บทกวีเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

จันทร์เพ็ญ
ก่อองประกายฉายพันพิรุณธรา
แสงโสมมิโลมโลกด้วยรัศมี
ทรงไฉมเล่าประเททุกซบปลูกปลอบไทย

สายฝน
ชุบชีวิตระอานระอุบนพสุธา
พระกรุณาบารมีที่ล้นดล
อาชีพรสปลื้มไทยได้คงคณ

แสงเย็นแจ่มกระจ่างกลางเวหา
ให้ชาวท้าวถิ่นชมกรมย์ใจ
บรมนาถราชินีผู้ยิ่งใหญ่
ด้วยแสงไฉพระเมตตาทั่วหน้าเอย

จากเมืองบมหลังลงตรงโลกท้าว
ให้พสกษาล้ำสุดได้หยดเย็น
คือฝนทิพย์โปรยปรายให้เจ้าถิ่น
เหมือนทรงพินิจวัดใหม่แก่ไทยเอย

ลดาภิเษก
 เชื้อชาติกษัตริย์พันธุ์อรุณ
 สมิเด็จพระบรมราชินีนาถ
 ทุกเขตคามตามไทไปเยี่ยมเยือน

พระบารมี
 คือแสงโสมเป็นระรื่นชื่นหัวใจ
 แสงตะวันขึ้นเป็นแสงแห่งชีวิต
 ขอสุริยจันทร์ของไทยในแผ่นดิน

ไหลผ่านภูมิประเทศที่อเขตซัดเท
 มนุษย์สัตว์พืชพรรณได้ดื่มกิน
 โดยเสด็จนามะราชดุสิตาลัยสินธุ์
 ไรยรินน้ำพระทัยให้สุขเลย

แห่งพระอัครนารีศรีพิสมัย
 คู่แสงไขสุริยะพระจักร์กริน
 แสงจันทร์ขลุ่ยไทยทุกถิ่น
 บรรดาโสมเสียงธารนนิยมนานเทอญ

ท่านผู้หญิง สมิโรจน์ วัฒติกุล ณ อยุธยา

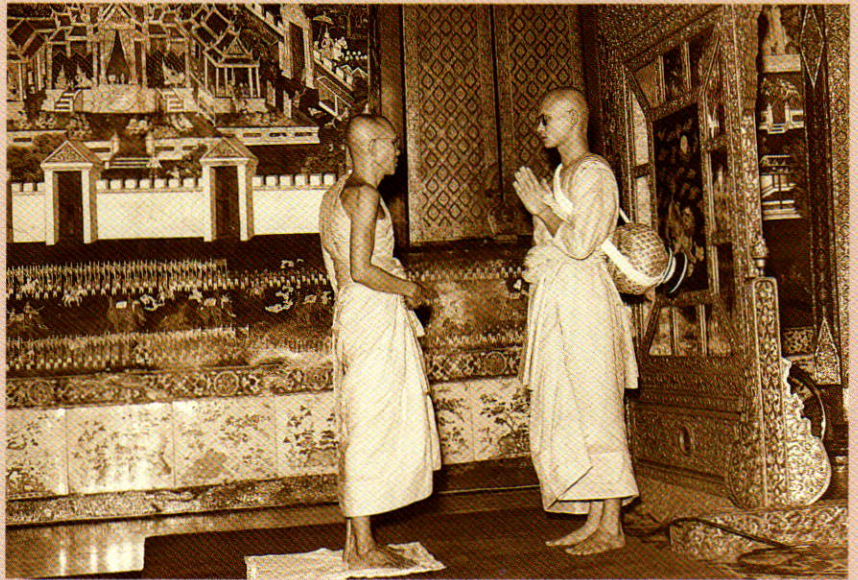

แนวพระราชดำริ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ทองต๋อ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา

ร

ัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภกเฉพาะในประเด็นที่ทรงเป็นพุทธมามกะพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชนอกจากจะทรงเป็นพุทธศาสนิกชนตามโบราณราชประเพณีและตามกฎหมายแล้ว พระองค์ยังได้ทรงเข้าพระราชหฤทัยแจ่มชัดในธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และทรงน้อมนำธรรมะนั้นมาเป็นพระราชจริยวัตร ทรงสมบูรณไปด้วยทศพิธราชธรรมเป็นพระบรมมหาราชธรรมิกราชโดยแท้ ยิ่งกว่านั้นยังมีพระมหากษัตริย์คุณทรงนำพุทธธรรมมาประศาสน์สั่งสอนข้าราชการบริพาร ตลอดจนอาณาประชาราษฎร์ในโอกาสต่างๆ อย่างแยบคายแนบเนียน จนไม่รู้สึกรู้ว่าพระบรมราชา-วาทต่างๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์นั้น ทรงหยิบยกมาจากหลักธรรมแทบทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้เรียบเรียงจึงขออัญเชิญแนวพระราชดำริเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มาเล่าสู่พี่น้องชาวไทยได้ชื่นชมในพระบารมีตามสมควรแก่เวลา

เสด็จฯ ออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

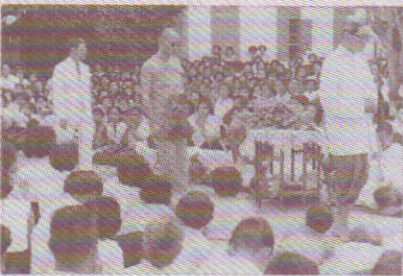
เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ และจะต้องเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาต่อในต่างประเทศนั้น พระราชกรณียกิจแรกเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คือ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ท่ามกลางสังฆสันนิบาตซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกทรงเป็นประธาน

พระราชประเพณีแสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริเริ่มขึ้นสำหรับพระราชโอรสที่จะเสด็จไปทรงศึกษายังทวีปยุโรป ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาพระราชโอรสเหล่านั้นมีพระชนมชันชาวยังน้อย ยังไม่มั่นคงในพระรัตนตรัย จึงได้ทรงจัดให้มีพิธีแสดงตนเป็นชาวพุทธ เพื่อให้พระราชโอรสทรงมีความเลื่อมใสและมั่นคงพระ

ทัยในไตรสรณาคม ยิ่งกว่านั้นหากมีเวลาอำนวยก็จะโปรดให้พระราชโอรสทรงบรรพชาเป็นสามเณรในระยะสั้นๆ ก่อนเสด็จไปต่างประเทศด้วย

ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น ได้ทรงศึกษาพระพุทธศาสนา

จากหนังสือและคำอธิบายของพระอาจารย์ที่ไปถวายพระอักษร ทำให้ทรงมีความรู้นอกเหนือไปจากที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงอนุสาสน์สั่งสอนและทรงชักนำให้สวดมนต์เป็นประจำ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินนิวัติพระนครเป็นการถาวรแล้ว ก็ได้ทรงปฏิบัติพระราชประเพณีบำเพ็ญพระราชกุศล ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดสม่ำเสมอตลอดมา จนถึงโอกาสอันสำคัญยิ่ง คือได้เสด็จออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ ที่ ๔ ที่ทรงพระผนวชระหว่างทรงครองสิริราชสมบัติ

พระราชดำรัสแถลงพระราชดำริที่จะเสด็จออกบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาพระราชทานแก่พระราชาภริยาในการเสด็จออกสืบทอดพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ ตอนหนึ่งมี

ความว่า

“...อันพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของเรา นี้ ตามความอบรมที่ได้รับมาก็ดี ตามความศรัทธาเชื่อถือส่วนตัวข้าพเจ้าก็ดี เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง มีคำสั่งสอนให้คนประพฤติตนเป็นคนดี ทั้งเพียบพร้อมด้วยบรรดาสัจธรรมอันชอบด้วยเหตุผลน่าเลื่อมใสยิ่งนัก ข้าพเจ้าเคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวยก็อยากจะอุปสมบทในพระพุทธศาสนาตามพระราชประเพณีสักเวลาหนึ่ง ซึ่งจักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชบูรพการีตามคตินิยมอีกโสดหนึ่งด้วย...”

ดังได้กล่าวแล้วว่านอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประพฤติปฏิบัติอยู่ในธรรมะของพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีพระมหากษัตริย์คุณพระราชทานพระบรมราโชวาทอันประกอบไปด้วยหลักธรรมอยู่เป็นประจำอย่างแนบเนียน ทั้งนี้ได้พระราชทานข้อแนะนำแก่บรรดาผู้นำทางศาสนาถึงวิธีปฏิบัติในการเผยแผ่พระศาสนา ดังเช่น พระราชดำรัสในการ

เสด็จพระราชดำเนินไปยังพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ว่า

“...เนื้อหาสาระและกฎเกณฑ์ของพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นจากการค้นหาความจริงของชีวิตด้วยปัญญามนุษย์ พระพุทธศาสนาแสดงความจริงของชีวิตแสดงทางปฏิบัติที่จะให้บรรลุความสุขสูงสุดของชีวิต มีวิธีการสั่งสอนที่ยึดหลักเหตุและผลว่าทุกสิ่งเกิดจากเหตุ ผู้ใดประกอบเหตุอย่างไรเพียงใดก็ได้ผลอย่างนั้นเพียงนั้น หากจะถามว่าพระพุทธศาสนาเป็นอะไรก็ต้องตอบว่า โดยเนื้อหาที่เป็นเรื่องความจริงของชีวิต พระพุทธศาสนาเป็นปรัชญา โดยวิธีการสอนที่ยึดหลักเหตุผล พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ หรือพูดให้ชัดเจนไปอีกก็เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่า การสอนพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง คือการสอนให้คนสามารถพิจารณาขุดค้นหาหลักธรรมะจากชีวิต และนำหลักธรรมะนั้นมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ เรื่องวิธีการสอนธรรมะ หรือที่พุทธสมาคมใช้คำว่า “เผยแผ่หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา” ให้เข้าถึงบุคคลประเภทต่างๆ นั้น ความจริงมีปรากฏอยู่อย่างสมบูรณ์ในคัมภีร์ มีทั้งที่กล่าวไว้โดยตรงและโดยอ้อม ทั้งที่กล่าวโดยสรุปและโดยละเอียดพิสดาร ซึ่งเชื่อว่าท่านทราบกันดีอยู่แล้ว ว่าเป็นหลักวิชาที่น่ามาปฏิบัติให้ได้ผลจริงๆ ได้อย่างแน่นอน

ผู้มีปัญญา ที่ปรารถนาจะช่วยผู้อื่นจะต้องพยายามศึกษาพิจารณาเลือกสรรวิธีการนั้นๆ จากตำรานำมาใช้

มาสอนให้เหมาะแก่บุคคล แก่กาลสมัย และแก่สภาพการณ์ในปัจจุบัน คนที่เรียกว่าเป็นคนสมัยใหม่นั้น ยึดหลักเหตุผลเป็นสำคัญ การสอนคนสมัยใหม่จะต้องนำเหตุผลที่มีอยู่ในคัมภีร์มาพิจารณาและหอบยกแต่เฉพาะเนื้อหา มาอธิบาย การสอนให้ปฏิบัติตามแบบฉบับใดๆ โดยปราศจากเหตุอันสมควร จะทำให้เกิดความรู้สึกว่า “ถูกอบรม” และ “ถูกบีบบังคับ” จนหมดความสนใจ

หน้าที่ของท่านในการเผยแพร่หลักธรรมในพระพุทธศาสนา จึงอยู่ที่การเลือกเฟ้นข้อธรรมะและเลือกเฟ้นวิธีการสอน การใช้คำพูดที่เหมาะสม อธิบายหลักธรรมะเทียบเคียงกับตัวอย่างที่เป็นของจริงจนเห็นชัดเจนได้ตามสภาพจิตใจของคนสมัยปัจจุบัน เพื่อช่วยให้แต่ละคนสามารถค้นหาและเข้าใจข้อธรรมะซึ่งจะนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามฐานะของตน...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเลือกเฟ้นข้อธรรมะและวิธีการสอนประการหนึ่งคือ ทรงเน้นถึงการศึกษาปฏิบัติธรรมขั้นพื้นฐานให้ยิ่งกว่าการอื่น เพราะคนทั่วไปต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องที่ง่าย เข้าใจได้ชัด และปฏิบัติได้สะดวก ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในการเปิดประชุมใหญ่ของสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ ๓๒ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ดังนี้

“...การปฏิบัติส่งเสริมและทำนุบำรุงพระศาสนานั้น แม้จะมีแง่มุมและรายละเอียดในเนื้อหา การปฏิบัติ ข้อ

ปฏิบัติ หรือในวิธีปฏิบัติอย่างไรก็ตาม ท่านทั้งหลายไม่ควรจะทิ้งหลักการข้อสำคัญที่ว่า เราจำเป็นต้องส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมขั้นพื้นฐานให้มาก ทั้งนี้ เพราะธรรมขั้นพื้นฐานนั้น คนทั่วไปเรียนรู้ได้ง่าย เข้าใจได้ชัดและปฏิบัติได้ผล ซึ่งย่อมทำให้เขาเหล่านั้นเห็นประโยชน์ของพระศาสนา ว่าเมื่อได้เรียนรู้ได้งายและปฏิบัติตามธรรมบัญญัติได้ผล ซึ่งย่อมทำให้เขาเหล่านั้นเห็นประโยชน์ของพระศาสนาว่าเมื่อได้เรียนรู้และปฏิบัติตามธรรมบัญญัติแม้เพียงเบื้องต้นเท่านั้น ก็ยังได้รับประโยชน์ คือมีความสุข ความเจริญ ความร่มเย็นขึ้นมาทั้งในกาย ในใจ ในการครองชีวิตตลอดถึงในกิจการงาน ดังนี้ ก็ขอใจเรียนรู้และปฏิบัติธรรมกันหนักแน่นยิ่งขึ้นและแพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น เมื่อชาวพุทธรู้ธรรมะปฏิบัติธรรมะกัน อย่างถูกต้องทั่วถึงมากขึ้น การปฏิบัติบ่อนเบียน พระศาสนาให้เศร้าหมองก็จะลดน้อยลง และพระศาสนาก็จะเจริญมั่นคงขึ้น เพราะชาวพุทธเราพร้อมกันทำนุบำรุงโดยประการดังกล่าวนี...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ณ

สวนอัมพร ตั้งแต่วันที่ ๒๑-๒๒-๒๓ และ ๒๗-๒๘-๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑ รวมถึง ๖ วัน ได้ทรงกล่าวถึงวินัยของนักปฏิบัติงานวันละ ๑ ประการ รวม ๔ วัน และผลของการปฏิบัติตามวินัยอีก ๒ วัน สรุปความได้คือ นักปฏิบัติงานทุกคนต้องมีวินัยสำหรับใช้กับตนเอง คือต้องไม่ประมาทปัญญา ต้องรักษาความจริงใจ ต้องสลัดทั้งความคิดจิตใจที่ต่ำทราหมอ่อนแอ และต้องทราบตระหนักในความสำรวมไม่ฟุ้งเฟ้อ ก็จะเป็นข้อปฏิบัติที่จะช่วยให้งานเป็นงาน และให้ชีวิตมั่นคงเป็นสุข

ปัญญา คือ ความรู้ความฉลาดที่เกิดจากความคิดพิจารณาตามเหตุผล อันถูกต้องแยบคาย จึงเป็นทั้งรากฐานและปัจจัยสำคัญอันแท้จริงของการงานทั้งปวง ประมาทปัญญาก็คือไม่ใช้ปัญญาเป็นหลักในการปฏิบัติงาน นอกจากไม่ประมาทปัญญาดนเองแล้ว ยังประมาทปัญญาคนอื่น ไม่ได้ด้วย จำเป็นต้องหัดนับถือปัญญาผู้อื่นให้เป็นงานที่ทำจักได้ต่อเนื่องไปได้ไม่ติดขัด

ความจริงใจที่ขาดไม่ได้ในการทำงานมี ๒ ประการ ประการที่หนึ่งคือความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน ต้องมีความซื่อตรง เมตตา หวังดี พร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือส่งเสริมกันทุกขณะ ประการที่สองได้แก่ความจริงใจต่องาน เป็นการตั้งสัตย์อธิษฐานที่จะทำงานให้เต็มกำลัง

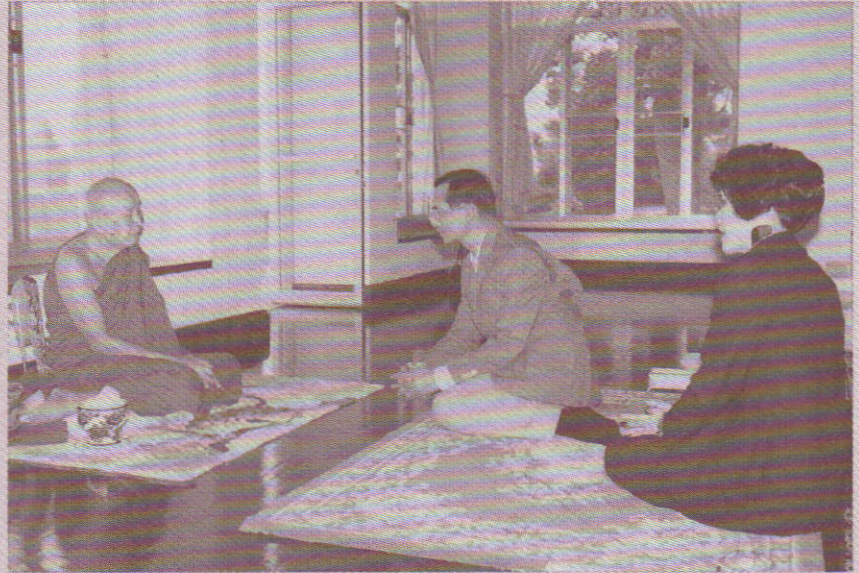
การสลัดทั้งความคิดจิตใจอันต่ำทราหม ได้แก่จิตใจที่อ่อนแอ ไม่กล้าและไม่อดทนที่จะประกอบเพียรพยายามเพื่อความดีความสำเร็จในทางถูกต้องเป็นธรรม หากเห็นแก่ความสะดวกเอา

ง่ายเข้าว่า ไม่คำนึงถึงคุณค่าที่ดี ผลที่สุดจะเอาตัวไม่รอด งานที่ทำก็ทรุดต่ำลงไปด้วย

ความตระหนักในความสงบสำรวม หมายถึง ความเรียบร้อยเป็นปกติ ทั้งในจิตใจและการกระทำ ไม่ตื่นเต้นหัวโผนและมีความหนักแน่นเป็นกลาง จะช่วยให้มีการยั้งคิดก่อนลงมือกระทำการทุกอย่าง มีโอกาสให้ได้ใช้ปัญญาพิจารณางานที่ทำโดยแจ้งชัด

การอบรมวินัยในการทำงานให้เกิดขึ้นแก่ตัวทั้ง ๔ ข้อดังกล่าว จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถพิเศษขึ้น ๒ ประการ คือ จะสามารถมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงอันพึงประสงค์ของงานได้กระจ่างแจ้ง ไม่สับสนสงสัยและสำคัญผิดในประโยชน์ประการหนึ่งสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องตรงเป้าหมาย ไม่ล่าช้าเสียประโยชน์ไปกับความหลงผิดและกระบวนการปฏิบัติของระบบต่างๆ อันจะทำให้ต้องเปลืองเปล่าทั้งความคิด กำลังแรง พุทธธรม และโอกาสอันมีค่า อย่างน่าเสียดายอีกประการหนึ่ง

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะมีพระวิริยะอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรและพระบรมราโชวาทแก่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ ครั้นละหลายพันคนเป็นเวลาหลายวัน เพื่อพระราชทานขวัญกำลังใจแก่บัณฑิตเหล่านั้นแล้ว พระบรมราโชวาททุกองค์จะเต็มไปด้วยข้อธรรมะในพระพุทธศาสนา ดังตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เป็นแต่เพียงมิได้ทรงนำภาษาบาลีมาแสดงเท่านั้น

เมื่ออ่านทบทวนพระบรมราโชวาทครั้งใดก็จะเกิดสติปัญญาชวนน้อมนำให้ถือปฏิบัติทุกครั้งไป

ส่วนประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงนำหลักพุทธธรรมมาสอดไว้ในพระราชดำรัสอยู่เป็นประจำ ดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๗ เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งมีว่า

“ในปีใหม่นี้ ข้าพเจ้าใคร่ขอให้ท่านทั้งหลายรักษาสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เป็นนิตย์ เพื่อให้สามารถประกอบสรรพกิจการงาน อันเป็นสัมมาชีพได้เต็มกำลัง ทั้งให้ระมัดระวังรักษาสุขภาพจิตใจของตนเองไว้อย่าให้ตกต่ำ หากแต่ประดับประดา บำรุงให้หนักแน่นเข้มแข็งให้ตั้งมั่น ให้สงบแน่วแน่ ห่างจากอคติ จากความเห็นแก่ตัว และความประมาทลำพองใจ เพื่อจักได้เกิดสติสมบูรณ์ เกิดปัญญา

กระจ่างเฉียบแหลม สามารถขบคิดพิจารณาตัดสินใจในเรื่องราวและปัญหาต่างๆ ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมได้ โดยถูกต้อง เหมาะสมทันการ และเที่ยงตรงเป็นยุติธรรม

ประการสำคัญที่สุด ขอให้ทุกฝ่ายทุกคน นึกถึงประโยชน์และความสำคัญของชาติบ้านเมืองให้มาก อย่าก่อความขัดแย้งและก่อเงื่อนไขอันเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบและความแตกแยก ผู้ใดมีภาระหน้าที่อันใดอยู่ก็เร่งกระทำให้สำเร็จลุล่วงโดยพลัน ด้วยความรู้ความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพและด้วยความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ผลงานของแต่ละคนแต่ละฝ่าย จักได้ประกอบส่งเสริมกันขึ้นเป็นความสำเร็จความมั่นคง และความเจริญวัฒนาของประเทศ ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของเรา”

การพระราชทานธรรมะแก่ทวยราษฎร์ในระยะหลังสุดนี้ ได้แก่ พระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก อันเป็น

ชาดกชาติหนึ่งในสิบชาติสุดท้าย ที่พระโพธิสัตว์จะได้เสวยพระชาติและตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยทรงแปลงจากต้นฉบับภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษต่างสำนวนจากที่เคยมีมา ในเรื่องชาดกพระมหาชนกบำเพ็ญวิริยะบารมีที่ไม่หวั่นผลตอบแทนใดๆ จนกระทั่งได้ครองราชสมบัติและนำความเจริญมั่งคั่งแก่กรุงมิลินด้วยพระปรีชาสามารถ

การแสดงออกมาซึ่งความคิดหลักของชาดกนี้ คือ ให้เห็นว่าความเพียรต้องมี และสำคัญที่สุดว่าคนเรา

ทำอะไรต้องมีความเพียร อย่างในเรื่องนี้แม้เรือแตกไม่เห็นฝั่ง พระมหาชนกก็ต้องว่ายน้ำต่อไป ฉะนั้น ศูนย์กลางของหนังสือเล่มนี้ก็คือ ความเพียร โดยไม่คำนึงถึงว่าจะได้ประโยชน์อะไร ในพระราชนิพนธ์ “พระราชปรารภ” หรือคำนำของหนังสือ ได้ทรงลงท้ายไว้ว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแปลมหาชนกชาดกเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งมีพระบรมราโชวาทโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ในโอกาสเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกแห่งรัชกาลให้เป็นเครื่องพิจารณาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของสาธุชนทั้งหลาย

ของจึงมีความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญหาที่เฝ้ามองกำลังกายที่สมบูรณ์”

สุดท้ายนี้ขออัญเชิญพระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพกษัตริยาธิราชเจ้า ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งมีพระบรมราโชวาทถึงการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานของประชาชน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่ประเทศดัง

ข้อความต่อไปนี้

“การรักษาอิสรภาพและความ เป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นกรณีกิจอันสำคัญสูงสุด นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ดีลาดสามารถ และสุจริตเป็นธรรมแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนทั้งประเทศด้วย คือประชาชนแต่ละคนจะต้องชวนช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์ และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะของตนๆ คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความ สัจ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติ อยู่ในความสัจความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวาง ความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์”

พี่น้องชาวไทยผู้สำนึกและประสงค์ จะสนองพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหาธรรมิกราชเจ้า ไม่มีสิ่งใด ประการใดที่จะประเสริฐไปกว่า การประพฤติปฏิบัติคุณธรรมสี่ประการตามพระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมาข้างต้น และพร้อมใจกันอธิษฐานจิตขอคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก อภิบาลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระพลานามัย เจริญพระชนมายุ ยืนนานไปตราบนานแสนนาน

พระราชกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับการสร้างคุณภาพ

ดร.เย็นใจ เลหาวนิช

“การอุตสาหกรรมของประเทศจะเจริญก้าวหน้าไปโดยเร็วย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของสิ่งทีผลิดขึ้น ถ้าเราสามารถผลิดสิ่งของได้ดีทัดเทียมกับต่างประเทศ แล้ว ก็จะจำหน่ายได้โดยสะดวก ในราคาถูก ฉะนั้น คุณภาพของสิ่งของจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพยายามปรับปรุงให้ดีที่สุด”

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ เปิดงานแสดงสินค้าไทยครั้งที่ ๒

ณ พระราชอุทยานสราญรมย์

๓๑ มกราคม ๒๕๐๗

“การพัฒนาประเทศก็ตาม การพัฒนาตนเองก็ตาม จำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือ เพราะว่าคนที่มีความรู้ในด้านวิชาการอย่างหนึ่ง ไม่ใช่เป็นคนที่มีความรู้ทุกอย่าง ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องแลกเปลี่ยนความรู้ให้ซึ่งกันและกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ทำงานคนเดียว”

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่ ข้าราชการอาสาสมัคร

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๖

พระราชกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดระยะเวลา ๕ ทศวรรษ แห่งการครองราชย์นั้น เป้าหมายหลัก คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกรของพระองค์ ให้พ้นจากความเดือดร้อนและภัยพิบัติต่างๆ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดำรงชีวิต

ด้วยความสงบสุข ร่มเย็น เป็นพลเมืองดี และเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ปัญหาของประชาชนไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเมืองหรือในชนบท เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระทัยใส่ ทรงติดตามอย่างใกล้ชิด และทรงพระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขให้แก่ข้าราชการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ

ไปดำเนินการต่อไป ตัวอย่างเช่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานคร การปรับปรุงบึงมักกะสัน การใช้ฝักตบชะวักแก้ปัญหาหน้าเสีย การประดิษฐ์กังหันน้ำชัยพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาหน้าเฝ้าเสีย การพัฒนาแหล่งน้ำทั่วประเทศ การพัฒนาดินพรวนภาคใต้ การแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นด้วยพืช

ทดแทน และโครงการนำพระทัยจากในหลวง หรืออีสานเขียว เป็นอาทิ

จากการศึกษาพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะพบหลักความจริงที่สำคัญประการหนึ่งว่า พระองค์ท่านทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ตามวิถีทางแห่งการสร้างคุณภาพที่แท้จริง ทรงให้ความสำคัญแก่การรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อการวิเคราะห์ให้เห็นสภาพปัญหาที่ชัดเจนตามความเป็นจริง เช่น ทรงใช้แผนที่ด้วยความชำนาญก่อนเสด็จไปทอดพระเนตรสถานที่เพื่อทำแหล่งน้ำ ทรงรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโลหะหนักในผักตบชวาของบึงมกจะสันเป็นเวลาหลายปีก่อนที่จะเสด็จมาทอดพระเนตรบึงในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ทรงวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไข โดยการพิจารณาจากหลักฐาน ข้อมูล และการระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นข้าราชการและประชาชนในท้องถิ่น ทรงรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และทรงให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นกลุ่ม มีการประสานงาน

กันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ทีมงานระดับสูงสุด คือ พระบรมราชวงศ์ ข้าราชการ พาร ข้าราชการ ตลอดจนระดับชาวบ้านทั่วไป ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเป็นขั้นตอน เช่น เริ่มด้วยการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล และทดลองปฏิบัติติดตามตรวจสอบ ประเมินผล ตลอดจนกำหนดแนวทางมาตรฐานการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งเป็นการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้แก้

ปัญหาและพัฒนางาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพสกนิกรชาวไทยเรา พระองค์ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนชาวไทย โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย และเปี่ยมไปด้วยพระเมตตาตลอด พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างของวิธีการทำงานเป็นทีม ที่เพียบพร้อมด้วยคุณภาพและประสิทธิภาพ และสมาชิกทีมครอบครัวของพระองค์

ในพระปฐมบรมราชโองการว่า “...เรา
จักรองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อ
ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาว
สยาม...” เพราะทรงประสบความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของ
พลสกนิกร โดยการนำวิถีทางแห่งการ
พัฒนาคุณภาพ มาทรงใช้ในการ
ประกอบพระราชกรณียกิจของพระองค์
เพื่อชาวไทยทั้งมวล

ก็เปี่ยมด้วยความสามารถ ปฏิบัติงาน
อย่างมีระบบ ทรงใช้ข้อมูล และความรู้
ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอย่าง
พร้อมมูล ด้วยพระปรีชาญาณของพระ
องค์ ได้ทรงใช้วิธีการนี้ ตั้งแต่ก่อนจะมี
การนำ ระบบ คิวซีซี เข้ามาสู่ประเทศ
ไทย จึงอาจกล่าวได้ว่า พระองค์ทรง
เป็นพระบิดาของระบบการทำงานเป็น
ทีมตามความหมายสมัยใหม่ ส่วน
ระบบคิวซีซี ซึ่งพัฒนามาจากภาคธุรกิจ

นั้น ก็มีวิธีการสอดคล้องกับวิธีการของ
พระองค์อย่างเหมาะเจาะ และถือได้ว่า
วิธีการที่พระองค์ทรงปฏิบัตินั้น ก็เป็น
แบบอย่างที่ดีที่สมาชิกคิวซีซี และคน
ไทยทุกคนควรเทิดทูนและถือเป็นแบบ
อย่างในการปฏิบัติงานในหน้าที่ตาม
ความรับผิดชอบได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้
ทรงประกอบพระราชกรณียกิจจนทรง
บรรลุลแล้วซึ่งพระราชปณิธาน ดังปรากฏ

จุฬาฯ หล่อหลอมดวงใจ ทูลเกล้าฯ ถวาย พระพุทธปฏิมาแก้วผลิก แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5

วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙ นับเป็นวันประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งที่จะจารึกอยู่ในดวงใจของชาวจุฬาฯ ทุกคนชั่ววันรันดร์ วันนี้เป็นวันแรกในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๓๘ เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ถึงหอประชุมจุฬาฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฉลองพระองค์สีชมพูอันเป็นสีประจำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปีนั้นจุฬาฯ ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยทรงพระปรีชายอดเยี่ยมในด้านภาษา ทรงเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศถึง ๓ ภาษาคือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน ส่วนในด้านภาษาไทยก็ทรงใฝ่พระราชหฤทัยศึกษามาแต่ทรงพระเยาว์ ทรงเห็นความสำคัญของภาษาไทยว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติ พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสในหลายโอกาส ล้วนแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาญาณด้านภาษาเป็นอย่างดี ในส่วนพระองค์เองยังได้ทรงพระวิริยะอุตสาหะแปลหนังสือหรือบทความจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยได้ความสมบูรณ์ด้วยวรรคตแห่งต้นฉบับเป็นแบบอย่างของงานแปลชั้นสูงอาทิพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง **นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระและติโต** พระราชนิพนธ์เรื่องล่าสุดที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในมงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี คือพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก การทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์นับเป็นมิ่งมหามงคลและเป็นสิริอันสูงสุดแก่มหาวิทยาลัยสืบไป

พิธีทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระพุทธปฏิมาแก้ว

ผลิกในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ ๕๐ เริ่มขึ้น ณ ลานหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์สองรัชกาล โดยชาวจุฬาฯ นับแต่นิสิตจากคณะต่างๆ นิสิตเก่า บุคลากร คณาจารย์เริ่มหลังโหลเข้าสู่ลานหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์สองรัชกาล จากทั่วทุกทิศทุกคนทั้งชายหญิงพร้อมใจกันลงนั่งพับเพียบ ณ ลานพระบรมราชานุสาวรีย์อย่างสงบเรียบร้อย ตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ น. จนเต็มบริเวณลานที่จัดไว้สำหรับพามาไปจนถึงเชือกกันรอบบริเวณที่เตรียมไว้ ลานตาไปด้วยสีขาวของนิสิต และเสื้อยืดสีชมพูที่สโมสรอาจารย์จัดทำขึ้นในวาระพิเศษและสีชมพูอันตามแต่จะหาได้

และเวลาที่รอคอยก็มาถึงเมื่อ ๑๗.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากหอประชุมจุฬาฯ ในฉลองพระองค์ครุยพระบรมราชูปถัมภ์แห่งจุฬาฯ ซึ่งมหาวิทยาลัยได้น้อมเกล้าฯ ถวายเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๓ ทรงวางพุ่มดอกไม้และทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์สองรัชกาลแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาประทับพระราชอาสน์ ศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กิระนันท์ นิธิกรรณบดีจุฬาฯ กราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคล ความตอนหนึ่งว่า “พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นมงคลสมัยที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงครองสิริราชสมบัติยั่งยืนมาได้ ๕๐ ปี ในโอกาสสำคัญนี้ข้าพระพุทธเจ้าได้ดำริเห็นพร้อมกันว่า เป็นโอกาสที่จะได้แสดงความภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณให้ปรากฏ แต่ครั้งจะทูลเกล้าฯ ถวายสิ่งของทูลพระขวัญอย่างหนึ่งอย่างใด อันเหมาะสมควรแก่พระเกียรติยศก็เป็นการพันปัญญา ด้วยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรง

องค์พระพุทธรูปสมาแก้วมณี

ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นเลิศของแผ่นดิน บรรดาสิ่งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เคยทูลเกล้าฯ ถวายมาแล้วในโอกาสต่างๆ หาได้เพียงพอแก่ความรู้สึกที่มีอยู่ในใจของข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงไม่ วโรกาสสำคัญและพิเศษเช่นวันนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ชีวิตจิตใจและกายของข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายถวายแล้วเป็นราชพลีแด่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท”

จบคำกราบบังคมทูลของอธิการบดี นายกองค์การบริหารสโมสรนิสิตจุฬาฯ อัญเชิญพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกจากบุษบกที่ประดิษฐานอยู่ท่ามกลางที่ชุมนุมของชาวจุฬาฯ ยাত্রากระบวนพร้อมคู่แห่ ซึ่งเป็นผู้แทนนิสิตจุฬาฯ จากทุกคณะในมหาวิทยาลัย ไปยังหน้าพระที่นั่ง ระหว่างนี้ชาวจุฬาฯ ทุกคนที่ชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นประนมมือสวดชัยมงคลคาถาภาษาไทยด้วยทำนองสรภัญญะ

เมื่อจบบทชัยมงคลคาถา นายกองค์การบริหารสโมสรนิสิตเชิญพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกมายังพานรองที่เตรียมไว้ ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล นายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อัญเชิญพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสร็จพิธีแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับ โดยมีศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล นายกสภามหาวิทยาลัย และศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์ อธิการบดี ส่งเสด็จให้มีพระราชปฏิสันถารกับนายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยพระพักตร์ยิ้มแย้มเป็นอย่างยิ่ง ทรงรับสั่งกับ ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล ว่า “ประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ปลื้มใจจนไม่ต้องพูดอะไร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความเจริญรุดหน้ารวดเร็วมาก อาจารย์ทุกคนก็อุทิศตนเพื่องานมาโดยตลอด

ขณะเดียวกัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ทำประโยชน์แก่ชาติอย่างมากด้วย”

ดำริการจัดสร้างพระพุทธปฏิมาแก้วผลึก

จากดำริแรกเริ่มของ ศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์ ภายหลังรับตำแหน่งอธิการบดีว่า เนื่องในวโรกาสมหามงคลกาญจนาภิเษกสมโภชนี้ ชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกหมู่เหล่าควรได้มีโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ถวายพระพรชัยมงคล และถวายสัตย์ปฏิญาณเปื่งพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยพร้อมเพรียงกันดำรินี้ได้ปรารภกับคณะผู้บริหารหลายท่านได้มีการเสนอความเห็น ว่า จุฬาฯ ควรจัดสร้างสิ่งหนึ่งขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ในวโรกาสดังกล่าวนี้ “แล้วสิ่งใดเล่าจะเหมาะสม?” เป็นคำถามที่ท่านอธิการบดีปรารภกลับไปอีกด้วย ด้วยว่าจะเป็นบุญหนักหนาของชาวจุฬาฯ ที่จะได้มีโอกาสแสดงความภักดีต่อเบื้องพระพักตร์องค์ภูมิินทร์ของเรา รองศาสตราจารย์ ธงทอง จันทรางศุ และอาจารย์ จรรมนง แสงวิเชียร จึงเรียนอธิการบดีไปว่า สิ่งที่จุฬาฯ

“
ครุสมัยโบราณเคยกล่าวไว้ว่า
หินก้อนใหญ่มีอานุภาพในตัวเอง
มีเทวดาดูแลรักษา
เป็นความรู้ประการหนึ่ง
เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย
ที่ได้จากอาจารย์ภาวาส บุนนาค

น่าจะสร้างถวาย คือ พระพุทธรูป และพระพุทธรูปควรสร้างจากแก้วผลึก ทั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาประวัติพระแก้วในอดีตรอบโบราณประเพณีนั่นเอง และข้อมูลสำคัญที่ชี้นำไปสู่การค้นหากแก้วผลึกเนื้อดีจากเมืองจีน เพื่อสร้างพระพุทธรูป คือ บันทึกของรัชกาลที่ ๔ ที่พรรณนาถึงพระพุทธรูปบุษยรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัย พระแก้วในรัชกาลที่ ๒ ว่า “พระแก้วใสขนาดนี้วัดสุดต้องมาจากศรีลังกา และจีนเท่านั้นที่มีการนำมาทำแว่นตาและพระแก้ว.....” และบังเอิญ อาจารย์จรรมนง กำลังจะไปธุระเมืองจีนในระยะนั้นพอดี จึงอาสา

ช่างมณฑิร ไข่แก้ว กำลังทำงานอย่างระมัดระวัง ต้องใช้ทั้งสมาธิและมีมืออย่างสูง ในการแกะสลักและขัดองค์พระ ขณะทำงานต้องใช้ผ้าเช็ดเสียดตลอดเวลาไม่ให้เกิดความร้อนที่จะเป็นเหตุให้แก้วสลักร้าวรานได้

อธิการบดีในเรื่องนี้ด้วย

รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ อาจารย์จรรมนง แสงวิเชียร และคณะเดินทางไปประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนครั้งนั้นพร้อมด้วยสหายชาวจีนชื่อ **คุณเงิน อาน** ที่ได้ช่วยเป็นธุระเสาะแสวงหาไปทั่วปักกิ่ง มีคนนำหินมาให้ดูหลายก้อน แต่ก็ไม่พอใจ จนวันสุดท้ายก่อนกลับมีคนนำมาให้ดูอีก ดูจะดีที่สุดในที่สุด ได้สอบถามข้อมูลเพื่อนำมาหาหรือมหาวิทยาลัยอีกครั้ง ภายหลังรายงานอธิการบดีถึงคุณลักษณะของหินก้อนนี้แล้ว อธิการบดีก็ตัดสินใจดำเนินงานในทันที โดยติดต่อในรายละเอียดเพิ่มเติมจนแน่ใจแล้ว จึงมอบหมายให้อาจารย์ ๒ ท่านนี้ เดินทางไปนำหินมาจากปักกิ่ง

วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๓๙ วันที่กลับจากปักกิ่งพร้อมหินเขียวหนุมาน ขนาด ๑๕๑ ฟุต หนักประมาณ ๓๗ กิโลกรัม

ทราบที่มาของหินก้อนนี้ว่ามาจากเหมืองทองคำในยูนนานซึ่งตรงกับที่มาของพระแก้วมรกตส่วนใหญ่ในอดีตกาล

๓ สัปดาห์ จากพบผู้นำทาง พบช่างฝีมือดีจนพบความสำเร็จในที่สุด

หลังจากได้หินมาแล้วก็ดำเนินการหาแบบ ได้ไปปรึกษา ม.ร.ว. มิตราภรณ์ เกษมศรี ก็เห็นควรว่าใช้พระพุทธรูปองค์จำลอง ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานให้จุฬาฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ จากนั้นหาช่างฝีมือดีแถวกรุงเทพฯ และชานเมืองเพื่อสะดวกในการควบคุมงาน แต่เมื่อช่างเห็นหินแล้ว ต่างก็ไม่วางใจที่จะรับงานนี้ ครูสมัยโบราณเคยกล่าวไว้ว่า หินก้อนใหญ่มีอาณาภาพในตัวเองมีเทวดาแลรักษาเป็นความรู้ประการหนึ่งเกี่ยวกับศิลป-วัฒนธรรมไทยที่ได้จากอาจารย์ภาวส บุณนาค ด้วยใจอยากให้เป็นไปตามความเชื่อถือในอดีต อาจารย์จรรมนง จึงต้องการทำพิธีก่อนนำหินไปแกะสลัก เพื่อเป็นกำลังใจและให้งานสำเร็จจึงได้สอบถามพิธีการจาก คุณภุชงค์ ฉันทวิทย์ ซึ่งเป็นนักวิชาการของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ คุณภุชงค์กลับแนะนำให้ไปหาช่างที่เชียงใหม่แกะสลักโดยเร็ว โดยจะเป็นธุระติดต่อให้ และพากันไปเชียงใหม่ทันที

ทุกอย่างมาถูกที่ถูกเวลาอย่างน่าอัศจรรย์

๑๔ มิถุนายน ๒๕๓๙ วันรุ่งขึ้นหลังจากพบคุณภุชงค์ก็ออกเดินทางไปเชียงใหม่ด้วยกันพร้อมหิน คุณภุชงค์พาไปพบช่างทวิศักดิ์ สมพงษ์ และ ณ ที่นั้นได้พบกับช่างมณฑิร ไข่แก้ว ซึ่งอยู่ไกลถึงแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เดินทางไปหาช่างทวิศักดิ์ที่บ้านในวันนั้นพอดี ช่างทวิศักดิ์เลยมอบงานนี้ให้ช่างมณฑิรเพราะมีฝีมือในการแกะสลัก ช่างมณฑิรรับงาน แต่มีข้อแม้ว่าจะตัดหินให้ได้ส่วนที่ใสบริสุทธิ์โดยไม่คำนึงถึงขนาดหินก้อนนี้ได้ประเดิมกับเครื่องตัดหินใหม่เอี่ยมที่ผลิตขึ้นในเมืองไทย ซึ่งช่างผู้นี้เพิ่งจะซื้อมาก่อนหน้านี้ได้ไม่นาน เหมือนบังเอิญซื้อเอาไว้งานชิ้นสำคัญนี้โดยเฉพาะ ส่วนช่างทวิศักดิ์ก็รับงานแกะฐานพระพุทธรูปจากงานช่างที่มีอยู่แล้ว และบังเอิญขนาดพอดีกับพระพุทธรูปที่เจียร ขึ้นจากส่วนแก้วเนื้อดี ปราศจากรอยใดๆ และช่างทวิศักดิ์ก็ให้ช่างจรัส เหลี่ยมพชร ช่างทองฝีมือดี

ของล้านนาเป็นผู้ทำเครื่องทรง และฉัตร ระยะทางของบ้าน ๒ ช่าง (ช่างทิวศักดิ์กับช่างมณเฑียร) ห่างกัน ๒๐๐ กว่ากิโลเมตร อาจารย์จรรมนง และคุณภุชงค์ เทียวไปเที่ยวมาบนเส้นทางนี้ หลายเที่ยวในช่วงเวลา ๓ สัปดาห์ เพราะไม่มีเวลาพอที่จะให้ งานเสร็จทีละชิ้นตอนได้ งานทั้ง ๓ ส่วนจึงต้องดำเนินไป ในระยะเวลาไล่เลี่ย กัน ในขณะเดียวกันนั้น อธิการบดีก็ได้มี หนังสือกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ ชาวจุฬาฯ เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลและทูลเกล้าฯ ถวายพระพุทธปฏิมาแก้วมณี

๒ กรกฎาคม ๒๕๓๙ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะจุฬาฯ เข้าเฝ้าฯ ณ ลานหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์สองรัชกาลภายหลังพระราชทานปริญญาบัตรในวันแรก (วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙)

๔ กรกฎาคม ๒๕๓๙ ช่างมณเฑียรแกะพระเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำพระไปทำบุญตามธรรมเนียมทั่วไปของช่าง เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้เจ้ากรรมนายเวร ครูบาอาจารย์ เป็นการขอขมาหากมีข้อผิดพลาดที่ไม่ได้ตั้งใจ และเป็นการฉลองความสำเร็จด้วยช่างทุกคนเสนอให้ไปหาหลวงพ่อกศบวที่แห่งวัดแม่ยาง อำเภอมะนังน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ท่าน

เป็นพระปฏิบัติที่เคร่งครัด ถึงวัดเวลา ๑๘.๐๐ น. หลวงพ่อกศบวบอกกับคณะอย่างน่าประหลาดใจว่าวันนี้ไม่ไปไหน ตั้งใจรอแต่เช้าแล้ว จากนั้นท่านสวดมนต์ และนั่งกรรมฐาน เพ่งจิตอธิษฐานให้

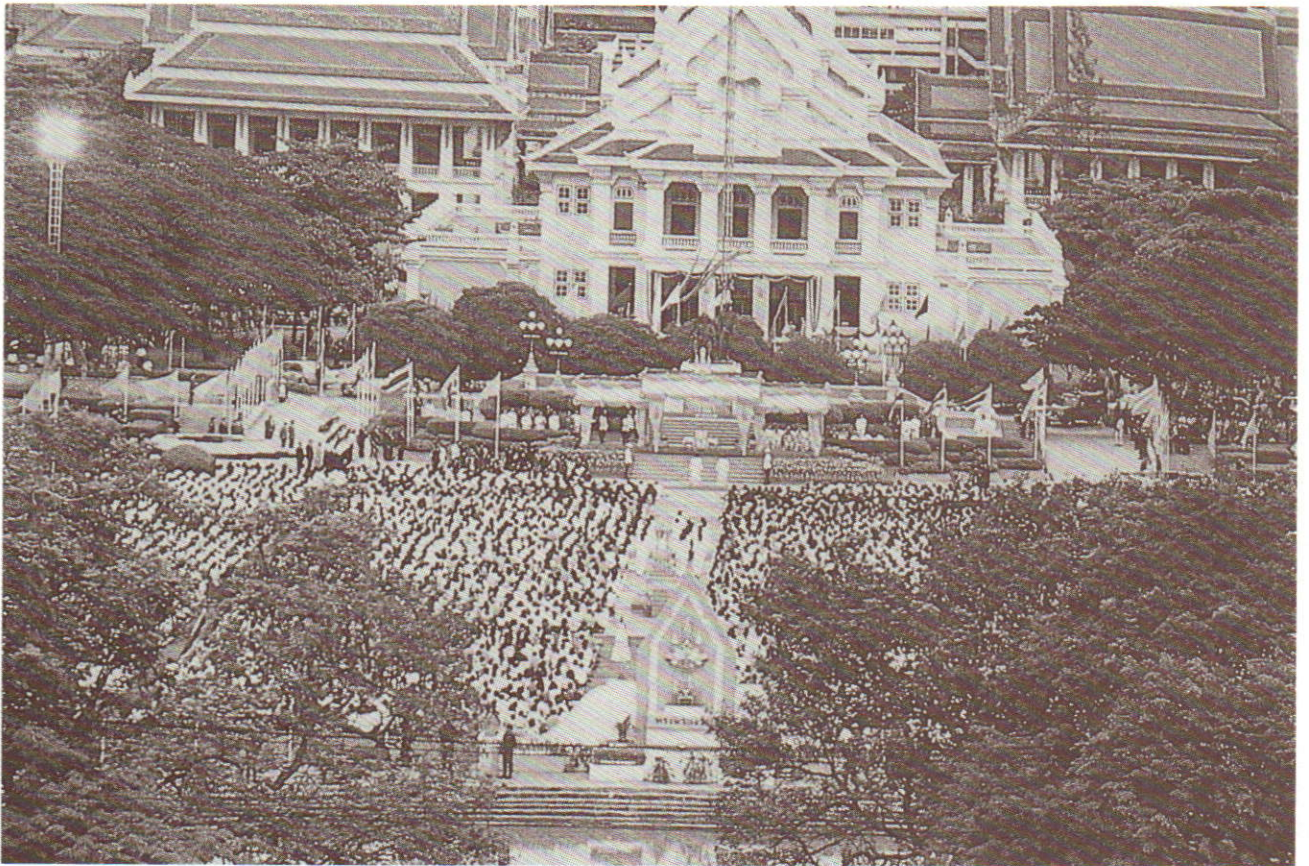
๘ กรกฎาคม ๒๕๓๙ การสร้างพระพุทธปฏิมาแก้วมณีและฐานางาช้างแล้วเสร็จ (ยกเว้นฉัตรสามกษัตริย์) ได้อัญเชิญจากเชียงใหม่มาประดิษฐาน ณ ห้องรับรอง หอประชุมจุฬาฯ และจัดการแถลงข่าวแก่สื่อมวลชน หลังจากนั้น เหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ชาวจุฬาฯ ทั้งหลายใจจดจ่อรอวันสำคัญที่จะมาถึง

๙ กรกฎาคม ๒๕๓๙ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ ศาลาพระแก้ว มีพิธีสมโภชพระพุทธปฏิมาแก้วมณี ทั้งพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์ เสร็จพิธีสมโภชแล้ว ก็ได้ให้ชาวจุฬาฯ และประชาชนทั่วไปเข้าสักการะ จนถึงพิธีการทูลเกล้าฯ ถวาย

เย็นวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๓๙ เดินทางไปรับฉัตรจากเชียงใหม่ และนำมาประกอบกับองค์พระที่ศาลาพระแก้วในวันรุ่งขึ้น และถือว่าเป็นการเสร็จสิ้นสมบูรณ์สำหรับงานช่างที่สร้างส่วนต่างๆ ขององค์พระ รวมทั้งส่วนประกอบ นอกจากนั้นได้ทำการสรงน้ำพระด้วยน้ำส้มป่อยที่นำมาจาก

ช่างจรัส เหลี่ยมพชร กำลังม้วนเส้นทองเป็นพระศอกทีละเส้น เตรียมพร้อมที่จะประดับที่พระเศียรซึ่งหุ้มทองและภายในบุด้วยทองคำขาวอีกชั้นหนึ่ง และกำลังประดิษฐ์โครงสร้างฉัตรสามกษัตริย์ประดับองค์พระพุทธรูป

เชียงใหม่ตามคำแนะนำของหลวงพ่อกศบว อันเป็นประเพณี
ดั้งเดิมแต่โบราณกาลของไทยก่อนจะนำขึ้นทูลเกล้าถวาย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙ เวลา ๑๖.๓๐ น. อัญเชิญ
พระพุทธรูปมาแก้วผลึกจากศาลาพระเกี้ยวไปยังบริเวณพิธี ณ
ลานหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์สองรัชกาล ประดิษฐานบน
บุษบก ท่ามกลางชาวจุฬาฯ ที่พร้อมใจกันไปร่วมพิธีก่อนเวลา
นัดหมาย เพื่อจับจองที่นั่งใกล้ด้านหน้าพระที่นั่ง โดยไม่สนใจ
ว่าดินฟ้าอากาศจะเป็นเช่นไร แต่ด้วยเดชพระบารมี วันนั้นมี
ฝนตกในตอนเช้าหลังจากที่ทั้งช่วงมาเดือนเศษ ตอนบ่าย
ท้องฟ้าครึ้มกำลังดี ลมพัดเย็นสบายจริงๆ ทุกอย่างลงตัวไป
หมด ภาพที่บรรดาสื่อมวลชนพร้อมใจกันมาทำข่าวและตีพิมพ์
บนหน้า ๑ ของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ และภาพถ่ายทอดสด
ทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง ๑๑ และภาพข่าวของ
สถานีโทรทัศน์ทุกช่อง จึงสดใสสวยงาม ค่ะเนด้วยสายตาชาว
จุฬาฯ ที่เข้าเฝ้าฯ ในวันนั้น ทั้งนิสิตเก่า นิสิตปัจจุบัน บัณฑิต

นักเรียนสาธิต อาจารย์ บุคลากร และญาติมิตรของบัณฑิต มี
จำนวนกว่า ๒ หมื่นคน เกินความคาดหมายมากมายนัก ทุก
อย่างเรียบร้อยสมบูรณ์อย่างสมพระเกียรติเช่นนี้ด้วยพระ
บารมีโดยแท้

พระพุทธรูปมาแก้วผลึกที่สำคัญในอดีต

พระพุทธรูปมามณีรัตนปฏิมากร เป็นพระพุทธรูป
ที่สำคัญที่สุดในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงอัญเชิญมาเป็นสิริอยู่ ณ
ราชธานีแห่งใหม่ พระพุทธรูปองค์นี้สร้างจากหินหรือหยก
เขียวที่ดงามสมบูรณ์ปราศจากรอยตำหนิ เป็นศิลปะแบบ
ล้านนารุ่นหลังในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ มีขนาดหน้าตักกว้าง
๑๙ นิ้ว

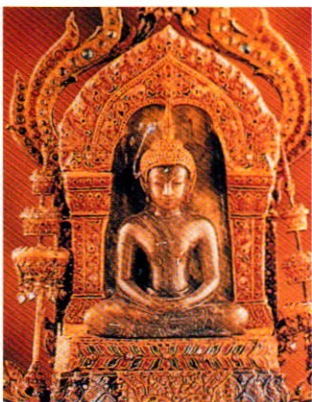
เมื่อพุทธศักราช ๒๓๕๔ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ
หล้านภาลัย ได้พระแก้วผลึกของวิเศษมาจากเมืองจำปาศักดิ์
หน้าตักกว้าง ๗.๕ นิ้ว เป็นศิลปะแบบล้านนารุ่นหลัง ทรง

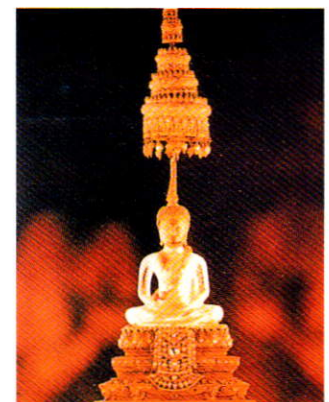
พระพุทธรูปมหายานรัตนปริมากร หยกสีเขียว
ศิลปะแบบล้านนา ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ หน้าตัก
กว้างประมาณ ๑๙ นิ้ว พระแก้วในรัชกาลที่ ๑

พระพุทธรูปมหายานรัตนปริมากร หยกสีเขียว
ศิลปะแบบล้านนา ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐
หน้าตักกว้างประมาณ ๑๙ นิ้ว พระแก้วในรัชกาลที่ ๑

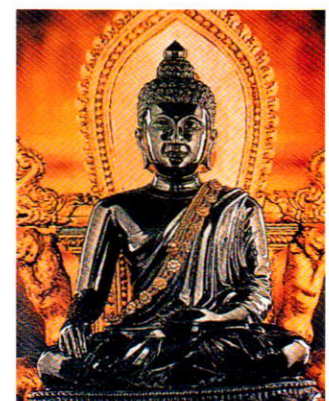
พระนาคสวาทิเรือนแก้ว
หินสีเขียวคล้ายหยก ศิลปะแบบ
ล้านนา ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐
หน้าตักกว้างประมาณ ๓ นิ้วเศษ
พระแก้วประจำรัชกาลที่ ๓

พระแก้วเชียงแสน แก้ว
ผลึกใส ศิลปะแบบล้านนา ราว
พุทธศตวรรษที่ ๒๐ หน้าตักกว้าง
๒.๕ นิ้ว พระแก้วประจำรัชกาลที่
๔

พระพุทธรูปมหายานรัตนปริมากร หยกสีเขียว
ศิลปะแบบล้านนา ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐
หน้าตักกว้างประมาณ ๕ นิ้ว
พระแก้วประจำรัชกาลที่ ๕

พระแก้วมรกตน้อย หยกสี
เขียวเข้ม ศิลปะแบบรัตนโกสินทร์
พุทธศักราช ๒๔๕๗ หน้าตัก
กว้างประมาณ ๔.๕ นิ้ว พระ
แก้วในรัชกาลที่ ๖

หินเขียวหนุมานหน้ากว้าง ยาว หนา ด้านละประมาณ ๑๒ นิ้ว เมื่อนำมาแกะสลักของมีค่า มักเรียกกันว่า แก้วผลึก

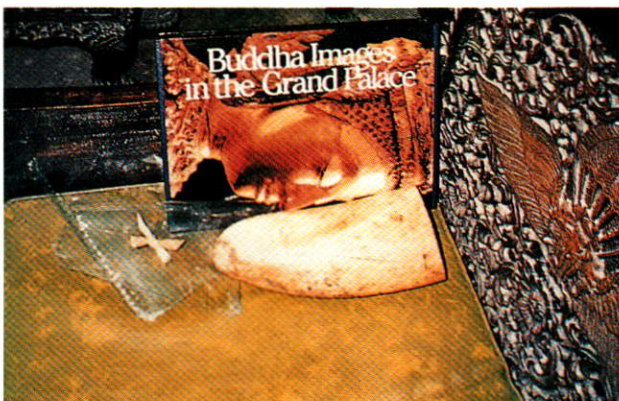
แบบพระพุทธรูปที่กำหนดเป็นแนวว่าจะแกะสลักแก้วผลึกในครั้งนี้

ช่างกำลังใช้เครื่องมือตัดแก้วผลึกส่วนที่เป็นผ้าและรอยร้าวรานออก เพื่อให้ได้ส่วนที่ใสบริสุทธิ์สำหรับแกะสลักเป็นพระพุทธรูป

ช่างใช้เครื่องมือหัวเพชรเจียรระโนแก้วผลึกเป็นองค์พระพุทธรูป ขณะยังไม่ได้ขัดแก้วผลึกจะมีลักษณะฝ้า

งานช่างที่เตรียมไว้ทำฐานพระพุทธรูป เป็นส่วนปลายของงานที่ลิดจากช่างงาน เพื่อให้ช่างทำงานได้สะดวก งานทั้ง ๒ ชิ้นที่นำมาใช้นี้ มีลักษณะดี เป็นงานต้น ไม่มีตำหนิด้านใน

ระหว่างการแกะสลัก ช่างต้องพิจารณารายละเอียดจากภาพพระพุทธรูปภูมิแก้วผลึกของโบราณเพื่อเป็นแนวทาง

พระกรุณาโปรดเกล้าให้ช่างทำเครื่องทรงประดับองค์พระ เมื่อเสร็จแล้วจึงได้มีพิธีฉลองสมโภช แล้วถวายพระนามว่า **พระพุทธบุษยรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัย** พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพรรณนาถึงพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “เป็นแก้วผลึกขาวบริสุทธิ์อย่างเอกอุตม ทึบทั้งแท่ง งามหนักหนา ที่ช่างทอง เรียกว่า บุษน้ำขาวบ้าง เพชรน้ำขาวบ้าง...พระพุทธรูปองค์นี้งามยิ่งหนักหนาหาที่จะเปรียบมิได้ ทั้งแก้วผลึกที่มีในเมืองจีน และเกาะสิงหลลังกา ที่เขาทำเป็นแว่นตา หรือพระพุทธปฏิมา และสิ่งอื่นใช้อยู่ นั้น เมื่อจะเอามาเทียบเข้าก็คล้ายไป คือเนื้อแก้วหายาบต่ำเลวสู้ไม่ได้เลย”

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ที่ ๔ และรัชกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงมีพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกบูชาเพิ่มขึ้นทุกๆ รัชกาล ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือ **พระราชพิธีสิบสองเดือน** ตอนหนึ่งว่า “ส่วนพระสำหรับแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้ **พระนาถาสวสติเรื่อนแก้ว** ซึ่งได้มาแต่เมืองเวียงจันทน์ พระในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้ **พระแก้วเชียงแสน** เป็นพระของเดิม พระในแผ่นดินปัจจุบันนี้ใช้ **พระพุทธบุษยรัตนน้อย** แต่การตั้งพระแก้วประจำแผ่นดินนี้ไม่เป็นสลักสำคัญอันใด ไม่ได้ตั้งมาแต่แรก เกลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินโปรดพระองค์ใด ถึงได้มาภายหลังก็ตั้งเพิ่มขึ้น”

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงดำริที่จะมีพระแก้วมรกตประดิษฐานไว้ที่พระราชวังสวนดุสิต จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ ทรงสืบแสวงหาแก้ววิเศษและช่างเป็นเวลายาวนาน ในที่สุดได้แก้วจากประเทศรัสเซีย รวมทั้งช่างสลักด้วย ชื่อ Carl Faberge ซึ่งต้องเจียรไนถึงสองครั้งจึงสำเร็จ (เพราะครั้งแรก พอเสร็จก็แตกชำรุด) พระพุทธรูปดังกล่าวทำจากหยกสีเขียวเข้ม หน้าตักกว้าง ๙.๕ นิ้ว ถวายพระนามว่า **พระพุทธรูปรัตนปฏิมากร** หรือ เรียกกันสามัญว่า **พระแก้วมรกตน้อย** เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๗

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๔ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ นครลำปาง นายสุก สิทธิพลเมฆ ได้นำพระแก้วเขียวสมาธิ หน้าตักกว้าง ๒ นิ้ว ทูลเกล้าฯ ถวาย เป็น

ที่พอพระราชหฤทัย โปรดเกล้าฯ ให้ฉลองร่วมในงานเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ ถวายพระนามว่า **พระแก้วนิลรัตนพรพายัพ** เป็นพระแก้วประจำรัชกาลที่ ๘

นอกเหนือจากพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกที่สำคัญดังกล่าวมาแล้ว ยังมีพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกในรัชกาลต่างๆ อีกหลายองค์ ล้วนแล้วแต่สร้างขึ้น ด้วยถือกันว่าเป็นของดีของวิเศษอันควรเป็นเครื่องหมายแห่งการสักการบูชาแทนองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งสิ้น

พระพุทธปฏิมาแก้วผลึกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทูลเกล้าฯ ถวาย

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จดำรงราชย์นับได้ ๕๐ ปี ยิ่งความปลื้มปิติมาสู่นิกรชนทุกหมู่เหล่า ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงดำริที่จะจัดสร้างพระพุทธปฏิมาแก้วผลึกทูลเกล้าฯ ถวาย

แก้วผลึกที่นำมาสร้างพระพุทธปฏิมาในครั้งนี้ เป็นหินเขียวหนุมาน ซึ่งเกิดจากการหลอมละลายในธรรมชาติ แล้วใช้เวลาตกผลึกอยู่นานชั่ว แก้วผลึกที่นิยมว่าดีชนิดหนึ่งคือเป็นสีเขียวใสบริสุทธิ์ ปราศจากฝ้าหรือรอยร้าวรานภายใน แก้วผลึกนี้ถือกันว่ามีพลาญภาพโดยธรรมชาติอยู่แล้ว จึงเป็นวัสดุชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาแกะสลักเป็นพระพุทธรูปบูชา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้แสวงหาหินที่มีคุณภาพดีและมีขนาดใหญ่พอที่จะสร้างขึ้นเป็นพระพุทธรูปขนาดพอสมควรแก่การทูลเกล้าฯ ถวายได้ใหม่หามงคลวโรกาสนี้ หิน

ช่างใช้เครื่องมือขัดแก้วผลึกจนกระทั่งมีลักษณะโปร่งแสง ซึ่งต้องอาศัยน้ำอย่างดี ตลอดจนฝีมือและสมาธิที่แน่นของช่าง

ช่างกำลังแกะเงาเป็นฐานพระพุทธรูป โดยที่ทำสลักเกลียวเพื่อเชื่อมฐาน ๒ ชั้นให้ติดกัน

พระพุทธรูปวางบนฐานเงาซึ่งกลืนขึ้นเป็นรูป เพื่อทดสอบให้ได้สัดส่วนและระดับที่พอดีเสียก่อน หลังจากนั้นช่างจึงจะแกะสลักเป็นลวดลาย

ช่างทองม้วนเส้นทองเป็นพระศกทีละเส้น เตรียมพร้อมที่จะประดับที่พระเศียรซึ่งหุ้มทอง และภายในบุด้วยทองคำขาวอีกชั้นหนึ่ง

ช่างทองกำลังประดิษฐ์โครงสร้างฉัตรสามกษัตริย์ประดับองค์พระพุทธรูป

ดังกล่าวได้จากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยหวังว่าพระพุทธรูปองค์นี้จักเป็นที่เคารพบูชาในแผ่นดินนี้สืบไปดังเช่นที่เคยมีในกาลก่อน

หินเขียวหนุมานเป็นวัสดุที่มีความแข็งแรง แต่เปราะคล้ายกับเพชร การแกะสลักและขัดให้ใสจึงต้องอาศัยช่างที่ชำนาญงาน อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงฝีมือที่จะสร้างให้มีพุทธศิลป์อันพึงชมอีกด้วย

ด้วยความดำริเริ่มแรกว่า แบบของพระพุทธรูปน่าจะเป็นศิลปะเชียงแสน ทำนองเดียวกับพระพุทธรูปสี่องค์จำลอง ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เคยเชิญด้วยพระองค์เองมาพระราชทานให้เป็นสิริมงคลแก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๐ จึงได้นำความคิดดังกล่าวเรียนปรึกษาหม่อมราชวงศ์มิตรารุณ เกษมศรี ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เคยยกย่องให้เป็นสถาปत्यกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ในที่สุดจึงเห็นควรให้เป็นพระพุทธรูปแก้วผลึกขนาดหน้าตัก ๔ นิ้ว เพื่อให้เนื้อใสบริสุทธิ์ ฐานทำด้วยงาช้างซึ่งลิดปลายจากช่างงานที่กระทำเป็นปกติวิสัยอยู่แล้ว องค์พระพุทธรูปทรงเครื่องศิราภรณ์ทำด้วยทองคำเงินไว้ภายใน ทรงสังวาลนพเกล้า เบื้องบนกันฉัตรสามกษัตริย์

ช่างทวีศักดิ์ สมพงษ์ ช่างในท้องถิ่นล้านนารับที่จะ

เป็นช่างผู้ควบคุมแบบ โดยมอบหมายให้ช่างมณฑิย ไข่แก้ว ซึ่งถนัดทางศิลปะเชียงแสนอยู่เป็นผู้ปฏิบัติการ ช่างเริ่มจากการตัดหินส่วนที่มีรอยร้าวรานและมีมันฝ้าออก โกลนขึ้นเป็นโครงสร้าง แล้วแกะสลักเป็นองค์พระพุทธรูป แล้วจึงขัดให้ใสทั้งองค์ ทั้งหมดนั้นนอกจากฝีมือและจินตนาการของช่างแล้วยังต้องใช้เครื่องมือและน้ำยาอย่างดีโดยตลอดทุกขั้นตอน

จากนั้นจึงนำส่งให้ช่างทองจรัส เหลี่ยมพชนะ ช่างในท้องถิ่นล้านนาเช่นเดียวกัน ซึ่งเชี่ยวชาญในทางประดิษฐ์เครื่องทองแบบโบราณเป็นผู้สร้างเครื่องทรงและฉัตร

พระพุทธรูปแก้วผลึกทรงเครื่องแล้วเสร็จเป็นองค์บริบูรณ์ งดงามได้ขนาดควรจักเป็นที่นิยม มีคุณค่าสมดังที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งใจนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ ๕๐

อนุตรา หงษ์สุวรรณ เรียบเรียง

ข้อมูลและภาพจาก “จุฬาสัมพันธ์ ๒๑” ปีที่ ๓๔ ฉบับพิเศษ วันจันทร์ ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๙

เดชะพระบารมีปกเกล้าฯ เกษตรกร

ชาคริต จุลกะเสวี

Wมเชื่อว่าท่านผู้อ่านทั้งหลาย คงจะยังจดจำข้อความสำคัญสองประโยค ซึ่งได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ของชาติไทยเรา ซึ่งมีข้อความว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ซึ่งข้อความนี้อยู่ในพระปฐมบรมราชโองการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในรัชกาลปัจจุบันนี้ ที่ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นเวลาเกือบ ๕๐ ปีมาแล้วนี้

ด้วยพระองค์ท่านทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย ที่เปี่ยมด้วยบุญญาบารมีทรงเพียบพร้อมด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พระเมตตาคุณ และพระขันติคุณ รวมทั้งทรงมีพระราชจริยวัตรซึ่งทรงไว้ด้วยทศพิธราชธรรม ประกอบด้วยพระอัจฉริยภาพอันประเสริฐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรานี้ พระองค์ท่านได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง โดยมีได้เลือกชั้นเชื้อชาติ ศาสนา และภูมิภาคต่างๆ นั้น แต่ประการใดเลย

ตลอดเวลาที่ผ่านมา พระองค์

ท่านทรงปฏิบัติพระราชภารกิจต่างๆ โดยมีได้อาทรต่อความเหนื่อยยาก ต้องทรงตรากตรำพระวรกาย และทรงเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรมาโดยตลอดซึ่งพระองค์ท่านก็ได้ทรงบรรลุแล้วซึ่งพระปฏิญาณและพระปณิธาน ที่ได้ทรงให้ไว้นั้นได้อย่างสมฤทธิ์ผลสมบูรณ์ยิ่ง

ปัจจุบันนี้ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีมากมายหลายด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมสำคัญๆ ที่อยู่ภายใต้ “โครงการส่วนพระองค์” กับบรรดา “โครงการสวนจิตรลดา” “โครงการหลวง” “โครงการพระราชดำริ” และ “โครงการของมูลนิธิชัยพัฒนา” เหล่านี้ซึ่งมีมากกว่า ๒,๐๐๐ โครงการเสียอีกด้วยซ้ำไป

ดังนั้น ในศุภวาระดิถีวันเฉลิมพระชนมพรรษา คล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์ท่านที่จะเวียนมาบรรจบครบรอบอีกวาระหนึ่ง ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๙ นี้ “วารสารไทย” จึงใคร่ขออัญเชิญเฉพาะโครงการพระราชดำริบางโครงการที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงกล่าวถึงในพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทฯ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคมปี ๒๕๓๗ กับปี ๒๕๓๘ ด้วย

ซึ่งมีโครงการที่สำคัญดังต่อไปนี้ด้วยคือ

๑. โครงการทฤษฎีใหม่ ที่วัดมงคลชัยพัฒนา และเขาวง
๒. โครงการปากพอง
๓. โครงการสร้างฝายชะลอน้ำขนาดเล็ก ที่เขาแก้ว
๔. โครงการปลูกป่าธรรมชาติที่เขาชะงุ้ม
๕. โครงการสระเก็บน้ำพระราม ๙

และ ๖. โครงการแก้มลิง เพื่อบรรเทาอุทกภัยตามแนวพระราชดำริ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ นี้เอง

ซึ่งดร.อำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ได้ช่วยกรุณาให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการที่ ๑-๕ มาให้ทราบ และคุณกุลรัตน์ สังข์ยัง แห่งกรมชลประทาน ช่วยแนะนำโครงการที่ ๖ ให้ทราบ จึงขอสรุปโดยสังเขป เผยแพร่ต่อให้ทราบทั่วกันในโอกาสนี้ด้วย

โครงการที่หนึ่ง คือ โครงการทฤษฎีใหม่ได้เริ่มทดลองที่วัดใหม่มงคลหรือวัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี โครงการนี้เป็นแนวพระราชดำริใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเน้นช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ไม่มาก คือประมาณ ๑๕ ไร่ และอยู่ในเขตใช้น้ำฝน คืออยู่นอกเขตน้ำชลประทาน ซึ่งจะมีน้ำฝนอย่างเหลือเฟือเฉพาะในฤดูฝน แต่จะขาดแคลน

น้ำในช่วงหมดฝนแล้ว

หลักการสำคัญขั้นที่หนึ่งก็คือ ให้เกษตรกรมีการผลิตข้าวให้พอเพียง เลี้ยงตัวได้ตลอดปี ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน โดยเน้นให้มีความสามัคคีกลมเกลียว ของบรรดาเกษตรกรในท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างดี ทั้งนี้ให้มีพื้นที่ทำนา ๕ ไร่ มีพื้นที่ทำบ่อเก็บกักน้ำในไร่นา ๕ ไร่ มีพื้นที่ปลูกพืชไร่หรือไม้ผล รวมทั้งมีที่อยู่อาศัยกับถนนหนทางรวม ๕ ไร่

ต่อมาได้ทรงดัดแปลงสูตรนั้นเสียใหม่ให้ประกอบด้วยมีพื้นที่ทำนา ๕ ไร่ มีพื้นที่ปลูกพืชไร่พืชสวน ๕ ไร่ มีพื้นที่ขุดสระน้ำ ๓ ไร่ แต่ให้ลึก ๔ เมตร เพื่อให้จุน้ำได้ประมาณ ๑๔,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตรแล้วก็ส่วนที่เหลืออีก ๒ ไร่ก็ให้เป็นโรงเรียนที่อยู่อาศัย คอกสัตว์เลี้ยง และถนนหนทางในไร่นาด้วย รวมทั้งสิ้นใช้พื้นที่ ๑๕ ไร่

ในระยะต่อมา ก็ได้มีการพัฒนาแนวปฏิบัติตามพระราชดำรินี้ ตามความสะดวกและเหมาะสมของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ โดยให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วนก็ได้ คือส่วนแรกประมาณร้อยละ ๓๐ ให้ขุดเป็นบ่อเก็บกักน้ำในฤดูฝนเอาไว้ใช้ในไร่นา พื้นที่ส่วนที่สองอีกประมาณร้อยละ ๓๐ ให้ใช้สำหรับการทำนาปลูกข้าว ให้เพียงพอใช้บริโภคในครัวเรือนได้ตลอดปี ถ้าไม่ได้ปลูกข้าวในช่วงใดก็ให้ใช้เป็นพื้นที่ปลูกพืชผักที่มีราคาดีไว้อขายได้ พื้นที่ส่วนที่สามอีกร้อยละ ๓๐ ให้ใช้สำหรับปลูกพืชผลไม้ยืนต้น ตลอดจนพืชไร่และพืชผักในระบบผสมผสาน เพื่อให้มีผลผลิตที่เปลี่ยนเป็นเงินทองให้แก่เกษตรกรได้ตลอดทั้งปี ส่วนพื้นที่ส่วนที่สี่ซึ่งยังมี

เหลืออีกร้อยละ ๑๐ ก็ใช้เป็นที่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ยุงฉาง และคอกสัตว์เลี้ยง รวมทั้งถนนหนทางในไร่นาด้วยตามความเหมาะสม

เนื่องจากพระราชดำรินี้ในเรื่องนี้เป็นแนวใหม่หรือทฤษฎีใหม่ พระองค์ท่านจึงได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตร ดำเนินการแบบนำร่องกิ่งวิจัย ขึ้นที่โครงการสวนพระองค์ในมูลนิธิชัยพัฒนา ณ วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี เริ่มในฤดูเพาะปลูกปี พ.ศ.๒๕๓๗ มานี้เอง และขยายผลไปทำการทดสอบอีกแห่งหนึ่ง ในบริเวณพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อปลายปีเดียวกันนั้นด้วย

ที่ดินของแปลงทดสอบทั้ง ๒ แห่งนี้ มีสภาพเดิมเป็นนาข้าวอาศัยน้ำฝนอย่างเดียวกันทั้ง ๒ แปลง หากการดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางที่ได้ทรงมีพระราชดำริไว้ ก็จะช่วยให้เกษตรกรมีข้าวเพียงพอสำหรับการ

บริโภค และจะมีรายได้เสริมตลอดปีด้วยการจำหน่ายผลผลิตพวกผักและผลไม้ บรรดาสัตว์เลี้ยง และปลาต่างๆ ที่มีเลี้ยงอยู่นั้นได้ตลอดปี เมื่อเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวดีขึ้น สภาพของสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยก็จะดีขึ้นด้วยแน่ว่ามีความชุ่มชื้นร่มเงาและสีเขียวของพืชพรรณไม้ตลอดปี ไม่แห้งแล้งเหมือนที่เคยเป็นอยู่เดิม ซึ่งขณะนี้ก็ได้เริ่มเห็นผลสำเร็จชัดเจนขึ้นบ้างแล้ว จึงได้มีเกษตรกรจดจำนำไปใช้ปฏิบัติตามกันบ้างแล้ว

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ยังได้พระราชทานดำริเพิ่มเติมอีกด้วยว่า หากแนวทางดำเนินการดังกล่าวนี้ ได้ร่วมกับโครงการชลประทาน ก็จะช่วยให้สามารถส่งน้ำมาเสริมบ่อเก็บกักน้ำของแต่ละไร่นาได้ดีขึ้นเมื่อจำเป็นก็ทำให้สามารถขยายพื้นที่ใช้น้ำชลประทาน เพิ่มได้กว่าที่ประมาณการไว้ได้อีกถึง ๖ เท่า เพราะการใช้น้ำตามแนวคิดของชลประทานดั้งเดิม

สระน้ำตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่ วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี

จะให้ น้ำแก่เกษตรกรอย่างเต็มที่ตามความต้องการของเกษตรกรและของพืช ผู้ที่จะได้รับประโยชน์ดังกล่าว ก็จะเป็นผู้ที่อยู่ในเขตรับน้ำชลประทานเท่านั้นเอง

แต่การให้น้ำทางชลประทานใหม่ตามความจำเป็นนั้น เกษตรกรจะกระจายกันได้รับประโยชน์จากน้ำของโครงการชลประทาน ได้ในพื้นที่ที่กว้างขวางกว่าเดิมไม่ต่ำกว่า ๖ เท่า ซึ่งพระราชดำริส่วนนี้กำลังได้รับการสนองจากกรมชลประทาน โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว ที่บริเวณใกล้วัดมงคลชัยพัฒนา ขึ้นด้วยแล้ว

อย่างใดก็ตามโครงการทฤษฎีใหม่ที่กล่าวมานี้ เป็นโครงการทดสอบที่ค่อนข้างใหม่ ต้องอาศัยการปฏิบัติติดต่อกันหลายฤดูเพาะปลูก และเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เป็นตัวแปรอยู่มากด้วย ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปทั้งตามสภาพของท้องถิ่น

และตามสภาพของดินฟ้าอากาศด้วย ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้พระราชทานแนวคิดแก่ท่านนายกรัฐมนตรี ในวันที่ได้เข้าเฝ้าคราวนั้น ด้วยว่า

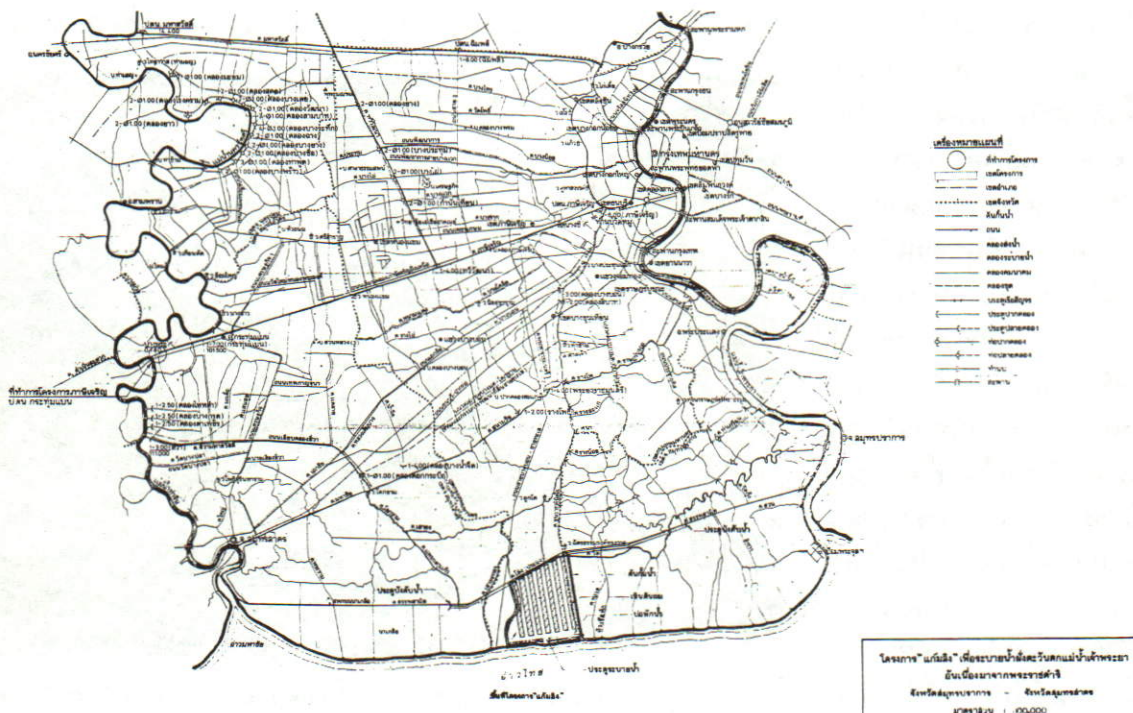
“.....แต่ที่อื่นยังไม่ทราบว่า จะทำได้หรือไม่ได้เพราะว่าต้องมีปัจจัยสำคัญคือน้ำ และความสามารถที่จะให้ประชาชนเขาเข้าใจ และยินยอม หากเขาไม่ยินยอมก็ทำไม่ได้.....”

โครงการที่สอง คือ โครงการปากพนัง ลุ่มน้ำปากพนัง ตั้งอยู่ตอนใต้ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุมพื้นที่ ๗ อำเภอ คือ อำเภอชะอวด อำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร อำเภอปากพนัง และพื้นที่บางส่วนของอำเภอลานสกา กับอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมประมาณ ๑.๕ ล้านไร่ ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่นามากกว่า ๕๐๐,๐๐๐

ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่นาที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ และเป็นแหล่งผลิตข้าวที่เลี้ยงคนในภาคใต้เป็นส่วนใหญ่ได้ดีมาก

แต่ลุ่มน้ำปากพนังนี้ เป็นพื้นที่มีปัญหาติดต่อกันมาหลายสิบปีแล้ว คือ มักจะมีปัญหาน้ำท่วมฉับพลันในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ฝนตกชุกที่สุด มีปัญหามักขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและเพื่อการอุปโภคและบริโภค ในเขตลุ่มน้ำนี้ มักขาดแคลนน้ำจัดโดยเฉพาะในช่วงที่ขาดฝน มีปัญหาเรื่องน้ำเค็มรุกเข้าเข้าไปในแม่น้ำปากพนัง และแม่น้ำชะอวด ทำให้เป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย

นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทำนา กับชาวสวนยาง และมีปัญหาของดินนาขาดความอุดมสมบูรณ์ ทั้งยังมีสภาพเป็นกรดมากด้วย เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้

อ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว จังหวัดราชบุรี

ประชาชนในเขตลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาที่ค่อนข้างยากจน และแร้นแค้น ต้องอพยพทั้งถิ่นฐานไปหาอาชีพที่อื่น หรือรับจ้างในจังหวัดใกล้เคียงซึ่งอุดมสมบูรณ์มากกว่า ในเขตปากพนังจึงมักจะมีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้นในพื้นที่ ค่อนข้างสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชนี้

ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงทราบปัญหาของลุ่มน้ำปากพนังเป็นอย่างดี ได้เสด็จไปทอดพระเนตรและทรงตรวจเยี่ยมพื้นที่หลายครั้งหลายครา เป็นเวลาติดต่อกันมาไม่ต่ำกว่าสิบปีมาแล้ว ทรงมีความห่วงใยพสกนิกรที่นั่นเป็นอย่างมาก จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริโครงการต่างๆ ขึ้นช่วยเหลือ โดยให้กองทัพบกที่ ๔ และหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกันดำเนินการตามพระราชดำริ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ตามลำดับเรื่อยมา

หากแต่เนื่องจากการแก้ปัญหา

ของลุ่มน้ำปากพนัง ทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องใหญ่เพราะเกี่ยวข้องกับทั้งทางด้านการศึกษา การสำรวจ วางแผน และต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก การดำเนินการจึงค่อนข้างจะล่าช้าไปบ้าง แต่ก็เป็นที่น่ายินดีที่ได้ทราบว่า คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้

อนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำปากพนัง ตามพระราชดำรินี้แล้ว ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๓๘ ในวงเงิน ๑,๕๐๐ ล้านบาท จะต้องมีการก่อสร้างระบบการผันน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ให้ดีขึ้นให้จงได้

สำหรับโครงการที่สาม คือ “โครงการสร้างฝายชะลอน้ำขนาดเล็กที่เขากั่ว” บ้านบุงเซ่ ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินยังจุดตั้งศาลาการนิมิตบ้านบุงเซ่ ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมด้านเกษตรธรรมชาติ และการพัฒนาแหล่งน้ำที่นั่น

ซึ่งพระองค์ท่านได้พระราชทานแนวทางพระราชดำริ กับพระภานุาพิศาลเถระ คือพระมหาถาวร จิตตถาวโร และข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไว้หลายประการ

แม่น้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ลำน้ำปากพนังที่ลดเลี้ยวไหลผ่านไปตามอำเภอต่างๆ ทางใต้ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ฝายชลอน้ำเขาแก้ว อุดมคสถานถาวรนิมิตร จังหวัดนครนายก

ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๓๗ ก็ได้เสด็จเป็นการส่วนพระองค์ ณ วัดปทุมวนารามและได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม ให้กรมชลประทานก่อสร้างฝายดินและฝายหินเล็กๆ เพื่อขวางทางน้ำที่ไหลจากบริเวณภูเขาแก้ว ซึ่งอยู่ด้านทิศตะวันตกของอุดมคสถาน นั้นด้วย

เนื่องจากสายน้ำไหลลงมาจากที่สูงเหล่านี้มีหลายสาย และเมื่อฝนตกน้ำจะไหลผ่านไปสู่อ่างอย่างรวดเร็วจึงเมื่อฝนหยุดคือในช่วงฤดูแล้งน้ำก็จะแห้งผาก การสร้างฝายเล็กๆ เป็นจำนวนมากดักเอาไว้เป็นระยะๆ เช่นนี้ทำให้น้ำถูกกักเก็บไว้ได้จำนวนหนึ่งเหนือฝายทุกฝาย บริเวณพื้นที่รอบๆ ฝายและแอ่งน้ำนี้ จึงชุ่มชื้นได้เป็นระยะเวลานานกว่าปกติ ช่วยให้ต้นไม้เจริญงอกงามเองตามธรรมชาติได้ดีขึ้นทันตาเห็น

ในปัจจุบันทางกรมชลประทานได้สร้างฝายชลอน้ำเหล่านี้เสร็จแล้วจำนวน ๓๕ ฝาย ในวงเงินเพียง ๒

แสนบาท และขณะนี้แม่น้ำเก็บกักเอาไว้ทำให้เห็นความแตกต่างของพืชพรรณไม้บริเวณรอบๆ ได้อย่างชัดเจน แต่คงจะเห็นความแตกต่างได้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็ในฤดูแล้งที่จะมาถึงอีกรอบหนึ่งในเร็ว ๆ นี้แหละ เมื่อมีแหล่งน้ำดีขึ้นได้แล้วเช่นนี้ ป่าก็มีโอกาสจะกลับคืนสมบูรณ์ขึ้นได้อีกดีแน่ ๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ของปวงชนชาวไทย พระองค์ท่านได้พระราชทานแนวคิดเรื่องการทำฝายชลอน้ำ หรือฝายต้นน้ำลำธาร เช่นนี้ อยู่เสมอในหลายท้องที่ที่เสด็จเยือน ทรงทอดพระเนตรพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลายลง และทรงพิจารณาสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ ทั้งนี้เพื่อเร่งทำการสงวนน้ำและดิน ตลอดจนการรักษาป่าต้นน้ำลำธาร อย่างเช่นที่โครงการศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการจัดที่ทำพื้นที่ป่าไม้ส่วนหนึ่งตามพระราชดำริเรื่องนี้ ก็ปรากฏว่าในฤดูแล้งจะสังเกต

เห็นความแตกต่าง ของป่าไม้ในบริเวณนี้ได้ชัดเจน ว่าจะมีใบเขียวสดและชุ่มชื้นดีกว่าป่าไม้บริเวณใกล้เคียงที่ขาดน้ำ ซึ่งจะมีใบแห้งและผลัดใบร่วงหล่นเป็นส่วนใหญ่เห็นได้ชัด

โครงการที่สี่ คือ “โครงการปลูกป่าธรรมชาติที่เขาชะงุ้ม” อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า

“.....โครงการเขาชะงุ้ม ที่จังหวัดราชบุรี มีที่ตรงนั้นอยู่ใกล้ภูเขาแล้วก็เป็นป่าที่เสียไป ป่าเสื่อมโทรม ที่เรียกว่าป่าเสื่อมโทรม เพราะมันไม่มีต้นไม้ ไม่มีขึ้นดีเป็นเวลาที่เราเริ่มโครงการนั้นประมาณ ๗ ปีเหมือนกัน ไปดูเมื่อสักสองปีหลังจากทิ้งเอาไว้ ๕ ปีตรงนั้นไม่ได้ทำอะไร แต่ป่าเจริญเติบโตขึ้นมา เป็นป่าอุดมสมบูรณ์ไม่ต้องปลูกสักต้นเดียว คือว่า การปลูกป่าที่สำคัญอยู่ที่ปล่อยให้เขาขึ้นได้ อย่าไปคอยแหยต้นไม้ อย่าไปรังแกต้นไม้ เพียงว่าคุ้มครองเขาหน่อยเขาขึ้นเอง.....”

เอกชนรายหนึ่งได้ถวายพื้นที่นี้ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พระชันษา เมื่อพระองค์ได้เสด็จเยี่ยมเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๙ ก็ได้มีพระราชกระแสรับสั่ง ให้ดำเนินการศึกษาหาวิธีปรับปรุงบำรุงดินที่เสื่อมโทรม เพราะดินค่อนข้างเลวถึงเลวมาก ภูมิประเทศเป็นป่าละเมาะ ต้นไม้ใหญ่ถูกโค่นหมดแล้ว สำหรับแนวทางการปลูกป่าที่นั่น ก็ได้พระราชทานพระราชดำริไว้

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ยังได้ทรงวางแนวพระราช

ตำรียเกี่ยวกับการปลูกป่าไว้อีกหลายประการ ซึ่งผมใคร่ขอนำมากล่าวไว้ในที่นี้ด้วยบางข้อ ดังนี้คือ

ในสภาพป่าเต็งรัง ป่าเสื่อมโทรมนั้น ความจริงไม่ต้องทำอะไร เพราะต่อมาก็จะแตกกิ่งใหม่ออกมาได้อีก ถึงแม้ต้นจะไม่สวย แต่ก็เป้นต้นไม้ใหญ่ได้ตามพื้นที่ที่มีต้นไม้เล็ก ๆ หรือเมล็ดจะงอกงามขึ้นมาอีก อย่าให้ใครเข้าไปบุกรุกทำลายอีก ป่าก็จะกลับคืนสภาพได้

วัชพืชที่คลุมพื้นที่อยู่อย่าเอาออก เพราะจะเป็นสิ่งช่วยป้องกันการชะพังทะลายของหน้าดินได้เป็นอย่างดี และจะช่วยเก็บความชื้นไว้ได้ด้วย ถ้าจะปลูกแซมก็เพียงแต่เจาะลงเป็นวงกลมประมาณ ๕๐ เซนติเมตรแล้วก็ปลูกต้นไม้ วัชพืชที่อยู่รอบนอกก็จะเป็นบังไพรกันแดดให้ด้วย โดยไม่ต้องทำที่กันแดดให้สิ้นเปลือง

การปลูกป่าธรรมชาติ หรือปลูกป่าต้นน้ำลำธาร ควรศึกษาดูก่อนว่าพืชพันธุ์ดั้งเดิมมีอะไรบ้างแล้วปลูกแซมตามรายการชนิดต้นไม้ที่ศึกษามาได้ ไม่ควรนำไม้แปลกปลอมต่างพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูก โดยยังไม่ได้ศึกษาอย่างแน่ชัดเสียก่อน อย่างไรก็ตามในพื้นที่บางพื้นที่อาจใช้ไม้โตเร็วที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย เช่น ต้นยางพารา ปลูกเป็นต้นไม้นำก่อนก็ได้

ตามแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการปลูกป่านี้ ทางสำนักงานป่าไม้เขตของกรมป่าไม้ทั้ง ๒๑ แห่งทั่วประเทศมีตัวอย่างของป่าที่พื้นตัวเองตามธรรมชาติ โดยไม่มีการปลูกโดยมนุษย์เลย ปรากฏว่าได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี ๒๐ แห่ง คงมีสำนักงานป่าไม้สระบุรีเพียงเขตเดียว ที่ไม่มีป่าไม้

ประเภทนี้

โครงการที่ห้า คือ “โครงการสระเก็บน้ำพระราม ๙” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาน้ำว่า

ธรรมชาตินั้น ได้ปรับตัวสร้างสมดุลระหว่างธรรมชาติ และวิถีชีวิตของมนุษย์อยู่แล้ว จะเห็นได้ว่าสภาพภูมิประเทศได้ปรับตัวเองให้เป็นลักษณะ หนอง คลอง บึง เพื่อเก็บกักน้ำยามหลากมาในหน้าฝน ซึ่งทำให้มีน้ำใช้ในยามแล้ง

แต่มนุษย์กลับละเลยไม่ดูแลสมบัติธรรมชาติอันล้ำค่านี้ให้ดี แหล่งน้ำต่างๆ จึงอยู่ในสภาพตื้นเขิน หลายส่วนถูกยึดครองโดยไม่ชอบธรรม ผลสุดท้ายความทุกข์ยากก็เกิดขึ้น ยามน้ำหลากก็ไหลบ่าเพราะไม่มีหนอง คลอง บึงคอยรับเพื่อผ่อนคลายความรุนแรงและพองพ้นหน้าแล้งก็เกิดภาวะแห้งแล้งไม่มีน้ำจะเก็บกักไว้ใช้ได้เลย

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่วนราชการต่างๆ น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายที่ดินของส่วนราชการที่จับจองไว้ในเขตอำเภอธัญบุรี และอำเภอคลองหลวง ซึ่งอยู่ระหว่างคลอง ๕ และคลอง ๖ จังหวัดปทุมธานี มีจำนวน ๓,๐๓๒ ไร่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริให้สำนักงานเลขาธิการ กปร.และกรมชลประทาน ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำเอนกประสงค์ในเขตที่ดินดังกล่าว ซึ่งได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่มีนาคม ๒๕๓๔ จนกระทั่งประมาณกันยายน ๒๕๓๕ ได้ขุดดิน

ออกไปประมาณ ๑๙.๘ ล้านลูกบาศก์เมตร แล้วจึงได้ปล่อยน้ำเข้าในสระนั้น เพื่อเป็นการช่วยผ่อนคลายสภาพน้ำท่วมของประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงนั้น

ปัจจุบันสระเก็บกักน้ำพระราม ๙ แม้จะยังไม่สำเร็จสมบูรณ์ตามโครงการ แต่ก็สามารถเก็บกักน้ำได้บ้างแล้ว หากโครงการนี้สำเร็จแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อประชาชนในเขตจังหวัดปทุมธานีและกรุงเทพฯ บางส่วน เช่น เป็นแหล่งเก็บน้ำที่มีมากเกินความจำเป็นในช่วงฤดูฝน และใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชไร่ในฤดูแล้ง หรือใช้สำหรับเสริมการผลิตน้ำประปาให้กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังอาจใช้เป็นสถานที่พักผ่อน ของประชาชนในบริเวณใกล้เคียงได้อีกด้วย

ซึ่งหากโครงการสระเก็บน้ำพระราม ๙ สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ตามพระราชดำริ ที่ได้ทรงพระราชทานไว้ ในอนาคตก็เชื่อว่าโครงการเช่นนี้จะมีเพิ่มขึ้นอีกในที่ราบภาคกลาง ใกล้เคียงกรุงเทพมหานครอีกด้วยอย่างแน่นอน เมื่อผู้คนได้เห็นตัวอย่างจากของจริงว่าได้ผลดีแน่ๆ แล้ว เสียงคัดค้านก็คงจะหมดสิ้นไป

นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่หนึ่งที่ลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ คือที่บริเวณอนุสรณ์สถานสมเด็จพระศรีสุริเยศที่ทุ่งมะขามหย่อง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณพื้นที่ทั้งหมด ๕๐๐ ไร่ และเป็นอ่างเก็บน้ำประมาณ ๒๕๐ ไร่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชดำริจะใช้ประโยชน์เช่นเดียวกับสระเก็บน้ำพระราม ๙

ในระหว่างที่น้ำท่วมใหญ่ปี ๒๕๓๘ ระดับน้ำในท้องทุ่งบริเวณใกล้เคียง และในตัวเมืองได้มีน้ำท่วมอย่างกว้างขวาง และสูงมากเป็นประวัติการณ์ แต่บริเวณพื้นที่อนุสรณ์สถานฯนี้ทางราชการยังคงสามารถรักษาไว้ได้ดีอยู่ จึงมีสภาพเหมือนเกาะที่เขียวขจีท่ามกลางทะเลสาบที่กว้างสุดลูกหูลูกตา ซึ่งเมื่อได้ทรงเห็นความทุกข์ยากของประชาชนแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ปล่อยน้ำเข้าสู่บริเวณอนุสรณ์สถานฯ ได้โดยด่วน เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนกายและใจ ของประชาชนในบริเวณย่านใกล้เคียง ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเมตตาคุณแก่พสกนิกรเป็นล้นพ้น

ซึ่งโครงการทั้ง ๕ ดังกล่าว ในรอบปีที่ผ่านมา ก็มีความก้าวหน้าด้วยดี ถึงแม้จะเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของโครงการพระราชดำริที่มีอยู่มากมายก็ตาม แต่ทั้งหมดนี้ก็เป็นโครงการที่ค่อนข้างใหม่ และอำนวยความสะดวกทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องช่วยลดความสูญเสียของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของชาติลงได้ดี ถึงแม้ในช่วงระยะที่ผ่านมา พระวรกายและพระพลานามัยของพระองค์ท่านจะยังไม่สมบูรณ์ก็ตาม แต่ก็ยังทรงมีความห่วงใยต่อพสกนิกรทั่วประเทศ จึงได้ทรงทุ่มเทพระสติกำลังทุกอย่าง เพื่อพระราชทานแนวทางการปฏิบัติแก้ไขปัญหา

เสด็จฯ ดุจดสถานถาวรนิมิตร์ อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

ต่างๆ และทรงติดตามงานของผู้เกี่ยวข้องอยู่เสมอมา ตลอดมา ทั้งได้ทรงพระราชทานแนวยุทธศาสตร์การแก้ไข ปัญหาต่างๆ ให้คลี่คลายลงได้ในที่สุด

โครงการที่หก คือ โครงการแก้มลิง เพื่อบรรเทาอุทกภัยตามแนวพระราชดำริ เป็นโครงการสำคัญล่าสุดที่เพิ่งได้ยื่นได้ฟังกัน เมื่อได้เกิดน้ำท่วมหนักเมื่อปลายปี ๒๕๓๘ มาเนื่อง เป็นชื่อโครงการที่แปลกหู แต่มีความสำคัญและมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง

โครงการแก้มลิง คือ โครงการบรรเทาอุทกภัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เช่น จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานแนวทางและวิธีดำเนินการ แก่กรมชลประทานและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ร่วมกันปฏิบัติตั้งแต่ปลายเดือนกันยายน ๒๕๓๘

เป็นต้นมา เพื่อเร่งระบายน้ำที่ท่วมหนักลงสู่ทะเล ขณะที่กำลังเกิดสภาวะน้ำท่วมขังอยู่โดยทั่วไป และเพื่อเป็นแนวทางถาวรในการป้องกันน้ำท่วมในครั้งต่อไป ได้อย่างดียิ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเปรียบโครงการป้องกันน้ำท่วม ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริไว้ เป็นเสมือนแก้มลิง ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของลิงนั้น เวลาเมื่อให้อาหาร เช่น ให้กล้วย ลิงมักจะรีบเอาเข้าปากทั้งหมด แล้วเก็บไว้ที่ข้างแก้ม จากนั้นจึงจะค่อยๆ นำออกมาเคี้ยวแล้วกลืนลงไปภายหลัง

เช่นเดียวกับโครงการป้องกันน้ำท่วม ที่ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริไว้ คือ การให้มีบ่อพักน้ำ เพื่อให้ น้ำที่ไหลบ่าซึ่งทางตอนบนไหลลงสู่บ่อพักน้ำได้อย่างสะดวกต่อเนื่อง แล้วจึงระบายลงสู่ทะเลในเวลาอันรวดเร็ว วิธี

การเช่นนี้ จะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมได้ภายในเวลารวดเร็วขึ้นมาก

กล่าวโดยสรุปแล้ว โครงการแก้มลิง หรือโครงการบรรเทาอุทกภัยตามแนวพระราชดำริที่มีประสิทธิภาพ หรือเป็นโครงการแก้มลิงเต็มรูปแบบนั้น จะต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญอยู่ ๓ ประการด้วยกันคือจะต้องมีบ่อพักน้ำ ช่องทางที่จะนำน้ำจากบริเวณน้ำท่วมเข้าสู่บ่อพักน้ำ และการระบายน้ำออกจากบ่อพักน้ำลงสู่ทะเล

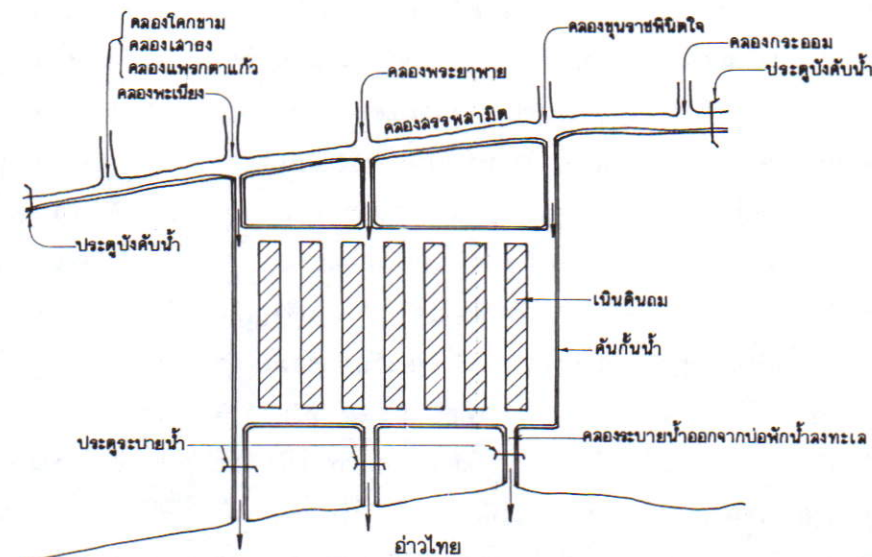
กรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลัก ได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการวางแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม แต่อย่างไรก็ตามโครงการแก้มลิงเต็มรูปแบบ ในการดำเนินงานนั้นจะ

ต้องใช้งบประมาณมาก และระยะเวลานานในการจัดหาพื้นที่ สำหรับจัดทำเป็นบ่อน้ำและช่องทางระบายน้ำ ดังนั้น การดำเนินงานโครงการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในระยะแรก แม้จะยังไม่ถึงขั้นเป็นโครงการแก้มลิงเต็มรูปแบบ แต่แนวทางและวิธีการ ก็ได้ยึดเอาแนวพระราชดำริเป็นรูปแบบในการดำเนินงานที่สามารถจะดำเนินงานต่อไปให้เต็มรูปแบบได้ในอนาคต และได้แบ่งพื้นที่การดำเนินงานออกเป็นฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก ของแม่น้ำเจ้าพระยา

สำหรับโครงการแก้มลิง เพื่อระบายน้ำฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยานั้น ระบบป้องกันน้ำท่วมที่มีอยู่เดิม โครงสร้างส่วนใหญ่ก็เป็นไปตาม

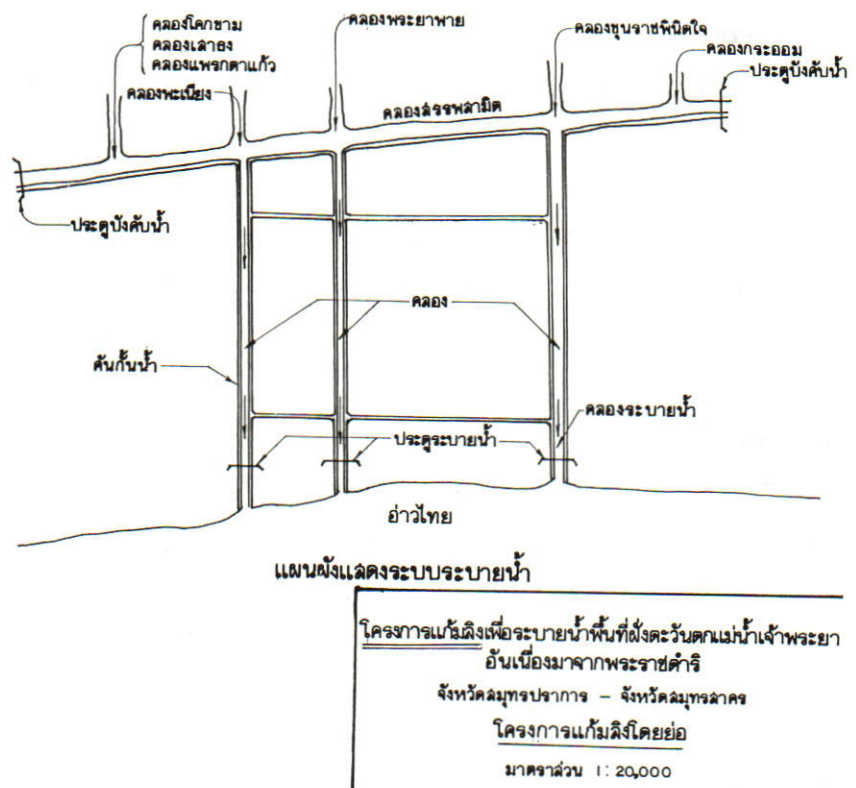
แนวพระราชดำรินี้อยู่แล้ว คือ มีคันกั้นน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีคลองธรรมชาติสายต่างๆ ในแนวเหนือ-ใต้เป็นทางระบายน้ำ เช่น คลองบางปลา คลองบางปลาร้า คลองเจริญราษฎร์ คลองหนองบอน คลองปลัดเปรียง คลองบางบำหรุ เหล่านี้เป็นต้น มีคลองชายทะเล และคลองสำโรง เป็นบ่อพักน้ำ

แต่คลองต่างๆ เหล่านี้ จะต้องมีการปรับปรุงอาคาร และก่อสร้างบางส่วนเพิ่มเติม เพื่อจะได้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในปี ๒๕๓๙ นี้ทางกรมชลประทาน ได้มีแผนก่อสร้างสถานีสูบน้ำเพิ่มขึ้นอีกจำนวน ๕ แห่ง พร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำขนาด ๓ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที แห่งละ ๔ เครื่อง

แผนผังแสดงระบบระบายน้ำ

โครงการแก้มลิงเพื่อระบายน้ำพื้นที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำเจ้าพระยา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดสมุทรปราการ - จังหวัดสมุทรสาคร
โครงการแก้มลิงเต็มรูปแบบ
มาตราส่วน 1 : 20,000

ที่คลองนางหงษ์ จังหวัดสมุทรปราการ กับที่คลองเทพรังสรรค์ คลองพระยาวิสูตร คลอง ๒๑ และคลองปากตะคลอง จังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ กรมชลประทานยังได้เพิ่มแผนเร่งด่วน ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ ด้วยการปรับปรุงสถานีสูบน้ำริมคลองชายทะเล อีกรวม ๔ แห่งด้วย

คือที่ประตูระบายน้ำตำรุ บางปลา บางปลาร้า และคลองด่าน ๒ พร้อมทั้งติดตั้งเครื่องเก็บขยะอัตโนมัติ และติดตั้งเครื่องสูบน้ำถาวรขนาด ๓ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เพิ่มรวม ๒๐ เครื่อง ปรับปรุงคันกันน้ำริมแม่น้ำบางปะกง สายสมบูรณ์-บางขนาก ในเขตอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความยาวประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร

และปรับปรุงคันกันน้ำคลองรังสิตฝั่งใต้ จากทางรถไฟถึงถนนติวานนท์ ในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ยาวประมาณ ๖ กิโลเมตร และรายการสุดท้ายสำหรับปีนี้ คืองานก่อสร้างประตูระบายน้ำกลางคลองทวดสายล่าง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ส่วนพื้นที่โครงการแก้มลิง เพื่อระบายน้ำพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อปี ๒๕๓๘ ที่แล้วมานี้ พื้นที่บริเวณนี้เกิดสภาพน้ำท่วมขัง และได้รับความเสียหาย เนื่องจากไม่มีระบบป้องกันน้ำท่วม และคลองต่างๆ ที่เชื่อมต่อกับชายฝั่งทะเลก็ไม่มีอาคารควบคุมน้ำ เมื่อภาวะน้ำทะเลขึ้นสูงก็หนุนไม่ให้น้ำจืดไหลลงทะเลได้สะดวก

ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวฯ จึงได้ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริ ในการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ฝั่งตะวันตกนี้ ๓ รูปแบบด้วยกัน โดยให้พิจารณาเลือกดำเนินการ ตามความเหมาะสมอย่างใดอย่างหนึ่ง โครงการดังกล่าวประกอบด้วย

ก.โครงการแก้มลิงเต็มรูปแบบ ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริ ให้ก่อสร้างประตูบังคับน้ำในคลองสรรพสามิต ๒ แห่ง ทางทิศตะวันออกด้านแม่น้ำเจ้าพระยา และทางทิศตะวันตกด้านแม่น้ำท่าจีน โดยให้พิจารณาตามความเหมาะสม บริเวณใต้คลองสรรพสามิต ไปจนถึงชายทะเลก่อสร้างบ่อกักน้ำขนาดใหญ่ ในพื้นที่ประมาณ ๑๐-๑๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖,๐๐๐ - ๗,๐๐๐ ไร่ แล้วแบ่งเป็นบ่อ

พักน้ำย่อย หรือห้องรองขนาดใหญ่ ให้จุน้ำได้ประมาณ ๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร พร้อมทั้งก่อสร้างประตูละบายน้ำ และสถานีสูบน้ำใกล้เคียงทะเล เพื่อระบายน้ำทิ้งทะเล

รวมทั้งต้องขุดลอกคลองต่างๆ ที่อยู่เหนือคลองสรรพสามิต เช่น คลองขุนราชพินิจใจ คลองแพรงตาแก้ว คลองพะเนียง เพื่อสามารถรับน้ำจากพื้นที่ตอนเหนือ ลงมาเก็บรวบรวมในคลองสรรพสามิต และส่งเข้าสู่บ่อบักน้ำ และปรับปรุงขุดลอกคลองธรรมชาติ หรือพิจารณาขุดคลองใหม่ขึ้นทางด้านใต้ของบ่อบักน้ำจนถึงชายทะเล พร้อมก่อสร้างประตูละบายน้ำและสถานีสูบน้ำ เพื่อทำหน้าที่ระบายน้ำในบ่อบักน้ำลงสู่

ทะเล ขณะเดียวกันก็ทำการสูบน้ำออกเมื่อระดับน้ำทะเลสูงขึ้นด้วย

ข. โครงการแก้มลิงโดยย่อ
ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการโครงการแก้มลิงเต็มรูปแบบได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็ได้ทรงพิจารณาในรูปแบบที่ ๒ ด้วยการปรับปรุงขุดลอก-ขยายคลองธรรมชาติที่มีอยู่ ให้สามารถเก็บกักน้ำให้ได้มากที่สุด โดยจะทำหน้าที่เป็นบ่อบักน้ำหรือแก้มลิง รวมทั้งพิจารณาก่อสร้างอาคารประตูละบายน้ำ เพื่อควบคุมการเก็บกักน้ำ และการระบายน้ำ ในคลองสรรพสามิต คลองมหาชัย คลองระบายน้ำออกทะเลทุกสาย

ค.รูปแบบสุดท้าย โครงการ

ศึกษาและสาธิตการจัดการที่ดินและน้ำตามแนวทางทฤษฎีใหม่ ในกรณีที่ ๒ รูปแบบดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้พิจารณาในลักษณะโครงการศึกษาและสาธิต และได้ทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำพื้นที่ ของนิคมสหกรณ์บ้านไร่ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน ๒๐๐ ไร่ จัดทำเป็นโครงการของมูลนิธิชัยพัฒนาตามแนวทางทฤษฎีใหม่ ในลักษณะของโครงการสาธิต เพื่อให้ได้รับประโยชน์หลายๆ ด้าน รวมทั้งเพื่อการบรรเทาอุทกภัย โดยให้แบ่งพื้นที่ดำเนินการออกเป็นบ่อเลี้ยงปลากระพงหรือปลาชนิดอื่น บ่อบำบัดน้ำเสีย บ่อบักน้ำ

เรือกำจัดวัชพืชในคลองส่งน้ำ

แก้มลิง และพื้นที่ดินถมจากบ่อ ใช้ทำการเกษตรและเลี้ยงปศุสัตว์ได้ดีด้วย

โดยบ่อเลี้ยงปลากระพงและปลาชนิดอื่นๆ นั้น สามารถใช้เป็นบ่อแก้มลิงได้ในชวงเวลาน้ำท่วม ในขณะเดียวกันบ่อพักแก้มลิงก็ใช้สำหรับเป็นที่เลี้ยงปลาได้เช่นกัน บ่อบำบัดน้ำเสีย ใช้บำบัดน้ำเสียจากบ่อเลี้ยงปลาและเลี้ยงกุ้ง ก็อาจใช้เป็นบ่อแก้มลิงในฤดูน้ำท่วมได้ ถ้าจำเป็น บริเวณดินที่ขุดมาก็เอาถมให้ราษฎรใช้เป็นที่อยู่อาศัย ทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ต่อไปได้

โครงการศึกษาและสาธิตดังกล่าวนี้ กรมชลประทานได้เข้าไปสำรวจศึกษาแล้ว และได้เตรียมที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นโครงการตัวอย่างสำหรับราษฎรในพื้นที่ ซึ่งเมื่อสามารถเห็นประโยชน์ได้อย่างชัดเจนแล้ว ราษฎรจำนวนมากก็อาจจะเข้าร่วมดำเนินการในแปลงอื่น ๆ ต่อไปได้ง่ายขึ้น ซึ่งถ้าสามารถขยายพื้นที่ออกไปได้มากขึ้น นอกจากจะมีผลดีคือ ราษฎรจะได้รับประโยชน์มีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ผลดีอีกประการหนึ่งก็คือ สามารถจะ

ช่วยบรรเทาอุทกภัย ในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาลงได้ดีมากทีเดียว

นอกจากนี้ กรมชลประทานยังได้พิจารณาวางแผนทางดำเนินงานโครงการแก้มลิง “คลองมหาชัย-คลองสนามชัย และโครงการแก้มลิง” แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง ซึ่งเป็นไปตามแนวพระราชดำริเช่นกัน ขณะนี้อยู่ในระหว่างการศึกษาหารายละเอียด โครงการแก้มลิง “คลองมหาชัย-คลองสนามชัย” ใช้คลองมหาชัย คลองสนามชัยเป็นแก้มลิง โดยดำเนินการก่อสร้างประตูระบายน้ำที่คลองมหาชัย ๑ คลองสนามชัยและคลองเชื่อมใกล้เคียง รวมทั้งก่อสร้างสถานีสูบน้ำที่คลองมหาชัย คลองพระราม และที่คลองขุนราชพินิจ ใน การศึกษาโครงการ คลองมหาชัย-คลองสนามชัย คาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณเดือนมิถุนายน ๒๕๔๐ แผนงานก่อสร้างจะเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เช่นกัน จะเสร็จสมบูรณ์ประมาณปี ๒๕๔๒

สำหรับโครงการแก้มลิง “แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง” จะใช้แม่น้ำท่าจีนเป็น

แก้มลิง พร้อมกับสร้างประตูระบายน้ำ และประตูเรือสัญจรที่ปากแม่น้ำท่าจีน ขณะนี้กำลังศึกษาจุดที่จะก่อสร้าง เพื่อทำหน้าที่บังคับควบคุมน้ำในแม่น้ำท่าจีน โดยเปิดระบายน้ำให้ไหลลงสู่อ่าวไทย เมื่อน้ำทะเลมีระดับต่ำและเมื่อน้ำทะเลมีระดับสูงจะปิดกั้นไม่ให้น้ำจากภายนอกรุกเข้าเข้าไป ในฤดูแล้งประตูระบายน้ำ จะป้องกันการรุกเข้าของน้ำเค็มไม่ให้ไหลเข้าไปก่อความเสียหายให้กับพื้นที่เกษตรกรรม โดยจะต้องก่อสร้างสถานีสูบน้ำรวมทั้งก่อสร้างอาคารต่างๆ ที่คลองสุนัขหอนด้วย เพื่อใช้เป็นแก้มลิงอีกแห่งหนึ่ง การศึกษารายละเอียดความเหมาะสมของโครงการแก้มลิง “แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง” จะสิ้นสุดประมาณเดือนเมษายน ๒๕๔๐ คาดว่างานก่อสร้างจะเริ่มได้ในปี ๒๕๔๑ จะเสร็จสมบูรณ์ประมาณปี ๒๕๔๓

โครงการแก้มลิง เพื่อบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ทุ่งตะวันออก และทางฝั่งตะวันตก ของแม่น้ำเจ้าพระยานี้ นอกจากโครงการที่ได้จัดทำดังกล่าวแล้ว กรมชลประทานยังได้วางแผนดำเนิน

การขุดลอกคลองต่างๆ ทั้งหมด เป็นการเร่งด่วนด้วยแล้ว ทั้งในเขต จังหวัดสมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ปทุมธานี นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา นครปฐม และสมุทรสาคร

นอกจากนี้ ยังได้เตรียมวางแผนที่จะปรับปรุงอาคารระบายน้ำ สถานีสูบน้ำ และก่อสร้างอาคารบังคับน้ำเพิ่มเติมในส่วนอื่นอีกด้วย รวมทั้งการขยายคลองระบายน้ำ การเพิ่มคลองระบายน้ำ การเพิ่มสถานีสูบน้ำ โดยโครงการต่างๆ เหล่านี้ กำลังเร่งจัดทำเป็นแผนเพื่อให้มีการดำเนินการได้โดยเร็วที่สุด ทั้งนี้เพื่อขยายให้ประโยชน์ที่ได้รับนั้น ไม่เพียงแต่จะเป็นการ

บรรเทาอุทกภัย เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น

ตราบโดที่มีการระบายน้ำลงสู่ทะเลได้เร็วขึ้น ก็ย่อมหมายถึงพื้นที่ภาคกลางตอนบนสามารถจะบรรเทาสภาวะน้ำท่วมลงได้ดีขึ้นด้วย จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานให้กับบรรดาปวงชนชาวไทยทั้งหลายด้วยนั่นเอง ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกล

ซึ่งโครงการทั้งหมดนี้ นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม อย่างหาที่สุดมิได้และถือว่าเป็นบุญและวาสนาอย่างยิ่งของ

พสกนิกรชาวไทยเรา ที่มีโอกาสเกิดและอาศัยอยู่ในแผ่นดินนี้ที่มีองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นองค์พระประมุขของชาติไทย และเป็นศูนย์รวมแห่งดวงใจของประชาชนทุกหมู่เหล่า ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๙ นี้ ขอปวงชนชาวไทยทั้งหลายได้พร้อมใจกันอาราธนาอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้ถวายพระพรชัยขอให้พระองค์ทรงพระเจริญ สถิตย์อยู่เป็นมิ่งขวัญแก่ประชาชนชาวไทยต่อไปตราบชั่วนิรันดร์

นิทรรศการ ในงานพระราชพิธีกาญจนาภิเษก

เนาวรัตน์ (ทองมัย) พลเดช

ว

นที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นวันมหามงคลยิ่งสำหรับปวงชนชาวไทย เนื่องด้วยเป็นวันครบรอบ ๕๐ ปี ในการเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตลอดระยะเวลา ๕๐ ปีนั้น พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้วยน้ำพระทัยที่เต็มเปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย รัฐบาลและประชาชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันจัดงานเฉลิมฉลองในครั้งนี้ ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อพระราชพิธีว่า “พระราชพิธีกาญจนาภิเษก” และประชาชนพร้อมใจกันถวายพระราชสมัญญา “มหाराช” แต่พระองค์ด้วย

พระราชพิธีกาญจนาภิเษก เป็นพระราชพิธีที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งอาจจะมีเพียงครั้งเดียวในประเทศไทย บริเวณท้องสนามหลวงในวันนั้นงดงามตระการตาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระที่นั่งกาญจนาภิเษก ที่สถิตอยู่ใจกลางบริเวณอันกว้างใหญ่นั้นงามสง่าด้วยสถาปัตยกรรมไทย เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของชาวไทยและชาวต่างประเทศ สองข้างองค์พระที่นั่งกาญจนาภิเษก มีศาลาลูกขุนเรียงรายอยู่ข้างละ ๓ ศาลา ซึ่งเป็นศาลาที่บรรดาข้าราชการและผู้มีเกียรติมาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในพระราชพิธี เมื่อเสร็จงานพระราชพิธีแล้ว ศาลาทั้ง ๖ แห่งนี้ไม่ถูกรื้อถอน เพราะต้องเอาไว้ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาในเดือนธันวาคม อีกต่อไป

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา มีดำริให้จัดงานนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ จึงมีบัญชาให้ ฯพณฯ ปิยะณัฐ วัชรภรณ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานอนุกรรมการ นายชั้น พูลสมบัติ เป็นรองประธานอนุกรรมการ จัดงานนิทรรศการเฉลิมพระ

พระที่นั่งกาญจนาภิเษก ณ ปริมณฑลท้องสนามหลวง

เกียรติ ณ ศาลาลูกขุนทั้ง ๖ แห่งนี้ นิทรรศการนี้มีชื่อว่า “พระผู้สถิตในดวงใจราษฎร์”

จุดประสงค์ในการจัดนิทรรศการครั้งนี้ เพื่อนำภาพพระราชกรณียกิจต่างๆ สไลด์ เครื่องราชูปโภคบางอย่างของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาจัดแสดง พร้อมด้วยการฉายวีดิทัศน์ ให้ประชาชนได้ชมได้รู้เห็นโดยทั่วกัน

นิทรรศการ “พระผู้สถิตในดวงใจราษฎร์” นี้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมีนายสัมพันธ์ เทียนทอง อนุกรรมการผู้ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการจัดนิทรรศการเป็นผู้อธิบาย

ชื่อนิทรรศการแต่ละศาลามีชื่อไพเราะเพราะพริ้งดังนี้
ศาลาที่ ๑ ชื่อ รากแก้วของแผ่นดิน
ศาลาที่ ๒ ชื่อ พระร่มโพธิ์แก้วปกเกล้า
ศาลาที่ ๓ ชื่อ ร่มเย็นทั่วดาวแดนสยาม
ศาลาที่ ๔ ชื่อ พระทรงเป็นยิ่งกว่ามหากษัตริย์
ศาลาที่ ๕ ชื่อ เย็นศิระเพราะพระบริบาล
ศาลาที่ ๖ ชื่อ โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา
ล้ำเลิศคุณค่ามหาศาล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ทรงเครื่องต้นบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ประทับเหนือพระที่นั่งภัทรบิฐ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร

สำหรับนิทรรศการในศาลทั้ง ๖ แห่งนี้ ผู้เขียนจะขอบรรยายเป็นภาพรวม เพราะไม่สามารถบรรยายภาพทั้งหมดได้ จะหยิบยกเพียงบางภาพที่มีบทบรรยายร้อยแก้วหรือร้อยกรองได้ภาพ และข้างหลังภาพเท่านั้น

ศาลาที่ ๑ รากแก้วของแผ่นดิน

ศาลานี้แบ่งสถานที่ออกเป็น ๒ ส่วน

ส่วนที่ ๑ เป็นบริเวณที่ถวายสักการะพระบรมฉายาลักษณ์เมื่อเราก้าวเข้าไปในศาลาที่ ๑ ส่วนแรกนี้ ก็เห็นพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเป็นภาพใหญ่ ความสูง ๒ เมตร ความกว้าง ๑.๒๐ เมตร เป็นพระบรมฉายาลักษณ์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ทรงเครื่องต้นบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ประทับเหนือพระที่นั่งภัทรบิฐภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร ทรงหลังทักษิณาทก มีคำบรรยายใต้พระบรมฉายาลักษณ์ดังนี้

“พระราชประสงค์ทรงหลังทักษิณาทก

เราจะปกครองแผ่นดินสืบทั้งผอง

โดยถูกต้องหลักธรรมตามทำนอง

ให้สอดคล้องประโยชน์สุขสยามชน”

ทั้งสองข้างพระบรมฉายาลักษณ์ งดงามอร่ามเรื่องด้วยบุปผชาติสีเหลืองทอง ตรงกลางมีโต๊ะหมู่ขาววางพานพุ่มสักการะ พสกนิกรทุกคนที่เข้ามา ณ ที่นี้ ทอดกายลงหมอบกราบโดยมิต้องให้ใครมาสั่ง

ส่วนที่ ๒ ด้านข้างในทางขวาของศาลามีโต๊ะพร้อมสมุดเซ็นชื่อผู้เข้าชมนิทรรศการ ตรงกลางมีแผ่นผังขนาดใหญ่แสดงการสืบราชสันตติวงศ์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ ตั้งแต่

ปฐมบรมกษัตริย์คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ต่อจากนั้นเป็นพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อยังทรงพระเยาว์ ทรงฉายพร้อมด้วยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีภาพในศาลานี้ประมาณ ๖๐ ภาพ

นิทรรศการภายในศาลา “รากแก้วของแผ่นดิน”

ภาพที่ทำให้ผู้เข้าชมสนใจและตื่นตันทันมาก คือ ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงพระเยาว์ประทับในอ้อมพระกรพระราชมารดา มีบทบรรยายใต้ภาพดังนี้

“ยามเยาว์วัยในอ้อมพระพาหา

แห่งพระราชมารดาประเสริฐสรรพ

สมัญญา “มหาราช” มหัตศรรย

บังคมคัลพระองค์ทรงพระเจริญ”

ส่วนภาพที่พระมหากษัตริย์ทั้งสองพระองค์เมื่อยังทรงพระเยาว์ทรงเครื่องชุดไทยอันงดงามนั้น เป็นที่ตื่นเต้นสนใจของชาวไทยและชาวต่างประเทศมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงเครื่องชุดพระ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเครื่องชุดนาง

อีกภาพหนึ่งทรงฉายพระรูปด้วยกันกับสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช และสมเด็จพระเชษฐภคินี เป็นภาพที่ทั้งสามทรงใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก มีบทบรรยายใต้ภาพ ดังนี้

“สามพระองค์ทรงเยาว์วัยงามใสสด

พระทรงยศสองกษัตริย์ทรงศักดิ์ศรี

พระพี่นางอัครราชกุมารี

อภิบาลพระภูมือนุชา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อาณันทมหิตล ทรงเครื่องชุดพระและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเครื่องชุดนาง

พระเชษฐาสุวรรคตกำสรดโคก
แสนวิโยคเศร้าสร้อยละห้อยหา
สมเด็จพระภูมิพลหม่นพักตรา
เสด็จเกลิงศวรยาเป็นราชัน
วันที่เก้ามิถุนาปีแปดเก้า
พระผ่านเผ้าครองไทยราโชศวรรย์
ห้าพฤษภปีเก้าสามยามดีครัน
บรมราชาภิเษกสรรค์เพื่อสร้างไทย”

ภาพสมเด็จพระเชษฐาสุวรรคตในทรวงโอบพระอนุชาทั้งสององค์ไว้ดูอ่อนโยน น่ารัก ดูเท่าไรก็ไม่เบื่อ เหมาะสมแล้วที่ทรงได้รับการสถาปนาทรงกรมเป็น “กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์”

ภาพที่อยู่ในความทรงจำของประชาชนอีกภาพหนึ่งคือวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์เพื่อทรงศึกษาต่อ ขณะเสด็จพระราชดำเนินไปดอนเมือง รถพระที่นั่งถูกประชาชนห้อมล้อมจนแทบจะเคลื่อนไปไม่ได้ ราษฎรรัก ห่วงและห่วงใยพระมหากษัตริย์ของพวกเขา มีข้อความบรรยายอย่างลึกซึ้งติดไว้ที่แผ่นป้าย ดังนี้

“ณ วันที่จะเสด็จไปทรงศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ โดยมีเหล่าพสกนิกรเรียงรายเฝ้าส่งเสด็จตามเส้นทางสู่สนามบินดอนเมืองนั้น มีราษฎรคนหนึ่งร้องตะโกนว่า

‘ในหลวง อย่าทิ้งประชาชนนะ’

ถึงวันนี้เหล่าพสกนิกรชาวไทยที่ได้เกิดมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของรัชกาลที่ ๙ ได้ประจักษ์แจ้งเห็นจริงแล้วว่า

๑๘, ๒๕๐ วัน บนราชบัลลังก์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชนั้น มิได้มีวันไหนเลยที่เคยทอดทิ้ง

ประชาชนของพระองค์”

ศาลาที่ ๒ พระร่มโพธิ์แก้วปกเกล้า

ศาลานี้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ เป็นที่ตั้งกองอำนวยการของกรมประชาสัมพันธ์ ทุกวันจะมีประชาชนยืนเข้าแถวยาวเหยียด เพื่อรอรับพระบรมฉายาลักษณ์ในวันบรมราชาภิเษก และสัจจิบัตร ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์แจกให้แก่ประชาชน

บริเวณกองอำนวยการของกรมประชาสัมพันธ์ ทุกวันจะมีประชาชนยืนเข้าแถวยาวเหยียด เพื่อรอรับพระบรมฉายาลักษณ์ และสัจจิบัตร ซึ่งแจกให้กับประชาชน

ส่วนที่ ๒ เป็นนิทรรศการฉายวิดิทัศน์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีประชาชนให้ความสนใจเข้าชมกันมาก

ศาลาที่ ๓ ร่มเย็นทั่วดาวแดนสยาม

เป็นศาลาที่จัดนิทรรศการเหรียญกษาปณ์รุ่นต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๙ มีประชาชนให้ความสนใจเข้าชมมากมายเช่นกัน

แต่ละศาลามีชื่อไพเราะเพราะพริ้ง เช่น ศาลาที่ ๓ ชื่อ “ร่มเย็นทั่วดาวแดนสยาม”

ศาลาที่ ๔ พระทรงเป็นยิ่งกว่ามหากษัตริย์

ในศาลาที่ ๔ นี้ เป็นนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชพิธีต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๙ แบ่งนิทรรศการออกเป็น ๓ ส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ เมื่อเข้าไปในศาลาที่ ๔ สิ่งที่เห็นเด่นชัดแต่ไกลคือ พระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับการถวายพระแสงขรรค์ชัยศรี ในวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สองข้างพระบรมฉายาลักษณ์ประดับด้วยดอกไม้

ภายในศาลาที่ ๔ “พระทรงเป็นยิ่งกว่ามหากษัตริย์” แสดงภาพเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

สิ่งงามสดใส ด้านหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ได้จัดวางเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์บนแท่นสูง ๕ แท่น แท่นกลางเป็นภาพพระมหากษัตริย์มงกุฎ แท่นข้างด้านละ ๒ แท่น เป็นภาพพระแสงขรรค์ชัยศรี ธารพระกร พัดวาลวิชนี และฉลองพระบาท มีข้อความบรรยายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษติดไว้หน้าแท่น ภายในแท่นทั้ง ๕ ติดตั้งไฟส่องภาพเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ที่มีสีสันชัดเจนสวยงามมาก

ด้านหลังพระบรมฉายาลักษณ์ มีบทสรรเสริญพระเกียรติคุณดังนี้

“ธ ทรงเป็นยิ่งกว่ามหากษัตริย์
ทรงขจัดภัยระงับดับทุกข์เข็ญ
ราษฎร์เดือดร้อนผ่อนคลายหายลำเค็ญ
เรื่องยากเย็นก็สลายมลายลง

ทรงชนะสงครามความยากจน
นิกรชนพัฒนานำพิศวง
ขอถวายพระพรชัยให้อำรง
พระชนมชีพยืนยงทรงพระเจริญ”

ส่วนที่ ๒ มีภาพนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชพิธีดังต่อไปนี้

ในพระราชพิธีอภิเษกสมรส

๑. พระราชพิธีอภิเษกสมรส เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นพระราชพิธีตามแบบขัตติยราชโบราณทุกประการ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวันนั้นดูอ่อนเยาว์และทรงพระสิริโฉมงดงามมาก สิ่งที่ประชาชนสนใจมากคือ “พระตะเบี๊ยนสมรส” ที่ทั้งสองพระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธยและนามาภิไธย เหมือนบุคคลธรรมดาสามัญหลายคนพูดว่ายังไม่เคยเห็นมาก่อนเลย

๒. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ทุกภาพประทับใจประชาชนให้ตระหนักว่า เรามีพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณงามมีอยู่แล้ว สมดังพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” เป็นภาพที่จรรโลงใจในประวัติศาสตร์ชาติไทยตลอดกาลนาน

๓. พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๓ รอบ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องบรมราชภูษิตาภรณ์เต็มตามโบราณราชประเพณี

พระยศ	ชื่อ	ตำแหน่ง
๑. นาย	สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงค์	มหาวชิราลงค์ ๒๕๖๓
๒. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ๒๕๖๓
๓. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา	สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา ๒๕๖๓
๔. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้าอุบลราชิณี	สมเด็จพระนางเจ้าอุบลราชิณี ๒๕๖๓
๕. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้าจันทรา	สมเด็จพระนางเจ้าจันทรา ๒๕๖๓
๖. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้าสิริ	สมเด็จพระนางเจ้าสิริ ๒๕๖๓
๗. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๘. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๙. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๐. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๑. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๒. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๓. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๔. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๕. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๖. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๗. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๘. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๑๙. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓
๒๐. สิริภักดิ์	สมเด็จพระนางเจ้า	สมเด็จพระนางเจ้า ๒๕๖๓

“พระตะเบี๊ยนสมรส” เป็น
สิ่งที่ประชาชนต่างสนใจกัน
มาก

เสด็จประทับพระที่นั่งพุดตานทองคำราชยาน พร้อมด้วย
กระบวนพระราชอิสริยยศ เสด็จเลียบพระนครโดยกระบวนพ
ยุหยาตราทางสถลมารค เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๐๖
เป็นการฟื้นฟูพระราชประเพณีดั้งเดิม ทำให้พสกนิกรชาวไทย
ได้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ก่อให้
เกิดความจงรักภักดียิ่งนัก

๔. พระราชพิธีรัชดาภิเษก เนื่องในการเสด็จเถลิง
ถวัลยราชสมบัติครบ ๒๕ ปี เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๔
มีพระบรมฉายาลักษณ์ใหญ่ ทั้งสองข้างพระบรมฉายาลักษณ์
ประดับประดาด้วยดอกไม้สดงามมาก มีภาพเนื่องในพระราช
พิธีอีกหลายภาพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาครบ
๕ รอบ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

ส่วนที่ ๓ มีภาพนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชพิธีดังนี้

๑. พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ
เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ตรงกลางเป็นพระบรม
ฉายาลักษณ์ขยายใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
เครื่องราชูปโภคประทับบนราชอาสน์ ณ พระที่นั่ง
ชัยมั่งคั่งอภิเษก ที่ท้องสนามหลวง ทั้งสองข้างพระบรม
ฉายาลักษณ์ประดับดอกไม้สดงามมาก มีคำบรรยายใต้พระ
บรมฉายาลักษณ์ ดังนี้

“ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ
ทั้งอุทิศพระองค์ทรงเกื้อหนุน
ประโยชน์สุขใดใดให้ราษฎร์
ทรงคำจุนช่วยชาติมีขาดงาน
ครบหกสิบพรรษามหาราช
ทรงนำชาติก้าวไกลแม่ไพศาล

ทรงตราครุฑดำแด่ทรงกร่างาน
เพื่อให้ราษฎรสุขสราญสมพระทัย”

ต่อไปเป็นภาพเนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนม
พรรษาครบ ๖๐ พรรษา อีกหลายภาพ

๒. พระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก เนื่องในโอกาสที่พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ครองสิริราช
สมบัติเป็นเวลา ๔๒ ปี ๒๒ วัน อันสมอด้วยระยะเวลาครอง
ราชสมบัติของสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลได้จัดงานเฉลิมฉลองถวาย
เมื่อวันที่ ๒-๕ กรกฎาคม ๒๕๓๑ นับจากวันที่ ๒ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๕๓๑ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙
ได้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชสมบัติยืนยาวนานกว่า
สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุกพระองค์ใน
ประวัติศาสตร์ไทย

๓. พระราชพิธีกาญจนาภิเษก ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ ๙
มิถุนายน ๒๕๓๙ นี้เอง เป็นภาพพระบรมฉายาลักษณ์ใหม่
เยี่ยมหลายภาพ ดังตามด้วยสี่เส้นสดใส แต่ที่สง่างามที่สุดคือ
พระบรมฉายาลักษณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
เครื่องบรมราชูปโภคประทับบนพระราชอาสน์องค์ใหม่
ในพระที่นั่งกาญจนาภิเษกอันงามตระการตา ณ ท้อง
สนามหลวง พระราชอาสน์องค์ใหม่นี้รัฐบาลได้จัดทำน้อมเกล้าฯ
ถวายเนื่องในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก อันถือว่าเป็นพระราช
พิธีที่ยิ่งใหญ่ที่สุด มีบทร้อยกรองสดุดีไว้ดังนี้

“ข้าพระพุทธเจ้าเหล่าอาณาประชาราษฎร์

น้อมถวายอภิวาทพระทรวงศรี

มหามงคลฉลองราชย์ห้าสิบปี

ล้วนปิติยินดีอัมเอยใจ

เป็นบุญของชาวไทยที่ได้เกิด

ถือกำเนิดร่วมรัชสมัย

ได้เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทย

เป็นข้าบาทพระทรงชัยภูมิพล

ขอเดชะพระมหากษัตริย์คุณ

ทรงคำจุนทวยราษฎร์ทุกแห่งหน

ให้พ้นความอดอยากและยากจน

น้อมมกลถวายพระพรชัย

ขออัญเชิญพระไตรรัตน

อีกทวยเทพเทวาผู้ยิ่งใหญ่

อวยพิพัฒน์สิริสวัสดิ์พระทรงชัย

เกลิงรัฐเกริกไกรยั้งยืนนาน”

ต่อจากนั้นเป็นที่ตั้งฉายภาพ ๕๓ นิ้ว เพื่อฉาย
วีดิทัศน์เกี่ยวกับพระราชพิธีต่างๆ

ก่อนออกจากศาลาที่ ๔ จะเห็นบทร้อยกรองสุดดีเป็น
บทรวมพระราชพิธีต่างๆ ในศาลาที่ ๔ ดังนี้

“พระราชมหาพิธีศรีสวัสดิ์
บังเกิดมีในรัชสมัย
แห่งองค์พระภูมิพลพระภูวไนย
มหาราชจอมไผทไผ่มาจะมี

อภิเษกสมรสทรงยศศักดิ์
ได้นางแก้วเคียงคู่พักตร์พระทรงศรี
บรมราชาภิเษกเอกเบ็ด
ต้องตามราชประเพณีแต่ก่อนกาล

เฉลิมพระชนมพรรษาศราสามรอบ
ตามระบอบกษัตริย์ไทยเกียรติไพศาล
รัชดาภิเษกฉลองก้องกังวาน
ครองราชย์ผ่านยี่สิบห้าฉวษาชัย

รัชมิ่งคลาภิเษกเอกกษัตริย์
เกลิงรัฐถวัลย์ราชอันยิ่งใหญ่
เทียบเท่าพระอัยกาผ่านไผท
สี่สิบสองปีได้ครองแผ่นดิน

กาญจนาภิเษกไซ้ในครั้งนี้
ห้าสิบปีทรงราชย์มาน่าถวิล
เนิ่นนานกว่ากษัตราธิบดินทร์
ชนชาวไทยทั้งสิ้นแสนยินดี

ขอเดชะพระไตรรัตน์อันศักดิ์สิทธิ์
อภิบาลพระทรงฤทธิ์ทรงสุขศรี
ทรงเป็นร่มโพธิ์ทองประชาชี
วงศ์จักรีสถิตอยู่คู่ไทยเทอญ”

ศาลาที่ ๕ เย็นศิระเพราะพระบริบาล

ในศาลาที่ ๕ นี้ เป็นนิทรรศการเกี่ยวกับพระราช
กรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน
ดังนี้

ส่วนที่ ๑ มีพระบรมฉายาลักษณ์ขนาดใหญ่ของพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโน้มพระวรกายรับดอกบัวจาก
หญิงชราทูลเกล้าฯ ถวาย พระพักตร์ที่ใกล้ชิดกับหญิงชรา
นั้น มีรอยยิ้มพระสรวล เป็นภาพที่ซาบซึ้งตรึงใจแก่ประชาชนยิ่ง
นัก ทั้งสองข้างพระบรมฉายาลักษณ์มีดอกไม้จัดประดับไว้

อย่างงดงาม มีบทบรรยายใต้ภาพดังนี้

ภาพที่สร้างความซาบซึ้งตรึง
ใจแก่ประชาชนชาวไทยยิ่งนัก

“เย็นศิระเพราะพระบริบาล
ประชาชนสุขสราญทุกพรรณ
พระเมตตาปกเกล้าชาวไทยครัน
พระทรงธรรม์สรรค์สร้างไทยให้เจริญ”

ส่วนที่ ๒ แบ่งเป็นห้องนิทรรศการ มีผนังกัน มีประตู
เดินเข้าตรงกลาง มีผนังด้านซ้ายมือ มีภาพพระมหากษัตริย์
สมัยโบราณ ทรงเครื่องทรงอย่างออกศึก ประทับบนคอช้าง
พระที่นั่งพร้อมคัสตราวุธและทหารทั้งสี่เหล่า มีคำบรรยาย
เหนือภาพว่า

“อดีตกษัตริย์กรีธาทัพปราบไพร่” และมีคำบรรยาย
ใต้ภาพว่า

“กษัตริย์ไทยโบราณหาญหักศึก
พลกรักรักอีกกำแหงกล้า
มีหอกดาบแหลนหลาวจ้าวศัตรู
จัดทรงคเสนาย่าไพร่”

ที่ผนังห้องด้านขวามือมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ทรงฉลองพระองค์ล้าลอง
ในพระหัตถ์มีแผนที่ และดินสอ กล้องถ่ายรูปคล้องที่พระคอ
และวิทยุสื่อสารอยู่ในกระเป๋าฉลองพระองค์ เหนือภาพมีคำ
บรรยายว่า

“กษัตริย์ปัจจุบันทรงมีสหการ” มีคำบรรยายใต้ภาพว่า

“สมเด็จพระภูมิพลมหาราช
ทรงช่วยชาติราชฎด้วยแผนที่
กล้องถ่ายรูปดินสอ วิทยุ
วิทยุสื่อสารนี้ประจำพระองค์

เกิดอุทกภัยในประเทศ
ทรงทราบเหตุช่วยปล้นทันประสงค
ความเดือดร้อนผ่อนคลายมลายลง
เพราะพระองค์ทรงคุณบุญบารมี”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ สีทหารเหล่านี้ เป็นเครื่องมือดับทุกข์เชื้อของราษฎร นำความสมบรูณ์พูนสุข มาให้แก่พสกนิกรของพระองค์โดยแท้จริง ทรงใช้พระมหา กรุณาธิคุณแทนพระเดช

ตรงกลางห้องของส่วนที่ ๒ นี้มีตู้สี่เหลี่ยมทรงสูง ข้าง ในมีพระบรมฉายาลักษณ์ฉลองพระองค์จำลองเหมือนภาพที่ ได้บรรยายมาแล้ว และมีสีทหารของพระองค์วางแสดงไว้ในตู้คือ แผนที่ ดินสอ กล้องถ่ายรูป และวิทยุสื่อสาร ให้ประชาชนได้ ชมเป็นบุญตา

ส่วนที่ ๓ เป็นภาพพระราชกรณียกิจต่างๆ มากมาย แต่ก็มิได้ถึงหนึ่งในหมื่นในแสนของพระองค์ ซึ่งมีมากมาย เหลือคณานับ นิทรรศการในศาลานี้เพียงหยิบยกมาอย่างละ นิดอย่างละหน่อยเท่านั้น เช่น การเสด็จพระราชดำเนินเจริญ สัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ การเสด็จเยี่ยมราษฎรในถิ่น ทุรกันดารจนเกิดโครงการพระราชดำริทรงช่วยเหลือปรับปรุง จนดินแดนที่แห้งแล้ง หรือดินเค็ม ดินเปรี้ยว กลายเป็นแผ่น ดินชุ่มฉ่ำอุดมด้วยทรัพยากรขึ้นมาได้ ดังคำบรรยายในภาพ รวมดังนี้

“เกิดโครงการพระราชดำริ
ทรงตรองตรึกทุกกระบวนล้วนเกื้อหนุน
ทรงทดลองทรงแนะนำทรงค้ำจุน
พระราชทานเงินทุนทุกโครงการ”

ภาพนิทรรศการแสดงถึงพระราชวิริยะอุตสาหะของ พระองค์ เสด็จบุกป่าเขาลำเนาไพร เห็นได้จากพระบรม ฉายาลักษณ์อีกภาพหนึ่งในส่วนที่ ๓ ของศาลาที่ ๕ นี้ เป็น ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานจนเสโทอาบพระ วรกาย มีพระเสโทหยดอยู่ที่ปลายพระนาสิก ทำให้ราษฎรตื่น ตันใจยิ่งนัก มีคำบรรยายใต้ภาพว่า

“ทรงกรำฝนกรำแดดที่แผดเผา
สุตร้อนร่ำมีอาจขวางทางประสงค
พระเสโทซึมซาบอาบพระองค์
ธ ยังทรงงานหนักมิพักเลย”

เป็นคำบรรยายที่ลึกซึ้งเข้าไปถึงแก่นใจของทุกคน
นิทรรศการเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจแบ่งออก
เป็นชุด ๆ ดังนี้

๑. การเสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศ เพื่อ
เจริญสัมพันธ์ไมตรี ทั้งเอเชีย ยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย
(พ.ศ. ๒๕๐๒-พ.ศ. ๒๕๑๐) มีบทร้อยกรองบรรยายรวมไว้ดังนี้

“ทรงกระชับความสัมพันธ์อันสหาย
ต่างประเทศทั้งหลายสนิทสนม
ออสเตรเลียอเมริกาน่านิยม
เอเชียชมชื่นใจในพระองค์
ทั่วยุโรปเสด็จไปโดยใกล้ชิด
ทรงพระกรณียกิจสมประสงค์
ประธานาธิบดีที่ยังยง
ทุกพระองค์มหากษัตริย์ขัตติยา
ต่างสนองน้ำพระทัยในพระบาท
ทรงรักกันฉันญาติเสนหา
เฉลิมพระเกียรติกษัตริย์ไทยในโลกา
ชาวประชาแซ่ซ้องสาธุการ”

๒. ทรงเป็นองค์อัครศิลปิน

ภาพชุดต่อไปเป็นภาพทรงพระราชนิพนธ์เพลง ทรงดนตรี ทรงกีฬาเรือใบ ทรงต่อเรือใบด้วยพระองค์เอง ทรงวาดภาพ ทรงถ่ายรูป จนได้รับการถวายพระสมัญญาว่า “องค์อัครศิลปิน” เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๔ มี บทร้อยกรองสดุดีดังนี้

“ทรงดนตรีไพเราะเสนาะนัก
พระราชนิพนธ์เพลงประจักษ์ทั่วแหล่งหล้า
พระองค์ทรงเป็นนักกีฬา
ชนะเลิศทุกคราแข่งเรือใบ
พระทรงเป็นจิตรกรด้วยพรสวรรค์
ภาพฝีพระหัตถ์ราชันสวยสดใส
ราษฎร์ถวายสมัญญาพระทรงชัย
พระภูไทย “องค์เอกอัครศิลปิน”

๓. ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก

ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ พระองค์ทรงศึกษาและปฏิบัติพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกทุกศาสนาที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร

๔. ทรงระงับดับภัยภายใน

เมื่อเกิดความวุ่นวายภายในประเทศ จนเกือบเป็นการจลาจล แต่ด้วยพระบารมีของพระองค์ทรงระงับดับภัยได้ดับบทโคลงได้ภาพเหล่านี้ว่า

“ยามใดภัยเกิดขึ้น	ชุกเชิญ
ราษฎร์รุ่มร้อนลำเค็ญ	หมั่นไหม้
บ้านเมืองลุกร้อนเป็น	ไฟพอน
พลัดพราวจากชีพไว้	รำน้ำตานอง
พระดับผองทุกข์ด้วย	พระบารมี
ทรงระงับเหตุทันที	สงบได้
ทวยราษฎร์กราบสดุดี	พระบาท-บงสุ์เอย
พระดุจเทพโลมไล่	เรื่องร้ายกลายเย็น”

๕. ทรงช่วยเหลือราษฎรจากภัยธรรมชาติ

เมื่อคราวเกิดวาตภัยครั้งใหญ่ในภาคใต้ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ต้องสูญเสียชีวิตคนจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงช่วยเหลือจนกระทั่งเกิดมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ และเมื่อน้ำท่วมทางภาคเหนือและกรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ พระองค์ทรงช่วยเหลือทันที และทรงมีโครงการพระราชดำริสร้างเขื่อนริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีคำบรรยายได้ภาพโครงการพระราชดำริเหล่านี้ว่า

“ที่ใดประชานิกรทุกข์	นิรทุกข์และภัยดล
ทรงปลอบประโลมกมลชน	จรดล ณ ท้นที่
ทรงมีพระราชหทัยมั่น	บ มีพรมันมีหน่วยหนึ่
ร่วมทุกข์และสุขพสกมึ่	จิตรักและบูชา”

ทรงหว่านข้าวในนาทดลอง ในบริเวณสวนจิตรลดา

๖. ทรงเป็นผู้นำกลิกรของไทย

ภาพโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา มีทั้งภาพพระโคนม โรงงานผลิตนมสด นมผง นมอัดเม็ด ภาพเหล่านี้มีคำบรรยาย ซึ่งคัดมาจกคำกราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลของพลเอกพะริน หงสกุล มีดังนี้

“ไม่มีพระราชวังไหนในโลกเหมือนพระตำหนักจิตรลดาที่เต็มไปด้วยบ่อเลี้ยงปลาและไร่นาทดลอง อีกทั้งผองโคนมผสมด้วยโรงสีและโรงงานหลายหลาก จึงพูดได้อย่างเต็มปากว่า ในประเทศไทยไม่มีช่องว่างระหว่างเกษตรกรกับพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทำงานอย่างหลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน ด้วยพระองค์เอง”

คำกราบบังคมทูลครั้งนี้เป็นที่จับใจชาวไทยทั้งมวล เพราะเป็นความจริงทุกอย่างที่ประจักษ์ได้อย่างชัดเจน

ต่อจากนั้นเป็นภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำลังมีพระราชปฏิสันถารกับกลีกร พระราชทานพันธุ์ไม้พันธุ์ผัก และสัตว์เลี้ยง ให้แก่กลีกร

ภาพพระองค์ทรงเยี่ยมชาวไทยภูเขา ทอดพระเนตรไม้ผล ผัก และดอกไม้เมืองหนาวนานาพรรณ ที่พระองค์พระราชทานพันธุ์ให้ ล้วนแต่เป็นความเจริญรุ่งเรืองด้านกลีกรรรมทั้งสิ้น มีคำบรรยายได้ภาพดังนี้

“ทรงพากเพียรเพื่อให้	ไทยเจริญ จรัสนา
ทรงพัฒนาการเกิน	กล่าวอ้าง
ทุกทิศทั่วสรรพริณ	จอมกษัตริย์
พระเกียรติคุณสรรค์สร้าง	เสกให้ไทยทวี”

ภาพที่ประชาชนทุกคนซาบซึ้งและปีติยินดีสุดจะประมาณได้คือ ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเกี่ยว

ภาพทรงเกี่ยวข้าวที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้าวที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๙
มีคำบรรยายไว้ได้ภาพอย่างกินใจว่า

“เสียงไชโยให้ร้องก้องกัมปนาท

“มหาราช” ทรงพระกรุณาอยู่นกศา

พระทรงเคียวเกี่ยวข้าวอย่างชาวนา

กสิกรทั่วหน้าน้ำตาซึม”

ต่อจากนั้นเป็นภาพโครงการพระราชดำริเรื่องการอนุรักษ์น้ำ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปถึงสถานที่ที่จะสร้างเขื่อน ทรงมีแผนที่ในพระหัตถ์ชี้อธิบายให้ข้าราชการชลประทาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ ได้ทราบถึงโครงการพระราชดำริ

ช่วงสุดท้ายของศาลาที่ ๕ นี้ เป็นการฉายวีดิทัศน์พร้อมด้วยคำบรรยายประมาณ ๑๐ นาที เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ในคำบรรยายช่วงสุดท้ายดังนี้

“ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติมาถึง ๕๐ ปี ปวงชนชาวไทยจึงเกิดความปิติโสมนัสถ้วนหน้า พร้อมเพรียงใจกันถวายพระพรชัยมงคล ดังนี้

อัญเชิญพระไตรรัตนารัก-	ชะพิทักษ์พระภูวดล
ทวยเทพสถานสุรสกล	ฤดีร่วมถวายพร
ขอทรงเจริญพระชนมาน	สุขสานต์พระภูธร
บุญญาพระบารมีบรร	ยศเยี่ยงขจรไกล
รุ่งเรืองพระเดชะทศทิศ	พระบพิตรนิรติคัย
ครองราชย์สราญพระฤทัย	ริติมันนรินทร์เทอญ”

**ศาลาที่ ๖ “โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา
ล้ำเลิศคุณค่ามหาศาล”**

ณ ศาลาที่ ๖ นี้ เป็นการจ้ดนิทรรศการซึ่งได้รับความร่วมมือร่วมใจจากโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา กรมชลประทาน สภาอากาศไทย และบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด มหาชน

เมื่อเข้าไปถึงภายในศาลา ด้านหน้าสุดเป็นห้องแสดงนิทรรศการของโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา และโครงการหลวง มีภาพฟาร์มเลี้ยงโคนม โรงงานผลิตนมชนิดต่างๆ พร้อมทั้งมีตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากสวนจิตรลดา เช่น นมสด นมผง นมอัดเม็ด น้ำผึ้ง เห็ดหลินจือ เป็นต้น ผู้ที่ต้องการซื้อผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไปซื้อได้ที่ศาลาเล็กด้านข้างของสนามหลวง ปรากฏว่าขายดีเป็นเทน้ำเทท่า

กรมชลประทาน จัดทำโมเดลโครงการและแผนผังของเขื่อนระบายน้ำ วางบนโต๊ะใหญ่ ประชาชนให้ความสนใจมาก สภาอากาศไทย จัดนิทรรศการภาพการบริจาดโลหิต การช่วยชีวิตประชาชนโดยการให้เลือดที่รับจากการบริจาด ทั้งมีกล่องให้บริจาดเงินคนละ ๑ บาท วางไว้ด้วย

บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด มหาชน จัดทำแผนผังและโมเดลเกี่ยวกับโครงการห้วยองคต พร้อมทั้งภาพนิทรรศการเกี่ยวกับทฤษฎีอาชีพรเสริมรายได้ให้แก่ประชาชน

นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในพระราชพิธีกาญจนาภิเษกครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก แม้จะเปิดให้เข้าชมถึง ๑๕ วัน แต่ยังมีผู้เรียกร้องให้จัดแสดงต่อไปอีก แต่เนื่องจากเวลาจำกัดจึงจำต้องปิดนิทรรศการตามกำหนด ผู้เขียนสังเกตว่ามีเด็กนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ เข้าชมเป็นกลุ่ม พร้อมทั้งจดบันทึกข้อความและบทร้อยกรองต่างๆ จนแน่นขนัดทุกวัน ประชาชนที่เข้าชมบันทึก ถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก กรมประชาสัมพันธ์ได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เข้าชม นิทรรศการ ทั้งนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป พระภิกษุ ตลอดจนชาวต่างประเทศ บางคนบอกว่าไม่เคยทราบมาก่อนเลยว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงทำอะไรให้แก่ประชาชนบ้าง มาทราบจากการชมนิทรรศการนี้เอง

พระองค์ทรงช่วยให้ชาวไทยมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ทรงจัดสรรที่ทำกินให้แก่คนยากจนไร้ที่อยู่อาศัย ทรงเห็นความสำคัญของทรัพยากรน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิต ทรงปลูกป่าเพื่อให้เกิดแหล่งน้ำ โครงการพระราชดำริต่างๆ เกี่ยวกับน้ำโยงโย

ไปถึงประโยชน์ในการ
เกษตรกร ทรงแนะนำให้กลี
กรทำไร่นาสวนผสมจน
ประสบความสำเร็จมากมาย
ทรงนำพืชเมืองหนาวให้ชาว
ไทยปลูกแทนฝิ่น จาก
ผลผลิตทางเกษตรกรรม ได้
กลายเป็นความเจริญ
ก้าวหน้าในด้านอุตสาหกรรม
นิทรรศการครั้งนี้
เป็นเพียงส่วนเล็กน้อยไม่ถึง
หนึ่งในหมื่นในแสนของพระ
ราชกรณียกิจของพระองค์
แต่ก็ยังทำให้ประชาชนผู้เข้า
ชมได้เข้าใจและซาบซึ้งใน
พระมหากรุณาธิคุณของ
และได้ตระหนักว่าสถาบัน
พระมหากรุณาธิคุณยังคงมี
ความสำคัญสำหรับประเทศ

ไทย โดยเฉพาะพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล-
อดุลยเดชทรงเป็นมิ่งขวัญ
และกำลังใจแก่ชาวไทย
ตลอดกาล ทั้งชาวต่าง
ประเทศที่เข้าชมนิทรรศการ
นี้ก็ได้รับรู้และเข้าใจว่า
เพราะเหตุใดพสกนิกรไทย
จึงจงรักภักดีและเคารพพระ
มหากษัตริย์ของเขามากมาย
โดยที่ไม่เคยเห็นในประเทศ
ไทยๆ มาก่อนเลย

ในตอนค่ำจะมีการแสดงต่างๆ
บนเวทีตรงข้ามพระที่นั่งกาญจนา
ภิเษก ด้านหน้าศาลาที่ ๑

ก่อนจะออกจาก
ศาลาที่ ๑ เห็นแผ่นป้ายใหญ่
มีบทร้อยกรองสดุดีพระ
เกียรติคุณไว้ ดังนี้

การแสดงดนตรีไทย ของเยาวชน
จากศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

พระที่นั่งกาญจนาภิเษก ประดับไฟอย่างสวยงามในยามค่ำคืน

ประชาชนต่างหลั่งไหลไปชมความงามของ
พระที่นั่งกาญจนาภิเษก และมหรสพต่างๆ
ณ บริเวณมณฑลพิธีท้องสนามหลวง

กาญจนาภิเษกราชลิตี

ลวิธมชีพขุสิกราบ
 “มหาราช” พระผู้ทรง
 พระองค์ทรงปกเกล้า
 ไอบเอื้อและเจื้อย
 ทรงเยี่ยมประชาไทย
 ผาดงแดนกันดาร
 ทรงเห็นความทุกข์ยาก
 ทรงช่วยคลายทุกข์แทน
 “โครงการพระราชาดำริ”
 รื้อฟื้นลิตีบรรยา
 “โครงการหลวงเจ้าเล่ห์”

ศิริระบพระบาทองค์
 พระมหาราชาธิคุณ
 ครองนครเสด็จการ
 ทรงปรากฏราทรงทำงาน
 เหนือ. ๑๑๐. ใต้. ๑๑๐. ใต้. ๑๑๐.
 เยี่ยมทหารตำรวจชายแดน
 ความลำบากความขาดแคลน
 เพื่อชาวไทยได้สบาย
 ทรงครองดริมีมากมาย
 ได้คุณความหาศาล
 ผลบ่งเกิดประเสริฐการ

เพิ่มพูนอาหาร
 “โครงการจิตรลดา”
 กราณกร้าแต่ดล
 พระภารกิจรับผดชอุบ
 ทรงทำเพื่อชาวไทย
 ดล. ๑๑๐. ใต้. ๑๑๐. ใต้. ๑๑๐.
 ทำลิตีปีทพระองค์ทรงเหน้อยครัน
 พอ. ๑๑๐. ใต้. ๑๑๐. ใต้. ๑๑๐.
 โปรดคัมครองพระองค์ทรงลิตี
 ทรงลิตีเลกียบรมไทยครัน
 ทรงพระชนมายุยั่งยืนนาน

เกษตรกรรมทำลิตี
 ทรงทำนาเลี้ยงโคนม
 มีทรงพระมัทรีไทย
 ทรงอุปคอบดริมี
 ให้หมดทุกขลิตี
 ตั้งดวงแก้วไทยให้ลูกลิตี
 เพื่อสร้างลิตีชาติไทยให้พัฒนา
 เทพไทเรืองฤทธิ์ทุกแห่งลิตี
 ทรงพลาณภาพราบภัยพาล
 พระเกียรติยศราชันแม่โพธิ์
 “มหาราช” ก้องกังวาลไกลเทอญ

สวนป่าสิริกิติ์

คุณหญิงคณิดา เลชะกุล

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมสำคัญยิ่งพระองค์หนึ่ง ที่ชาวโลกยกย่องและสดุดีพระเกียรติคุณ ทรงตระหนักดีว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและถูกทำลายก็คือ การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไร้ขอบเขต และขาดความรู้ความเข้าใจในสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศนับวันจะเสื่อมโทรมและถูกทำลายลงทุกขณะ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของราษฎร และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทำให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณว่าสาเหตุหนึ่งของการตัดไม้ทำลายป่าเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และความยากจนของราษฎร เป็นการดิ้นรนเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด ทำให้ต้องจับจ้างตัดไม้เผาถ่านเพื่อหาเงินมาเลี้ยง

ครอบครัว เมื่อป่าหมดสภาพไป นอกจากทำให้เกิดภาวะฝนแล้ง ปลูกพืชพรรณธัญญาหารไม่ได้ผลแล้ว สัตว์ป่าที่เคยมีชุกชุมตามป่าเขาลำเนาไพรก็พลอยลดจำนวนลงไปด้วย บางชนิดสูญพันธุ์ไปก็มี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงห่วงใยในปัญหาที่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างรวดเร็วมาก ดังนั้น ในขณะที่ยังทรงสร้างงานด้านศิลปาชีพเพื่อความอยู่ดีกินดีของราษฎรก็ทรงสร้างงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นไปพร้อมๆ กันด้วย ดังจะเห็นว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ทอดพระเนตรแหล่งน้ำ เพื่อการพัฒนาที่ดินให้ราษฎร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงทรัพยากรธรรมชาติ ทรงเห็นป่าไม้ถูกทำลายไปเรื่อยๆ จึงทรงเริ่มโครงการ “ป่ารักษน้ำ” ขึ้นในภาคอีสานเป็นแบบอย่างให้ชาวชนบทช่วยกันปลูกป่า รักป่าเขอันเป็นต้นน้ำลำธาร และเพื่อให้ได้ผลแน่นอนกว้างขวางออกไป จึงมีโครงการ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ขึ้นในภาคเหนืออีก และโครงการทั้งสองก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช

ทานเครื่องเลี้ยงชีพครอบครัวแก่ผู้ดูแลรักษาโครงการ ซึ่งก็คือชาวบ้านนั่นเอง ให้เป็นผู้ดูแลรักษาต้นไม้มิให้ถูกตัดทำลายง่าย ๆ นอกจากนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถยังทรงอนุรักษ์สัตว์บกและน้ำที่กำลังจะสูญพันธุ์จากเมืองไทย เป็นการคืนชีวิตสัตว์สู่ธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบ้านเมืองไว้เป็นมรดกแก่ชนรุ่นหลัง

สวนป่าพระนามาภิไธย

เนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ ผู้มีจิตสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เหล่าข้าราชการบริพารและข้าราชการที่เกี่ยวข้องจึงได้ประสานงานกันและจัดทำแผนการดำเนินงาน พร้อมทั้งเชิญชวนหน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กองทัพบก และคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มาร่วมมือกันจัดสร้างสวน

รวมพรรณไม้ป่าถวายเป็นของขวัญแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ราชเลขานุการในพระองค์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถได้อธิบายถึงเหตุผลในการคิดสร้างสวนป่าว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระชนมายุมากกว่า ๑๐ ปีแล้วว่า อยากจะทรงเห็นพื้นที่สักแห่งหนึ่งที่ใช้เป็นที่รวบรวมพรรณไม้ป่าของไทยที่ขึ้นในท้องที่ต่างๆ ไว้ในแห่งเดียวกันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะหามาได้ และสามารถรอดตายได้ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาพรรณไม้ป่าของเมืองไทยในอนาคต อีกทั้งเป็นแหล่งขยายพันธุ์เพื่อมิให้ไม้ไทยของเราต้องสูญพันธุ์

จากแนวพระราชดำริดังกล่าว ทำให้เกิดโครงการสวนป่าเฉลิมพระเกียรติขึ้น โดยได้รับพระราชทานนามว่า “สวนป่าสิริกิติ์”

สวนป่าสิริกิติ์ภาคใต้ ครอบคลุมพื้นที่โครงการ ๓ พื้นที่ คือ พื้นที่ที่ ๑ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง เขตวนอุทยานน้ำตกบริพัตร จังหวัดสงขลา **พื้นที่ที่ ๒** เขตอุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล **พื้นที่ที่ ๓** เขตป่าสงวนวังพา เทือกเขาแก้ว อำเภอหาดใหญ่ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และเขตป่าสงวนแห่งชาติห้วยหมี จังหวัดสตูล จนจดเขตแดนไทย-มาเลเซีย โครงการทั้ง ๓ พื้นที่ดังกล่าวได้มีการประกาศเขตพื้นที่โครงการ จัดสร้างแหล่งน้ำ พื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติที่ถูกทำลายไปแล้วให้กลับคืนสู่สภาพความสมบูรณ์ดังเดิม จัดสร้าง

สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้กับราษฎร จัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์ในบริเวณป่าเสื่อมโทรมที่ถูกบุกรุกแล้ว และเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้ตัวอย่างจากภาคใต้ทั้งหมด จัดสร้างศูนย์วิจัยสัตว์ป่าเพื่อศึกษาวิจัย เพาะพันธุ์ ขยายพันธุ์ และปล่อยคืนสู่ธรรมชาติตามขั้นตอน จัดสร้างและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของราษฎรที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ตลอดจนจัดสรรที่ดินที่ถูกบุกรุกแล้วเพื่ออพยพราษฎรที่อยู่ลึกเข้าไปในสวนป่าออกมา ให้มีพื้นที่ทำกินรอบนอกสวนป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นต้นไป และจะขยายผลการดำเนินการในระยะแรกโดยการจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังความรักธรรมชาติให้แก่ราษฎร เพื่อเป็นหลักนำไปสู่การจัดตั้ง “หมู่บ้านรักษาสวนป่า” ที่จะช่วยดูแลและรักษาธรรมชาติและสัตว์ป่าต่อไปอีกด้วย

สวนป่าสิริกิติ์ภาคกลาง ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำภาชี ในเขตบ้านห้วยม่วง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๓๓ ภายในบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน ๓,๐๐๐ ไร่ งานขึ้นต้นเริ่มด้วยการสร้างอาชีพเกษตรกรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ จัดหาแหล่งน้ำ จัดหาพืชที่เหมาะสมให้คำแนะนำในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนดูแลพืชที่เพาะปลูกให้ได้ผลผลิตสูงสุดเพื่อหยุดยั้ง การเข้าไปตัดไม้และล่าสัตว์ในป่าลึกที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่มาก พร้อมกับจัดสรรที่ดินทำกิน

และสร้างอาชีพเสริมด้วยงานศิลปาชีพ

ต่อมาจึงได้ดำเนินการปลูกป่าเสริมในพื้นที่ป่าธรรมชาติที่ถูกทำลายลงไป โดยเริ่มต้นปลูกป่าเป็นปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๓ ในพื้นที่ ๑๐๐ ไร่ มีพลโทศัลย์ ศรีเพ็ญ แม่ทัพกองทัพบกที่ ๑ เป็นประธาน มีพ่อค้าประชาชน นักเรียน นักศึกษา และข้าราชการไปร่วมกันปลูกต้นไม้กันอย่างคับคั่งเป็นพันธุ์ไม้มีค่าหายากที่เคยมีอยู่ในท้องถิ่นจำนวน ๔,๐๐๐ ต้น ได้แก่ เต็ง รัง ประดู่ มะค่า เป็นต้น และในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๓๔ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการดำเนินการจัดสร้างสวนป่าสิริกิติ์ ทรงเป็นประธานปลูกต้นไม้ และทรงปลูกไม้พะยุงไว้เป็นที่ระลึก ณ บริเวณแก่งส้มแมว ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่สวยงามที่สุดของผืนป่าแห่งนี้

สวนป่าสิริกิติ์ที่แก่งส้มแมว

เช้าวันหนึ่งกลางฤดูฝน ผู้เขียนออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ด้วยรถยนต์ไปจังหวัดราชบุรีเพื่อไปดูสวนป่าสิริกิติ์ภาคกลาง ที่อำเภอสวนผึ้ง การได้เดินทางออกไปสูดอากาศนอกกรุง แลเห็นแต่สีเขียวๆ ของเรือกสวนไร่่นาสองข้างทางผ่าน ทำให้สดชื่นรื่นรมย์ มีความรู้สึกว่าได้จิตใจได้รับการปลดปล่อยเป็นอิสระจากงานที่เร่งรัด รุกเร้า อยู่ทุกเมื่อเชิ่วัน ปลอดโปร่งสบายไร้กังวล ทำให้การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปตามถนนเพชรเกษม (หมายเลข ๔) ผ่านนครชัยศรี-นครปฐม-ราชบุรี ระยะทาง ๑๐๐ กิโลเมตรนั้น ถึงราชบุรี

แปลงพืชพันธุ์ไม้ตัวอย่าง ภายในบริเวณสวนป่าสิริกิติ์ บ้านแก่งส้มแมว จังหวัดราชบุรี

แทบไม่รู้สีกตัว

รถแล่นข้ามแม่น้ำราชบุรีเข้าไป
แวะพักในตัวเมือง ที่ตีกรามร้านรวง
แลดูกว้างขวางใหญ่โตเจริญขึ้นกว่า
แต่ก่อนมาก ถนนหนทางสะอาดสะอ้าน
ยวดยานขวักไขว่ เราแวะกินอาหารและ
ซื้อหาเสบียงติดตัวไปเผื่อมือหน้า แล้ว
ออกเดินทางจากตัวเมืองราชบุรีไปทาง
เขาสูง ผ่านสวนพฤกษศาสตร์วรรณคดี
ภาคกลาง สวนป่าเขาบิน เข้าเขต
อำเภอจอมบึง ผ่านสวนรุกขชาติถ้ำจอม
พล ระยะทาง ๓๐ กม. โดยไม่ยอมเสีย
เวลาแวะเวียนที่ใดเลย รถแล่นต่อไป
อำเภอสวนผึ้ง ระยะทาง ๓๐ กม. สอง
ข้างทางส่วนมากเป็นสวนป่า ปลูกไม้จำ
พวกสะเดา ชี้เหล็ก ยูคาลิป ฯลฯ เกือบ
ตลอดทาง สวยงามน่าดูมาก

ถึงอำเภอสวนผึ้ง มีบ้านเรือน
ตั้งอยู่ห่างๆ กัน ไม้ไร่ริมทางที่แลเห็นมี
ตั้งแต่ต้นเล็กๆ ที่เพิ่งปลูกไม่กี่ปีนี่เอง
ป่าใหญ่ที่เราเคยเห็นเมื่อ ๒๐ ปีก่อน
ครั้งที่เดินทางไปทำอนุสรณ์ อ.ส.ท.
ฉบับแนะนำจังหวัดราชบุรี ไม่มีเหลือ
ร่องรอยให้แลเห็น โดยเฉพาะ “ต้นผึ้ง”
หรือ “ต้นชวนผึ้ง” ที่เคยยืนต้นเป็นกลุ่ม
อันเป็นที่มาของคำว่า “สวนผึ้ง” ที่
สมัยนั้นปลัดกิ่งอำเภอสวนผึ้ง ชื่อ เกษม
กิติธำรง เคยพาพวกเราไปดูบริเวณป่า
ซึ่งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง
ปัจจุบันราว ๓ กม. เป็นป่าที่มีต้นชวน
ผึ้งอยู่หลายต้น ลักษณะเป็นไม้ใหญ่ที่
ลำต้นเปลือ เปลือกสีขาวอมสีเขียวอ่อน
คล้ายต้นนุ่น แต่ละต้นมีผึ้งทำรังอยู่
หลายสิบลัง และโดยที่ตำบลนั้นมีต้น
ชวนผึ้งอยู่มาก ชาวบ้านเลยมีอาชีพ
“ตีผึ้ง” อีกอย่างหนึ่งด้วย

สภาพพื้นที่ของสวนป่า มีลักษณะเป็นภูเขาสูงเล็กๆ สลับเป็นลูกคลื่นลอนลาด สูงกว่าระดับน้ำ
ทะเลเฉลี่ยปานกลาง

รถเราเลี้ยวข้ามตลาดสวน
ผึ้ง มุ่งหน้าไปบ้านห้วยม่วง เส้นทาง
ตอนนี้อยู่เลาะเลียบบไปตามทิวเขาสูงๆ
ต่ำๆ คดเคี้ยวเลี้ยวสุด ริมทางแลเห็น
แต่สีเขียวของไม้ไผ่หลายพันธุ์คละขึ้น
ปะปน ระยะทาง ๒๕ กม. แลเห็นป้าย
“สวนป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ” สวยงามอยู่ริมทาง
เราหยุดรถแวะลงไปถ่ายรูป แล้วเดิน
ทางต่อไปที่ทำการสำนักงานสวนป่าสิริ
กิติ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลนัก ตลอดสองข้าง
ทางแลเห็นพรรณไม้ที่กำลังเจริญเติบโต
แล้วชื่นใจ

ที่สำนักงานสวนป่าสิริกิติ์ ซึ่งตั้ง
อยู่ท่ามกลางแมกไม้ ด้านหลังมีเรือน
เพาะชำ และมีอาคารอื่นอีก ๒-๓ หลัง
ตั้งห่างออกไป ผู้เขียนลงจากรถแล้ว
กวาดตามองไม้ต้น ไม้ดอก ไม้ใบ ไม้เถา
ตรงหน้า เหมือนจะแย้มยิ้มพร้อมพรา
ยราวกับรู้จักและคุ้นเคยมาก่อน ก็เตรียม
จะหยิบกล้องเข้าไปถ่ายภาพ พอดีช่าง
ภาพหน้า คุณโกวิท พงศ์อนันต์ หัวหน้า

คนปัจจุบันมาแนะนำเสียก่อน จึงต้อง
เดินตามคุณโกวิทเข้าไปในเรือนรับรอง
พอวางกระเป๋าคล่องไว้นั่งเก้าอี้
รับแขกตรงระเบียบ สายตามองไปพบ
เข้ากับเหตุการณ์พื้นบ้านที่ตั้งไว้เต็ม
ห้องกว้าง คุณโกวิทอธิบายราวกับรู้ใจว่า
ของเหล่านั้นเป็นผลงานของสมาชิก
ศิลปาชีพ ที่สวนป่านี้นี้ มีทั้งดอกไม้แห้ง
โอง ไหว รูปทรงและขนาดต่างๆ ที่สาน
หวายเป็นลวดลายโปร่งๆ หุ้มไว้ สวย
งามมาก ทราบว่า เป็นสินค้าส่งออก
นั้นทีเดียว กลุ่มจักสานมี ๒๐ คน เป็น
คนงานจะทำงานพวกนี้ในเวลาว่าง
หรือเวลาพักจากการปลูกสวนป่า มี
รายได้ ๒๐-๓๐ บาทต่อวัน นับเป็น
อาชีพเสริมที่ทำรายได้ดีทีเดียว สมพระ
ราชปณิธานสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระ
บรมราชินีนาถ

คุณโกวิทขอให้ผู้ช่วยฯ หยิบ
หนังสือ “พรรณไม้ในสวนป่าสิริกิติ์
ภาคกลาง (จังหวัดราชบุรี)” มาให้ดู
ในหนังสืออธิบายที่ตั้งและสภาพทั่วไป

ของสวนปาล์กริक्तिว่า

“สภาพพื้นที่ของสวนปาล์กริक्तिทั่วไปมีลักษณะเป็นภูเขาสูงเล็กๆ สลับเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณ ๓-๑๐% สูงกว่าระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลาง ๑๘๐-๒๔๐ เมตร จุดสูงสุด ๒๘๘.๘ เมตร ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีสีน้ำตาลปนเทา และสีน้ำตาล มีคุณสมบัติเป็นกรดเล็กน้อย มี pH ๕.๐-๖.๕ ดินส่วนใหญ่เกิดจากการสลายตัวของหินแกรนิต ซึ่งจัดอยู่ในดินชุดกอกุและชุดภูสะนา ส่วนมากแล้วจะเป็นดินตื้น พบมี ๒ ระดับคือดินตื้นมาก ๒๕ ซม. และดินตื้น ๕๐ ซม. ระดับถัดจากนี้จะเป็นหินดาน จัดได้ว่าเป็นสภาพดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์และไม่เหมาะที่จะทำการเกษตร สภาพป่าไม้ดั้งเดิมเป็นป่าเต็งรังผสม มีไม้ที่สำคัญคือ เต็ง รัง รกฟ้า แดง ประดู่ มะค่าแต้ ตีนนก ฯลฯ และมีไม้พื้นล่างเป็นพวกไผ่รวก ไผ่เท็ก เปล้าหลวง ฯลฯ สภาพป่าเป็นป่าเสื่อมโทรมมาก เนื่องจากถูกลักลอบตัดจากอดีตมาโดยตลอด และเป็นป่าที่ไม่เคยมีการอนุญาตให้สัมปทานการทำไม้มาก่อน จัดว่าเป็นพื้นที่อยู่ในบริเวณที่แห้งแล้ง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๘๐๐-๑,๐๐๐ มม.ต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๗.๖ องศาเซลเซียส ได้มีการสำรวจชนิดพรรณไม้ต่างๆ ที่ขึ้นอยู่บริเวณสวนปาล์กริक्ति พบว่ามีทั้งหมด ๒๐๖ ชนิด”

คุณโกวิท ชวนเดินไปดูแปลงเพาะกล้าไม้ และสวนปาล์กริक्तिถึงความ เป็นมาให้ฟังว่า เดิมแถบนี้ซึ่งอยู่ติดชายแดนไทย-พม่า มีทิวเขาตะนาวศรีกัน เขตแดน มีชาวกะเหรี่ยงอพยพจากหมู่

บ้านใจแผ่นดิน จังหวัดเพชรบุรี มาตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย ต่อมา มีชาวเมืองจากทุกภาคมาทำไร่ ส่วนใหญ่เป็นแร่ดีบุก และปลูกพืชไร่ตามที่ราบเชิงเขา เมื่อราคาแร่ตก ฝิ่นก็น้อย เมื่อทำแร่ไม่ได้ วิถีหาเงินง่ายที่สุดคือ เลี้ยงไม้ขาย ล่าสัตว์ เพราะไม่มีพื้นฐานทางการเกษตร หลังจากโครงการสวนปาล์กริक्तिเข้ามา ก็พยายามเปลี่ยนนิสัยเขา โดยจัดที่ทำกินให้ ส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนพันธุ์ไม้ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืชไร่ จำพวก ข้าวโพด พักทอง มันสำปะหลัง ข้าวไร่ (กะเหรี่ยง) และพืชผักก็มี หัวผักกาด หอมแดง ผักชี

ในสวนปาล์กริक्तिและแปลงเพาะกล้าที่เดินชมนั้น มีทั้งคุณ (ราชพฤกษ์) สะเดา มะค่าดีควาย กฤษณา อบเชย ขานาง อุโลก ขวนผึ้ง กระทิง กุ่ม ข่อย ไช้เฒ่า หลุมพี คอแล่น พยุง มะเกลือ มะหวด ฯลฯ ตรงโคนไม้ใหญ่ยังแลเห็นต้นกลอยเลื้อยพันอยู่หลายต้น ริมแก่งส้มแมวซึ่งเป็นบริเวณที่สวยงามที่สุดของสวนปาล์กริक्तिแห่งนี้ มีพลับพลาทึบ และริมแก่งมีหอคอยสูง สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เคยเสด็จประพาสสวนปาล์กริक्तिครั้งหนึ่ง ได้ทอดพระเนตรสัตว์ป่าจำพวกเก้ง เนื้อทราย ไก่ฟ้า ฯลฯ ที่โปรดเกล้าฯ ให้เลี้ยงไว้ในธรรมชาติฝั่งตรงกันข้าม ถ้าเราไปดูในเวลาที่เขาให้อาหาร ก็จะได้เห็นสัตว์เหล่านี้อยู่ในธรรมชาติ

แก่งส้มแมวมีธารน้ำใสจากลำน้ำภาษีไหลลดเลาะเกาะแก่งหินธรรมชาติก้อนใหญ่น้อย ก่อให้เกิดน้ำตกเล็กๆ เป็นชั้นเป็นเชิงแล้วลดเลี้ยวหายไปใ้ไพรพฤกษ์ ริมธารพบต้นไคร้

ย้อยยั่นต้นอยู่หลายต้น น้ำในธารใสจนแลเห็น ปลากระสูบ ปลากระทิง ปลาตะเพียนเวียนว่ายอยู่มากมาย คุณโกวิทอธิบายให้ฟังเมื่อผู้เขียนสนใจซื้อแก่งส้มแมวว่า “ส้มแมวก็คือช่องแมงนี่เอง” ช่องแมงเป็นไม้เลื้อยที่ชาวกรุงนิยมปลูกประดับรั้วบ้าน ผู้เขียนจึงเคยตามถ่ายรูปปลิงหนังสือดอกไม้ได้ง่ายๆ

ผู้เขียนและช่างภาพจำต้องอำลาคุณโกวิทและสวนปาล์กริक्तिภาคกลางเมื่อตะวันเย็นย่ำลงมากแล้ว พร้อมกับตั้งความหวังว่าจะกลับไปเยี่ยมคุณโกวิทอีก เพื่อจะฟังเรื่องต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่สวนปาล์กริक्तिตั้งใจสนองแนวพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถทั้งการปลูกป่า ปลูกคน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนอยู่กับป่า ป่าอยู่กับคนได้

แผ่นดินแม่

สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงปลื้มพระราชหฤทัยที่ข้าราชการและประชาชนร่วมกันปลูกป่า และพยายามรักษาป่าเพื่อเป็นของขวัญวันเฉลิมพระชนมพรรษา ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัยในเดือนสิงหาคมทุกปี พระราชดำรัสบางปีแสดงให้เห็นว่า ทรงเป็นคนไทยที่รักชาติ รักประชาชน และรักแผ่นดินไทยที่ทรงเรียกว่าแผ่นดินแม่เป็นที่สุด ดังพระราชดำรัสบางตอนที่พระราชทานเมื่อ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕ ว่า

“ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่า เพราะเหตุใดเราจึงควรรักษาป่า ไม่ใช่เพียงเพื่อ

เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเท่านั้น แต่
เหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ แหล่งน้ำ และ
พวกเรารู้ว่าคุณค่าของแผ่นดิน เรา
เรียกแผ่นดินนี้ว่าแผ่นดินแม่ ก็เพราะ
แผ่นดินนี้เป็นที่เกิดและเลี้ยงดูคนไทย
มากกว่า ๗๐๐ ปี ควรที่เราทั้งหลายจะ
บำรุงรักษาแผ่นดินให้คงความอุดม
สมบูรณ์ไว้ ถ้าเราไม่แต่ตัดถางผล
ประโยชน์จากผืนดิน เช่น เอาแต่ตัด
ไม้ขายจนป่าสูญสิ้นไป ใช้น้ำฆ่าแมลง

และฆ่าพืชพิษจนดินเสียหมด หรือทั้ง
ของเสียสิ่งปฏิกูลลงไปแม่น้ำลำคลอง
โดยไม่ท่วงใยแผ่นดินเลย หากเรา
กระทำทารุณกรรมต่อแผ่นดินโดยไร้
ความสำนึกถึงบุญคุณเช่นนี้ สักวันหนึ่ง
แผ่นดินแม่คงตายจากเราไปโดยไม่มี
วันหวนกลับคืนมา คงเหลือไว้ซึ่งพื้นดิน
ที่แห้งแล้ง สิ้นสภาพจากการเป็นดินที่
จะทำการเพาะปลูกได้ คงจะมีแต่ฝุ่นฟุ้ง
ตลบไปหมดเหมือนแผ่นดินที่ไร้วิญญาณ

ไร้ความหมายใดๆ ต่อชีวิตบนผืนโลก”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ ได้พระราชทานกำลังใจแก่ผู้
มีจิตสำนึกที่ดีและเต็มใจสนองแนวพระ
ราชดำริในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ธรรมชาติว่า

“ขณะนี้เรายังมีเวลาและโอกาส
ที่จะฟื้นฟูรักษาแผ่นดินแม่ ป่าไม้ เป็น
เครื่องบำรุงที่ดีของแผ่นดิน ประเทศไทย
ไทยนั้นอยู่ปลายเขตรมรสม เมื่อลมพัด
เอาไอน้ำจากทะเลขึ้นมาได้กระทบกับ
ความชุ่มชื้นจากป่าไม้ ไอน้ำก็จะกลั่น
ตัวเป็นหยาดฝน ตกลงมาให้เราได้อา
ศัยน้ำจืดไว้ดื่มใช้ รากของต้นไม้ยัง
ช่วยซับน้ำไว้ได้ดิน แม้กระทั่งซึมซาบลง
ไปเป็นน้ำบาดาล ท่านทราบหรือไม่ว่า
ผิวดินในป่านั้น มีซากใบไม้และกิ่งไม้
ทับถมกันเป็นชั้นหน้าดินที่หนาครึ่งเมตร
มีความสามารถอุ้มน้ำได้มากกว่าผิวดิน
ธรรมดา ๕ ถึง ๗ เท่า ถ้าฝนตกหนัก
ไม่เกิน ๒๕๐ มิลลิเมตรต่อชั่วโมง ดิน
ในป่าจะดูดซับน้ำไว้ได้หมด แต่ถ้าฝน
ตกบนผิวดินธรรมดาเพียง ๖๐ ถึง ๘๐
มิลลิเมตร เท่านั้น น้ำก็จะไหลบ่าแล้ว
ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอุทกภัยขึ้นครั้งแล้ว
ครั้งเล่า อย่างที่พวกเราที่เคยทราบกันดี
และประชาชนที่พูดกันว่าฝนฟ้าไม่ตก
ต้องตามฤดูกาลนั้น ความจริงเป็นฝีมือ
มนุษย์นั่นเอง เพราะฉะนั้นถ้าเราจะให้
สภาพธรรมชาติกลับคืนมาเหมือนเดิม
มีแม่น้ำลำธาร มีน้ำจืด ซึ่งเป็นสิ่ง
สำคัญที่สุดต่อชีวิตมนุษย์และการ
พัฒนาประเทศชาติ พวกเราต้องเข้าใจ
และช่วยกันรักษาป่า เพื่อเราจะได้มี
อนาคตและความหวังร่วมกัน”

ทนาย/ภา ไชยดี มหรรพจน์

พ่อขุนบานเมือง

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

พ่อขุนบานเมือง เป็นมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๒ แห่งราชวงศ์พระร่วง ผู้ครองราชย์ ณ กรุงสุโขทัย ราชธานี

พระมหากษัตริย์แห่งพระราชวงศ์นี้ ที่ออกพระนามหรือเขียนพระนามโดยใช้คำว่า “พ่อขุน” นำมียู่ ๓ พระองค์ คือ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนบานเมือง และพ่อขุนรามคำแหง แต่มิใช่เป็นเรื่องจำกัดไว้เป็นการเฉพาะ เพราะที่ออกพระนามหรือเขียนพระนามโดยใช้คำนำว่า “พระเจ้า” ก็มี เช่น พระเจ้าศรีอินทราทิตย์ ใช้คำว่า “ปู่พระยา” ก็มี เช่น ปู่พระยารามราช และใช้คำว่า “พรญา (พระยา)” ก็มี เช่น พรญาบานเมือง

โดยเฉพาะการนำคำว่า “พ่อขุน” มาใช้นำหน้าพระนามนั้น พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ได้บรรยายไว้ในเรื่อง “ประวัติศาสตร์ของไทย” ว่า “หลักการปกครองแบบสุโขทัย ประมวลลงได้ในคำคำเดียวคือคำว่า พ่อ ซึ่งมีลำดับลดหลั่นกันดังนี้

๑. พ่อเรือน	๔. พ่อเมือง
๒. พ่อครัว	๕. ขุน
๓. พ่อบ้าน	๖. พ่อขุน

ฯลฯ

บุคคลที่เป็นเจ้าของบ้าน เรียก

ว่าพ่อเรือน ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว เรียกว่าพ่อครัว หลายครอบครัวรวมกันเป็นหมู่บ้าน มีหัวหน้าเรียกว่า พ่อบ้าน หลายหมู่บ้านรวมเข้าเป็นเมือง มีหัวหน้าเรียกว่า พ่อเมือง ถ้าเป็นเมืองใหญ่ มีความสำคัญมาก ตัวหัวหน้าได้รับ ความสูงศักดิ์เป็นพิเศษเรียกว่า ขุน คำว่า ขุน แปลว่า สูง เช่น ขุนเขา แปลว่า ภูเขาสูง ในที่สุดก็ถึงพระมหากษัตริย์ หรือพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งเรียกว่า พ่อขุน ฯลฯ

บรรดาพ่อต่างๆ ก็ปกครองลูกลดหลั่นเป็นลำดับไป พ่อขุนปกครองพวกขุนและพ่อเมือง ขุนและพ่อเมืองปกครองพวกลูกเมือง พ่อบ้านปกครองลูกบ้าน พ่อครัวปกครองลูกครัว และพ่อเรือนปกครองลูกเรือน การปกครองที่ว่ำนี้นี้เป็นการปกครองในทางการ ซึ่งพ่อบ้าน พ่อครัว พ่อเรือน มีอำนาจมากน้อยตามลำดับ ถึงกับลงโทษคนในครัวเรือนอย่างแรงๆ ได้ พวกลูกต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งเป็นลำดับไป และพลเมืองทุกคนเป็นลูกของพ่อขุน คือพระเจ้าแผ่นดิน คำว่าพ่อขุน ก็แปลว่า พ่อที่สูงที่สุด

คำว่า “บานเมือง” เป็นคำตามที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ แต่ในหนังสือเก่าใช้คำภาษามอญเรียกว่า

บาลเมือง ก็มี ปาลราช ก็มี เช่น ในหนังสือ “ชินกาลมาลีปกรณ์” และ “สังคณิทาน” หรือ “นิทานพระพุทฺธิสังค” เป็นต้น สำหรับในบทความนี้ขอใช้คำว่า พ่อขุนบานเมือง ตามที่ได้เขียนไว้เป็นหัวข้อเรื่อง

พ่อขุนบานเมือง มีพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองอย่างไรบ้างนั้น จะขอประมวลหลักฐานต่างๆ มาลงไว้เป็นลำดับ ดังนี้

พระราชประวัติ ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๑ มีข้อความที่กล่าวถึงพระราชประวัติไว้เพียงสั้นๆ ตามคำอ่านว่า

“พ่อกูชื่อศรีอินทราทิตย์ แม่กูชื่อนางเสือง พี่กูชื่อบานเมือง ตูพี่น้องท้องเดียว ๕ คน ผู้ชายสาม ผู้หญิงสอง พี่เผื่อผู้เฒ่าตายจากเผื่อเดียมแต่ยังเล็ก...”

พระราชประวัติของพ่อขุนบานเมืองมีเพียงสั้นๆ ดังกล่าวนี้นี้ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ คือ จารึกบอกประวัติเกี่ยวกับพ่อขุนบานเมืองเพียงพระราชบิดาคือพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และพระราชมารดา คือ นางเสือง พระองค์มีพระเชษฐา ๑ พระองค์ แต่สิ้นพระชนม์เสียแต่ยังทรงพระเยาว์ มีพระชนิษฐา ๒

พระองค์ แต่ไม่ปรากฏพระนาม แต่มีพระอนุชา ๑ พระองค์ คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

วันเดือนปีเสด็จพระราชสมภพ และสวรรคตไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีได้สันนิษฐานไว้ให้เป็นแนวทางพิจารณา ซึ่งจะนำมากล่าวถึงต่อไป

ส่วนเหตุผลที่ว่าเหตุใดจึงได้เรียกศิลาจารึกนี้ว่า หลักที่ ๑ นั้น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้บรรยายไว้ในปาฐกถาเรื่อง “ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง” ที่ได้ปรับปรุงจากปาฐกถาที่สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ หอประชุมคุรุสภา เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๘ ว่า

“ศิลาจารึกที่ขุดค้นได้ในเมืองไทยนั้น ตามหนังสือประชุมศิลาจารึกสยามปรากฏว่ามีอยู่ถึง ๒๐๐ กว่าหลัก และแผ่นขุดค้นพบทั่วพระราชอาณาจักรเหนือบ้าง ใต้บ้าง ออกบ้าง ตกบ้าง ซึ่งได้จารึกไว้ในเวลาและสมัยต่างๆ กัน ส่วนมากเป็นเรื่องสร้างวัด ศิลาจารึกสุโขทัยค้นได้เพียง ๑๔-๑๕ หลัก บรรดา ๒๐๐ กว่าหลักและแผ่นดังกล่าวมาที่ใช้ภาษาสันสกฤตก็มี ภาษามคธก็มี ภาษามอญก็มี ภาษาเขมรก็มี ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงเป็นหลักแรกที่ใช้ภาษาไทย จึงนับถือกันเป็นหลักที่ ๑ และเมื่อจารึกขึ้นในสมัยที่ไทยปลดแอกขอมได้ใหม่ๆ จึงเป็นศิลาจารึกการเมืองที่หาได้ยาก”

หลักฐานเกี่ยวกับพระราชประวัติของพ่อขุนบานเมือง ตามที่ปรากฏในหลักศิลาจารึกที่อ้างนั้น มิได้หมายความว่า พระราชประวัติของพระองค์มี

เพียงเท่านั้น ดังนั้น เรื่องจึงยังมิได้ยุติดังเช่นที่ ปรีดา ศรีชลาลัย ได้กล่าวไว้ในเรื่อง “สุโขทัย สมัยราชวงศ์ศรีอินทราทิตย์” ว่า

“คำจารึกนี้มุ่งหมายเพียงจะบอกให้ทราบว่า เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทิวงคต พระเชษฐาพ่อขุนรามคำแหงที่ทรงนามว่า บานเมือง ได้สืบราชสมบัติ ครั้นพ่อขุนบานเมืองทิวงคต พ่อขุนรามคำแหงจึงได้ครองตลอดราชอาณาจักรสุโขทัย นับว่าเป็นคำกล่าวที่สั้นที่สุด ซึ่งจะถือเสมือนได้ปฏิเสธให้เห็นว่า ไม่มีข้อความอื่นๆ อีกไม่ได้ ความจริงควรจะมิเพียงว่า ที่ต้องการจะเล่าก็เล่าไว้ ที่ไม่ต้องการพูดถึงก็ไม่เล่า ยกตัวอย่างง่าย เช่น พ่อขุนบานเมืองมีพระโอรสธิดาหรือไม่อย่างไร ไม่กล่าวถึงเลย ถ้าองค์ท่านมีโอรส เหตุใดโอรสไม่ได้ทรงพระราชย์สืบสนองพระชนก หรือว่าภุมณเทียรบาลว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ยังมีได้ทรงตั้งขึ้นไว้ สุดแต่พระราชวงศ์ใดสามารถ องค์นั้นก็เสด็จขึ้นเถลิงราชย์ตามควรแก่พระเดชานุภาพ เพราะฉะนั้นเราจะอาศัยข้อความที่จารึกนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้กว้างขวางออกไปได้ไม่สู้ถนัด ปีที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทิวงคตสุโขทัยจะสงบหรือแปรปรวนอย่างไรบ้าง จึงยังไม่มีทางทราบ แต่ที่ทราบแน่นอนตามจารึกหลักที่ ๑ ก็คือพ่อขุนบานเมืองได้ครองสุโขทัยสืบต่อมา”

แต่ก่อนที่จะสืบพระราชประวัติของพ่อขุนบานเมืองเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ว่า ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจสำคัญๆ อย่างไร เห็นควรจะหาหลักฐานเกี่ยวกับพระปรีชาสามารถและ

พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญในช่วงระยะเวลาที่ยังมิได้เสด็จขึ้นครองราชย์ตามหลักฐานที่ปรากฏในที่ต่างๆ มาพิจารณาด้วย ดังนี้

ในเรื่อง “สุโขทัย สมัยราชวงศ์ศรีอินทราทิตย์” ของ ปรีดา ศรีชลาลัย ได้กล่าวถึงพระราชประวัติของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นเชิงสันนิษฐานและเสนอแนวคิดแบบประมาณการไว้เป็นตอนๆ ดังนี้

ปีพระราชสมภพ กล่าวไว้ว่า

“คำจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ เล่าว่า ดูพี่น้องท้องเดียวห้าคน นั้นให้ข้อสังเกตว่าโอรสธิดาของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์มีครมร์ต่างกัน โดยเฉพาะที่ประสูติแต่ครมร์พระนางเสืองมี ๕ องค์เท่านั้น ลองหาทางคาดคะเนดูว่าครมร์พระนางเสืองจะเริ่มแรกมีเมื่อไรข้อนี้ต้องอาศัยคำนวณปีสมภพพ่อขุนรามคำแหงเป็นหลักสันนิษฐาน พ่อขุนรามคำแหงเป็นพระสหายสนิทกับพระยาเมธราย (มังราย) และพระยาจำเมือง โดยเฉพาะพระยาจำเมือง เคยเป็นพระสหายร่วมสำนักศึกษาเดียวกับพ่อขุนรามคำแหง ฉะนั้นชนมายุของ ๒ องค์นี้ควรจะไล่เลี่ยกัน พระยาจำเมืองสมภพ พ.ศ. ๑๗๘๑ พ่อขุนรามคำแหงถ้าสมภพก่อนพระยาจำเมืองก็ตกราว พ.ศ. ๑๗๘๐ หากสมภพภายหลังก็ราว พ.ศ. ๑๗๘๒ จะเหลือมาจากที่ว่านี้คงไม่มากนักคือคะเนว่าพ่อขุนรามคำแหงสมภพในระหว่างปีระกา พ.ศ. ๑๗๘๐ ถึงปีกุน พ.ศ. ๑๗๘๒ ถ้ายึดเอาเกณฑ์แก่เป็นสำคัญหมายความว่าพ่อขุนรามคำแหงสมภพในปีระกา พ.ศ. ๑๗๘๐ พ่อขุนรามคำ

แห่งมีเชษฐา ๒ องค์ พระเชษฐาองค์ใหญ่เป็นโอรสแรกของพระนางเสือง สมมติว่าประสูติก่อนพ่อขุนรามคำแหง ๘ ปี คือ ประสูติใน พ.ศ. ๑๗๗๓ เมื่อเป็นเช่นนี้ พระนางเสืองก็น่าจะได้เป็นพระชายาพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ในราว พ.ศ. ๑๗๗๑ เป็นอย่างรวดเร็ว คือ เป็นพระชายาแล้ว ๒ ปี จึงประสูติโอรสองค์แรกในปีที่ ๓”

ข้อความนี้เป็นประมาณการสมภพของพระโอรสองค์ใหญ่และองค์ที่ ๓ ของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ในเชิงสันนิษฐานบ้าง สมมติบ้าง โดยมีได้อ้างถึงปีสมภพของพ่อขุนบานเมืองซึ่งเป็นพระโอรสองค์ที่ ๒ เลย แต่ก็ดูเหมือนจะตั้งข้อสังเกตไว้ว่า พ่อขุนบานเมืองสมภพในระหว่างปีสมภพพระโอรสองค์ใหญ่ หรือพระเชษฐาองค์ใหญ่ของพ่อขุนรามคำแหง กับปีสมภพของพ่อขุนรามคำแหง แต่ไม่ระบุหรือประมาณการไว้ว่าเป็นปีใด

การศึกษา เรื่องพระศาสนา กล่าวไว้ว่า

“ในส่วนองค์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ปรากฏตามหลักฐานในจารึกนครชุมหลักที่ ๓ ว่า ทรงนับถือพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ทรงศึกษารอบรู้พระไตรปิฎก และโปรดให้พระราชโอรสพระราชนัดดาทรงศึกษาอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน”

พ่อขุนบานเมืองเป็นพระราชโอรสพระองค์หนึ่งของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และเป็นพระราชโอรสที่มีพระชนม์อยู่ในขณะนั้น ดังนั้น พ่อขุนรามคำแหงผู้เป็นพระราชอนุชาได้รับการศึกษาพระพุทธศาสนา พ่อขุนบานเมืองก็ควรได้รับ

พระมหากรุณาธิคุณโปรดให้ได้รับการศึกษาในทางนี้ด้วย อย่างน้อยก็เท่าๆ กับพระราชโอรสและพระราชนัดดาองค์อื่นๆ

การศึกษาการต่อสู้ป้องกันเมือง ผู้เสนอแนวคิดได้กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญ โดยยกเอากรณีที่คุณสามชนยกทัพเข้ามาว่า

“การที่คุณสามชนเดินทัพมาโจมตีเมืองตาก (ประมาณระหว่าง พ.ศ. ๑๗๙๘-๑๘๐๐) ยังไม่ทันสำเร็จ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์เสด็จนำทัพพร้อมด้วยพระราชโอรสผู้ทรงดรุณวัย คือพ่อขุนรามคำแหงตามเสด็จด้วย ไปประจันทัพขุนสามชนทันที่อยู่ที่นี้ ย่อมช่วยให้มีทางคิดเห็นว่า

๑. พระองค์ฉลาดคัดเลือกบุคคลเป็นเจ้าเมืองชายแดน เมื่อมีกองทัพข้าศึกบุกรุกบุกบั่นเข้ามา บุคคลผู้นั้นพยายามต่อสู้ยับยั้งการบุกรุกของข้าศึก รอจนทัพหลวงออกไปช่วยทัน

๒. ทรงฝึกพระราชโอรสให้ชำนาญในการทัพศึก แม้แต่พระราชโอรสยังทรงพระดรุณวัย ก็สามารถออกรบได้สมพระราชประสงค์

ฯลฯ

นับแต่เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เสด็จขึ้นครองนครสุโขทัยเป็นต้นมากกว่าจะสุริยกาล นอกจากทรงต่อสู้รบกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด จะได้ทรงต่อสู้กับใครที่ไหนเมื่อไรอีกบ้าง หรือเปล่า ยังไม่พบจดหมายเหตุเรื่องอื่นเล่าไว้ แต่เท่าที่กล่าวในจารึกหลักที่ ๑ เป็นเรื่องมุ่งหมายจะแสดงพระราชประวัติพ่อขุนรามคำแหงเท่านั้น จึงไม่อาจถือเป็นข้อยุติได้ การรบต่อสู้ป้องกันเมือง หรือการรบกำจัดศัตรูของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์มีเพียงครั้งเดียว”

ข้อเสนออันเป็นแนวคิดดังที่อ้างนี้ แสดงว่าพ่อขุนบานเมืองซึ่งเป็นพระราชโอรสพระองค์หนึ่ง ได้รับการศึกษาคือ “การฝึกให้ชำนาญในการทัพศึก” ด้วย นอกจากนั้นการสู้รบป้องกันเมืองหรือการรบกำจัดศัตรูในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ไม่ใช่มีครั้งเดียวคือรบกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด ผู้ทรงได้รับการฝึกในการทัพศึก จะได้รับราชการสงครามอยู่ด้วย คงไม่วางพระองค์อยู่เฉยๆ ได้ ยิ่งกว่านั้นก็คือสมัยนี้เป็นสมัยที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้ในเรื่อง “พระร่วง” ว่า

“พระเจ้าบานเมืองครองกรุงสุโขทัยอยู่กี่ปีไม่ปรากฏ รู้ได้ด้วยศิลาจารึกเมื่อภายหลังแล้วว่า เวลารัชกาลพระเจ้าศรีอินทราทิตย์กับรัชกาลพระเจ้าบานเมืองรวมกันประมาณ ๒๖ ปี จึงควรจะนับว่าในระหว่าง พ.ศ. ๑๘๐๐ จน พ.ศ. ๑๘๒๖ เป็น สมัยตั้งกรุงสุโขทัย”

สมัยตั้งกรุงสุโขทัย หรือสมัยตั้งกรุงตั้งประเทศขึ้นใหม่ เรื่องของการรบ

ทัพจับศึก เพื่อป้องกันประเทศและเพื่อแผ่พระบรมเดชานุภาพ คงไม่เกิดศึกเสียเหนือได้เพียงครั้งเดียวแน่นอน

พระราชกรณียกิจสำคัญอีกประการหนึ่งของพ่อขุนบานเมืองก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ก็คือ เรื่องที่เกี่ยวกับการอัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญ คือพระพุทธรูปสีหิงค์จากนครศรีธรรมราชขึ้นมาประดิษฐาน ณ กรุงสุโขทัย มีข้อสันนิษฐาน ซึ่งแตกต่างไปจากหลักฐานอื่นที่ทราบกันอยู่โดยทั่วๆ ไปที่ว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงเป็นผู้อัญเชิญบ้าง พ่อขุนรามคำแหงเป็นผู้อัญเชิญบ้าง แต่นักโบราณคดีของกรมศิลปากรคนหนึ่ง คือ นิคม สุทธิรักษ์ ได้กล่าวว่า พ่อขุนบานเมืองเป็นผู้อัญเชิญ และได้กล่าวไว้ในเรื่อง “พระพุทธรูปสีหิงค์ (วินิจฉัยทางโบราณคดี)” มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“พระพุทธรูปสีหิงค์จึงประดิษฐานอยู่ ณ เมืองพระเวียง ต่อมาจนตลอดรัชกาลพระเจ้าจันทรภาณุ แม้เมืองพระเวียงจะร้างไปคราวหนึ่ง เนื่องจากโรคระบาดก็ตาม พระพุทธรูปสีหิงค์ก็ยังคงอยู่ในเมืองพระเวียงต่อมาอีก ๓๐ ปี ถึง พ.ศ. ๑๘๑๗ พ่อขุนบานเมืองพร้อมทั้งพระอนุชา คือพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งอาณาจักรสุโขทัย ได้เสด็จยกกองทัพไปปราบปรามหัวเมืองต่างๆ ไว้ในอำนาจ เพื่อเป็นการขยายพระราชอาณาเขต ได้ยกกองทัพไปตีหัวเมืองทางปักษ์ใต้ ได้เมืองต่างๆ ตลอดตนทั้งแหลมมลายู เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จยกกองทัพไปถึงเมืองพระเวียงนั้น ก็เป็นเวลาเมืองพระเวียงว่าง

กษัตริย์ ปกครอง เนื่องจากโรคระบาดผู้คนอพยพไปอยู่ป่าเขาต่างๆ มีขุนนางควบคุมอยู่ กำลังความแข็งแรงก็อ่อนแอ ชาวเมืองทั้งหลายก็พากันอ่อนน้อมแต่โดยดี อาณาจักรดุมพริงค์ (ตามพหุเสียง) ก็อวสานลง แล้วตกอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้ากรุงสุโขทัย”

และอีกตอนหนึ่งกล่าวถึงการอัญเชิญพระพุทธรูปสีหิงค์ว่า

“เมื่อลัทธิลังกาวงศ์ได้เข้าไปประดิษฐานอยู่อย่างมั่นคง และเจริญเป็นอย่างมากในกรุงสุโขทัยแล้ว เกียรติคุณของพระพุทธรูปสีหิงค์ที่สำคัญของลังกาวงศ์แพร่ไปถึงกรุงสุโขทัยด้วย ครั้นพ่อขุนบานเมืองและพ่อขุนรามคำแหงทรงทราบข่าวว่า ที่เมืองพระเวียงมีพระพุทธรูปที่มีทรงพระลักษณะงามองค์หนึ่ง พ่อขุนบานเมืองจึงตรัสให้แต่งทูตอัญเชิญพระราชสาส์นไปถึงขุนนางผู้ดูแลเมืองพระเวียงอยู่ครั้งพระองค์เสด็จไปถึงเมื่อ พ.ศ. ๑๘๑๗ นั้น ว่าพระองค์ต้องการพระพุทธรูปสีหิงค์ ขุนนางผู้ดูแลเมืองพระเวียงจึงถวายตามพระราชประสงค์ เมื่อได้พระพุทธรูปสีหิงค์ที่เมืองพระเวียงแล้ว ก็ทรงโสมนัสถึงกับไปรับพระพุทธรูปด้วยตนเอง แล้วอัญเชิญมายังกรุงสุโขทัย”

บทความของ นิคม สุทธิรักษ์ ดังกล่าวมานั้น อ้างหลักฐานคือ “ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช” ที่ว่า

“เมื่อศักราชได้ ๑๑๙๖ ปี ยังมีพระญาณองค์หนึ่งชื่อ ศรีโสธร มาแต่ฝ่ายตะวันตก นางอรรค มเหสีของนางจันทาเทวี น้องชายคนหนึ่งชื่อเจ้าธรรม

กษัตริย์ได้เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชแลพระสีหิงค์ มาประทับ ณ เมืองพระธาตุแล้วอยู่ ๗ วัน ก็จากเมืองนครไปเชียงใหม่ พระยาศรีไสยณรงค์ถึงแก่กรรมทำวธรรณกษัตริย์ผู้น้องได้เป็นเจ้าเมืองนั้นเมื่อศักราช ๑๑๙๘ ปี ทำวธรรณกษัตริย์ถึงแก่ความตาย”

จากข้อความตอนนี้นิคม สุทธิรักษ์ ได้วิจารณ์ไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

“ก. เมื่อศักราชได้ ๑๑๙๖ ปี ก็คือมหาศักราช ซึ่งตรงกับ พ.ศ. ๑๘๑๗ อันเป็นรัชสมัยของขุนบานเมืองแห่งกรุงสุโขทัย

ข. พระยาศรีไสยณรงค์ ก็คือขุนบานเมือง ซึ่งตามแห่งอื่นๆ เรียกว่าไสยณรงค์ สุรงค์ราช โรจน์ราช ก็มี

ค. มาแต่ฝ่ายตะวันตก ก็หมายความว่า ถ้าอยู่ในเมืองนครศรีธรรมราช ทางเหนือจดทะเล ฉะนั้นผู้มาทางเหนือโดยทางบก ก็จะต้องเข้าเมืองนครฯ ทางทิศตะวันตก

ง. ได้เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ก็หมายความว่า ได้ยกกองทัพเข้ามาตีได้เมืองนครฯ ไว้ในอำนาจ

จ. แลพระพุทธรูปสีหิงค์มาประทับ ณ เมืองพระธาตุแล้วอยู่ ๗ วัน

หมายความว่า ตอนที่ขุนบานเมืองจะนำพระพุทธรูปสีหิงค์ไปก็ได้ทรงจัดการสมโภชฉลองอยู่ ๗ วัน แล้วอัญเชิญไปเชียงใหม่ ที่ว่าพระพุทธรูปสีหิงค์จากนครฯ ไปเชียงใหม่ ก็เพราะในขณะนั้นที่เรื่องราวนี้เป็นเวลาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งขณะนั้นหัวเมืองสำคัญทางเมืองเหนือ ไม่ใช่กรุงสุโขทัย

แต่เป็นเมืองเชียงใหม่ ดังนั้น เรื่องราวจึงกลายจากกรุงสุโขทัยเป็นเมืองเชียงใหม่ไป

ข. ท้าวธรรมกษัตริย์น้องก็ได้เป็นเจ้าเมืองนั้น คือ พ่อขุนรามคำแหงก็ได้เป็นกษัตริย์กรุงสุโขทัยหลังจากพ่อขุนบานเมืองสวรรคต

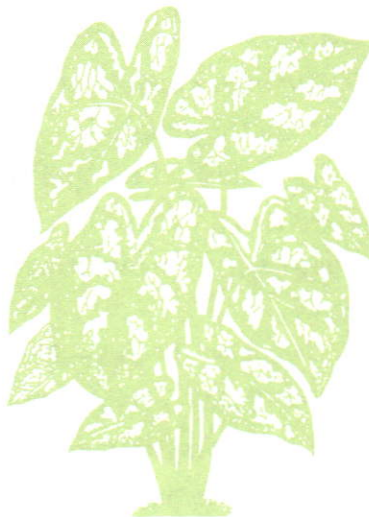
ญ. เมื่อศักราชได้ ๑๑๙๘ ปี เป็นมหาศักราช ซึ่งตรงกับพุทธศักราช ๑๘๑๙ อันเป็นปีที่พ่อขุนรามคำแหงขึ้นครองราชย์ ซึ่งก่อนในที่อื่น ๑ ปี”

ข้อความที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพ่อขุนบานเมืองกับคำวิจารณ์ของนิคม สุทธิรักษ์ ในเรื่องพระพุทธสิหิงค์ (วินิจฉัย ทางโบราณคดี) มีดังที่ได้อ้างมา มีเรื่องที่น่าสนใจ ก็คือปีที่ว่า พ.ศ.๑๘๑๗ เป็นรัชสมัยของพ่อขุนบานเมือง ซึ่งในที่อื่นๆ มักจะกล่าวรวมปีอันเป็นรัชสมัยของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์กับพ่อขุนบานเมืองเข้าไว้ด้วยกัน เช่น ๑.พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ประมาณ พ.ศ.๑๗๘๑-? ๒. พ่อขุนบานเมือง ? - ๑๘๒๒ และรัชกาลของพระเจ้าศรีอินทราทิตย์กับรัชกาลพระเจ้าบานเมืองรวมกันประมาณ ๒๖ ปี เป็นต้น แต่อาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย กล่าวไว้ในเรื่อง “สุโขทัย สมัยราชวงศ์ศรีอินทราทิตย์” โดยประมาณระยะเวลาเสด็จขึ้นครองราชย์ของพ่อขุนบานเมืองไว้ว่า “พระญาบานเมืองสืบราชสมบัติต่อจากพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ คงจะได้ครองนครสุโขทัยในราว พ.ศ. ๑๘๐๐ เมษายน และสัตรีกาลอย่างช้าก็ในต้นปีพ.ศ. ๑๘๒๒” ดังนั้น ปีพ.ศ. ๑๘๑๙ ตามที่นิคม วิสุทธิรักษ์ ว่าเป็นรัชสมัยของพ่อขุนบานเมืองนั้น ก็อาจ

เป็นไปได้

และอีกข้อหนึ่งที่ นิคม สุทธิรักษ์ กล่าวว่า พระญาศรีโสนรง คือพ่อขุนบานเมืองนั้น นามนี้ โดยทั่วไปไปแล้วสันนิษฐานว่าเป็นพระนามหนึ่งของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ดังเช่นที่อาจารย์ปรีดา ศรีชลาลัย ได้แสดงความเห็นและอธิบายความหมายไว้ด้วยว่า ถ้าเทียบกับสำเนียงถิ่นลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ก็จะตรงกับคำว่า ไชรงค์หรือไชยรงค์ ซึ่งในทางความหมายแล้ว “น่าจะหมายเอารบถกวาง หรือเขี้ยวขากการรบ” พ่อขุนบานเมืองผู้ได้รับการฝึกให้ชำนาญในการทัพศึก และนำกองทัพไปนครศรีธรรมราช นอกจากยึดเมืองและอัญเชิญพระพุทธสิหิงค์ขึ้นมาตามข้อความในเรื่อง “พระพุทธสิหิงค์ (วินิจฉัยในทางโบราณคดี) ” แล้วสมควรได้รับการถวายพระนามว่า “พระญาศรีโสนรง” ได้บ้างกระมัง?

พระราชกรณียกิจประการสุดท้ายของพ่อขุนบานเมือง ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์นั้น น่าจะเป็นการเสด็จขึ้นดำรงตำแหน่ง อุปราช ผู้ครองเมือง

ศรีสัชนาลัยอันเป็นเมืองลูกหลวง ดังเช่นที่ สุดจิตต์ วงศ์เทศ กล่าวไว้ในเรื่อง “สุโขทัย ไม่ใช่ราชธานีแห่งแรกของไทย” ว่า

“กษัตริย์ถือครองอยู่เมืองเซียงหรือที่เอี้ยนนามว่า ศรีสัชนาลัย (ซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่มีมาก่อนสุโขทัย) แล้วก็ทรงขยายลงมาสร้างชุมชนที่เชิงเขาหลวงขึ้นเป็นเมืองสุโขทัย แล้วจึงเสด็จลงมาครองและประทับอยู่เมืองสุโขทัยในสมัยหลัง โดยพระราชทานให้พ่อขุนบางกลางหาวเป็นอุปราชถือครองอยู่ที่เมืองศรีสัชนาลัย ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากสมัยหลังๆ กษัตริย์แคว้นสุโขทัยจะประทับคือครองอยู่ที่เมืองสุโขทัยแล้วพระราชทานให้ใครคนใดหนึ่งซึ่งอาจเป็นพระราชโอรสหรืออนุชาไปครองเมืองศรีสัชนาลัยเพื่อรอเป็นกษัตริย์สืบไป”

พ่อขุนบานเมืองในฐานะพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ขณะนั้น ก็คงจะได้ทรงดำรงตำแหน่งในฐานะอุปราชครองเมืองศรีสัชนาลัย แม้พ่อขุนนางรามคำแหง ซึ่งเป็นพระอนุชาของพ่อขุนบานเมืองก็ทรงดำรงตำแหน่งนี้มาแล้ว ดังเช่นที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช กล่าวไว้ในเรื่อง “ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง” ว่า “สมัยเมื่อขุนบาลเมือง พระเชษฐาครองราชสมบัติอยู่ พ่อขุนรามคำแหงคงจะได้กินเมืองศรีสัชนาลัยในฐานะที่เป็นเมืองลูกหลวง ครั้นเมื่อได้ขึ้นครองราชสมบัติกรุงสุโขทัยแล้ว ยังอาลัยไม่ลืมถิ่นเดิม จึงได้จารึกไว้ในศิลาว่าพระองค์เป็นเจ้าเมืองศรีสัชนาลัยสุโขทัย”

พระราชกรณียกิจในขณะเสด็จ

(อ่านต่อหน้า ๙๔)

ป้อมและกำแพงเมือง

ส.พลายน้อย

ลมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชปราบดาภิเษกเมื่อวันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๕ ได้โปรดให้ย้ายพระนครจากกรุงธนบุรีฝั่งตะวันตก ข้ามฟากมาอยู่ทางฝั่งตะวันออก แต่เนื่องจากในขณะนั้นบ้านเมืองยังไม่น่าไว้วางใจ ข้าศึกศัตรูอาจยกทัพมารุกรานได้ การสร้างพระนครใหม่จึงต้องทำเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะเบื้องต้นคงรักษากรุงธนบุรีเดิมทางฝั่งตะวันตกไว้เป็นที่มั่น เป็นแต่ย้ายพระราชวังกับสถานที่ราชการสำคัญมาตั้งทางฝั่งกรุงธนบุรีด้านตะวันออก ต่อมาในระยะที่ ๒ จึงได้ขุดคูขยายเขตพระนครออกไปทางด้านตะวันออกแต่ฝั่งเดียว แล้วรื้อกำแพงกรุงธนบุรีทางฝั่งตะวันตกเสีย คงรักษาไว้แต่ที่ริมแม่น้ำเป็นเขื่อนหน้าพระนครที่สร้างใหม่

กำแพงพระนครในสมัยแรกสร้างนั้นทำด้วยกระเบื้องไม้ พอเป็นที่ประทับชั่วคราว แม้เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแรกสถาปนากรุงธนบุรี ก็ได้ทรงพระกรุณาให้ “ตั้งค่ายด้วยไม้ทองเหลืองทั้งด้าน ล้อมพระนครทั้งสองฟากแม่น้ำ” ครั้นถึงปีเถาะพุทธศักราช ๒๓๒๖ รัชกาลที่ ๑ จึงโปรดให้ตั้งกองสักเลขไพร่หลวงสมกำลัง และเลขหัวเมืองทั้งปวง แล้วให้เกณฑ์ทำอิฐขึ้นใหม่ไปรื้ออิฐมาจากกำแพงเมืองกรุงเก่าบ้าง ลงมือสร้างพระนครทั้งพระบรมมหาราช

วัง และพระราชวังบวรสถานมงคลให้เป็นการถาวรขึ้น กับโปรดให้รื้อป้อมวิไชยเณรให้เรียบร้อย

เรื่องป้อมวิไชยเณรนี้มีครูที่สอนประวัติศาสตร์ตั้งข้อสงสัยว่าหมายถึงป้อมทางฝั่งไหน เพราะในหนังสือพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเล่ม ๒ หน้า ๓๗๘ กล่าวว่า “อนึ่งป้อมวิไชยเณรท้ายพระราชวังนั้นให้ชื่อป้อมวิไชยประสิทธิ์” การเปลี่ยนชื่อป้อมนี้เกิดขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี ต่อมาปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์เรียบเรียง และสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงชำระ หน้า ๖๓ กล่าวว่าในปี พ.ศ. ๒๓๒๖ “โปรดให้รื้อป้อมวิไชยเณร และกำแพงเมืองธนบุรีข้างฟากตะวันออกก็หมายถึงป้อมวิไชยเณรที่ทำลายมาแต่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา ซึ่งทำลายไว้ไม่เรียบร้อยนั่นเอง

ในครั้งนั้นรัชกาลที่ ๑ โปรดให้ขยายพระนครให้กว้างออกไปกว่าครั้งกรุงธนบุรี ซึ่งแต่เดิมมีอยู่เพียงแค่วัดคูเมืองเดิม คือ คลองตั้งแต่ปากคลองตลาด (ในสมัยกรุงธนบุรีเรียกว่าคลองใน ขุดเมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๑๕) ไปออกทำข้างวังหน้า โดยขุดคลองคูเมืองใหม่ ได้เกณฑ์คน ๑๐,๐๐๐ คนเข้ามาขุดคลองคูพระนครด้านตะวันออกตั้งแต่วัดบพิตรพิมุข (หรือที่เรียกในสมัยก่อนว่า วัดดินเสนหรือเชิงเสน) วัดสามปลื้ม (คือวัดจักรวรรดิราชาวาส) ไปจนถึงวัดบางลำพูทั้งต้นคลองและปลายคลอง

ด้านวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามแล้วอพยพไปรวมอยู่ที่ป้อมฟากตะวันตกเพียงแห่งเดียว แต่การทำลายครั้งนั้นเห็นจะไม่ถึงกับปราบให้เรียบเป็นหน้ากลอง คงจะเป็นเพียงทำลายลงบางส่วนให้ใช้การไม่ได้เท่านั้น ดังจะเห็นว่าเมื่อหมอมกมบีเฟอร์เข้ามาเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๓ ได้บันทึกไว้ตอนถึงบางกอกว่า “เราได้เห็นป้อมใหม่ซึ่งพวกฝรั่งเศสสร้างไว้บนฝั่งข้างขวา แต่เดี๋ยวนี้ชำรุดเสียหมดแล้ว” หมายความว่าป้อมวิไชยเณรทางฝั่งวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ยังมีเค้าโครงของป้อมอยู่ ฉะนั้น ที่ในพระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ ๑ โปรดให้รื้อป้อมวิไชยเณร และกำแพงเมืองธนบุรีข้างฟากตะวันออก ก็หมายถึงป้อมวิไชยเณรที่ทำลายมาแต่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา ซึ่งทำลายไว้ไม่เรียบร้อยนั่นเอง

ในครั้งนั้นรัชกาลที่ ๑ โปรดให้ขยายพระนครให้กว้างออกไปกว่าครั้งกรุงธนบุรี ซึ่งแต่เดิมมีอยู่เพียงแค่วัดคูเมืองเดิม คือ คลองตั้งแต่ปากคลองตลาด (ในสมัยกรุงธนบุรีเรียกว่าคลองใน ขุดเมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๑๕) ไปออกทำข้างวังหน้า โดยขุดคลองคูเมืองใหม่ ได้เกณฑ์คน ๑๐,๐๐๐ คนเข้ามาขุดคลองคูพระนครด้านตะวันออกตั้งแต่วัดบพิตรพิมุข (หรือที่เรียกในสมัยก่อนว่า วัดดินเสนหรือเชิงเสน) วัดสามปลื้ม (คือวัดจักรวรรดิราชาวาส) ไปจนถึงวัดบางลำพูทั้งต้นคลองและปลายคลอง

บรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองข้างเป็นคลองยาวถึง ๘๕ เส้น ๑๓ วา กว้าง ๑๐ วา ลึก ๕ ศอก พระราชทานชื่อว่า คลองรอบกรุง

เมื่อการขุดคลองรอบกรุงเรียบร้อยแล้ว โปรดให้รื้อกำแพงกรุงศรีอยุธยาขึ้นเอาอิฐลงมาบางกอก ในครั้งนั้นโปรดให้เกณฑ์ลาวเมืองเวียงจันทน์ ๕,๐๐๐ คนและมีตราให้หาผู้ว่าราชการหัวเมืองตลอดจนหัวเมืองลาวริมแม่น้ำโขงปากตะวันตกเข้ามาพร้อมกันในกรุงแล้วปักปันหน้าที่ทั้งข้าราชการในกรุงและหัวเมืองให้คุ้มไพร่ช่วยกันขุดรากก่อกำแพงรอบพระนคร และสร้างป้อมไว้เป็นระยะห่างกัน ๑๐ เส้นบ้าง ไม่ถึงบ้าง รอบพระนคร

ป้อมที่สร้างตามแนวกำแพงเมืองรอบพระนครมีอยู่ทั้งหมด ๑๔ ป้อมดังต่อไปนี้

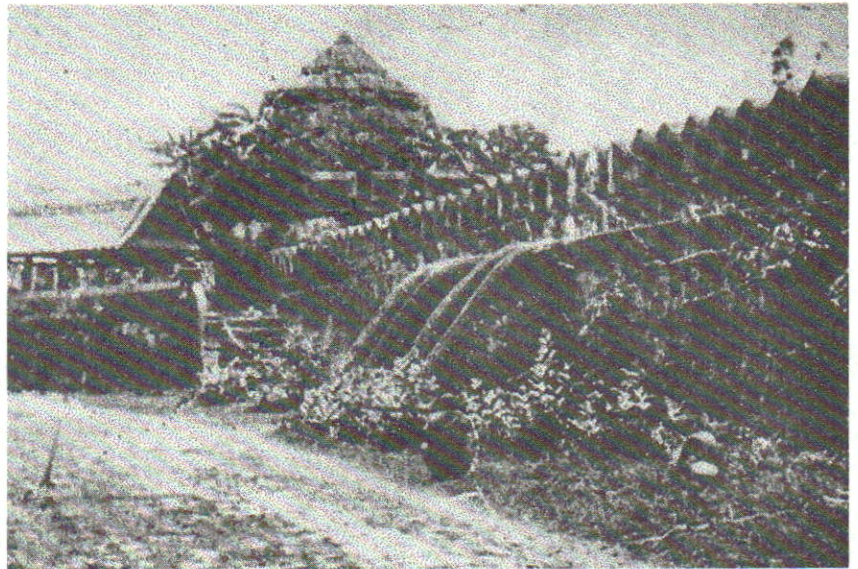
๑. ป้อมพระสุเมรุ เป็นป้อมอยู่มุมกำแพงด้านตะวันตกข้างเหนืออยู่ใต้ปากคลองบางลำพูบน ป้อมนี้ยังอยู่บริบูรณ์เป็นป้อมสำคัญแห่งหนึ่งที่ใช้ป้องกันพระนครทางด้านเหนือ ใกล้ๆ กับป้อมนี้เป็นวังของสมเด็จพระเจ้าหน้อยยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงจักรเจษฎา ยังมีประตูปราศียืนอยู่จนทุกวันนี้

๒. ป้อมยุคนธร เป็นป้อมอยู่บนกำแพงเมืองด้านเหนือ

๓. ป้อมมหาปราบ อยู่บนกำแพงเมืองด้านเหนือระหว่างสะพานเฉลิมวันชาติกับสะพานผ่านฟ้าลีลาศ

๔. ป้อมมหากาฬ อยู่บนกำแพงด้านตะวันออกใต้ประตูพุดทิบาศเชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ

๕. ป้อมมหาหลวง อยู่บนกำแพงด้านตะวันออกตรงหน้าเรือนจำถนนมหาไชย

ป้อมมหากาฬ เป็นป้อมรอบกำแพงพระนคร ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ โปรดให้สร้างเพื่อป้องกันพระนคร

๖. ป้อมเสื่อเทียน อยู่ด้านตะวันออกเหนือประตูสามยอดหรือสะพานเหล็กบน กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดาถูกลักลอบ ถวายขอพระบรมราชานุญาตรื้อเอาไปถมทางรถไฟ เมื่อ ร.ศ.๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐)

๗. ป้อมมหาไชย อยู่ด้านตะวันออกใกล้สะพานภาณุพันธุ์

๘. ป้อมจักรเพชร อยู่ด้านปากคลองรอบกรุงหรือคลองโอ่งอ่างตรงป้อมนี้โปรดให้สร้างวังเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ พระโอรสพระองค์ใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระศรีสudarักษ์ พระพี่นางพระองค์น้อย ตรงที่ใต้วัดเสียบหรือวัดราชบูรณะราชวรวิหาร เพื่อจะได้ดูแลรักษาพระนครด้านใต้

๙. ป้อมผีเสื้อ อยู่ด้านใต้ใกล้ปากคลองตลาด

๑๐. ป้อมมหาฤกษ์ อยู่ด้านใต้เหนือปากคลองตลาดขึ้นไป ตรงบริเวณที่เป็นโรงเรียนราชินีปัจจุบันนี้

๑๑. ป้อมมหายักษ์ อยู่ด้านตะวันตก ตรงวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

๑๒. ป้อมพระจันทร์ อยู่ด้านตะวันตกริมท่าพระจันทร์ มุมวัดมหา

ป้อมมหาไชย เป็นป้อมรอบกำแพงเมืองชั้นนอก อยู่บริเวณถนนมหาไชยตรงข้ามวังบูรพาภิรมย์ ปัจจุบันรื้อถอนแล้ว

มาปักหน้าให้หน้ากำกับทำทุกครั้ง ก็ การครั้งนี้จะปักหน้าให้หน้าทำเหมือน แต่ก่อนไม่ได้ จะต้องขอแรงให้ทำปีหนึ่ง คนละเดือนเสมอไปกว่าการจะแล้วเสร็จ ให้กรมพระสุรัสวดีจ่ายตัวเลขไปส่งต่อ ๗ ผนัห้วเจ้าท่าน ท่านเจ้าพระยาศรี สิริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค ต่อมาในรัชกาล ที่ ๕ ทรงตั้งให้เป็นสมเด็จพระยาบรม มหาศรีสุริยวงศ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖) ว่า ที่สมุหพระกลาโหม ได้มอบให้นายงาน กรมพระกลาโหมลงมือทำการ ณ วัน อาทิตย์ที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๙๕ คือในวันรุ่งขึ้นหลังจากชุดคลองผดุง กรุงเกษมแล้วเสร็จนั่นเอง ถือเป็นพระ ราชดำริต่อเนื่อง

ป้อมที่ตั้งเรียงรายตามแนวคลอง ผดุงกรุงเกษมและที่อยู่ทางฝั่งตะวันตก (ธนบุรี) มีชื่อดังต่อไปนี้

๑. ป้อมป้องปัจจามิตร อยู่ฝั่ง ตะวันตกริมปากคลองสาน (ธนบุรี)

๒. ป้อมปิดปัจฉิม อยู่ฝั่งตะวันออกริมปากคลองผดุงกรุงเกษมข้างใต้

๓. ป้อมอีกเหลี่ยมหาญ ป้อมนี้ปรากฏแต่ชื่อในทำเนียบไม่มีตัวป้อม ตามทางสันนิษฐานว่า เดิมเห็นจะกะ สร้างป้อมริมฝั่งแม่น้ำปากตะวันตก ตรงปากคลองผดุงกรุงเกษมข้างเหนือ เหมือนอย่างสร้างป้อมป้องปัจจามิตร อีกป้อม ๑ แต่ไม่ได้สร้าง เจ้าพนักงาน เห็นจะวางชื่อป้อมผิดตำแหน่งตามที่ หมายไว้เดิม ซึ่งป้อมพระนครรักษา ควรจะอยู่ทางฝั่งตะวันตก เพราะฉะนั้น ป้อมอีกเหลี่ยมหาญจึงไม่มีตัวป้อม

๔. ป้อมผลาญไฟริราบ อยู่ ตรงตลาดหัวลำโพงบริเวณริมวัดพลับ พลาไชย

๕. ป้อมปราบศัตรูพ่าย อยู่ได้ ตลาดนางเลิ้ง ตรงหมู่บ้านญวนข้าม

๖. ป้อมทำลายแรงปรปักษ์ อยู่เหนือวัดโสมนัสวิหาร เข้าใจว่าจะรื้อ เมื่อทำถนนราชดำเนินเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒ เพราะมีกล่าวถึงในพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ ห้วพระราชทานเจ้าพระยาวรวงศาธิพัฒน์ ฉบับลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๘ ตอนหนึ่งว่า “อนึ่งป้อมทำลายแรง ปรปักษ์ ซึ่งถูกถนนราชดำเนิน อิฐจะ ต้องรื้อนั้นเป็นของเรา สำหรับที่จะเอา มาใช้การในสวนดุสิต ควรจะรื้อเอาได้ แล้ว”

๗. ป้อมหักกำลังดิศกร ใน หนังสือเก่าว่าอยู่ตรงถนนราชดำเนิน แต่บางแห่งว่าอยู่ปากคลองผดุงกรุงเกษม ข้างเหนือ

๘. ป้อมพระนครรักษา ใน หนังสือเก่าว่าอยู่ริมวัดนราชนครนิกร งามเทศ (ดูหมายเลข ๓ ประกอบ)

ในหนังสือเรื่องตำนานสถานที่ และวัตถุต่างๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างได้ อธิบายเพิ่มเติมว่า ป้อมที่ได้สร้าง ๗ ป้อมก็สร้างไม่ทันแล้วหมด อย่างไร ก็ตามได้โปรดให้มีการฉลองคลองผดุง กรุงเกษม โดยพระราชทานเงินให้ขอ แร่งพระบรมวงศานุวงศ์ข้าทูลละอองธุลี พระบาท ช่วยทำสำรับถวายพระและ ช่วยปรนนิบัติพระสงฆ์ ให้ปลูกศาลา และโรงตามริมคลองปากละ ๕๐ หลัง เป็นโรงศาลา ๑๐๐ หลัง ครั้นเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๙๗ ให้เผด็จพระ สงฆ์ ๕๐๐ รูป เจริญพระปริตรหลังละ ๕ รูป รุ่งขึ้นวันที่ ๔ ธันวาคม ถวาย อาหารบิณฑบาตแล้วมีการเล่นต่างๆ ราษฎรที่อยู่ริมคลองก็ให้ทำบุญตาม ศรัทธา วันที่ ๕ ธันวาคม เวลากลาง ค่ำให้ชาวบ้านจุดโคมให้สว่างทั้งสอง

ป้อมวิไชยประสิทธิ์ ปากคลองบางกอก ใหญ่ เป็นป้อมทางฝั่งตะวันตก

ปากคลอง บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและราษฎรชวนกันลงเรือไป ดูการเล่นเป็นที่เจริญใจ

ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้ทรง ขยายเขตพระนครออกไปอีก ป้อมและ กำแพงต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นก็ไม่เป็น ประโยชน์ดังแต่ก่อน มีผู้ต้องการใช้ที่ สร้างอาคารบ้านเรือนทำถนนหนทาง มากขึ้น จึงโปรดให้รื้อเอาที่สร้างสถานที่ ต่างๆ โดยมาก คงเหลือแต่กำแพง บางแห่งไว้เป็นอนุสรณ์ ส่วนป้อมตาม กำแพงเมืองเหลือเพียง ๒ แห่ง คือ ป้อมพระสุเมรุกับป้อมมหากาฬ และ ป้อมทางฝั่งตะวันตก (ธนบุรี) คือ ป้อมวิไชยประสิทธิ์ที่ปากคลองบาง กอกใหญ่กับป้อมป้องปัจจามิตรที่ปาก คลองสาน ธนบุรีรวม ๒ ป้อมเท่านั้น

ในปัจจุบันนี้เป็นที่น่ายินดีที่ ทางราชการได้เห็นความสำคัญของ ป้อมและกำแพงเมืองที่ยังเหลืออยู่ ได้ บูรณปฏิสังขรณ์ตามเค้าของเดิมให้ มั่นคงแข็งแรงขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาประวัติศาสตร์และให้เยาวชน ของชาติในอนาคตได้เห็นแบบแผนของ การรักษาป้องกันบ้านเมืองในสมัย โบราณว่ามีขั้นตอนเป็นมาอย่างไร เพราะถ้าเราทำลายหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์หมดแล้ว บ้านเมืองก็จะ มีแต่ของใหม่ๆ ซึ่งไม่ทำให้เราภาคภูมิใจแต่อย่างใดเลย

เก็บถกาววรรณกรรมเก่า

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

กิ่งที่เราทราบกันอยู่แล้วว่า หนังสือเก่าของแต่ละชาติแต่ละภาษาย่อมเป็นเสมือนกระจกเงาส่องให้เห็นประวัติในอดีตของชาติตน ผู้ใดอยากทราบเรื่องราวอย่างใดในสมัยใด นอกจากโบราณวัตถุต่างๆ แล้ว หนังสือหรือจารึกเก่าๆ จะมีส่วนช่วยให้ได้เรื่องไม่มากนักน้อย เรื่องที่ได้มาอาจมีส่วนสำคัญเป็นประวัติของชาติในด้านต่างๆ ได้ ฉะนั้น ปัจจุบันนี้ชาติใหญ่ๆ ที่มีวัฒนธรรมสูงและกำลังเจริญก้าวหน้า จึงเก็บรักษาหนังสือต่างๆ ทุกสมัยไว้เพราะเขารู้ว่ามีค่าสูง วรรณกรรมของชาตินั้นยิ่งเก่าเท่าใดก็ยิ่งมีค่ามากขึ้นเท่านั้นเพราะเป็นของเก่าอย่างลายครามไม่ใช่เก่ากะลาที่เราจะทิ้งขว้างหรือซังกิโยตชายเจ๊กไปเสีย

เรื่องที่จะสนทนากับท่านผู้ฟังในวันนี้ เกี่ยวกับการอ่านหนังสือเก่าๆ โดยไม่ได้ใช้หลักวิชาอันใดนอกจากเพื่อความเพลิดเพลินและอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวเก่าๆ ของไทย ข้าพเจ้าบังเอิญได้นำของเก่าสิ่งละอันพันละน้อยไม่เป็นสาระเหล่านั้นมาเล่าสู่ท่านผู้ฟังซึ่งยังเป็นหนุ่มเป็นสาว แต่ถ้าท่านผู้มีอายุหรือผู้เคยรู้จักสิ่งเหล่านี้ดีแล้ว แลเห็นเป็นเรื่องสามัญไม่น่าจะนำมาเล่า ข้าพเจ้าก็ขอภัยด้วย

ในหนังสือประชุมเพลงยาวความเก่า ภาคที่ ๖ มีอยู่บทหนึ่งซึ่งชายเขียนติดพ้อหญิงว่า ทำไมจึงเอาแพรเสื้อนุ่งให้ชายแล้วไปฉีกเสีย หรือเป็นเพราะโกรธว่า การที่ชายผูกแพรผืนนั้นให้คนอื่นอบ เป็นการประจานหญิง ฉะนั้น ชายเป็นทุกขุมากที่หญิงโกรธและเสียตายแพรผืนนั้นเหลือกำลังเพราะเคยติดตัวไปไหนๆ ด้วย แมแต่ไปทัพก็นำไปหมด แต่ยังคงเคราะห์ดีที่เหลือของมีค่าแทนตัวหญิงอยู่อีกสิ่งหนึ่งคือเล็บที่หญิงตัดให้ไป การให้เล็บแก่คู่รักนี้ ข้าพเจ้าฟังทราบว่าเป็นการนิยมในสมัยก่อนออกไปจากผม แพร่มาก มาลัย ฯลฯ กลอนนั้นว่าดังนี้.-

“เมื่อคราวดีสิ่งดีก็มีมั่ง เมื่อคราวชังกระไรซึ่งจนชั้นผ้า
ทำได้อุดเกิดไม่เวทนา ถึงมูราก็ยังรักเพราะรอยกาย
นี่ผิดชอบทำอะไรโดนหนอ จึงตั้งข้อเคืองแค้นไม่รู้หาย
ถ้าไปได้ก็จะไปให้ใกล้กาย จะหยิกดีเสียให้ตายก็ตามบุญ
สงสารหน้าที่ไปพาให้ผ้าขาด เหมือนดีวิวะกระทบคราดคราวทันหน
แม้ผ้าอยู่ก็เหมือนดูลังการณ จึงตั้งทุนรักรักไม่แรมคลาย
ถึงสิ้นผ้าไปก็ดียังมีเล็บ ฉันทกอดเก็บซ่อนไว้อยังไม่หาย
เมื่อทุกซัระทมจะได้ชมไปต่างกาย หรือจะซื้อเล่าจะขายให้เต็มแพง
เพราะว่าเป็นสำคัญมันกว่าผ้า ตามภาษาก็ดิไม่มีแห่ง
นิจาเอ๋ยทำเยียมมีเสียแรง เหมือนจะแกล้งให้อุปรมานตน”

ในหนังสือกาพย์สวดสุนิชาต กตอนพระยายมลังทูตทั้งสี่ไปคร่ำชีวิตพวกคนบาปในโลก พรรณนาคนบาปที่ผิดศีลห้าไว้เป็นพวกๆ หลายพวกด้วยกัน มีพวกทำบาปด้วยวิธีแปลกๆ ที่สมัยนี้ข้าพเจ้าไม่เคยเห็น เช่น พวกผิดศีลข้อปาณาติบาตฆ่าสัตว์ตัดชีวิตพวกหนึ่งมีว่า.-

“อ้ายพวกปัญญา เอาดีบุกทำปลา ผูกเข้าสามสายลากไปเฉดๆ ทำเกล็ดพรายๆ ทำเย็บทำคาย ล่อให้ปลาหลง”
อีกพวกหนึ่งในบรรดาผู้ผิดศีลข้อทินนาทานที่เยวลักขโมยเขา ว่าดังนี้.-

“อ้ายเหล่าฉลาดลัก สานเป็นห้วยักษ์ งาแซงใส่ในปากผ้าไปนั่ง เหมือนจะซื้ออะไร เจ้าร้านผ่นไป มันก็ครอบหัวลงถอดขึ้นไม่ออก ครั้นปากจะบอก ล้าลักปูนผง ขัดใจมือชี้ ยกดินขึ้นลง ตั้งตัวไม่ตรง ล้มลุกคลุกคลาน มันเก็บเอาของ ยืนอยู่ยืมย่อง เหมือนไม่ใช่โจร เพื่อนฝูงเล่นมา คิดว่าออกโซนไม่รู้ว่าจะโจร มันทำจัญไร”

ในหนังสือประชุมจารึกวัดพระเชตุพนความเรียง มีอยู่ตอนหนึ่งที่ข้าพเจ้าได้พบวิธีที่ไทยสมัยร้อยกว่าปีฝึกวัฒนธรรมให้คนรู้จักเคารพสถานที่ของชาติ และรู้จักรักษา

ความสะอาดเมื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ซึ่งดูเป็นวิธีที่รุนแรงมากสำหรับคนสมัยเสรีประชาธิปไตยปัจจุบันนี้ แต่ทว่าข้าพเจ้ามิได้คิดติเตียนท่านบรรพบุรุษของเราว่าป่าเถื่อน เพราะเราจะวิจารณ์เหตุการณ์ใดต่องานถึงกาลสมัยว่า โลกนิยมอย่างไรในสมัยนั้นๆ และสมัยนั้นคนกินหมากย่อมดมเปรอะไปหมด ไม่รู้ว่าอะไรสวยอะไรงาม เพราะการศึกษายังไม่เต็มที่ วิธีฝึกวัฒนธรรมมีดังนี้ ข้อความจากหมวดประวัติเล่าถึงภูเขามอรอบบริเวณวัด.- “ลานชั้นนอกมีแท่นหินขนาดเล็กใหญ่ต่างๆ มีพระเจดีย์ ยืน นั้ง นอนอยู่ระกะไปข้างแท่นหินทั้งแปดทิศ มีกรงเหล็กใส่นักโทษ หมายความว่า จับคนที่ถ่มเศษจะเป็นต้นใส่กรงไว้” ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า วัดโพธิ์ครั้งกระโน้นสะอาดร่มเย็นเตียนรื่นงามน่าดูนัก ข้าพเจ้าคิดว่าคงเป็นเพราะคนกลัวถูกขังกรงเหล็กละกระมัง จึงไม่กล้าขว่น้ำหมากเปรอะ พวกเราในสมัยเสรีประชาธิปไตยนี้มีการศึกษาสูงกว่าคน ๑๐๐ ปีมาแล้ว ย่อมเห็นว่า การจับคนขว่น้ำ

ในหนังสือประชุมจารึกวัดพระเชตุพน
ความเรียง มีอยู่ตอนหนึ่ง
ที่ข้าพเจ้าได้พบวิธีที่ไทย
สมัยร้อยกว่าปีฝึกวัฒนธรรม
ให้คนรู้จักเคารพสถานที่ของชาติ
และรู้จักรักษาความสะอาด
เมื่อเข้าไปในสถานที่นั้น
แต่ดูเป็นวิธีที่รุนแรงมาก
สำหรับคนสมัยเสรีประชาธิปไตย
ปัจจุบันนี้

หมากรดวัดมาซึ่งกรงนั้นป่าเถื่อนผิดวัฒนธรรม ก็แล้วพวกเราช่วยกันรักษาวัดโพธิ์นี้ไว้อย่างสะอาดสะอ้านดีแล้วหรือ ทั้งๆที่เป็นมรดกของบรรพบุรุษตกทอดมาถึงเรา และเป็นທີ່เชิดหน้าชูตาชาติ มีคนต่างชาติเข้าไปชมความงามเสมอๆ เมื่อข้าพเจ้าไปวัดโพธิ์ที่ไร เห็นลานวัดด้านท่าเดียกลายเป็นลานตากพริกเต็มไปหมดทุกครั้ง ที่เห็นเป็นเช่นนี้เวลาประมาณ ๔๐ ปีมาแล้ว

ในหนังสือพระราชวิจารณ์จดหมายเหตุความทรงจำของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนรินทรเทวี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงคัดรายการฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ครั้นรัชกาลที่ ๑ ลงไว้ มีตอนหนึ่งที่พรรณนาถึงงานพระราชกุศล เมื่อ ๑๗๐ ปีมาแล้วว่าใหญ่ยิ่งเพียงไร มีการถวายกระเจดาคาวหวานแต่ภิกษุสงฆ์ ๓ วัน ของคาวหวานที่บรรจุกระเจดาคาวหวานตามแบบแผนเก่า (ซึ่งคงจะครั้งศรีอยุธยา) พรรณนาว่า คาว ๑๓ สิ่ง หวาน ๑๐ สิ่ง

ของคาวมี ไส้กรอก ไข่เป็ด ๕ ใบ ไก่แพง หมูมัดกุ่ม มะเขือขูบไข่ ไข่เจียว ลูกชิ้น กุ้งต้ม หมูไม่ น้ำพริก ปลาแห้งผัด แตงโม เข้าสาร ๒ ทะนาน หุงไส้กันกระตังใหญ่

ของหวานมี ขนมฝอย เข้าเหนียวแก้ว ขนมผิง ขนมใส่ไส้ ก๋วยเตี๋ยว น้ำเต้าหู้ หรือลำเต้าหู้ ห่อหมก ส้มข่อย ฝอยทอง ขนมตะไล

ข้าพเจ้าประหลาดใจที่เห็นท่านเก่าๆ ท่านจัดเอาห่อหมกและน้ำเต้าหู้ (ลำเต้าหู้) ไว้ในประเภทของหวาน เพราะที่เห็นๆ อยู่และลองถามท่านที่ถนัดกับเข้าไทยดูก็ว่าห่อหมกและน้ำเต้าหู้เป็นของคาว เพราะไส้อย่างเดียวกับห่อหมกหรือห่อหมก คือ ส้มผ่ากลีบสอดไส้ ห่อหมกนั้นโรยไข่ฝอยห่อไส้ และน้ำเต้าหู้นั้นใส่วุ้นบนสัปรด จะผัดกันก็ตรงมีชื่อแปลกไปบ้างตามตำรับบางบ้าน แม้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็ทรงจัดห่อหมกและน้ำเต้าหู้ไว้ในของคาว ดังมีพระราชนิพนธ์บทเห่ชมเครื่องคาวว่า.-

“ลำเต้าหู้คิดเตี้ยน่อง นอนเตี้ยทองท่าเมืองบน
ลดหลั่นชั้นขอบกล ยลอยากนิทรคิดแนบนอน
เห็นห่อหมกม้วนทรง ห่อหมกเราคือไฟพอน
เจ็บไกลใจวาวรณ์ ร้อนหมกมูกลุ่มกลางทรง”

ข้าพเจ้าสงสัยว่า หรือจะมีห่อหมกและลำเต้าหู้ทำวิธีอย่างของหวาน ท่านผู้ใดรู้วิธีกรุณาแจ้งแก่ข้าพเจ้าด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ในหนังสือกาพย์ห่อโคลงนิราศของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์

(เจ้าฟ้ากุ้ง) ยอดกวีในเชิงครวญภาพของไทย ข้าพเจ้าได้เก็บ
แบบนิยม (fashion) ของการแต่งกายของผู้หญิงปลายสมัย
กรุงศรีอยุธยา มาบ้างเล็กน้อย วิถีทาเลียบของผู้หญิงสมัยนั้น
มีดังนี้.-

“นิ้วนางพิศเพียน เล็บย้อมเทียนแสงเจิดจัน
นิ้วแดงแสงมีพรรณ กลมคือปั้นพันทียนกลิ้ง”

วิธีเขียนคิ้วของผู้หญิงสมัยนั้นนิยมเขียนให้ปลายคิ้ว
กระดกขึ้น และเขียนด้วย

อัญชัญคืออัญชัน ทาควัมนกันเจิดปลาย

ขำเลียงเยื้องตาชาย ชายชมหนักมักแลตาม

ทรงผมของผู้หญิงสมัยนั้นงามดังนี้

๑ ไร่น้อยรอยแห่นบทิ้ง ถอนแถว

เป็นระเบียบเรียบแนว รอบเกล้า

ริมเฝ้าพรพริ้งแว แลเลิศ

ผมมวยรวบปีกเจ้า เรียบร้อยไรงาม

แฟชั่น (fashion) ของสะไบมีหลายแบบ เช่น สะไบ
ดาระกำขลิบตาต สะไบชมพูเทศหน้าทอง สีทับทิมขลิบทอง
ติดครุยทอง สีลูกห่านขลิบทองข้อไหม หน้าสีรัตติดครุยทอง
สีม่วงอ่อนขลิบตาตักแตน ผ้าโกหรั่งขลิบทอง สะไบขาวหน้า
เจ็ดชั้นชั้นทองขาวพับเฉียงทองหน้าเจียรบาด สะไบแดงขลิบ
ใหญ่ไหมทอง สีบัวโรยขลิบอ่องท่มสองไหล่ลอยชาย ผืนนี้
พรรณนาว่า.-

๑ บัวบานงามพีดิ้น แด่โดย

นึกผ้าสีบัวโรย กลิ่นเผื่อง

ทรงขลิบอ่องชายไซย ยวนผาด

เห็นท่มสมบนเบื่อง บ่าเจ้าลอยชาย

ที่นี่จะกล่าวถึงเรื่องเก็บตกที่มีสาระสู่ท่านฟังบ้าง และ
ขอฝากเรื่องนี้แก่ท่านนักประวัติศาสตร์ไว้ขบคิดดูด้วย ข้าพเจ้า
ได้อ่านเรื่องโบราณศึกษาในหนังสือวชิรญาณ เห็นมีข้อน่าคิด
เรื่องคำว่า ขอม ท่านผู้เขียนเรื่องนี้ไม่ได้บอกนามไว้ ดูสำนวน
โวหารอาจเป็นของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์
แต่ก็ไม่แน่ว่า ท่านบอกว่า อย่าให้ขอมนั้นเป็นชาติเดียวกับ
เขมรเลย เพราะขอมมีเค้าว่าจะเป็นชนชาติหนึ่งต่างหาก ดังที่
หนังสือจินตามณีของพระโหราธิบดีก็บอกไว้ว่า “อักษรขอม
คำสิงห์พากย์” ท่านผู้แต่งโบราณศึกษาเขียนไว้ดังนี้.-

“ตามที่เข้าใจว่า ขอมนั้นเป็นเขมร แต่โดยอาคตฐาน
ที่มาของคำขอมนั้น คงหมายเอาหนังสือคือเรียกชื่อหนังสือ

ตรงกับคำว่า อาคม ซึ่งเป็นบาลีภาษา ในคัมภีร์ขิลเตอร์สติก
ชั้นนารี สันสกฤต แปลว่า มาอยู่ ความมา เข้ามา วิชา
หนังสือศักดิ์สิทธิ์ คัมภีร์พุทธศาสนา ผู้แรกต้นนำ อาคม มา
สู่ประเทศเหนือ มาจากมัธยมประเทศ แลมาแผ่อาคมให้
กว้างขวาง แล้วการใช้สอยเรื่องราวของอาคมนั้น ก็ปรากฏแก่
คนทั้งหมดจนเรียกว่า พวกอาคม บ้านอาคม เมืองอาคมก็ได้
เมื่อค่านั้นแพร่หลายในชาวเหนือ คำว่า อา หายไป ก็คงเหลือ
แต่คำว่า คมๆ นานเข้ากลายเป็น คีอมๆ แล้วจึงแปลง
สำเนียงเป็นขอม (เหมือนเมืองโกตา ทัง ดา กลายเป็น ไช)
แล้วก็มีว่า ขอมดำดิน ก็การดำดิน ถ้าไม่ใช่พวกวิชาอาคมก็
ดำไม่ได้ อ้อหนึ่ง ในหนังสือจินตามณียังว่า พระร่วงเจ้าแต่งแม่
อักษรไทยขึ้นไว้ แต่ไม่พิศดาร เพราะคำขอมมีใช้อยู่แล้ว ก็
พวกขอมที่มาตั้งอยู่ที่เรียกว่าเมืองขอมในเวลานั้น คือพวกใช้
บาลีหรือคำพราหมณ์ ถ้าเรียกอย่างทุกวันนี้ก็ว่า ขอมมคอ
ขอมสังสกฤตที่อาจารย์เจ้าทำพิสดารออกไปได้เป็นขอมไทย
อีกอย่างหนึ่ง...” นี่แหละ ท่านสันนิษฐานคำขอมไว้น่าฟัง
และขอมมาเกี่ยวกับเขมรอย่างไร ท่านนักประวัติศาสตร์ก็ลอง
ต่อเอาเองตามการสันนิษฐานของท่านเถิด

ท่านผู้อ่านที่เคารพ ถ้าท่านพอใจถึงละอันพันละน้อย
ที่ตกมาจากวรรณกรรมเก่าๆ นี้ ข้าพเจ้าจะนำมาเล่าอีกในวัน
หน้า ส่วนท่านที่รักหนังสือเก่า คงเข้าใจว่าหนังสือเก่ามีค่า
อย่างไร และคงจะยกย่องเทิดทูนท่านกวีเก่าๆ ที่อุทิศสัจจะ
พักหน้าแรงเขียนไว้ให้ลูกหลานอ่าน เราย่อมเห็นว่าท่านเหล่านั้น
ได้ประสิทธิ์ประสาทวัฒนธรรมอันสูงไว้แก่ชาติเพียงใด
ฉะนั้นอย่าให้ท่านกวีเก่าๆ น้อยใจว่า เราลูกหลาน ไม่รู้ค่าของ
หนังสือดีๆ ดังที่เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรทรงนิพนธ์โคลงแสดงความ
น้อยพระทัยผู้ไม่รู้ค่าของหนังสือที่ท่านทรงพากเพียร
นิพนธ์ไว้อย่างไพเราะนั้น ท่านแสดงความน้อยพระทัยต่อคน
ไม่รู้ค่าของกวีนิพนธ์ดังนี้

๑ อักษรเรียบร้อยถ้อย

คำเพราะ

ผู้รู้่านสารเสนาะ

เรื่อยหรี

บอรู้่านไม่เหมาะะ

ตรงเท่ง ไปนา

ทำให้โคลงทั้งนี้

ชั่วช้าเสียไป

๑ อักษรสรรสร้างช่าง

ชูปจาร

โคลงก็เพราะเสนาะสาร

แต่งไว้

ผู้รู้่านกลอนกานต์

พาชื่น ใจนา

ผู้บอรู้่านให้

ขัดข้องเสียโคลง

ผู้ตรวจการรัฐสภา

สุธี อากาศฤกษ์

ทามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๘ มาตรา ๑๖๒ ตรีบัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภา มีจำนวนไม่เกินห้าคนตามมติของรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภา

คุณสมบัติหลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้ง การถอดถอน และอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว นับเป็นก้าวแรกของการจัดระเบียบการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ได้ก้าวไกลเข้ามาเป็นปีที่๖๓แล้ว ฟังจะได้ยอมรับหลักการของผู้ตรวจการรัฐสภา ตามแนวการพัฒนาทางการเมืองปัจจุบัน ซึ่งแม้จะถือได้ว่าเอาแบบอย่างมาจากต่างประเทศที่ได้จัดให้มีองค์กรคณะบุคคลทำหน้าที่ผู้ตรวจการรับสภา หรือออมบุดสแมน (Ombudsman) เป็นผู้ประสานความร่วมมือและเพื่อเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการตรวจสอบของฝ่ายสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในฐานะที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ควบคุมดูแลซึ่งกิจการทั่วไปของการบริหารราชการแผ่นดิน อันมีฝ่าย

บริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะ และขจัดความขัดแย้งสาธารณะ ดูแลทุกข์สุขของประชาชนประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจึงชอบที่จะได้รับการคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพและรักษาไว้ซึ่งสิทธิประโยชน์ของตนเองได้ตามครรลองของความชอบธรรมและอยู่ภายใต้ของบัญญัติของกฎหมายเสมอภาคกัน โดยมีผู้ตรวจการรัฐสภาเป็นฝ่ายประสานความต้องการของประชาชนกับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และกับฝ่ายบริหารเพื่อสนับสนุนการทำหน้าที่ของฝ่ายสภานิติบัญญัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของระบบรัฐสภา ในการที่จะตราข้อบัญญัติของกฎหมายขึ้นใช้บังคับหรือการควบคุมดูแลซึ่งการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินทั่วไปให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของประชาชนและควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เกี่ยวกับการนี้ประชาชนในฐานะผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจการรัฐสภาเพื่อนำไปสู่การพิจารณาไต่ตรองเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตามระบบรัฐสภา ตลอดจนนโยบายแห่งรัฐ ในการบริหารหรือการ

ใช้อำนาจปกครองของฝ่ายบริหาร ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของผู้ตรวจการรัฐสภาทั้งในด้านรูปแบบ โครงสร้าง บทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการรัฐสภา

ก. ประวัติความเป็นมาของผู้ตรวจการรัฐสภา (Ombudsman)

ข. แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการรัฐสภา

ก. ประวัติความเป็นมาของผู้ตรวจการรัฐสภา (Ombudsman)

ประเทศสวีเดนเป็นต้นแบบของออมบุดสแมน (Ombudsman) ที่ประเทศอื่นๆ ได้ลอกเลียนแบบไปใช้ ประวัติความเป็นมาของออมบุดสแมนของประเทศสวีเดน ในปี ค.ศ. ๑๗๑๓ พระเจ้าชาลส์ที่ ๒ ซึ่งขณะนั้นพักอยู่ ณ ประเทศตุรกี ได้ทรงรับสั่งให้จัดตั้งหน่วยงานหนึ่งขึ้นในประเทศสวีเดน ประกอบด้วยคณะบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งได้รับมอบอำนาจสูงสุดจากกษัตริย์ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามและสอดส่องให้ข้าราชการได้ปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ซึ่งต่อมาหน่วยงานนี้เป็นที่รู้จักกันในนามของสำนักงานเสนาบดีว่าการกระทรวงยุติธรรม ต่อมาระหว่างปี ค.ศ. ๑๗๒๒-๑๗๖๖ รัฐสภา (Riksdag)

ได้รับมอบอำนาจทั้งหมดจากกษัตริย์ แต่ภายหลังกษัตริย์ได้ยึดคืนอำนาจ กลับคืนมา เมื่อ ค.ศ.๑๗๗๒ รวมทั้งอำนาจในการแต่งตั้งเสนบดีว่าการกระทรวงยุติธรรมด้วย มาในปี ค.ศ. ๑๘๐๙ รัฐสภาได้ปลดกษัตริย์ออกจากบัลลังก์แล้วได้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรก โดยยึดดุลถ่วงแห่งอำนาจระหว่างพระมหากษัตริย์และรัฐสภา โดยให้มีการเลือกตั้งผู้ตรวจการรัฐสภา มาในปี ค.ศ. ๑๙๑๕ สวีเดนมีผู้ตรวจการรัฐสภา ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายทหาร และมารวมกันในปี ค.ศ.๑๙๖๘ ตกเป็นภาระของผู้ตรวจการรัฐสภาฝ่ายพลเรือนแต่ฝ่ายเดียว และได้มีพัฒนาการมาจนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๗๖ จึงได้มีกฎหมายออกมาควบคุมดูแลผู้ตรวจการรัฐสภาขึ้นใหม่เกี่ยวกับการจัดระบบงานรวมทั้งอำนาจหน้าที่

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการรัฐสภาของสวีเดนเป็นผู้แทนของฝ่ายรัฐสภา ควบคุมการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งลูกจ้างของรัฐ บุคคลทุกคนไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นประชาชนของชาวสวีเดนหรือชาวต่างประเทศที่มิได้อาศัยอยู่ในประเทศก็มีสิทธิที่จะร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจการรัฐสภาได้

ประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมันได้รับแนวความคิดเกี่ยวกับระบบออม-บุคคลแมนของประเทศสวีเดนและได้นำมาใช้เมื่อปี ค.ศ.๑๙๕๗ โดยมีชื่อเรียกว่า ข้าหลวงตรวจการฝ่ายกลาโหม (Military Ombudsman) หรือเรียกว่าผู้ตรวจการรัฐสภาฝ่ายกิจการทหาร เมื่อสิ้นปีผู้ตรวจการฝ่ายกิจการทหารจะต้องรายงานกิจกรรมประจำปี

เสนอต่อสภาผู้ราษฎรทุกปี และในการพิจารณาคดีแต่ละกรณี ผู้ตรวจการรัฐสภา ฝ่ายกิจการทหาร ยังอาจใช้ดุลพินิจรายงานเรื่องราวต่อสาธารณชนให้ทราบได้

**ผู้ตรวจการรัฐสภา
มีหน้าที่แต่เพียง
ทำการสืบสวน
และจัดทำรายงาน
และทำข้อเสนอแนะ
ที่อาจให้เป็นแนวทาง
ในการแก้ไขปัญหาต่าง
ที่เกิดจากการกระทำ
ของฝ่ายบริหารเท่านั้น
โดยไม่มีอำนาจหน้าที่
จะเข้าไปดำเนินการ
แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
โดยตรงได้ด้วยตนเอง**

ประเทศนิวซีแลนด์ ตามกฎหมาย The Ombudsman Act 1975 ออมบุคคลแมนหรือผู้ตรวจการรัฐสภาเป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการสืบสวนเรื่องราวร้องทุกข์ที่เกี่ยวกับการ

ใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมหรือเกินขอบเขตของฝ่ายบริหาร และเป็นตัวแทนของรัฐสภาที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้สำเร็จราชการตามคำแนะนำของรัฐสภา ซึ่งมีเพียงสภาเดียวคือ สภาผู้แทนราษฎร บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจะต้องไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา หรือเจ้าพนักงานส่วนท้องถิ่น และต้องไม่ดำรงตำแหน่งทางธุรกิจ หรือประกอบอาชีพใดๆ ที่มีค่าตอบแทน เว้นแต่การไปดำรงตำแหน่งหรือประกอบอาชีพนั้นๆ จะได้รับการเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรี หน้าที่โดยสรุปของผู้ตรวจการรัฐสภา ผู้ตรวจการรัฐสภามีหน้าที่แต่เพียงทำการสืบสวนและจัดทำรายงานและทำข้อเสนอแนะที่อาจให้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการกระทำของฝ่ายบริหารเท่านั้น โดยไม่มีอำนาจหน้าที่จะเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงได้ด้วยตนเอง ผู้ตรวจการรัฐสภามีอำนาจจัดทำและเผยแพร่รายงานหรือข้อสรุปของรายงานทั้งข้อเสนอแนะของตนต่อสาธารณชน เพื่อให้สาธารณชนวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของฝ่ายบริหาร อันจะมีผลทำให้เกิดแรงกดดันต่อฝ่ายบริหารให้ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ประเทศสหราชอาณาจักร ออมบุคคลแมนเป็นสถาบันทางการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ในสหราชอาณาจักร เมื่อ ค.ศ.๑๙๖๗ มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่าข้าหลวงรัฐสภาหรือผู้ตรวจการรัฐสภาฝ่ายการปกครอง โดยเลียนแบบอมบุคคลแมนของประเทศสวีเดน ซึ่งพรรคกรรมกรได้ริเริ่มขึ้น มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ

๑. ให้ท่านหน้าที่สอบสวนคำร้องทุกข์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ

ฝ่ายบริหารโดยเที่ยงธรรมและอย่างเต็มที่

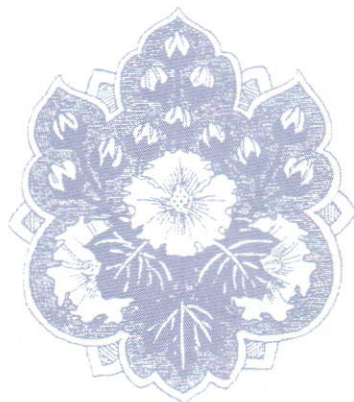
๒. หากการดำเนินงานของฝ่ายบริหารก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนคนใดขึ้นก็จะได้นำแนวทางและวิธีการจัดการแก้ไข

๓. หากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารได้ดำเนินงานโดยเป็นธรรมและเป็นไปตามตัวบทกฎหมายอยู่แล้ว ก็จะได้แจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ได้ทราบถึงเหตุผลของการปฏิบัติงานเช่นนั้น อันจะเป็นการก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างฝ่ายบริหารและประชาชน ผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการรัฐสภาฝ่ายการปกครองจะมีจำนวน ๑ คน โดยมีคุณสมบัติต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นอิสระไม่สังกัดพรรคการเมืองใด โดยสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้เลือกและเสนอชื่อต่อสมเด็จพระบรมราชินีนาถแห่งอังกฤษซึ่งทรงแต่งตั้งโดยไม่มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ผู้ตรวจการรัฐสภาฝ่ายปกครองสามารถอยู่ในตำแหน่งไปจนกว่าจะเกษียณอายุเมื่อ ๖๕ ปี แต่อาจถูกถอดถอนได้ ถ้าปรากฏว่ามีความประพฤติเสื่อมเสียและรัฐสภามีมติให้ถอดถอน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการรัฐสภาฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่หรือดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางทบวงกรม-ในรัฐบาล รัฐมนตรี ข้าราชการ ลูกจ้างของรัฐบาล และพนักงานองค์การของรัฐ ตามคำร้องทุกข์ของราษฎรที่ส่งผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมและเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหรือดเว้นการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อันไม่ชอบ

ด้วยวิธีการปฏิบัติราชการ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม หรือเป็นคนที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลหรือมีวิธีดำเนินการแก้ไขอย่างอื่นซึ่งในเรื่องนั้นๆ มีกฎหมายกำหนดวิธีการไว้แล้วหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เรื่องเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตุลาการ หรือเรื่องการดำเนินงานเกี่ยวกับงานเจ้าหน้าที่

ประเทศฝรั่งเศส หลักการบริหารงานของรัฐหรือการกระทำฝ่ายปกครองจะต้องเป็นไปตามกฎหมายตามหลักการปกครองแบบนิติรัฐคืออยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมาย โดยรัฐบาลหรือฝ่ายปกครองอาจถูกตรวจสอบจากองค์กรอื่นที่มีหน้าที่โดยตรง ได้แก่ ศาลปกครอง หรือองค์กรพิเศษอื่นๆ เช่น ออมบุดสแมน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ระบบผู้ตรวจการรัฐสภาหรืออมบุดสแมนซึ่งเกิดขึ้นและแพร่หลายในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมาก่อน แล้วได้มีประเทศลอกเลียนแบบไปใช้โดยมีการดัดแปลงอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการรัฐสภาให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองและกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการจัด

ระเบียบบริหารของรัฐ ซึ่งในหลักการแล้วผู้ตรวจการรัฐสภาจะไม่มีอำนาจในการสั่งลงโทษข้าราชการแต่ก็มีบางประเทศกำหนดให้ทำได้ ทั้งนี้ ตามหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยอำนาจในการวินิจฉัยคดีเป็นของฝ่ายตุลาการหรือสถาบันตุลาการ ผู้ตรวจการรัฐสภาจึงทำหน้าที่เพียงเสนอแนะและรายงานผลการตรวจสอบหรือสอบสวนต่อรัฐสภาหรือสาธารณชนเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งผู้ตรวจการรัฐสภาเป็นเพียงที่ปรึกษาของรัฐสภา ในการให้ข้อเสนอแนะจากผลการตรวจสอบหรือสอบสวนเพื่อให้รัฐสภาดำเนินการต่อตามกระบวนการของระบบรัฐสภา

ข. แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการรัฐสภา

จากหลักการพื้นฐานในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยว่าอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชนประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยสำหรับหรือเพื่อประชาชน อันเป็นวัตถุประสงค์โดยเจตนารมณ์ร่วมกันและในการจัดระเบียบการปกครองประเทศไทย ได้ยึดถือเอาระบอบรัฐสภาเป็นการดำเนินงานปกครองประเทศอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสภาผู้แทนราษฎรกับวุฒิสภาเป็นสถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้กำหนดนโยบายในการปกครองโดยการออกพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องขึ้นมาเพื่อใช้บังคับหรือคุ้มครองสิทธิของประชาชนร่วมกัน และสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกหรือ ส.ส.ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้มีสิทธิหรือใช้สิทธิหรือออกเสียงลงมติในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

แล้วเสนอวุฒิสภาเป็นผู้พิจารณากลับ กรองอีกชั้นตอนหนึ่ง ก่อนจะตราขึ้น เป็นพระราชบัญญัติใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป ในการนี้ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ได้แบ่งแยก อำนาจในการปกครองออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็น ประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล หรืออีกนัยหนึ่ง พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขได้ใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจ บริหารทางคณะรัฐมนตรีและอำนาจ ตุลาการทางศาล

ในการนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๓๘ ได้บัญญัติไว้ว่า มาตรา ๑๕๔ “วุฒิสภาและสภาผู้แทน ราษฎรมีอำนาจควบคุมการบริหาร ราชการแผ่นดิน โดยบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญนี้” แนวความคิดเห็นที่จะ ให้ความคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ได้เป็นไปด้วยความชอบธรรมและถูก ต้องตามกฎหมาย ได้มีบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแล้วทุกสมัย รัฐธรรมนูญ ได้ให้อำนาจสภาผู้แทนราษฎรที่จะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ทั้งคณะ หรือเป็นรายรัฐมนตรีได้ ประกอบกับ

แนวคิดที่จะให้มีฝ่ายตรวจสอบ นอกเหนือจากการมาธิการของรัฐสภา ใน ปัจจุบันได้ยอมรับให้มีผู้ตรวจการ รัฐสภาขึ้นตามที่ได้ตราไว้ในรัฐ-ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๓๘ มาตรา ๑๖๒ ทวิ เพื่อ เป็นการยืนยันหลักการเดิมที่ว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนควรได้มีส่วนในการปกครอง ซึ่งนอกเหนือจาก ส.ส.ที่ได้รับการเลือก ตั้งมาในฐานะตัวแทนของราษฎร ทำหน้าที่แทนประชาชนในรัฐสภาแล้ว การให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียง แสดง เจตนาหรือความต้องการผ่านองค์กรผู้ ตรวจการรัฐสภาคือร้องเรียนหรือร้อง ทุกข์ได้ จึงมีความจำเป็นเป็นการเปิด ช่องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารงานของรัฐ

ผู้ตรวจการรัฐสภา ตามแนว ความคิดดังกล่าว จึงเป็นฝ่ายตรวจสอบ สังกัดรัฐสภาซึ่งเป็นสภานิติบัญญัติแห่ง ชาติ รูปแบบและโครงสร้างของอำนาจ หน้าที่ของผู้ตรวจการรัฐสภาจะต้องไม่ เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงกิจการ ของฝ่ายบริหาร นั่นก็คือผู้ตรวจการ รัฐสภาไม่ควรมีอำนาจในการพิจารณา วินิจฉัยลงโทษหรือสั่งการเกี่ยวกับการ

ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็น ฝ่ายบริหารแต่ประการใด เพราะหลัก การแบ่งแยกอำนาจตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ให้ แบ่งแยกอำนาจของฝ่าย นิติบัญญัติ บริหารและตุลาการออกจากกัน ฉะนั้น ผู้ตรวจการรัฐสภาในฐานะเป็นองค์กร คณะบุคคลสังกัดรัฐสภาจึงมีหน้าที่ เพียงให้คำแนะนำต่อรัฐสภาในการ ตรวจสอบหรือสอดส่องดูแลการจัด บริหารสาธารณะหรือการจัดความขัดแย้งสาธารณะของฝ่ายบริหาร เพื่อ รัฐสภาจะได้ดำเนินการตามขั้นตอน ของระบบงานรัฐสภา กำกับดูแลซึ่งการ บริหารราชการแผ่นดินต่อไป นอกจากนี้ ผู้ตรวจการรัฐสภาจะต้องทำหน้าที่ เป็นตัวต่อในการประสานงาน (Bridge) ระหว่างรัฐสภา ประชาชน รัฐบาล เพื่อ ให้เกิดผลในทางรอมชอม (Synchronize) ข้อราชการที่พึงเป็นประโยชน์ต่อสา-ธารณชนหรือความขัดแย้งสาธารณะ หรือเพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ขึ้นในบ้านเมืองเป็นสำคัญต่อไป

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ กับตัวละคร

ปัญญา นิตยสุวรรณ

ผู้

เขียนเคยได้รับจดหมายจากท่านพันโทสุจิตร ตุลยานนท์ ที่เขียนไปถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และหนังสือพิมพ์ต่างๆ ชี้แจงเกี่ยวกับการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ผิดอยู่เนื่องๆ สาเหตุของการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ผิด ก็คือผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงขึ้นไปมาติด ถ้าเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายก็นำมาสวม แล้วยังประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลเดียวกันแต่ชั้นต่ำกว่าอยู่อีก เช่น สวมสายสะพายประดุมารณช้างเผือกแล้วยังประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จตุรถาภรณ์ช้างเผือกอีกด้วย อย่างนี้เป็นต้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าท่านผู้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์คงจะมีได้ทราบ ว่า เครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น กำหนดให้ประดับชั้นสูงสุดในตระกูลนั้นๆ เพียงดวงเดียว แต่ที่ท่านประดับเกินไปกลายเป็น ๒ ดวงในตระกูลเดียวกันนั้น เป็นเพราะว่าเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เป็นเหรียญติดที่อกเสื้อเบื้องซ้ายในเวลาแต่งเครื่องแบบ

เต็มยศ หรือครึ่งยศนั้น เมื่อให้ช่างจัดการเข้าแถบสำหรับใช้ประดับแล้ว ก็มีได้แก่ไขนํ้าเหรียญเก่าที่ได้รับพระราชทานซ้ำออก เหรียญที่ติดอยู่ที่หน้าอกเสื้อเบื้องซ้ายจึงไปซ้ำกับเหรียญในตระกูลเดียวกัน แต่ชั้นสูงกว่าโดยมิได้ตั้งใจ การประดับเหรียญผิดๆ โดยมิได้ตั้งใจเช่นนี้ ผู้เขียนเคยเห็นบ่อยๆ เพราะผู้เขียนสนใจเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผู้เขียนมีหนังสือเรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์พิมพ์หลายครั้งหลายรูปแบบอยู่ที่บ้านหลายเล่มสำหรับศึกษาค้นคว้าหาความรู้

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ ตราเครื่องประดับเกียรติยศ หรือที่เรียกกันว่าเหรียญตรา เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นเหรียญตราที่พระมหากษัตริย์พระราชทานให้แก่ข้าราชการ และผู้ที่ประกอบคุณงามความดี นับเป็นของสูงและมีเกียรติยศยิ่ง ไม่สมควรที่ใครจะนำมาใช้ประดับกันเล่นๆ ที่ผู้เขียนกล่าวมานำเครื่องราชอิสริยาภรณ์มาประดับกันเล่นๆ นั้น เป็นความจริงที่ท่านที่เคยชมภาพยนตร์ไทยและละครโทรทัศน์คงจะได้เห็นตัวละครประดับ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่างผิดพลาดกันมาแล้ว การประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ว่าผิดพลาดนั้นผิดพลาดอย่างไร ผู้เขียนจะเล่าต่อไปตามลำดับ

ก่อนอื่นจะขอเล่าถึงการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์กับตัวละครว่าเสียก่อน ตามปกติผู้แสดงละครจำจะแต่งยืนเครื่องเสียเป็นส่วนมาก ที่แต่งเป็นแบบพันทางเพราะแสดงละครพันทางก็มีอยู่เหมือนกัน แต่ตัวละครเหล่านั้นจะไม่ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นอกจากจะเคยมีอยู่ครั้งหนึ่ง กรมศิลปากรจัดแสดงเรื่อง พระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีพบนางละเวงตอนต้นเรื่องจะมีเจ้าชายต่างเมือง ๒ องค์ มารับอาสนางละเวงเพื่อทำสงครามกับพระอภัยมณี เจ้าชายองค์แรกคือระเด่นเขินระดำซึ่งเป็นเจ้าชายแขก กับเจ้าชายอีกองค์หนึ่งซึ่งเป็นเจ้าชายฝรั่งชื่อมहुต เครื่องแต่งตัวของระเด่นเขินระดำแต่งแบบแขก ส่วนเครื่องแต่งตัวของมहुตแต่งเครื่องแบบเจ้าชายฝรั่ง ดังนั้นจึงต้องมีสายสะพายสวมด้วยเจ้าหน้าที่จัดเครื่องละครชุดสำเนาไปนำเอาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย ตระกูล

มงกุฎไทยชั้นสายสะพายสายแรก คือ ประถมารณมงกุฎไทย มาให้ผู้แสดง เป็นเจ้าชายมุตตสวไม้ออกแสดงละคร การแสดงผ่านไปหลายรอบโดยที่ไม่มีผู้ใดทักท้วง จนกระทั่งหม่อมเจ้าพูนพิศมัย ดิศกุล เสด็จมาทอดพระเนตรจึงทรงให้ ข้อคิดเห็นว่า ไม่สมควรนำเอาเครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ไทยมาใช้สวมใส่แสดง ละคร ขอให้เปลี่ยนเสีย เจ้าหน้าที่จะจัด เครื่องละครจึงประดิษฐ์สายสะพานขึ้น ใหม่ให้มีสีหลายสี ซึ่งไม่มีอยู่ในตระกูล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยตระกูลใดเลย ผู้แสดงเป็นเจ้าชายมุตตสวไม้ออกแสดง สายสะพายเส้นนั้นแสดงละครเรื่องพระ อภัยมณี ตอนพระอภัยมณีพบบางละเวง ตลอดมาจนยุติการแสดงในสมัยนั้น ใน สมัยต่อมาเมื่อมีการนำละครเรื่องพระ อภัยมณีตอน พระอภัยมณีพบบางละเวง มาจัดแสดงอีก ก็มิได้ให้ตัวมุตตสวไม้ออกแสดงสายสะพายอีกแล้ว

เครื่องแต่งกายของนาฏศิลป์ ไทยที่นำเอาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มา ดัดแปลงเป็นเครื่องประดับ คือ ลิเก ทรงเครื่อง ลิเกทรงเครื่องจะแต่งกาย เลียนแบบเครื่องต้นเครื่องทรง เวลา แสดงจะร่ายรำคล้ายๆ กับละครรำเครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ที่ลิเกทรงเครื่องนำมา ดัดแปลงเป็นเครื่องประดับคือ นำเอา พระมหาสังวาลนพรัตน์ ซึ่งของจริงทำ ด้วยเพชรพลอย ๙ อย่าง เป็นดอกๆ รูปดาวล้อมเดือน มีสร้อยเชื่อมเป็น ๒ สาย มี ๓๖ ดอก ใช้สวมรอบคอ เรียก อีกอย่างหนึ่งว่าพระสังวาลแผด มา ดัดแปลงเป็นเพชรเทียมสีขาวสีเดียว ติดดอกเรียงห้อยลงมาเต็มหน้าอก ทุกๆ ดอกมีสร้อยเชื่อมถึงกัน ที่ปลายไหล่ติด รับบันลือต่างๆ เป็นพวง ซึ่งดัดแปลงมา

จากแถบบริบทที่ติดประจำพระสังวาล ตราจักรินพรัตน์ และจุลจอมเกล้า ภายหลังมีผู้เปลี่ยนแปลงโดยใช้เป็นอินทรี ธนูอย่างเครื่องแต่งตัวละครรำ แต่มี ขนาดเล็ก และทำเป็นรูปกระหนก ประดับเพชรเทียม บางทีก็ติดทั้งอินทรี ธนูเพชรเทียมและติดรับบันลือต่างๆ

เครื่องแต่งตัวของลิเกทรงเครื่อง ยังมีสายสะพายอีกด้วย แต่ไม่ใช่สาย สะพายที่เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเพื่อไม่ให้เลียนแบบสายสะพาย ตำรวจหลวงในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งสาย สะพายของตำรวจหลวงปักดินล้อมเงิน เป็นลาย และมีอักษรพระนาม จ.ปร.

เท่าที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ตัว ละครรำและลิเกทรงเครื่องถึงแม้จะแต่ง กายแล้วประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แต่ก็ดัดแปลงไม่ให้เหมือนของจริงเสียที่ เดียว เพียงแต่ประดิษฐ์ขึ้นเลียนแบบ พอให้ทราบว่าเป็นดัดแปลงมาจากเครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ชนิดใดเท่านั้น แต่การ แสดงละครทางโทรทัศน์ในปัจจุบันนี้ ที่ ตัวละครประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ของจริง และประดับกันอย่างผิดๆ เสีย ด้วย เช่น ละครเรื่องคู่ซิ่นขลุ่ยมนต์ที่เคย

ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สี ช่อง ๕ ของกองทัพบก ตัวละครตัวหนึ่งมียศ เป็นพันตำรวจตรี ประดับเครื่องราชอิส ริยาภรณ์แพรแถบย่อ แต่แทนที่จะติด เหนือกระเปาะเสื้อด้านซ้าย กลับติดอยู่ ทางด้านขวา ละครเรื่อง โสมส่องแสง ตัวละครตัวหนึ่งนำเอาเครื่องราชอิสริ ยาภรณ์ของจริงไปประดับ คือ เหรียญ พัทธกษัตริย์ แต่ต่อมาจะมีผู้ ทักท้วงหรืออย่างไรไม่ทราบ เปลี่ยนไป ติดเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดัดแปลงทำ เป็นรูปแฉกๆ ใช้ดินปากบนผืนผ้า ผู้ เขียนขอชมเชยว่าแก้ไขดัดแปลงเครื่อง ราชอิสริยาภรณ์สำหรับการแสดง ละครได้ดีมาก เรื่องใดที่สมมติขึ้นว่า เป็นเมืองนั้นเมืองนี้ที่ไม่ใช่เมืองไทย เมื่อเวลามีการแต่งเครื่องแบบและจะ ต้องติดเครื่องราชอิสริยาภรณ์แล้ว ก็ ควรจะประดิษฐ์เป็นของเทียม จะได้ไม่ เป็นการลบหลู่และไม่เคารพในศักดิ์ศรี ของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยซึ่งนับ เป็นของสูง ไม่สมควรที่ผู้ใดจะนำมา เป็นเครื่องประดับเล่นๆ

ละครโทรทัศน์หลายเรื่องดำเนิน เรื่องราวสมมติเป็นบ้านอื่นเมืองอื่นที่มี ไข่เมืองไทย แต่ตัวละครในเรื่องก็ยัง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยกันอยู่ ถึงแม้จะประดับแบบย่อเป็นแพรแถบ แต่ก็ยังมองเห็นว่าเป็นเหรียญอะไรบ้าง ผู้เขียนเข้าใจว่าการที่เจ้าหน้าที่จัดเครื่อง แต่งกายของผู้แสดงละครโทรทัศน์นำ เอาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เป็นของ จริงแบบย่อเป็นแพรแถบ มาประดับให้ ตัวแสดงคงจะเป็นเพราะว่า เครื่องราช อิสริยาภรณ์ไทยที่เขาทำสำเร็จรูปไว้ ขายนั้นหาซื้อง่าย ไม่ยุ่งยากเหมือนการ จัดทำเครื่องราชอิสริยาภรณ์เลียนแบบ

เครื่องแต่งตัวของลิเกทรงเครื่องที่ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เลียนแบบพระมหาสวาลงพรัตน์

หรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ซึ่งจะต้องไปว่าจ้างให้ร้านค้าทำเพียงไม่กี่อัน ก็คงจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก

การนำเอาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยทั้งที่เป็นเหรียญตราจริง ๆ หรือแพรแถบย่อก็ตาม มาให้ตัวละครที่สมมติเป็นชาวต่างชาติในเรื่องซึ่งนำมาแสดงละครโทรทัศน์ใช้ประดับนั้น นับว่าไม่สมควรเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้จัดการแสดงละครโทรทัศน์คนไหนคิดจะจัดแสดงละครเรื่องของชาวต่างชาติต่อไปในอนาคต โปรดออกแบบและให้ช่างประดิษฐ์เหรียญตราและแพรแถบย่อที่ไม่ใช่เครื่องราชอิสริยาภรณ์ของไทยจะเป็นการเหมาะสมที่สุด

นอกจากการนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเหรียญตรา ไปให้ตัวละครที่สมมติเป็นชาวต่างชาติประดับแล้ว ตัวละครที่เป็นคนไทยตามท้องเรื่องที่เป็นนายทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือนกันอย่างผิดๆ เป็นส่วนมากเช่น ตัวละครที่มียศเป็นนายร้อยตำรวจหรือทหาร ก็ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

แบบแพรแถบย่อชั้นตรีตราภรณ์ข้างเผือก และตรีตราภรณ์มงกุฎไทย ความจริงเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตรีตราภรณ์นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือนระดับ ๕ และระดับ ๖ หรือเป็นข้าราชการชั้นเอกในสมัยก่อน ถ้าเป็นนายตำรวจนายทหารก็ต้องระดับนายพันตรีขึ้นไป ผู้เขียนเคยดูละครโทรทัศน์หลายเรื่อง ตัวละครมียศเป็นจ่าสิบตำรวจ แต่เครื่องแบบติดแพรแถบย่อชั้นตรีตราภรณ์ข้างเผือก และ ตรีตราภรณ์มงกุฎไทย ซึ่งผิดความเป็นจริง แต่ผู้จัดการแต่งตัวละครโทรทัศน์ที่ไม่ทราบเรื่องระเบียบของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยก็เลยจัดไปอย่างผิดๆ เกี่ยวกับเรื่องการจัดให้ตัวละครโทรทัศน์ที่มีชั้นยศต่ำประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงๆ นี้ เคยมีผู้บอกเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ถ้าเป็นการแสดงละครเขามีระเบียบให้ตัวละครแต่งเครื่องแบบและประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ไม่ตรงกับความจริงในชีวิตของข้าราชการตาม

ปกติ ซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนคิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะเท่าที่เคยดูละครโทรทัศน์ ดูภาพยนตร์ไทย เรื่องใดก็ตามที่ตัวละครเป็นข้าราชการไม่ว่าจะเป็นพลเรือน ทหาร ตำรวจ ต่างก็แต่งเครื่องแบบอย่างถูกต้องตรงกับเครื่องแบบของข้าราชการตามปกติที่แต่งกันอยู่จะผิดก็ตรงที่การประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามที่กล่าวมาแล้วเพียงเท่านั้น

การแต่งเครื่องแบบของข้าราชการพลเรือน ยังมีที่ผิดพลาดอีกอย่างหนึ่งคือการประดับอินทรีธนู หรือที่เรียกกันง่าย ๆ ว่าติดบ่า คือ เครื่องหมายบอกระดับ ซึ่งแต่เดิมเป็นเครื่องหมายบอกชั้น เช่น ชั้นจัตวา ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก ชั้นพิเศษ แต่ปัจจุบันนี้แบ่งเป็นระดับ เช่น ระดับ ๑ ติดวงกลมมีขีดเล็กๆ ๒ ขีด ระดับ ๒ ติดวงกลมใหญ่ มีขีดใหญ่ ๑ ขีด ระดับ ๓-๔ ติดวงกลมใหญ่ มีขีดใหญ่ ๒ ขีด ระดับ ๕-๖ ติดวงกลมใหญ่ มีขีดใหญ่ ๓ ขีด และระดับ ๗-๑๑ ติดวงกลมใหญ่ มีขีดใหญ่ ๔ ขีด การประดับอินทรีธนูติดที่บ่าของข้าราชการพลเรือนนี้ จะใช้ติดกับเสื้อสีก็ที่เรียกว่าเครื่องแบบตำรวจราชการ แต่การประดับอินทรีธนูของตัวละครที่แสดงเป็นข้าราชการพลเรือนในการแสดงละครโทรทัศน์มักจะติดผิดๆ อยู่เป็นประจำคือ ติดกลับข้างขวาไปอยู่ซ้าย เป็นต้น

เรื่องเกี่ยวกับการที่ตัวละครในโทรทัศน์ประดับเครื่องหมายและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ผิดๆ นี้ ขอให้ผู้กำกับการแสดงและผู้แสดงช่วยกันระมัดระวังหน่อย ก็จะเป็นประโยชน์สำหรับคนดู เพราะจะได้แลเห็นการแต่งเครื่องแบบที่ถูกต้องของตัวละคร

หลวงประสานดุริยางค์

ใหญ่ นายน

“จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้า
บริพัตรสุขุมพันธุ์
กรมพระนครสวรรค์
วรพินิจ” เป็นพระราชโอรสพระองค์ที่
๓๓ ใน “พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และที่ ๒
ในพระนางเจ้าสุชุมมาลมารศรีพระ
ราชเทวี (พระบาทสมเด็จพระปก
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาเป็นสม
เด็จพระปิตุณาเจ้า สุขุมมาลมารศรี
พระอัครราชเทวี) มีสมเด็จพระเจ้าฟ้า
สุทธาทิพยรัตนสุขุมขัตติยกัลยาวิ
กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร เป็นพระ
เชษฐภคินี”

“สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุม
พันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ”
มีพระนามเรียกขานกันว่า “ทูลกระ
หม่อมชาย, ทูลกระหม่อมบริพัตร, ทูล
กระหม่อมกรมพระนครสวรรค์” ใน
สมัยหลังนี้ได้ตัดทอนกันลงมาเหลือเพียง
“กรมพระนครสวรรค์” ประสูติเมื่อปี
มะเส็ง วันที่ ๒๕ มิถุนายน (ร.ศ.๑๐๐)
พ.ศ. ๒๔๒๔ ทรงอภิเษกสมรสกับ
หม่อมเจ้าหญิงประสงค์สม ไซยนต์ พระ
ธิดาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๔ พระ
องค์เจ้าไชยนต์มณฑล กรมหมื่นมหิศร
ราชหฤทัย และหม่อมกสิป ไซยนต์ ณ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนคร
สวรรค์วรพินิจ

อยุธยา (ญกวิโรจน์) เมื่อวันที่ ๑๗
สิงหาคม (ร.ศ.๑๒๒) พ.ศ.๒๔๔๖

ในราวเดือนมีนาคม พ.ศ.
๒๔๓๗

สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์
กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ ขณะนั้น
พระองค์ท่านมีพระชมายุได้เพียง ๑๓
พรรษา ได้เสด็จไปศึกษาวิชาการต่อ ณ
ประเทศอังกฤษ ต่อมาสมเด็จพระบรม
ชนกนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้ย้ายไปศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียน
นายร้อยชั้นประถม ณ เมืองปอร์ตสตัน
ประเทศเยอรมนี ระหว่างที่พระองค์
ทรงศึกษาอยู่ในประเทศนั้น ปรากฏว่า
ทรงมีพระสติปัญญาเฉลียวฉลาด มี
ความอดสาหะวิริยะ ตั้งพระทัยศึกษา
เล่าเรียนสมดังพระราชประสงค์ของสม
เด็จพระบรมชนกนาถ และสมเด็จพระ
ราชชนนีทุกประการ ทั้งทรงได้รับคำ
สรรเสริญจากครูอาจารย์ ตลอดจนถึง
สมเด็จพระจักรพรรดิแห่งเยอรมนี

ครั้งสำเร็จหลักสูตรนักเรียน
นายร้อยทหารบกเยอรมนีในปี พ.ศ.
๒๔๔๓ ได้ทรงศึกษาเพิ่มเติมในมหา
วิทยาลัยเสนาธิการทหารแห่งประเทศไทย
เยอรมนีอีก พระองค์ทรงสอบไล่ได้
คะแนนสูงและทรงได้รับประกาศนียบัตร
ชมเชยเป็นพิเศษ จาก “จักรพรรดิ
ไกเซอร์” ด้วย พระองค์ทรงได้รับการ
สถาปนาเป็น “สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุน
นครสวรรค์วรพินิจ”ในเดือนพฤศจิกายน
พ.ศ.๒๔๔๔

ตลอดระยะเวลาที่ “ทูลกระ
หม่อมบริพัตร” ทรงศึกษาประทับอยู่ ณ
ประเทศอังกฤษและเยอรมนีนั้น ทรงใช้
เวลาว่างเรียนวิชาดนตรี จนสามารถ
ทรงอ่านและเขียนโน้ตสากลได้ เพราะ

ในยุโรปยุคนั้น (ค.ศ.๑๘๙๔) ดนตรีฝรั่งประเภทคลาสสิกกำลังเป็นที่เฟื่องฟู หรรหามาก ลูกผู้ดีมีสกุลมักจะได้รับการฝึกฝนให้เล่นดนตรีตั้งแต่ยังเล็ก และเติบโตขึ้นมาจะต้องหัดฟังคอนเสิร์ตและอุปการด้วย

ในปี พ.ศ.๒๔๔๖

ภายหลังที่พระองค์เสด็จกลับจากประเทศยุโรปแล้ว ได้ทรงพระนิพนธ์เพลงสากลตามหลักทฤษฎีแห่งการดนตรี โดยใช้ “จังหวะ (RHYTHM)” ของต่างประเทศเข้ามาประกอบในบทเพลง เช่น

๑. เพลงวอลทซ์ปลื้มจิต
 ๒. เพลงวอลทซ์ประชุมพล
 ๓. เพลงวอลทซ์เมฆขลา
 ๔. เพลงวอลทซ์โนรี
 ๕. เพลงมณฑาทอง
 ๖. เพลงมาร์ชบริพัตร
 ๗. เพลงมหาฤกษ์
 ๘. เพลงมหาชัย
 ๙. เพลงสรรเสริญเสือป่า
 ๑๐. เพลงพระยาโศภ
- หรือ พญาโคก

สำหรับเพลง “พระยาโคก” นี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ ทรงพระนิพนธ์ขึ้นจากเพลงไทย “พระยาโคก ๒ ชั้น” ดัดแปลงนำมาใช้เพื่อบรรเลงนำพระบรมศพ ในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิง “สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถพระพันปีหลวง” ณ พระเมรุท้องสนามหลวง เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๔๖๒

ในขณะที่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เสด็จพระราชดำเนินตามพระบรมศพ ทรงฟังเพลงพระยาโคกบทนี้ ถึงกับมีพระ

ราชดำรัสสั่งว่า “เพลงนี้ทำขึ้นมาเหมาะสมแก่การใช้นำศพอย่างยิ่ง ทำนองเพราะดี สมควรที่จะเป็นเพลงโคกจริง ๆ ต่อไปขอให้ใช้เป็น “เพลงโคก” ประจำชาติ สำหรับนำพระบรมศพ ตลอดไปจนถึงสามัญชนได้” (เดิมที่เราใช้เพลงในจังหวะ “สโลมาร์ช” ของต่างประเทศบรรเลง)

วงโยธวาทิต (แถว) ที่ใช้บรรเลงนำพระบรมศพ “สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวง” ในครั้งนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ ได้เรียบเรียงเสียงประสาน (Arranger) ให้วงโยธวาทิตบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

๑. ปิคโคโล (Piccolo)
๒. ปิคคลาริเน็ต (Clarinet 1)
๓. ปิคคลาริเน็ต (Clarinet 2-3)
๔. โอโบ (Oboe)
๕. คอรัเน็ต (Cornet 1-2)
๖. บาร์โธเน (Baritone)
๗. เฟรนช์ฮอร์น (French Horn 1-2)
๘. เฟรนช์ฮอร์น (French Horn 3-4)
๙. ทรัมเป็ต (Trumpet 1-2)
๑๐. ทรอมโบน (Trombone 1-2-3)

๑๑. ยูโฟเนียม (Euphonium)
๑๒. เบสทูบา (Bass Tuba)
๑๓. กลองใหญ่-กลองเล็ก-ฉาบใหญ่

สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ ทรงเป็นศิลปิน - ทรงเป็นนักภาษาศาสตร์ - ทรงเป็นนักการปกครอง - ทรงเป็นนักการทหาร

ทรงเป็นนักดนตรี “เชื้อสายอัมพวา” ที่มีความสามารถยอดเยี่ยมครบถ้วนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทรงทิ้งผลงานไว้เป็นมรดกของชาติมากมาย ไม่น้อยหน้านักดนตรีอาชีพเลย พระองค์ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่แต่งเพลงตามกฎแห่งทฤษฎีดนตรีสากล - พร้อมทั้งการเรียบเรียงเสียงประสานอย่างถูกต้องตามหลักสากลนิยม ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่แต่ง “เพลงมาร์ช - เพลงสโลว์มาร์ช - เพลงในจังหวะโบลก้า - และเพลงในจังหวะวอลทซ์”

จากผลงานที่พระองค์ทรงพระนิพนธ์ไว้เพลงหนึ่งคือ “เพลงวอลทซ์ปลื้มจิต” ต่อมาภายหลัง “พรานบุรพ์” หรือ ครูจวงจันทร์ จันทรคณา เจ้าของละครเรื่องคณะศิลปาชีพ ภายหลังได้เปลี่ยนเป็น “จันทโรภาส” ได้เขียนบทละครขึ้นเรื่องหนึ่งให้ชื่อว่า “โรสิตา” โดยใช้วงดนตรีสากลบรรเลงประกอบบทร้องของตัวละคร ทั้งยังได้นำทำนองเพลงวอลทซ์ปลื้มจิตมาบรรจุเนื้อเดิมใช้ร้องในละครเรื่องนี้ที่มีชื่อว่า “โรสิตา” ในปี พ.ศ.๒๔๗๓ เป็นครั้งแรก ครั้นเมื่อได้นำเพลง “วอลทซ์ปลื้มจิต” มาใช้ร้องประกอบเสร็จแล้ว ภายหลังต่อมาจึงได้นำเพลงนี้มาให้ “คุณประทุม ประทีปเสน กับ คุณมณี แห่งสภา” ร้องบันทึกแผ่นเสียง และเป็นเพลงยอด

นิยมสูงสุดในสมัยนั้น ในราวปี พ.ศ.
๒๔๗๓-๒๔๘๒

ท่านที่เคารพ...ผมจะนำเนื้อร้อง
ของเพลง “วอลทซ์ปลื้มจิตร” ที่คุณ
ครูจวงจันทร์ จันทรคณา หรือ พราน
บุรพ์ เป็นผู้แต่งไว้มาลงให้ท่านได้ทราบ
และจะเป็นประโยชน์แก่นุชนรุ่นหลัง
ด้วย ว่าท่านผู้ใหญ่สมัยก่อนนั้นท่าน
แต่งเนื้อที่มีคุณค่าต่อบทเพลงเพียงใด
ดังเนื้อร้องต่อไปนี้

ช. ยอดช้วน วลเดรี อย่าเพิ่งหนี
เสน่ห์ทิ้ง อย่าเพิ่งนั่งสวาทหาย ใครจะ
น้อมให้ตรอมตาย เหมือนกับกระต่ายที่
หมายจันทร์..นั้น

ทุกคืนทุกวัน มันหมายว้าง
ว้างว้างวันคืนถึง

ญ. โรสิตานี้มิใช่เดือน ที่จะเดือน
ครุ่นคิดถึง

ช. แต่ความรักตรึงซึ่งสลัก สุด
หักทลาย หากไม่เมตตาแก่คามิโนแล้ว
เห็นไม่แคล้วชีวิตวาย

ญ. โอ...จะให้น้องหมายรัก เห็น
ยากนัก เกรงว่ารักจักกลับกลาย

ช. พี่จะปฏิญาณทั่วทุกสถาน มิ
หาญหัก

ญ. แน่หรือรักโรสิตา ไม่ร้างไม่
ราดตลอดไป

ช. ยอดหัวใจจงเชื่อใจ...ว่าใจ
เดียว

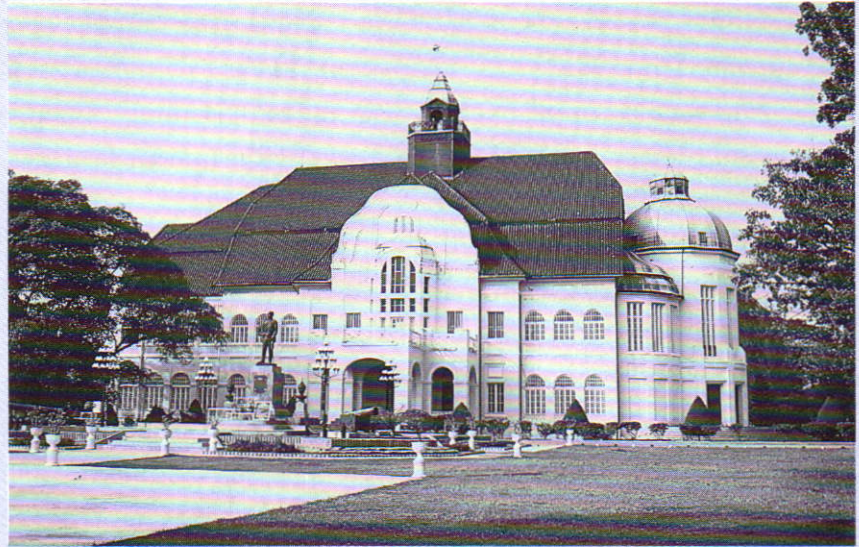
ญ. อย่าลัดเลี้ยว สิมง่ายเป็น
หลายใจ ชีวิตที่รักเพียงใด ขอให้เพียง
นั้นเกิดพิ

ช. พี่รักน้องแน่ ใช่แต่ปาก

ญ. น้องหวังฝังฝากซึ่งชีวิ จน
ตลอดชาตินี้ะรักหนอ

(พร้อม) เราอย่าหักให้รักร้าง
อ้างว้างเลย...

สำหรับบทเพลง “วอลทซ์ปลื้ม

พระราชวังบ้านปืน จังหวัดเพชรบุรี

จิตร” นี้ ซึ่งทำนองเป็นของ “ทูลกระ
หม่อมบริพัตร” ได้ทรงพระนิพนธ์ไว้
ดังนั้น ก่อนที่คุณครูจวงจันทร์ จันทร
คณา หรือ พรานบุรพ์ จะนำทำนองเพลง
นี้มาบรรจุนำเนื้อร้องเพื่อใช้ในการแสดง
ละครเรื่อง “โรสิตา” ของท่านได้ขอ
ประทานพระอนุญาตก่อนแล้ว

ในปี พ.ศ.๒๔๕๓

สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์
กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ ได้เสด็จ
ประพาส “พระราชวังบ้านปืน จังหวัด
เพชรบุรี” ขณะที่พระองค์ประทับอยู่ที่
พระราชวังแห่งนี้ พระองค์ได้ทรงพระ
นิพนธ์เพลงไทยขึ้นเพลงหนึ่ง ซึ่งพระ
องค์นำชื่อวังที่ประทับในกรุงเทพฯ มา
เป็นชื่อเพลงคือ “เพลงแขกมอญบางขุน
พรหม” ที่เป็นเพลงไทยเพลงแรกที่ทรง
พระนิพนธ์ขึ้น โดยใช้ทำนองเพลงมอญ
๒ ชั้นของเก่านำมาดัดแปลง

เป็นที่น่าแปลกใจอยู่อย่างหนึ่ง
คือ เมื่อทูลกระหม่อมบริพัตรท่านทรง
พระนิพนธ์เพลง “แขกมอญบางขุน
พรหม” เสร็จเรียบร้อยแล้ว แทนที่พระ

องค์จะนำบทเพลงนี้ไปให้ทางวงปี่พาทย์
หรือวงมโหรีหรือว่าวงเครื่องสาย ให้
เจ้านายและข้าราชการในวังบางขุน
พรหมของพระองค์ท่านบรรเลง แต่
เหตุการณ์ทำเป็นเช่นนั้น แต่พระองค์
ท่านกลับนำทำนอง “เพลงแขกมอญ
บางขุนพรหม” นี้ มาเรียบเรียงเสียง
ประสานตามแบบอย่างหลักสากล ตาม
กฎแห่งทฤษฎีการดนตรี

ในขณะที่พระองค์ทรงแยกเสียง
ประสานอยู่นั้น มีผู้ที่คอยเป่าแตรคอร์
เน็ตถวายอยู่ข้างๆ พระองค์ เพื่อ
สำหรับเวลาพระองค์ท่านทรงติดขัดใน
เรื่องแนวเสียงประสาน บุคคลที่คอย
เป่าแตรคอร์เน็ตท่านนี้ เป็นบุคคลที่
“ทูลกระหม่อมบริพัตร” ทรงโปรด
ปรานมาก ชื่อ “นายสุทธิ ศรีชยา”
ครั้นต่อมาพระองค์ท่านจึงให้ท่านผู้นี้ไป
เข้ารับราชการเป็น “พลทหารแตรวง
ทหารเรือ รับราชการอยู่จนกระทั่งได้
รับประทานครเป็น นายเรือตรี” ใน
สมัยที่ “จอมพลเรือสมเด็จพระเจ้าฟ้า
บริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนคร

สวรรณครพิณ” ดำรงตำแหน่งเป็น “เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ”

ครั้นต่อมาเมื่อ “เพลงแขกมอญบางขุนพรหม” ได้เรียบเรียงเสียงประสานเรียบร้อยแล้ว ก็จะไปให้วงดนตรีของทหารเรือบรรเลง แต่ก่อนที่จะมีการนำเพลงนี้มาบรรเลงนั้น ทูลกระหม่อมบริพัตรได้ทรงจัดสร้าง “กระโจมสำหรับบรรเลงดนตรี” ขึ้นหลังหนึ่งในบริเวณสนามหญ้าข้างพระตำหนักวังบางขุนพรหม (ได้ทราบว่ากระโจมหลังนี้ยังอยู่ สมควรอย่างยิ่งที่ทางราชการจะอนุรักษ์ไว้ให้นุชนรุ่นหลังได้รู้จัก ว่าเมื่อสมัยก่อนนั้นเขาบรรเลงวงโยธวาทิตแบบ “คอนเสิร์ต” นั้นเขาบรรเลงกันอย่างไร ผู้เขียน) รูปแบบของกระโจมที่พระองค์ท่านสร้างขึ้นนั้น พระองค์ท่านได้นำรูปแบบอย่าง กระโจมการแสดงคอนเสิร์ตของ จอห์น ฟิลิปซูซ่า ราชาเพลงมาร์ช สมัยเมื่อพระองค์ท่านทรงศึกษาอยู่ทางยุโรป

เรือตรีสุทธิ ศรีชยา ทูลกระหม่อมบริพัตรทรงเคียวเชิญทั้งวิชาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมากเป็นอันดับแรก เพราะว่าทรงโปรดปรานมากที่สุด ครั้นต่อมาเมื่อทูลกระหม่อมบริพัตรสุขุมพันธุ์ทรงย้ายจากตำแหน่งเสนาบดีทหารเรือ ไปดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารบก พระองค์ท่านก็ทรงเคียวเชิญฝึกซ้อมทหารบกเป็นการใหญ่ และโปรดให้ย้าย “เรือตรีสุทธิ ศรีชยา” ไปเป็นรองผู้บังคับกองแถวตรวจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ จึงต้องเปลี่ยนยศใหม่เป็น “ร้อยตรีสุทธิ ศรีชยา” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ท่านที่เคารพ...ก่อนที่ท่านจะได้อ่านประวัติของ “ท่านครูหลวงประสาธน์ดุริยางค์” ผมใคร่ขอความ

กรุณา นำบทร้องของ “เพลงแขกมอญบางขุนพรหม” มาลงไว้ เพื่อว่าอาจจะมีส่วนท่านติติงบทความที่ผมเขียนขึ้นมา นี้ก็ได้ว่า ทำไมถึงไม่ลงบทร้องมาด้วย

ที่เพลงวอลทซ์ปลื้มจิตร ทำไมถึงนำเนื้อร้องมาลงประกอบเพื่อให้ครบถ้วนกระบวนการ ความ ผมจึงขอนำบทร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม มาลงไว้ดังนี้

บทร้องเพลง “แขกมอญบางขุนพรหม”

๓ ชั้น	พลายงาม ความอาลัย ใจละเหี่ย พื้นนี้ แสนที่ จะห้วงโย ถึงกระไร ให้ขอ พอได้หมั้น ถ้าหากว่า บิดา ไม่ปรองดอง	ฟังเมีย ไม่กลั่น น้ำตาไหล ที่จะไป บอกพ่อ ให้ขออน้อง ป้องกัน มิให้ใคร มาเกี่ยวข้อง ถึงจะต้อง พันคอ ไม่ขอไป
๒ ชั้น	อย่าวิตก หมกไหม้ เลยน้องแก้ว จงจำ คำสัจย์ ของพี่ไว้ อย่าร้องไห้ ไปนักร เลยน้องพี่ ว่าพราง ทางช่วย เชิดน้ำตา	ไปแล้ว พี่หลิม ปลื้มจิตไม่ เสร็จศึก เมื่อไร จะกลับมา พรั่งนี้ ใครเห็น จะผิดหน้า แล้วจูบซ้าย ย้ายขวา จะลาจร

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

ชั้นเดียว ขับลำ บรรเลง เป็นเพลงเถา เพลงมอญเก่าฟังเสนาะเพราะ
หนักหนา
ชื่อแขกมอญ บางขุนพรหม มีสมญา ฉันทัดมา แต่วัง บางขุนพรหม
(พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ)

เรื่องราวต่อไปนี้เป็นคำบอกเล่าจาก “ครูของผม” คือ สิบตรีเวส สุนทรจามร ท่านได้เล่าให้ฟังว่า ท่านเป็นลูกศิษย์ของ สิบโท อัน ดีวิมล (ท่านนี้ต่อมาคือ พันตรีอัน ดีวิมล รองผู้บังคับกองดุริยางค์ มณฑลทหารบกที่ ๑) ไปรับจ้างเป่าตรวจหน้าโรงหนังชะวา ตั้งอยู่ที่โรงหอยสามยอดได้คืนละ ๑ บาท

ในราวปี พ.ศ.๒๔๗๑-๒๔๗๒

ในสมัยของ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้มีการดูลย์ข้าราชการออกทั่วประเทศ

และทหารตรวจต่าง ๆ ทั่วประเทศก็ถูกยุบทั้งหมด คงเหลือไว้แต่ ตรวจที่สำคัญ ๆ เท่านั้นเช่น

๑. ตรวจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ (ร.พัน.๓)
๒. ตรวจทหารรักษาวัง
๓. ตรวจทหารเรือ
๔. วงดนตรีเครื่องสายฝรั่งหลวง

ในราวปี พ.ศ.๒๔๗๓

“ร้อยตรีสุทธิ ศรีชยา” ขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองผู้กองตรวจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ (ร.พัน.๓) ซึ่งต้องอยู่ที่เชิงสะพานมัทมาพ ได้มาชวน

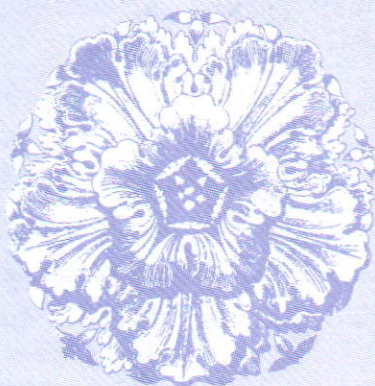
ให้ไปอยู่ด้วยกัน คุณครูเวส สุนทรจามร จึงได้ย้ายไปอยู่ที่ ร.พิน.๓ จนกระทั่งได้ รับยศสิบโท ในระหว่างที่สังกัดอยู่ที่ กองตรวจ ร.พิน.๓ นี้ ได้พบกับ “จำ สิบเอกเล็ก น้อยทิพย์” (ท่านผู้นี้เป็น บิดาของสิบโทจำรูญ น้อยทิพย์ หรือที่ เรารู้จักกันดีในนาม “จำรูญ หนองจิม) มาชวนให้ไปเปาเตรหน้าโรงหนัง สิงคโปร์ (ศาลาเฉลิมบุรี) ที่สามแยก ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๗๕ นายโฉลก เนตรสูตร ได้มาชวนให้สิบโทเวส สุนทรจามร ไปสมัครเข้ารับราชการที่ ในางดนตรีเครื่องสายฝรั่งหลวง กรม มหรงหลวงกระทรวงวัง ได้รับพระราช ทานเงินเดือนฯ ละ ๒๒ ภายหลังต่อมา ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๒ ก็ได้ย้ายจากวงดนตรีเครื่องสายฝรั่งหลวง ซึ่งขณะนั้นได้เปลี่ยนไปขึ้นกับกรม ศิลปากร และก็ย้ายไปอยู่ที่ “วงดนตรี ลีลาศกรมโฆษณาการ” (ในสมัยนาย พันตรีวิลาศ โอสถานนท์ เป็นอธิบดีคน แรก) เป็นรองหัวหน้าวงดนตรีลีลาศ กรมโฆษณาการ (จบคำบอกเล่าของคุณ ครูเวส สุนทรจามร)

ในราวปี พ.ศ. ๒๔๗๖

จาก “ร้อยตรีสุทธิ ศรีชยา” ได้เลื่อนขึ้นดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับกอง
ตำรวจทหารบก ร.พัน.๓ และได้รับ
พระทานยศและบรรดาศักดิ์เป็น “นาย
พันตรีหลวงประสานดุริยางค์” ต่อจาก
นายพันตรีพระยาวาจิตรประเทศ (ม.ร.ว.
ชิต เสนีวงศ์ ณ อยุธยา)

ความสามารถทางดนตรีของ “พันตรีหลวงประสานดุริยางค์” ที่ได้ รับประทานในทางทฤษฎีแห่งการ ดนตรี ทั้งภาคปฏิบัติทั้งภาคทฤษฎีจาก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์

พินิจ ที่ทรงสั่งสอนเกี่ยวเชิฐมกที่สุด
จนมีความรู้ความสามารถ เทคนิคการ
ปฏิบัติเครื่องบรรเลง ให้ปฏิบัติได้อย่าง
ถูกต้องตามหลักทฤษฎี จนมีฝีมือการ
บรรเลง “คอร์เน็ต” ได้อย่างเยี่ยมยอด
ถึงแม้ว่า “ทูลกระหม่อมบริพัตร” จะ
ทรงพระนิพนธ์เพลงแบบพิเศษ ให้เป่า
“คอร์เน็ต” นำในวงเป็นแบบ “คอร์เน็ต
คอนแชร์โต้” ชื่อเพลงสุดสงวน ทรง
ทำทางเดี่ยว “เพลงสารถิ ๓ ชั้น”
สำหรับปี่คลาริเน็ต และแตรคอร์เน็ต
ประทานเพราะโปรดปรานว่าเป่าเก่ง

ถูกพระทัยมาก จนถึงทรงสั่ง “แดรคอร์ดเน็ตพิเศษ ที่ทำด้วยเงินแท้ๆ” มาประทานเป็นส่วนพระองค์อีกด้วย การที่เลือก “นายสุทธิ ศรีชยา” มาประจำที่กองทัพบกคราวนี้ จึงถือว่าเลือกคนเก่งทั้งทฤษฎีแลปฏิบัติมาประทานให้กองทัพบกโดยแท้

ในปี พ.ศ.๒๔๘๐

เมื่อกองพัน ร.พัน.๓ ที่สะพาน
ม้าวาฬังสรณ์ ได้ย้ายกองพันไปอยู่ที่
ทุ่งพญาไท (ปัจจุบันกรมการสารวัต
ถนนโยธี) แตรวง ร.พัน.๓ ก็ถูกย้าย
ตามไปอยู่ ณ ทุ่งพญาไทเช่นเดียวกัน
(ปัจจุบันเป็นบ้านพักของนายทหาร
เสนารักษ์ ถนนโยธี) โดยใช้กองโรง

เรียนนายสิบเป็นบ้านพัก และก็สร้าง
เรือนไม้หลังใหญ่ขึ้นหลังหนึ่ง เป็นทั้ง บก.
เป็นทั้งคลังเก็บเครื่องดนตรีเป็นทั้งที่ซ่อม
รวมกับเบ็ดเสร็จในเรือนไม้หลังใหญ่นี้
ทั้งหมด ลมพัดเย็นเหมือนกลางแจ้ง
โดยปราศจากสิ่งใดๆ มาปิดบัง อยู่กัน
อย่างสุขสบายตามมีตามเกิด นี่แหละคือ
“แถว ร.พัน.๓” สมัยนั้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒

ประเทศสยามนามประเทืองว่า
เมืองทอง ที่รักของเรา ได้มีโอกาส
เปลี่ยนนามใหม่เป็น “ประเทศไทย”
ฯพณฯท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้ปรากฏขึ้น
ว่า “ทำนองเพลงชาติ” ของเราที่ใช้อยู่
นี่เป็นที่นิยมแพร่หลายมากแล้ว แต่ชื่อ
ประเทศเท่านั้นที่ได้เปลี่ยนไป เห็น
สมควรให้ประกวดเนื้อร้องเพลงชาติขึ้น
ใหม่ตามชื่อ ประเทศไทย

ผลจากการประกวดเนื้อร้อง
“เพลงชาติใหม่” ครั้งนี้ คณะรัฐมนตรี
ได้พิจารณาแล้วจึงลงมติพร้อมกัน
เลือกบทเพลงของกองทัพบก ให้ได้รับ
เป็นเนื้อร้อง “เพลงชาติใหม่” ในครั้งนี้
อย่างเอกฉันท์

สำหรับผู้ประพันธ์เนื้อร้อง เพลงชาติใหม่คือ “พันเอกหลวงสารา นุประพันธ์ (นวน ปราจีนพยัคฆ์)” แต่ง ให้ในนามกองทัพบก โดยการขอรับรอง จากท่านรัฐมนตรีกลาโหม และรองผู้ บัญชาการทหารบก คือ พันเอกหลวง พรหม (มังกร) พรหมโยธี (ยศในขณะ นั้น)

ในการซื้อเครื่องเนื้อร้องเพลง
ชาติใหม่ ให้เข้ากับทำนองเดิมของท่าน
อาจารย์พระเจนดุริยางค์ ไปซื้อร้องที่
“กองแถว ร.พัน.๓ ซึ่งอยู่ในความ
ควบคุมของพันตรีหลวงประสานศิริ

ยางค์” การซ่อมร้องเนื้อใหม่ให้เข้ากับทำนองเดิมนั้น มันแสนจะลำบากยากเย็นจริงๆ ที่จะต้องใช้เวลาซ่อมกันเป็นแรมเดือน กว่าเนื้อใหม่จะเข้ากับทำนองเก่าอย่างแนบแน่น จำเป็นจะต้องแก้ไขและเปลี่ยนแปลงคำร้องถึง ๗ บทด้วยกัน แต่ละบทต้องใช้เวลาเป็นอาทิตย์ๆ เมื่อยังซ่อมนานวันเข้า ทั้งนักร้อง - นักดนตรี - ผู้ควบคุมการซ่อม - และผู้รับผิดชอบในบทเพลงชาติ ต่างก็เริ่มชักจะท้อใจ

ณ โอกาสนี้เอง...พันเอกหลวงพรหมโยธี (ยศในขณะนั้น) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และรองผู้บัญชาการทหารบก กับคุณหลวงเฉลิมสุนทรการ นักเรียนนอกจากประเทศอังกฤษ และเชี่ยวชาญในการลีลาศแบบบอลรูม แนะนำให้คุณหลวงพรหมโยธี จัดดนตรี “แจ๊ส” วงเล็กๆ ขึ้นมาสักวง เพื่อผ่อนคลายความเครียดในการมาฝึกซ่อมร้องเพลงชาติใหม่ให้ได้พักผ่อน

หลังจากการซ่อมแล้ว

พันเอกหลวงพรหมโยธี จึงสั่งให้พันตรีหลวงประสานดุริยางค์ ผู้บังคับการกองตรวจ ร.พัน ๓ จัดวงดนตรี “แจ๊ส” วงเล็กมาบรรเลงเพื่อคลายเครียดหลังจากเสร็จจากการซ่อมร้องเพลงชาติเนื้อใหม่แล้ว นักดนตรีแจ๊ส ๕ คนนั้น มีรายชื่อดังนี้

๑. สิบโทจำปา เล่มสำราญ ทรัมเป็ต (ท่านผู้นี้ต่อมาคือหัวหน้าวงดนตรี “ดุริยะโยธิน” คนแรก ปี พ.ศ.๒๔๘๒)

๒. สิบโทประยูร ชีรานนท์ ไวโอลิน (ท่านผู้นี้ต่อมาคือหัวหน้าวงดนตรี “ดุริยะโยธิน” คนที่ ๒)

๓. สิบตรีเชาว์ แคล้วคล่อง กีต้าส์เบญนิช และกีต้าฮาวาย (ท่านผู้นี้เป็นทั้งนักดนตรี - นักแสดง - ดาราภาพยนตร์ - หัวหน้าวงดนตรี “วายุบุตร” สมัยฯพณฯ ท่านจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นประธานกรรมการ กองสลาภกีน

แบ่ง)

๔. สิบโทประสาท แก้วอุทัย ดับเบิลเบส (ท่านผู้นี้ พณฯ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้เลื่อนยศพิเศษจาก “สิบเอกเป็นร้อยเอก” ในขณะที่ยังรับราชการอยู่)

๕. สิบตรีจำรูญ น้อยทิพย์ กลองชุด และ เป่าทอมโบน (ท่านผู้นี้มีความสามารถหลายอย่างเช่น “ดาราตลก - ดาราทีวี - นักดนตรี และในนามของ จำรูญ หนองจิม)

การดำเนินการซ่อมร้องเพลงชาติเนื้อใหม่นั้นคงเป็นไปเรื่อยๆ เมื่อหมดเวลาซ่อมแล้ว หลังจากนั้นก็มีการเลี้ยงอาหารและลีลาศ ด้วยวงดนตรีแจ๊สเล็กๆ จนกระทั่งเนื้อร้องที่เปลี่ยนไปแก้ไขไปจนถึงบทที่ ๗ เป็นอันว่าเนื้อร้องของบทที่ ๗ นี้แหละ เข้ากับทำนองอย่างแนบสนิทไม่ผิดเพี้ยน และก็ใช้ร้องกันมาจนทุกวันนี้

“ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี” ว่าด้วยระบุนิยม ฉบับที่ ๖

เรื่อง ทำนอง และ เนื้อร้องเพลงชาติ

จึงประกาศเป็นระบุนิยมไว้ดังต่อไปนี้

๑. ทำนองเพลง ให้ใช้ทำนองเพลงของ “พระเจนดุริยางค์” ตามแบบที่มีอยู่กรมศิลปากร

๒. เนื้อร้องเพลงชาติ ให้ใช้บทร้องของกองทัพบก ดังต่อไปนี้

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย
อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล
ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด
สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี

เป็นประชารัฐไพศาลของไทยทุกส่วน
ด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคี
เอกราชจะไม่ให้ใครมาข่มขี่
เกลียดประเทศชาติไทยที่มีชัย ชโย...

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒

พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

(ต่อฉบับหน้า)

ความมั่นคงของครอบครัว กับปัญหาที่แฝงอยู่

ระพี สาคริก

ปัจจุบันนี้ ไม่ว่าเข้าไปสัมผัสกับมุมไหนของสังคม แม้การแสดงออกในรายการสื่อทั้งวิทยุและโทรทัศน์ หากเป็นเรื่องราวในเชิงสารคดี รวมถึงในที่ประชุมสัมมนา มักมีโอกาสรับฟังคำปรารภเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวแตกแยกรวมอยู่ด้วย

หนึ่ง เมื่อกล่าวถึงปัญหภายในครอบครัว คนแทบทั้งหมดมักมองเห็นไปยังภาพ “พ่อ-แม่แยกกัน และพ่อ-แม่ทิ้งลูก” หลายคนพยายามสะท้อนให้เห็นภาพการดูแลลูกตัวเองในลักษณะให้โน้�ให้โน้น และไม่ว่าลูกจะคิดอะไรก็มักไม่ขัด โดยอธิบายเหตุผลว่า “ต้องให้รู้จักคิดได้อิสระ โดยที่หวังว่าลูกจะเติบโตขึ้นมาจากรากฐานตนเอง” โดยที่เชื่อว่าสิ่งดังกล่าวคือการแก้ไข้ปัญหา

รวมความแล้วภาพซึ่งแต่ละคนมองเห็นล้วนเป็นปลายเหตุ หรือที่เรียกกันว่า “ภาษาดอกไม้” โดยที่รู้กันอยู่แล้วว่า เมื่อดอกไม้บานย่อมแลดูสวยงาม ครั้นผ่านพ้นไปได้ไม่นานนักก็จะร่วงโรยโดยไม่มีอะไรหลงเหลือให้เห็นเป็นชิ้นเป็นอัน ดังนั้นดูแล้วเสมือน

ว่าสิ่งดังกล่าว เป็นเพียงการนำมาพูดให้ผ่านพ้นไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น

หากไม่ลืมไปว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมนี้ ยิ่งผ่านการศึกษามาแล้วและขึ้นไปมีตำแหน่งสูงๆ มักมีแนวโน้มมองสิ่งต่างๆ ที่ปลายเหตุ เนื่องจากไม่อาจมองเห็นภาพในระดับลึก และลักษณะดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในคนแทบทุกกลุ่ม จึงไม่น่าประหลาดใจอะไรเมื่อพบกับภาพลักษณะเช่นเดียวกันในประเด็นนี้

ถ้าหยุดคิดสักนิดเพื่อตั้งสติ น่าจะช่วยให้มองได้ลึกซึ้งลงไปถึงรากฐานของความเป็นมนุษย์และพบว่าการณ์จะหวังให้ครอบครัวมีความมั่นคง ย่อมมีคำอธิบายอยู่ในตัวเองอย่างชัดเจนแล้ว และมีเหตุผลอยู่เพียงประเด็นเดียว แต่หลายๆ คนก็มักอ้างว่าตนนำปฏิบัติได้ยาก

นั่นคือ บุคคลผู้เป็นใหญ่และเป็นหลักให้แก่ครอบครัวถือสัจจะ และในด้านปฏิบัติน่าจะสะท้อนภาพให้เห็นเด่นชัดอีกทั้งต่อ เนื่องว่าเป็นผู้มีอุดมการณ์ การถือสัจจะหมายถึงเป็นผู้ที่มั่นคงอยู่กับเหตุและผลซึ่งปรากฏจากรากฐานอันถือเป็นธรรมชาติในตัวเอง โดยที่ไม่ยอมตนให้ตกเป็นทาสของ

อิทธิพลามิส ไม่ว่าทรัพย์สินเงินทองหรือลาภยศสรรเสริญ แม้การได้มาซึ่งตำแหน่งและอำนาจใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนอุดมการณ์น่าจะหมายถึงการให้ความรักและเคารพในสิทธิของเพื่อนมนุษย์ ซึ่งชีวิตเกิดมาร่วมแผ่นดินและร่วมโลกด้วยกันกับตน อย่างปราศจากการถือพรศือกพวก

ทั้งสัจจะและอุดมการณ์เป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกันเป็นธรรมชาติ ภายใต้อากฐานจิตวิญญาณของแต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติ แต่การณ์จะสามารถรู้ได้พึงต้องให้ความสนใจชุดค้นหาความจริงในตนเองให้สามารถมองเห็นได้อย่างถ่องแท้ แต่การถ่ายทอดอิทธิพลวัตถุเท่าที่เป็นมาแล้ว ทำให้เห็นว่า “ผู้ใหญ่หลายคนในปัจจุบัน ยิ่งเติบโตยิ่งขึ้นด้วยทรัพย์สินเงินทองอีกทั้งมีตำแหน่งและอำนาจสูงขึ้น มักสะท้อนให้เห็นว่ามีแนวโน้มยึดติดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดังนั้น จึงหวังในสัจธรรมจากผู้ใหญ่ ให้เป็นผู้มีใจกว้างและเข้าใจซึ่งชีวิตยังเด็กและด้อยกว่าตน โดยที่ให้การยอมรับด้วยความจริงใจจึงเป็นไปได้ยาก หากมักแสดงแนวโน้มกลับไปสู่อีกทิศทางหนึ่งคือ ใช้อำนาจกำหนดสิ่ง

ซึ่งควรเกิดจากธรรมชาติของเด็กแม่ใช้กลยุทธ์ที่แยบยลกว่า ดังเช่นการนำเอาสิ่งนั้นสิ่งโน้นมาสนองความต้องการ ซึ่งจริงๆ แล้วก็คือ วิธีการล่อหลอกให้เด็กหลงกล โดยที่ในมุขกลับ มีผลปิดกั้นอิสรภาพทางปัญญาของเด็ก โดยเหตุที่มองเห็นได้แต่เพียงการมีร่างกายอยู่ใกล้ชิด และเมื่อมีจังหวะก็นำมาอ้างว่าได้อย่างนั้นอย่างนี้

“โดยมีธรรมชาติเป็นเหตุและผล สัจจะจึงเป็นสิ่งไม่ตายและไม่มีความใดเป็นเจ้าของจริง” ดังนั้น บุคคลผู้ถือสัจจะจะเป็นผลสำเร็จจึงไม่ยอมให้ตัวเองนำสิ่งนั้นสิ่งโน้นซึ่งอยู่นอกตนมาอ้างดังเช่นการอ้างว่าร้อนนัก หวานนัก อิ่มไปหรือยังหิวอยู่ ยิ่งในปัจจุบันมักได้ยินคำกล่าวอ้างบ่อยๆ เช่น “ไม่มีเงินทำไม่ได้” หรือ “ทำวันนี้จำเป็นต้องปากกัดตีนถีบ จึงต้องละทิ้งสัจจะและอุดมการณ์ไปไปพึ่งพาอย่างอื่นมากขึ้น”

สัจธรรมได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า บุคคลผู้ถือสัจจะได้อย่างเด่นชัด จะไม่มีข้ออ้างใดๆ หลุดออกมาจากปากตัวเองทั้งนั้น แม้ว่าตนจะต้องอดตายก็ไม่อาจยอมได้ คำกล่าวที่ว่า “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” จึงน่าจะมี ความหมายลึกซึ้งยิ่งกว่าความเข้าใจซึ่งหมายความว่าเพียงการเสี่ยงชีวิตในสนามรบ เพราะสามารถนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ย่อมเป็นผลดีได้ทุกๆ เรื่องที่มีคนเป็นเหตุและผล

สัจจะและความรักความเข้าใจอันพียงนำสู่ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนมนุษย์ จึงเป็นสิ่งอยู่คนละด้านกันกับการมีนิสัยชอบนำสิ่งนั้นสิ่งโน้นมาอ้างเพื่อหวังเอาตัวรอด และเป็นสัจธรรมซึ่งระบุไว้แล้วอย่างชัดเจนมาก และทั้งสอง

ด้านไม่ว่าด้านไหนจะปรากฏออกมาจากผู้ใหญ่ซึ่งตนควรเคารพ เป็นพฤติกรรมอย่างไม้อาจซ่อนเร้นได้ เพราะเป็นธรรมชาติ แม้ลูกหลานกระทั่งเยาวชนคนทั่วไปมีโอกาสสัมผัสย่อมได้รับการถ่ายทอดให้เข้าไปอยู่ในรากฐานจิตใจได้อย่างลึกซึ้ง

แม้ว่าผู้ใหญ่หลายคนจะแสดงออกว่าตนอยู่ใกล้ชิดลูกหลานกระทั่งผู้ร่วมงานซึ่งเป็นคนรุ่นหลังแค่ไหน หากว่ายังคงสะท้อนให้เห็นภาพพฤติกรรมในแต่ละช่วงชีวิตให้เห็นได้ถึง “ความอยาก” โดยที่มีการเน้นวิธีทางซึ่งมุ่งเกาะยึดสิ่งนั้นสิ่งโน้นที่ปรากฏอยู่ ณ ภายนอกซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความประมาท ย่อมมีธรรมชาติที่ถ่ายทอดกระแสทวนกลับมาถึงลูกหลานตัวเองในอนาคตอย่างแน่นอนที่สุด และแล้ววันหนึ่งซึ่งบุคคลผู้รู้ย่อมบอกได้ว่า เด็กจะหนีออกไปเองอย่างยากยิ่งขึ้นที่จะหวนกลับมาอีก ซึ่งสิ่งดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานสัจธรรมที่เป็นความจริง โดยที่กล่าวว่า “กรรมย่อมสนองด้วยกรรม”

ดังนั้น การขาดสัจจะจึงปรากฏผลเสียหายทั้งสองด้านคือ ด้านหนึ่งถือว่าแม้กายจะอยู่ใกล้ แต่ใจก็ละทิ้งลูกหลานโดยปริยายแล้ว กับอีกด้านหนึ่ง

ถือเป็นการสร้างแบบอย่างที่ขาดความเป็นมนุษย์ให้ลูกหลานมีโอกาสสัมผัสเป็นความจริง ในที่สุดเมื่อชีวิตเขาเติบโตขึ้นธรรมชาติย่อมกำหนดเองให้เขาดำเนินรอยตาม โดยที่ละทิ้งพ่อแม่และครอบครัวไปแสวงหาอาภิส และลงได้เริ่มต้นขึ้นแล้วย่อมหยุดได้ยาก อาจก้าวต่อไปสู่ยาเสพติด และอบายมุขได้ทุกรูปแบบ สุดแต่อย่างไหนจะมีโอกาสเข้ามาสนองชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วง

การนำปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามซึ่งเป็นภาพเฉพาะหน้า ก็หาใช่จะเป็นสิ่งดีงามอย่างแท้จริงไม่ จึงควรเข้าใจว่าการมุ่งสร้างความเป็นเพียงภาพปลายเหตุเท่านั้น ถ้าคิดจะนำปฏิบัติให้ถึงต้นเหตุควรเริ่มจากการละเว้นการกระทำ ความชั่วหากสามารถละได้ ด้านที่เป็นความดีย่อมบังเกิดเองเป็นธรรมชาติ เพราะจริงๆ แล้วความดีไม่มีตัวตน ดังนั้น เมื่อใดความรู้สึกจากรากฐานตัวเองบังเกิดความว่างเปล่า การคิดการปฏิบัติที่ดีงามย่อมบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอนที่สุด

รากฐานการละเว้นการทำความชั่วจะบังเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องมีความรักความจริงใจต่อเพื่อนมนุษย์ อย่างปราศจากการเลือกพวกเลือกกลุ่มแม้เลือกชาติภาษา หรืออาจกล่าวว่าเป็นผู้มีอุดมการณ์ควบคุมตัวเองอยู่ในรากฐานซึ่งผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวเป็นธรรมชาติอยู่ในตัวย่อมมีความยังคิดและหลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ ที่ส่งผลกระทบทำให้เพื่อนมนุษย์นับจากลูกหลานตัวเองจนถึงคนทุกรูปลักษณะ และฐานะต้องได้รับผลเสียหาย

หวนกลับมาพิจารณาเริ่มต้นจากภายในครอบครัวอีกครั้ง ถ้าผู้นำ

คนใดและคุณใดมีคุณสมบัติ ๒ ประการ ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญ คงไม่มีความรู้ สึกกรึกและรับผิดชอบแต่เพียงลูกหลาน ตัวเองเท่านั้น หากยังสานกระแสรัก และความจริงใจถึงลูกหลานคนอื่น อย่างปราศจากการอุปถัมภ์

ถ้ามองเห็นความจริงว่า ผู้ที่ แสดงออกถึงความรักซึ่งมีต่อลูกหลาน โดยพูดถึงแต่เพียงลูกหลานตัวเอง และ นำมากล่าวทำนองว่า เมื่อลูกเป็นอย่าง นั้นจะต้องทำอย่างนี้ หรือเน้นทำเช่นนั้น เพื่อให้ลูกเป็นอย่างนั้น เช่นที่พบเห็น กันเป็นส่วนใหญ่ในช่วงหลังๆ แม้จากรายการโทรทัศน์ซึ่งในยุคนี้กระจายไป ทั่วแทบทุกแห่งหน ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า **“เป็นความรักลูกหลานที่ตั้งอยู่บนฐานของความเห็นแก่ตัว”** หากเป็น เช่นนั้นคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวให้เชื่อมั่นได้อย่างจริงจัง

“คุณสมบัติของผู้ใหญ่ที่มีความเป็นผู้ใหญ่” โดยที่มีรากฐานจิตใจอิสระ ทำให้เข้าใจสัจธรรมของชีวิต และสิ่งต่างๆ ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่รอบ ด้านอย่างมีความเข้าใจจริง ย่อมมีพลัง ซึ่งเปรียบเสมือนร่มเงาที่ให้แก่กลุ่มคนซึ่ง มีความหลากหลาย สามารถดำเนิน ชีวิตอยู่ภายใต้ได้อย่างมีความสุขและ สร้างความร่มเย็นให้แก่บรรยากาศ ภายในชุมชนนับเป็นที่ปรารถนาของ สังคม

หากนำเอาคุณสมบัติดังกล่าว มาพิจารณาให้ลึกซึ้งน่าจะหมายถึงว่า วิถีชีวิตซึ่งผ่านจากเด็กมาเป็นผู้ใหญ่ ควรมีส่วนหนึ่งซึ่งรากฐานความรู้สึก ถึงจิตตนกลับจากความรู้สึกอันถือเป็นธรรมชาติในตัวเอง” เช่นสิ่งซึ่ง ฝรั่งเศสเรียกกันว่า turning point ซึ่ง หาใช่มีเจตนาที่จะนำฝรั่งเศสมาอ้าง หาก

เชื่อว่าถ้าเป็นสัจธรรมย่อมไม่ใช่ของ ชาติไหนแต่น่าจะมีความเข้าใจตรงกันได้ ยิ่งเป็นผู้ใหญ่ซึ่งสูงชันบนพื้นฐานอำนาจ ย่อมควรมีคุณสมบัติดังกล่าวเด่นชัดยิ่งขึ้นจึงควรได้รับการเชื่อถือว่าน่าจะนำ ชุมชนและสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ได้อย่างแท้จริง

เนื่องจากบุคคลผู้มีรากฐานจิตใจ เข้าถึงโค่งที่ทวนกลับได้แล้ว ย่อมมี รากฐานเปิดกว้างและอิสระ ซึ่งนอกจากสามารถลดความโลภ โกรธ หลง และสามารถทวนกลับมาพิจารณาที่ตัว เองไม่ว่าจะพบปัญหาอะไร ย่อมช่วยให้ เข้าถึงความจริงของคนซึ่งดำรงชีวิต อย่างหลากหลายอยู่ภายใต้ได้อย่างทั่วถึง ทำให้คนระดับล่างๆ ซึ่งมองจากทิศ ทางกลับกันบังเกิดศรัทธาและรู้สึกอบอุ่นใจเป็นธรรมชาติ

ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวควรมีอยู่ในพ่อแม่ของคนในครอบครัว ควรมีอยู่ในผู้นำบริหารทุกระดับงาน กระทั่งถึงผู้บริหารประเทศอย่างสอดคล้องกันกับ ขั้นตอนด้วยเหตุและผล

ในช่วงหลังๆ เรานิยมกล่าวย៉ากันว่า **“ครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคม”** หากครอบครัวส่วนใหญ่ จำต้องประสบกับสภาวะล่มสลายสังคม

ย่อมไปไม่รอด แต่การกล่าวก็ยังไม่อาจ พิสูจน์ความจริงใจให้เชื่อถือ จนกว่าจะ ได้เห็นการนำปฏิบัติจากบุคคลผู้ซึ่งเป็น หัวหน้าในระดับต่างๆ ที่สะท้อนถึงความมั่นคงเด็ดเดี่ยวอย่างแท้จริง

โดยเฉพาะผู้นำของครอบครัว ถ้ามีคุณสมบัติที่เข้าถึงจิตตนกลับได้แล้ว ย่อมเห็นคุณค่าของการนำปฏิบัติ ในมุขกลับกันกับผู้ซึ่งยังมาไม่ถึง ดัง เช่นที่สัจธรรมได้ชี้แนะไว้ว่า **“บุคคลผู้เข้าถึงธรรมแล้วย่อมกล้าเดินทวนกระแส”** ดังนั้นถ้าลูกหลานและ เยาวชนที่กระทำในสิ่งซึ่งหลายคน ที่มองออกจากตัวเองแล้วรู้สึกว่าเป็นที่ พ้อใจ และตนอาจสะท้อนพฤติกรรมใน ลักษณะข่มขู่ จนกระทั่งลุกลามไปถึง การใช้อำนาจบังคับ ซึ่งจริงๆ แล้วด้าน ที่ได้รับผลกระทบแทนที่จะตอบสนอง ด้วยการทำให้สบาอารมณ์ กลับส่งผลให้ เติลิดหนักยิ่งขึ้น จนอาจถึงขั้นไม่หัน กลับมาอีก

บางครั้งผู้นำลักษณะดังกล่าว อาจถูกมองว่าไม่สนใจลูกหลานเนื่องจากบุคคลผู้มองยังเข้าไม่ถึง บ้างก็คิดว่าตามใจเด็กยิ่งหลังจากเกิดความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีซึ่งด้านหนึ่งเด็กกว่า ถ้าผู้นำคนใดเข้าถึงจุดดังกล่าวแล้วย่อมมองเห็นเองว่าตนกำลังทำอะไรและมี สิ่งใดเป็นเป้าหมาย โดยเฉพาะผู้เข้าถึง แล้วหากถูกกล่าวหาว่าย่อมยอมรับความจริงที่ผู้กล่าวหาจึงไม่ได้ตอบ

ยิ่งไปกว่านั้นถ้าเข้าถึงแล้วจริง ย่อมเป็นร่มเงาให้ผู้ซึ่งยังเข้าไม่ถึงด้วย แม้อาจถูกโต้แย้งมาแล้วแต่อีกด้านหนึ่ง ก็มีความรู้สึกเกรงใจอยู่ในส่วนลึกจึงไม่ มีเรื่องรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้นถ้าผู้กล่าวหา มีทุกข์เพราะได้รับผลกระทบจากที่อื่น ยังสามารถเป็นร่มเงาให้พึ่งพาทางจิต

ใจได้ แม้กล่าวให้สติเพียงไม่กี่ประโยค
ทำให้นักถึงข้อเขียนและคำพูด
ซึ่งในช่วงหลังๆ ตนเคยแสดงไว้ในที่ต่างๆ
เป็นครั้งคราวว่า “ครูซึ่งยังคิดและมอง
เห็นได้เพียงด้านเดียวว่าตนเป็นผู้ให้แก่
ศิษย์เท่านั้น ย่อมหมายความว่า ความ
เป็นครูที่แท้จริงยังไม่ถึงจุดเกิด จนกว่า
ชีวิตจะมาถึงช่วงซึ่งรู้สึกเองว่า สิ่งซึ่งตน
ให้แก่ศิษย์นั้นยังน้อยกว่าความรู้ที่ได้รับ
จากศิษย์ จุดเกิดของความเป็นครูที่แท้
จริงย่อมปรากฏแล้ว” ซึ่งกรณีนี้ถ้ามอง
ได้ลึกซึ้งจริงย่อมเห็นว่า ชีวิตผ่านมาถึง
ระดับซึ่งตนสามารถชำระล้างความเห็น
แก่ตัวลงไปได้ขั้นหนึ่งแล้ว

วิถีชีวิตแต่ละคนนับแต่เริ่มแรก
โดยธรรมชาติย่อมมีความเห็นแก่ตัว
แฝงอยู่ค่อนข้างสูง แต่เมื่อดำเนินมาได้
ช่วงหนึ่งน่าจะเข้าถึงจุดหวนกลับก่อนที่จะ
ผ่านพ้นไปไม่ว่าถึงเร็วหรือช้า แต่ถ้า
คนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงจุดดังกล่าว
ได้เร็ว พฤติกรรมจากคนกลุ่มนี้ย่อมมี
เหตุผลผลกำหนดให้วิถีการเปลี่ยนแปลง
ของสังคมมีทิศทางมุ่งสู่การแก้ไขปัญหา
ต่างๆ ได้ด้วยตัวเองและช่วยสร้างสรรค์
ความเจริญอย่างเป็นธรรมชาติ

แต่จากภาพที่เป็นความจริงใน
สังคมปัจจุบัน เราก็คงมองเห็นว่า
แม้หลายคนแก่ใกล้จะตาย ชีวิตก็ยังไม

ยอมละเว้นจากการตะเกียกตะกายขึ้น
ไปมีอำนาจและยังมีข้ออ้างสารพัดรูป
แบบ แทนการหวนกลับมาถึงลูก
หลานรวมถึงเยาวชนคนทั่วไป โดยที่มุ่ง
มันใช้ชีวิตบนวิถีทางใหม่อย่างมีความสุข
ดังจะพบได้จากคนในกรอบการเมือง
เนื่องจากขึ้นไปปรากฏตัวอยู่ท่ามกลาง
ความโดดเด่นในด้านรูปแบบให้ทุกคน
มองเห็นได้ง่าย และคนลักษณะนี้มักมี
ธรรมชาติที่มองเห็นผู้ซึ่งถอนตัวออกมา
เพราะเข้าถึงจุดหวนกลับแล้ว โดยที่เข้าใจ
ว่าเป็นเพราะเห็นดีเห็นงามมานาน
แล้วบ้าง ต้องการพักผ่อนบ้าง เพราะ
ภาพจากด้านตรงข้ามกับสิ่งซึ่งเขาทั้ง
หลายเห็นเป็นสิ่งลึกซึ้งเกินกว่าที่คนผู้
ซึ่งยังยึดติดอยู่กับรูปวัตถุเพียงมองเห็น
และเข้าใจถึง

อนึ่ง จากความรู้สึกเดียวกันกับ
ความรู้สึกอันถือเป็นคุณสมบัติของครูผู้
สูงส่งด้วยคุณธรรมดังได้กล่าวแล้ว ถ้า
เข้าใจได้ว่า “พ่อแม่คือครูของลูกและ
ถือเป็นครูธรรมชาติ อีกทั้งเป็นครู
ผู้อยู่ใกล้รากฐานจิตใจเด็กที่สุด” ถัด
ไปก็คือครูในสถาบันที่มีการจัดการศึกษา
ซึ่งควรมีคุณสมบัติให้ถือได้ว่าเป็นครูของ
ศิษย์อย่างแท้จริง และสานต่อไปถึงครู
ซึ่งทำหน้าที่ผู้บริหารทุกระดับ จาก
ระดับล่างขึ้นไปจนถึงระดับผู้บริหาร
ประเทศและไม่ว่าของรัฐหรือเอกชน ถ้า
หากยิ่งสูงยิ่งใกล้ต่อจุดปรับเปลี่ยนตัว
เองสู่จุดหวนกลับหรืออาจเรียกว่า “โค้ง
สุดท้ายของชีวิต” ทำให้ “มีลักษณะที่
มองเห็นผิดเป็นชอบ หรือมองในมุม
กลับได้ไม่ถึงสัจธรรม” จึงไม่อาจสืบ
ทอดกระแสการเปลี่ยนแปลงสู่จุดดัง
กล่าวสู่ชีวิตซึ่งยังเด็กกว่า

ถ้าหากไม่มองแต่เพียงด้านรูป
วัตถุน่าจะพบว่า พ่อแม่ในครอบครัวที่ดี

ครูในโรงเรียนก็ดี ผู้บริหารงานระดับ
ต่างๆ ก็ดี ก็คือคนเหมือนกัน การทำ
ตัวเป็นแบบอย่างน่าจะถือว่ามีผล
สำคัญเท่ากันทั้งนั้น หาใช่เข้าใจแต่
เพียงด้านวัตถุว่า พ่อแม่อยู่ใกล้ชิดเด็ก
น่าจะมีความสำคัญกว่า ดังนั้น ผลจาก
ทุกจุดดังกล่าวกำลังสร้างผลเสียหายใน
ลักษณะผสมผสานระหว่างทุกจุดและ
ทุกระดับชั้นอีกทั้งขั้นตอน จึงทำให้
สังคมปัจจุบันตกต่ำลงไปทุกขณะอย่าง
เป็นธรรมชาติ

สรุปแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดอัน
พึงสามารถนำวิถีชีวิตแต่ละคนไปสู่
ความมีคุณค่าอย่างแท้จริง น่าจะ
ได้แก่การที่ตนมีศรัทธามุ่งมั่นอยู่กับ
สัจจะซึ่งปรากฏจากรากฐานตัวเอง
อย่างแน่วแน่ และเพียรพยายามนำ
ปฏิบัติอย่างอิสระอีกทั้งมีความต่อ
เนื่อง ส่วนการจะขึ้นไปเป็นอะไร
ย่อมถือว่าเป็นเรื่องของเพื่อนมนุษย์
แต่เมื่อมีความต้องการมุ่งมาหาและ
พิจารณาแล้วเห็นว่ามาตามเหตุผล
หากรับปาก ควรแสดงความจริงใจ
โดยที่เข้าไปทำงานให้อย่างเต็มที่
ชีวิตตัวเองย่อมเป็นไปตามขั้นตอน
ของเหตุและผล ไปถึงช่วงหนึ่งย่อม
เข้าถึงโค้งสุดท้ายได้ด้วยตนเอง แม้
จะต้องเปลี่ยนแปลงไปทำอะไร ชีวิต
และครอบครัวย่อมไม่เสียหาย หาก
ต้องเสียหายย่อมรู้ได้ถึงรากฐาน
ของเหตุจึงไม่เกิดทุกข์ และไม่ทำให้
ผู้อื่นต้องได้รับความเดือดร้อน

สิทธิมนุษยชนกับโลกาภิวัตน์

สถิตย์ เล็งไธสง

(ตอนจบ)

การสัมมนาที่สตราสบูร์ก

องค์การสิทธิมนุษยชนเอกชนที่มีชื่อว่า ศูนย์สิทธิมนุษยชนสากล (International Center of Human Rights) ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่นครสตราสบูร์กนั่นเอง เป็นผู้จัดสัมมนาทุกปี ส่วนใหญ่ในเดือนกรกฎาคม ระหว่างที่นักศึกษาปิดภาคเรียนหน้าร้อน หอพักก็ว่าง อาจารย์ผู้สอนมาจากส่วนต่างๆ ของโลก โดยเฉพาะซีกโลกตะวันตกก็มักจะปิดภาคเรียนพร้อมๆ กับยุโรป พอจะว่างมาสอน จากแคนาดา สหรัฐอเมริกา อเมริกาใต้ แอฟริกา และยุโรป ลืมเสียงสำเนียงแตกต่างกัน ผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาจะเข้าใจได้ทั่วทุกคน อย่างข้าพเจ้าคุ้นกับสำเนียงอเมริกันก็ฟังอาจารย์อเมริกันได้อย่างสบาย ไม่ว่าท่านจะพูดเร็วเพียงใด แต่ค่อนข้างยากเมื่อฟังอาจารย์จากยุโรป ที่ไม่เคยอยู่อเมริกา อาจารย์บางคนพูดฟังแทบไม่ออกเป็นการเรียนที่ทรหดมาก อาศัยการได้ถามอาจารย์ ซึ่งหยุดให้ถามเป็นระยะ แต่ครั้งจะถามมากก็เกรงใจคนอื่นที่ใคร่ถามเหมือนกัน เราเรียนกันทั้งเช้าทั้งบ่าย อากาศอบอุ่นเอากการ ห้องเรียนของโรงเรียนกฎหมายแห่งนั้นไม่มีเครื่องทำความเย็นแม้แต่เครื่องเดียว มีแต่เครื่องทำความร้อน เราจึงนั่งเรียนกันด้วยความอบอุ่น อาศัยพัดมือ คนนั้นพัดให้คนนี้ คนนี้พัด

ให้คนโน้นเย็นทั้งกายและใจ ข้าพเจ้าเองมีเพื่อนชาวอิตาลีหนึ่งที่นั่งใกล้ช่วยกันพัดสนุกดี

เมื่อแรกไป กลางวันมากกว่า กลางคืนมาก ๒๐ นาฬิกาตะวันยังโด่งอยู่บนฟ้า ทำให้นอนดึก ข้าพเจ้ามักจะไปนั่งตามสวนสาธารณะ ซึ่งเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ๆ อายุนับร้อยปี ท่ามกลางเสียงร้องของนกกาเล่นกับปลาในน้ำ ให้อาหารเขาแย่งกันกินให้เราได้เพลินชม ก็พอผ่านเวลาไปได้ชั่ววันหนึ่งๆ หาเพื่อนตายสักคนก็ยาก นอกจากเปิดป่าในลำธาร เมื่อให้อาหารมันก็เป็นเพื่อนเรา แต่พอจะจับตัว

มันกลับพากันหนีไปห่างๆ อย่างไม่โยดี ไปไม่บางต้นยังไม่แก่ดี เมเปิ้ล ซึ่งเป็นไม้แสนสวยแถบหนาวซุกซิ่งสล้าง ใบอ่อนยังเหลืองระเรื่อจนวันที่ข้าพเจ้าเดินทางกลับก็ได้แต่หลับตาจินตนาการว่า ไม้ก็เดือนข้างหน้าใบของเจ้าจะต้องแก่เหลืองเต็มต้น ถูกพระพายพัดกระโชกปลิวว่อนไปตามลม หล่นเกลื่อนบนพื้นดินคอยหิมะมาโอบกอดเมื่อถึงเหมันตฤดู บางโอกาสก็คิดถึงบ้านใจจะขาด อยากจะให้คนที่เรารักไปชื่นชมด้วย แบ่งเบาภาระยามมีทุกข์ โดยเฉพาะเวลารับประทานอาหารยุโรป ซึ่งเปรี้ยวเหลือประมาณ จนข้าพเจ้าต้องซื้อ

ภายในห้องสัมมนา

หม้อหุงต้มสารพัดประโยชน์ใบหนึ่งไว้หุงข้าวและปรุงอาหารจากของที่ซื้อจากซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งไม่แพงจนเกินไป ที่พอรับประทานได้ก็คือ ปลากระป๋องที่ไม่เปรี้ยวเหมือนกันหมดแดง เห็ดแชมปิญองที่ถูกมากก็คือไวน์และเหล้า แต่ข้าพเจ้าไม่ดื่ม จึงไร้ประโยชน์ ได้แต่ซื้อเพื่อนำกลับมาฝากคนที่เคารพนับถือบ้าง หรือไม่ก็ฝากคนที่เขาเชิญพวกเราไปรับประทานอาหารที่บ้านเขาในยามเย็นบ้าง บางโอกาส

เสาร์ อาทิตย์ เป็นวันที่เรามีโอกาสเที่ยว ข้าพเจ้าได้เปรียบคนอื่นตรงที่มีลูกสาวมารับไปเที่ยวและมีของสารพัดมาให้พอรับประทาน วันหนึ่งเธอขับรถพาเรากลับไปเที่ยวเยอรมัน ไปถึงปราสาทของพระเจ้าลูตวิกที่ ๒ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของเยอรมัน ในแคว้นบาวาเรีย ตั้งอยู่บนเขาสูงสองหลังต่างหาก เราเป็นเขาขึ้นไปดูได้เพียงปราสาทเดียวก็ต้องเดินทางกลับ เพราะตะวันคล้อยมากแล้ว สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบที่สุดก็คือ ทะเลสาบที่เชิงดอยและป่าไม้แสนสวยบนเขา มีน้ำตกตามชอกหินไหลลงสู่ทะเลสาบเบื้องล่าง ไม่มีรอยไฟไหม้ป่าเหมือนบ้านเรา จึงเป็นป่าที่

สมบูรณ์และสวยงาม อยากจะถอดหัวใจของพี่น้องคนไทยออก แล้วสวมความสำนึกตริภคณารักป่าไม้ไม่เผาป่าเผาหญ้าเผาฟาง เหมือนอย่างชาวยุโรปเข้าไปแทน แล้วสิ่งแวดล้อมของเราก็จะดีกว่าที่เป็นอยู่เวลานี้

ตื่นขึ้นมาสายตาสจะจับจ้องอยู่บนวันที่บนหน้าปัทมหน้าผากก่อนอะไรอื่นดูว่าเมื่อไรจะถึงวันกลับเมืองไทย ต่อให้สถานวิมานแมนที่แสนเลิศ สุดพรายเพริดสวยงามอย่างไร ก็ไม่มีทางที่จะสู้เมืองไทยได้เลย สดเอี่ยมเจิดจ้า เนื้อดีดีมันน่ารับประทานอย่างไร ก็หาไม่ค่าเท่าบูเคียมสักตัวบ้านเราไม่ได้

เราได้เรียน กฎหมายสิทธิมนุษยชน กฎหมายมนุษยธรรม ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เรียนรู้องค์การสิทธิมนุษยชนต่างๆ ทั้ง ระบุยุโรป อเมริกา และแอฟริกา รวมทั้งวิธีเยียวยาสิทธิเมื่อถูกละเมิด ดังจะได้อธิบายให้เห็นโดยสังเขปในตอนต่อไป ตลอดจนได้ดูงานที่ศาลสิทธิมนุษยชนที่นครสตราบวร์กนั่นเอง บางคนที่ยืนยันไปดื้อๆว่ากักกันที่มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์คน

เชื้อสายยิว สมัยฮิตเลอร์ บางพวกก็ไปดูงานที่สำนักงานสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติที่เจนีวา ในที่สุดวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ก็มาถึง ซึ่งเป็นวันที่เรานั่งสอบความรู้ที่เราเรียนมา หลังจากสอบเสร็จข้าพเจ้าก็มาเก็บกระเป๋าคอยลูกน้อยมารับกลับเยอรมันเพื่อเดินทางต่อในวันรุ่งขึ้นกลับสู่มาตุภูมิที่ให้ความอบอุ่นและคุ้มครองสิทธิของพวกเราแม้จะน้อยก็ยังรู้สึกดีกว่าที่เราได้รับจากประเทศอื่นใดในพิภพนี้

การให้ความคุ้มครอง (Protection of Human Rights)

ขอย้อนกล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นการศึกษาส่วนหนึ่งที่สตรีสาบุรึก หลักมีอยู่ว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หากมีการละเมิดรัฐจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

เดิมมาถือกันว่า มนุษย์เป็นสมาชิกของสังคมแต่ละประเทศ เขาพึงได้รับความคุ้มครองจากสังคมที่เขาสังกัด รัฐหรือประเทศของเขาจะปฏิบัติต่อเขาอย่างไรเป็นเรื่องภายใน ที่ประเทศภายนอกไม่อาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวได้ ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗ เป็นต้นมา ความคิดนี้ได้เปลี่ยนไป รัฐที่ทำทารุณแก่คนชาติของตน อาจถูกประเทศภายนอกใช้กำลังเข้าแทรกแซงขัดขวางได้

ปัจจุบันสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษยชาติ ที่พึงได้รับความคุ้มครองโดยสากล ทุกประเทศจะต้องมีระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนไม่น้อยไปกว่ามาตรฐานอย่างต่ำที่นานาชาติอารยประเทศพึงยอมรับนับถือ เช่น เดิมกฎหมายไทยที่ให้เจ้าพนักงานตำรวจควบคุมผู้ต้องหาได้โดยพลการถึง ๗ วัน และเขาไม่ได้ประกันระหว่างพิจารณา ถ้าภายหลังศาลตัดสินว่าเขาไม่ได้กระทำความผิดโดยไม่ได้สิ่งใดตอบ

เมเปิ้ลต้นนี้ยังใบไม้แก่ดี สีเหลืองเหมือนตอนจะร่วง

แทนความเสียหายที่ถูกควบคุมตัว เช่นนี้ ได้ชื่อว่าต่ำกว่ามาตรฐานสากล ประเทศของจำเลยหรือแม้แต่ตัวจำเลยเองอาจจะฟ้องประเทศไทยต่อศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ(สมมติว่า)หรือศาลโลกให้ตัดสินให้ประเทศไทยชดเชยค่าเสียหายแก่เขาได้ เพราะถือว่าประเทศไทยละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลย แต่จะฟ้องต่อศาลภายนอกได้จะต้องหมดที่พึ่งเยียวยาภายในเสียก่อน คือสถาบันยุติธรรมภายในประเทศไม่ให้การเยียวยาแก่เขาแล้ว อันเป็นกฎที่เรียกว่า หมดที่พึ่งภายใน (Exhaustion of Local Remedy) แล้วเสียก่อน และถือว่ารัฐเป็นผู้ให้ความคุ้มครองแก่เอกชน เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในอำนาจอธิปไตย (Within the Jurisdiction) ของประเทศใด แม้จะเกิดนอกประเทศ เช่น กองทหารญี่ปุ่นละเมิดสิทธิของสตรีในเกาหลีระหว่างสงครามก็ถือว่าการละเมิดเกิดภายในเขตอำนาจอธิปไตยของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นจะต้องรับผิดชอบให้การเยียวยาและชดเชยทดแทนแก่ผู้ต้องเสียหาย

การให้การเยียวยาที่เป็นรูปธรรม (Reparations)

วัตถุประสงค์ของการเยียวยากรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นก็เพื่อบรรเทาความทุกข์ของผู้ต้องเสียหายเองหรือผู้เกี่ยวข้อง ทั้งทางด้านกายภาพและในทางจิตใจ ให้เขาเข้าสู่สภาพเดิมเท่าที่จะทำได้ ซึ่งมีอยู่หลายทาง เช่น (๑) ชดเชยค่าเสียหาย (Compensation) ตามที่ยกตัวอย่างมาแล้ว (๒) ทำให้ผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิม (Restoration) หรือเข้าสู่ฐานะดังเดิม (Reinstatement) (๓) การฟื้นฟูจิตใจ (Rehabilitation) (๔) ขออภัยต่อสาธารณชน (Public apology) (๕) คืนหรือปรับปรุงทรัพย์สินหรือที่ดินให้ (Rehabilitation of land and property)

และการฟ้องร้องกล่าวหาว่าไม่มีแบบพิธีหรือเคร่งครัดในเรื่องอายุความเหมือนดังศาลยุติธรรมภายในประเทศ แต่ถือความยุติธรรม เป็นสำคัญ เช่น ความเสียหายที่เกิดจากการุณกรรมของทหารต่างประเทศในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งนานกว่า ๕๐ ปีแล้ว ก็ยังเรียกร้องและได้ข่าวว่าให้การเยียวยากันอยู่ เมื่อไม่กี่วันมานี้ก็มีข่าวว่าหญิงชาวเกาหลีได้เรียกร้องค่าเสียหายที่ทหารญี่ปุ่นทำทารุณกรรมทางเพศแก่เขา ระหว่างญี่ปุ่นยึดครองเกาหลี ซึ่งเป็นเวลานับทศวรรษมาแล้ว

สถาบันที่ให้การเยียวยา กรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนปัจจุบันนี้มีอยู่หลายแห่งที่สำคัญ ได้แก่ (๑) ศาลโลกหรือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ รวมทั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติด้วย ตั้งอยู่ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ใช้กับภาคีประเทศที่รับรองประกาศกติกาสหประชาชาติ และหรือที่ได้ให้สัตยาบันแก่นุสัญญาทั้งหลายที่องค์การสหประชาชาติจัดประชุม เช่น ที่เกี่ยวกับสิทธิเด็กและสตรี ซึ่งไทยเราได้ให้สัตยาบันไปแล้วเป็นอาทิ (๒) ศาลสิทธิมนุษยชน และกรรมการสิทธิมนุษยชนของยุโรป ซึ่งใช้กับประเทศในยุโรปที่เป็นภาคีทั้งหลาย ตั้งอยู่ที่เมืองสตราสบูร์ก ประเทศฝรั่งเศส (๓) ศาลสิทธิมนุษยชนและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนอเมริกา อยู่ที่นครวอชิงตัน ดีซี ซึ่งใช้กับกลุ่มประเทศในทวีปอเมริกาทั้งหมดที่เป็นภาคี อนุสัญญาที่เขาทำกันเยี่ยงยุโรป และ (๔) ศาลสิทธิ

ประชาชนและกรรมการสิทธิประชาชนแอฟริกัน ซึ่งมีรูปแบบเดียวกันกับยุโรปและอเมริกา แต่เอเชียและออสเตรเลียของเรายังไม่มีศาลหรือคณะกรรมการสิทธิประชาชนนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าเร่งร่ำอยู่ขณะนี้ ในโอกาสที่ไปประชุมที่เวลลิงตัน ข้าพเจ้าได้ไปพบกับอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยวิกตอเรียที่เวลลิงตัน (นิวซีแลนด์) และมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลที่ซิดนีย์ (ออสเตรเลีย) ให้เขาช่วยหนุนใจเพื่อให้มีการก่อตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนขึ้นในภูมิภาคนี้

พอกลับมาถึงบ้านไม่กี่วัน ก็ได้ข่าวจากองค์การศูนย์รัฐสภาระหว่างประเทศ (The International Centre of Parliaments) ของแคนาดาผู้ให้การสนับสนุนในเรื่องสิทธิมนุษยชนและผู้ตรวจการรัฐสภาแก่รัฐสภาไทยว่า กรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนของสภาผู้แทนราษฎรไทย จะจัดสัมมนาหาสู่ทางจัดตั้งองค์การสิทธิมนุษยชนขึ้นในภูมิภาคนี้ นำโดยคุณวิทยา แก้วภราดัย ดร.สุทิน นพเกตุ และ คุณประสพ บุ-

ราคา ข้าพเจ้าดีใจมากจึงติดต่อ

ขอสัมมนาดูด้วย ก็ได้เข้าร่วม

สมความปรารถนา ซึ่ง

เสร็จไปอย่างน่าพอใจ

และน่าภาคภูมิใจ ที่ผู้

แทนของเรามีสายตา

ยาวคิดทำสิ่งที่สำคัญยิ่งนี้

นั้นเป็นเหตุการณ์เมื่อปลายปี

๒๕๓๘ คุณประสพล้นจากใจว่า

ขั้นต่อไป รัฐสภาไทยจะเชิญ

สมาชิกรัฐสภาภาคพื้นเอเชียมา

ประชุม เพื่อจัดให้มีองค์กรสิทธิ

มนุษยชนขึ้นในภูมิภาคเรา

คาดกันว่าจะมีสำนักงานอยู่ใน

ประเทศไทยความฝันของ

ข้าพเจ้ากำลังจะเป็นจริงขึ้น เมื่อนั้น

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในเอเชียย่อมจะดีกว่านี้

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในเอเชีย

ความจริง การละเมิดสิทธิมนุษยชนในเอเชียก็มีอยู่ไม่น้อยอย่างในจีน ทิโมตตะวันออก หรือ พฤษภามิพ ตลอดจนตุลานองเลือด ผู้ต้องหาไม่ได้ประกันระหว่างสอบสวนและระหว่างการพิจารณาของศาลไทยเราเอง การกักขังฝ่ายค้านในพม่า การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในเขมร และเหตุการณ์ที่คล้ายกันในศรีลังกา เหตุการณ์ลักพาหญิงเพื่อการประเวณี และโสเภณีเด็กก็ยังมีอยู่ ที่น่าสังเกตยิ่งกว่านั้นก็คือ กฎหมายและระบบการศาลของประเทศที่กำลังพัฒนาในเอเชียยังจะต้องปรับปรุงกันอยู่

มาตรฐานสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายไทย

ระบบกฎหมายของไทยเราทันสมัยขึ้นมากตั้งแต่ครั้งล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา นับว่าอยู่ในมาตรฐานที่เข้ากับโลกเขาได้เป็นส่วนใหญ่ แต่มีส่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขอยู่ เท่าที่นึกได้ มีดังต่อไปนี้

ก. กฎหมายวิธีพิจารณาความ

๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาได้นานถึง ๗ วันสำหรับบางข้อหา โดยดุลพินิจของตนเอง นับว่านานที่สุดในโลก ข้าพเจ้าเร่งรื้อตลอดมาและดีใจด้วยที่ทางการกระทรวงยุติธรรมได้แก้ไขให้ดีขึ้น ไม่ใช้จับมาขัง แล้วมัดฟ้องจนสมปรารถนาแล้วปล่อยตัวไปโดยผู้ต้องหาไม่ได้อะไรตอบแทนซึ่งเป็นสภาพที่ไม่ถูกต้อง เพราะนอกจากจะเป็นการที่รัฐไม่นำพาต่อการเยียวยาสิทธิมนุษยชนแล้วยังเป็นการล้าหลังอารยประเทศในยุคโลกาภิวัตน์นี้

๒. วิธีพิจารณาความอาญาให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาตามอำนาจศาลระหว่างสอบสวนได้นานถึง ๔๔ วันนั้น ถ้าผู้ต้องหาได้ประกันก็นับว่าพอทำเนา ไม่นานเกินไป จึงควรจะวางมาตรการเยียวยาสำหรับ ผู้ต้องหาที่ไม่ได้ประกันตัว และเมื่อพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องแล้วควรจะได้อะไรตอบแทน

๓. เมื่อถูกฟ้องแล้ว

ศาลมีอำนาจสั่งไว้ระหว่างพิจารณาโดยไม่มีการกำหนด ควรจะถือหลักการให้ประกันเป็นสำคัญ เมื่อศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิดแล้วปล่อยตัวไป จำเลยควรจะได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งตอบแทน เวลานี้มีอยู่จำนวนไม่น้อยที่ถูกขังเป็นปีซึ่งควรจะมอบหมายให้รัฐจ่ายค่าทดแทน นอกจากจะทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้รับการเยียวยาแล้วยังทำให้ผู้ใช้อำนาจควบคุมมีความระมัดระวังมากขึ้นด้วย

๔. ในทางปฏิบัติ การประกันทำได้ค่อนข้างลำบาก การปฏิเสธคำขอก็มักจะไม่ให้เหตุผล แม้อุทธรณ์ไปก็มักจะเปลี่ยนแปลง และมักจะเรียกหลักประกันแทบทุกราย และค่อนข้างสูงด้วย จนผู้ต้องขังหลายๆ คนไม่สามารถจะหาหลักทรัพย์มาประกันตนเองออกไปได้ โดยเฉพาะผู้ต้องหาชาวต่างชาติจากประเทศด้อยพัฒนา การห้ามเรียกประกันเกินสมควรมีอยู่ในรัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบันแต่ยังมีได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความทั้งมิได้พร่ำสอนและศึกษากันในทุกสถาบันอุดมศึกษาและอย่างจริงจังในมหาวิทยาลัย เราจึงได้นักกฎหมายที่มีความรู้สึกแบบเดิมๆ ไม่รู้สึกร่วมทุกข์กับผู้ต้อง

หาหรือจำเลยด้วยเห็นว่าเป็นของธรรมดา

๕. การฟ้องซ้อนในคดีอาญายังมีได้โดยชอบด้วยกฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๘ ให้พนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างมีอำนาจฟ้องคดีอาญาเรื่องเดียวกันแยกเป็นสองเรื่อง อัยการฟ้องจำเลยแล้ว ผู้เสียหายยังอาจจะฟ้องจำเลยเป็นอีกคดีหนึ่งได้ในข้อหาเดียวกันนั้น แทนที่จะให้ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม ทั้งนี้เพราะไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับไว้ และยังให้อำนาจศาลที่จะพิจารณา ๒ คดีแยกกันด้วย ซึ่งผิดหลัก ข้ำร้ายไปกว่านั้น เมื่อผู้เสียหายคนหนึ่งยื่นฟ้องผู้ต้องหาไว้แล้ว ผู้เสียหายอีกคนหนึ่งขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม ศาลกลับไม่ยอมให้เข้าร่วม โดยให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ โดยนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๙๓๔/๒๕๒๔ ซึ่งตรงกันข้ามกับหลักกฎหมายในเรื่องห้ามฟ้องซ้ำที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ เพราะเราไม่ได้สอนกฎหมายสิทธิมนุษยชนในมหาวิทยาลัยจึงทำให้นักกฎหมายและศาลของเราไม่ตระหนักในเรื่องนี้ แม้ผู้เสียหายคนที่ ๒ จะยื่นฟ้องจำเลยมาอีก ศาลก็มักจะไม่สั่งรวมพิจารณาคดีสองเรื่องนั้นเข้าด้วยกัน

๖. ระบบสอบสวนของเรายังไม่ชอบด้วยหลักการอยู่หลายประการ คือ (๑) ผู้จับสอบสวนเองทำให้เกิดความรู้สึกว่าจับต้องจับให้มันและหาพยานหลักฐานมาค้นให้ตาย (๒) อำนาจการสอบสวนเป็นไปโดยอิสระไม่มีการตรวจสอบภายในตนเองเหมือนศาลขาดองค์คณะขณะนี้ จึงเสี่ยงต่อการทำพยานหลักฐานยิ่งกว่าการรวบรวมพยานหลักฐาน ข้าพเจ้าเคยไปเห็นการสอบสวนที่แขกคราเมนโต แคลิฟอร์เนีย ที่นั่นเขาให้เจ้าหน้าที่คนใดก็ได้บันทึกคำให้การพยานไว้โดยเครื่องบันทึกเสียง แล้วจ้างคนภายนอกถอดเทป ซึ่งพนักงานสอบสวนมีหน้าที่เพียงรวบรวมแต่ไม่สามารถบิดเบือนสำนวนการสอบ

ส่วนได้เลย ความผิดพลาดดังกล่าวกรณีคดีต้น
แค้นก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ยิ่งกว่านั้นเมื่อ
เขาได้พยานหลักฐานใดมาจะต้องให้ผู้ต้อง
หาดู แต่ตามกฎหมายไทยปัจจุบันผู้ต้อง
หาและจำเลย ไม่สามารถเข้าถึงพยาน
หลักฐานของฝ่ายบ้านเมืองจนกว่าโจทก์จะ
นำพยานหลักฐานมาสืบ จำเลยจึงจะรู้ว่า
พยานหลักฐานของโจทก์มีอะไรบ้างทำให้
ก. ผู้ต้องหาไม่สามารถหาพยานหลักฐาน
ของตนมาสนับสนุนแก้ข้อกล่าวหาของ
โจทก์ก่อนฟ้องคดีและ ข. ทำให้ัยการ
โจทก์ฟ้องคดีไว้อีก ซึ่งมียุเป็นอันมาก
เวลานี้ บางคดีไม่ควรฟ้องก็ต้องฟ้อง
เป็นเหตุให้จำเลยถูกขังระหว่างคดีแล้วถูก
ปล่อยเมื่อศาลตัดสิน ซึ่งกว่าศาลจะ
พิพากษายกฟ้องให้จำเลยได้รับการปล่อย
ตัวก็ร่วมปี หรือหลายปี บางคดียังมีการ
อุทธรณ์อีกซึ่งกินเวลาเป็นปี โดยไม่ได้สิ่ง
ใดตอบแทนเลยเมื่อถูกปล่อย

๗. คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา
ข้อเท็จจริง ตามกฎหมายวิธีพิจารณา
ความปัจจุบันไม่ว่าทางแพ่งหรืออาญา
กฎหมายให้ขออนุญาต (คดีอาญา) หรือ
ขอคำรับรอง (คดีแพ่ง) จากผู้พิพากษา
ที่ตัดสินคดี อันมิใช่วิธีการที่ถูกต้อง
ตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนเพราะไม่มี
ผู้พิพากษาท่านใดจะยินดียอมรับหรือ
อนุญาตให้อุทธรณ์เพื่อให้ศาลสูงกลับหรือ
แก้ความเห็นของตน ผลจึงเป็นว่าไม่ได้
บ้างไม่เสมอกันเกิดความคลั่งเลือกปฏิบัติ
จึงเป็นวิธีการที่ไม่เป็นหลักประกันสิทธิ
ของคู่ความ ขาดการเยียวยาสิทธิคู่ความ
ในกรณีที่ต้องห้ามอุทธรณ์-ฎีกา ทางที่ถูก
ควรจะให้สิทธิแก่คู่ความผู้ต้องห้าม
อุทธรณ์-ฎีกานั้น ขออนุญาตต่อศาลสูง
ดังปฏิบัติอยู่ในนานาอารยประเทศ ซึ่ง
เป็นทั้งมาตรการแก้ไขความผิดพลาดศาล
ล่าง ถ้ามี และหนุนรั้งผู้พิพากษาศาลล่าง
ให้ตัดสินด้วยความสำวร ครอบงำคุณว่า
ด้วยการอุทธรณ์-ฎีกาทุกประการ

๘. ไม่เห็นด้วยที่ทางการ
กระเถิบทุนทรัพย์อุทธรณ์ฎีกาขึ้นไปสูง
มากเวลานี้ โดยเฉพาะคนยากคนจน และ
นับวันจะสูงขึ้นตามค่าของการเพื่อแห่งเงิน
ตรา จนคนยากคนจนไม่มีโอกาสอุทธรณ์
ฎีกาโดยมิได้บัญญัติกฎหมายวาง
มาตรการเยียวยาสิทธิของผู้ยากไร้ที่ถูกกลิด
รอน เช่น ไม่มีบทบัญญัติให้คู่ความที่ถูก
ห้ามอุทธรณ์ขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลสูง
ที่เรียกว่า Discretionary Appeal อย่าง
ในประเทศที่เจริญแล้วคือ เขาให้คู่ความ
อุทธรณ์ฎีกาได้ แม้จะต้องห้ามก็ตาม แต่
ให้ศาลสูงใช้ดุลพินิจที่จะรับไว้พิจารณา
หรือไม่ก็ได้ ถ้าเห็นว่า ศาลล่างตัดสินดี
แล้วก็ไม่อนุญาต แต่ถ้าเห็นว่าศาลล่าง
ตัดสินผิด ก็อนุญาตให้รับคดีไว้พิจารณา
ซึ่งมีผลเท่ากับให้อำนาจคู่ความอุทธรณ์
ฎีกาได้นั่นเอง แต่ไม่ต้องเขียนคำพิพากษา
เหมือนอุทธรณ์ตามสิทธิ (appeal as of
right) อย่างที่เราปฏิบัติอยู่ขณะนี้ ซึ่งเสีย
เวลามาก ไม่ใช่เยียวยาโดยให้ขออนุญาต
หรือความยินยอมจากผู้ตัดสินคดี ซึ่งไม่
สัมฤทธิ์ในทุกกรณีจึงควรแก้กฎหมายใน
เรื่องนี้โดยนาระบบการขออนุญาตอุทธรณ์-
ฎีกาต่อศาลสูงมาใช้แทนระบบอุทธรณ์
ฎีกาที่เราใช้อยู่ปัจจุบัน ซึ่งข้าพเจ้า
เร่งเร็วกว่าที่ควรแล้ว

๙. การตกลง
กันนับว่าเป็นหัวใจของ
คดีแพ่ง และตาม
กฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่งในกรณีที่ตกลง
กันในศาล แต่การตกลง
นั้นมีหลักอยู่ว่า จะต้อง :

ก. ตกลงด้วย
น้ำใสใจจริง (wilful agreement)
ในการไปช่วยเหลือประชาชนใน
ต่างจังหวัด ข้าพเจ้าเคยพบ
จำเลยตกลงทำยอมเพราะไม่มีทางเลือก
เรื่องนั้นจำเลยยืมเงินโจทก์ไปเพียง ๑,๗๐๐

บาท แล้วมอบ นส.๓ สำหรับที่นาแปลง
เดียวที่จำเลยมีอยู่เนื้อที่ ๑๐ ไร่เศษ ไว้กับ
โจทก์เพื่อเป็นประกันแต่โจทก์ฟ้องจำเลยว่า
จำเลยได้ทำสัญญาจะขายนาแปลงดังกล่าว
ให้แก่โจทก์ในราคา ๑๗๐,๐๐๐ บาท
โจทก์ชำระเงินค่าซื้อหมดแล้ว แต่จำเลยไม่
ยอมไปจดทะเบียนโอนให้แก่โจทก์ จึงขอ
ให้ศาลบังคับ จำเลยวิ่งไปหาตำรวจ
ตำรวจก็ว่าเป็นคดีแพ่ง บอกให้จำเลยไป
หาทนาย พอดีจำเลยไปหาทนาย ทนายก็
ขอเงินค่าว่าความ จำเลยไม่มีเงินจ้าง จึง
วิ่งไปหาโจทก์ โจทก์ขอ ๔๐,๐๐๐ บาท
จำเลยก็ยอม ตกลงว่า ให้จำเลยผ่อนชำระ
เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท ถ้าไม่ผิดนัดโจทก์
จะคืนนาให้จำเลยจ่ายอ้อมดีกว่าไม่ได้นาคืน
โจทก์จำเลยได้ทำสัญญายอมความกันแล้ว
นำสัญญานั้นมาขอให้ศาลพิพากษามาตาม
ยอม ศาลพิพากษาโดยไม่มีการไต่สวนถึง
ที่มาของมูลหนี้ ความจริงเป็นสัญญายอม
ที่มีได้เกิดจากความสมัครใจเลย แต่เกิด
จากจำเลยไม่มีทางเลือก ไม่มีข้อต่อรอง ซึ่ง
เป็นเรื่องที่หลายสถาบันกำลังต่อสู้เพื่อให้
เป็นรูปธรรมขึ้นมาอยู่ขณะนี้

ข. ต้องชอบด้วยกฎหมาย
(lawful agreement) ตามตัวอย่าง
ข้างต้น สัญญายอมเกิดจากโจทก์
โกงหรือฉ้อฉลจำเลย
เป็นสัญญาที่ขัดต่อ
กฎหมายอันเกี่ยว
กับความสงบที่เห็น
ได้ชัด ซึ่งเป็นข้อห้าม
ตามความใน ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณา
กฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่งมาตรา ๑๓๔

ค. ต้องไม่
กระทบสิทธิของผู้อื่น
(not affecting the rights of
others) อันเป็นขอบเขตการใช้
สิทธิที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สม-

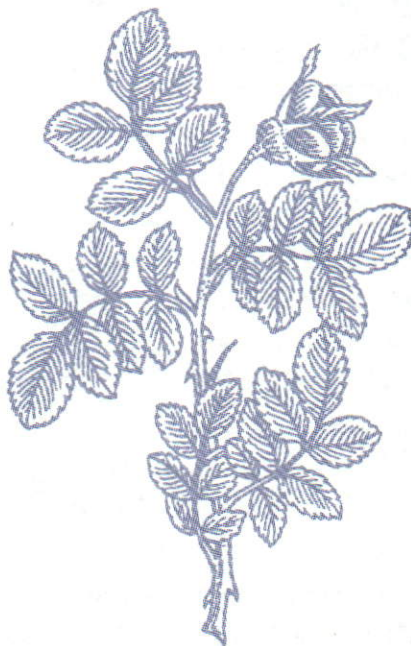

มติว่า โจทก์จำเลยทำยอมกัน มีข้อสัญญาข้อหนึ่งพาดพิงไปถึงบุคคลภายนอกให้เขาต้องชำระหนี้ เช่น ให้เขารื้อตึกแถวที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี ย่อมไม่อาจทำได้ หรือพ่อแม่ยอมความกันในศาลให้บุตรผู้เยาว์อยู่กับบิดา ซึ่งบุตรอาจไม่ยอมก็ได้ เพราะบิดารวยก็จริงแต่ไปมีภรรยาใหม่ บางกรณีทรัพย์สินที่โจทก์จำเลยทำยอมยกให้แก่กันนั้นอาจเป็นของบุคคลอื่นก็ได้ อันเป็นการรุกรานสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่น หรือแม้แต่ทายาทยอมกับอีกฝ่ายหนึ่งลบล้างตัวความ ศาลก็ควรได้สวน แม้จะมีข้อความในใบแต่งตั้งนายที่จะทำยอมแทนคู่ความก็ตาม จริงๆ แล้ว ทนายให้ตัวความเซ็นใบแต่งตั้งนายแล้วไปกรอกข้อความเอาเอง แล้วฉ้อฉลลูกความก็มีอยู่ไม่น้อย ซึ่งข้าพเจ้ามีประสบการณ์มาด้วยตนเอง และกำลังพาราษฎรต่อสู้อยู่ในต่างจังหวัดขณะนี้

ถ้าดูแต่สัญญายอมศาลไม่มีโอกาสทราบได้เลยว่าสัญญายอมเกิดจากอะไร ผิดกฎหมายหรือขัดต่อสิทธิบุคคลอื่นหรือไม่ ต้องอาศัยการไต่สวน ในอารยประเทศนั้น เขาจะได้สวนทวนพยานจนกว่าจะพอใจว่าเป็นสัญญาที่ชอบด้วยกฎหมายจึงจะพิพากษายอมโดยเฉพาะสัญญายอมที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิในทรัพย์สินและเกี่ยวกับผู้เยาว์ การไต่สวนนี้ ความจริง เป็นอำนาจทั่วไปของศาล ศาลมีอำนาจทำได้โดยไม่ต้องแก้กฎหมาย เพียงแต่เราต้องสอนลูกศิษย์ของเราให้ตระหนักในสิ่งเหล่านี้

๑๐. ข้าพเจ้าไม่ชอบการสอนกฎหมายให้นักศึกษารู้เพียงว่ากฎหมายเขียนว่าอย่างไร เต็มไปด้วยแบบพิธี โดยเฉพาะในกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งน่าจะยืดหยุ่นผ่อนปรนยิ่งกว่าที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันซึ่งบางกรณีก็ตึงจนเกินไป ทำให้นักกฎหมายนึกถึงแต่รูปแบบ ยิ่งกว่าความเป็นธรรม โดยเฉพาะบทบัญญัติที่เกี่ยวกับ

พยานหลักฐานในคดีแพ่งไว้ข้างข้อจำกัดไว้นานับประการ เช่น ต้องยื่นบัญชีพยานในกำหนดการห้ามรับฟังพยานบอกเล่า หรือห้ามรับฟังพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร แม้คู่ความจะยินยอมก็ยังไม่ยอมอยู่ตามตัวอย่างที่สาธกไว้ข้างต้น ซึ่งได้กล่าวมาแล้วว่าขัดต่อหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชน ควรจะสอนนักศึกษาให้รู้ว่า กฎหมายเขียนไว้เช่นนั้นด้วยเหตุผลอันใด เป็นธรรมหรือไม่ สอนให้เขามีใจเปิดกว้าง (liberal-mind) ตามที่ ท่านโฮลมส์ ตุลาการผู้ยิ่งใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกากล่าวไว้เมื่อปลายศตวรรษที่แล้ว คือ ให้ค้นหาความจริงด้วยเหตุผลธรรมดาตามธรรมชาติโดยวิธีการอันชอบธรรม (due process of law) ยิ่งกว่าการจับตัววางตายผู้พิพากษาตัดสินแล้วต้องกลับมานั่งเป็นทุกข้ออยู่ที่บ้านด้วยเหตุที่คิดว่าตนเองตัดสินไม่เป็นธรรมหรือตัดสินผิดเป็นประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าพบมาด้วยตนเอง สมัยรัชการเป็นของผู้พิพากษา ซึ่งหลายๆ เรื่องน่าจะผิดพลาดเท่าที่ข้าพเจ้าศึกษาเรื่องนี้มาพบว่ามีผิดพลาดสูงถึงร้อยละ ๓๕ คดีแพ่งหลายๆ คดีคู่ความฆ่ากันตาย

เพราะเขาไม่ได้รับความยุติธรรม จึงตัดสินกันเองด้วยวิธีรุนแรง เพิ่มจำนวนคดีขึ้นไปอีก

กฎหมายสารบัญญัติ

๑. ในด้านอาญา ข้าพเจ้ามีความคิดเห็นส่วนตัวว่า ความผิดบางอย่างเราวางโทษสูงเกินสมควร เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศที่ทางการได้กระเียบอายุเด็กขึ้นไปถึง ๑๕ ปี แม้เด็กจะให้ความยินยอม ผู้กระทำก็ยังผิดอยู่ น่าจะขัดต่อสิทธิส่วนบุคคลสำหรับเด็กที่มีสติปัญญาปกติหรือไม่ก็ใครจะให้ช่วยกันคิด ในเมื่อเดิมเรากำหนดไว้ ๑๓ ปี

๒. ในด้านกฎหมายแพ่ง ข้าพเจ้าไม่สบายใจในเรื่องที่ปล่อยให้คู่สัญญาเอาเปรียบกัน เพราะอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีอำนาจต่อรอง ซึ่งไม่ใช่การตกลงด้วยน้ำใสใจจริง เป็นการปล่อยให้เอกชนผู้มีปัญญาเอาเปรียบผู้ด้อยโอกาส และไม่เห็นด้วยที่กฎหมายปล่อยให้ศาลรับฟังสัญญาที่เอาเปรียบ และรับฟังสัญญาที่ไม่มีคู่ฉบับ ซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับความถูกต้องแท้จริงว่ามีน้ำหนักเท่ากับสัญญาที่มีคู่ฉบับ และไม่เห็นด้วยที่จำกัดสิทธิที่เอกชนจะขายอายุการขายฝาก ตามมาตรา ๔๙๖ ที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งขัดต่อเสรีภาพในการทำสัญญา และตามความเป็นจริงแล้วเป็นเครื่องมือของผู้มีเงินอาศัยใช้เพื่อเอาเปรียบผู้ยากไร้อยู่ขณะนี้ และข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยที่ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา ๑๓๗๕ ให้แก่การครอบครองที่ดิน นส.๓ เพียงปีเดียว ซึ่งน้อยกว่าอายุความแย้งไม่จัมพันซึ่งต้องครอบครองนานถึง ๕ ปี และไม่เห็นด้วยที่ศาลฎีกาตีความว่า ระยะเวลาเพื่อฟ้องเอาคืนซึ่งการครอบครอง ๑ ปี เช่นว่านั้น ไม่ใช่อายุความ ความจริงเป็นอายุความ ถ้าเป็นการบุกรุกเข้าไปแย่งการครอบครองที่ดินมือเปล่าโดยผิดกฎหมายอาญาก็จะต้องถืออายุความยาวตามอายุความทางอาญา ตามประมวลกฎหมาย

แพ่งฯ มาตรา ๑๓๘๓

สภาวะการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมปัจจุบัน

สิ่งที่น่าเป็นห่วงในภาวะปัจจุบัน น่าจะเป็นการบังคับค่าประเวณี ซึ่งระบาดอยู่ในหลายๆ ประเทศ ในภาคพื้นเอเชียนี้ ซึ่งร้ายยิ่งกว่าทาส เพราะเป็นทาสของกามารมณ์ในแต่ละวันซ้ำแล้วซ้ำอีก ถูกกักขังเหมือนลักพาเรียกค่าไถ่ ยิ่งกว่านั้นก็คือโสเภณีเด็ก โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นความผิดที่รื้อถอนสิทธิมนุษยชนที่ยึดเยื้อเรื้อรัง ซึ่งเราจะต้องปรับปรุงทั้งตัวบทกฎหมายและฟื้นฟูจิตใจของนักกฎหมาย และผู้ใช้กฎหมาย ตลอดจนความรู้สึกผิดชอบ และจิตสำนึกของประชาชนผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด

เราควรจะต้องปรับปรุงสถาบันกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของเรา และของประเทศแถบนี้ให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ รวมทั้งการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนเหมือนดังทวีปอื่นๆ เพื่อเป็นการเร่งเตือนให้ทุกประเทศในภูมิภาคนี้ถูกคิดหันมาปรับปรุงระบบกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมของตนให้ได้มาตรฐานโลก สมกับเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการวิเศษสุดที่กรรมาธิการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐสภาไทยได้ริเริ่มหาทางก่อตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศขึ้น ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานในแคนาดาที่กล่าวมาแล้ว จึงขอเชิญชวนให้ผู้รักมนุษยชาติทั้งหลายได้ช่วยกันผลักดันโมโนปีเนียนี้ไปสู่ความเป็นจริง ผู้เขียนได้ไปขอไว้ที่มหาวิทยาลัยวิกตอเรีย ที่เวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์ และที่มหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวล ที่นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย เพื่อให้เขาผลักดัน และถ้าเป็นไปได้ ก็ให้ริเริ่มจากส่วนนั้นของโลก เพราะเขาอยู่ในฐานะที่ความเจริญและมีพลังพอสมควร

เขาเล่าให้ฟังว่า มีนักสิทธิมนุษยชนคนหนึ่งที่ย่องงัดได้เตรียมเอกสารเริ่มเรื่องนี้ไว้บ้างแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าดีกว่าเราไม่ได้ทำอะไรเลย อย่าลืมนะ แม่น้ำใหญ่ๆ ทั้งหลายนั้นล้วนเกิดจากละอองไอน้ำป่าไม้บนขุนเขาที่รวมตัวกันเข้าเป็นหยดน้ำเป็นลำธารไหลลงสู่ห้วงเป็นมหรรรณพที่เราเห็นอยู่ทุกหนแห่งเวลานี้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ยังต้องการความเอาใจใส่อีกมาก เวลาที่ผู้ต้องขัง (ที่ไม่ใช่ชาวต่างประเทศ) อยู่ในฐานะคล้ายกับนักโทษมาก คนติดยาเสพติด รวมทั้งยามามีอยู่เป็นอันมาก เรามีการลักพาหญิงเพื่อการค้าประเวณี มีการลักเด็กและโสเภณีเด็ก ตัวอย่างเรื่องหนึ่งที่ข้าพเจ้ามีส่วนได้ช่วยเหลือก็คือ หญิงชาวต่างประเทศเพื่อนบ้านของเราหน้าตาดีถูกจับตัวที่หาดใหญ่โดยกลุ่มมิจฉาชีพส่งไปได้หัวนโดยการปลอมหนังสือเดินทางของประเทศที่เข้าได้หัวนได้โดยไม่ต้องวีซ่า ที่พวกมิจฉาชีพทำขึ้นให้เธอถือเดินทาง เธอไว้วางใจที่ได้หัวนไม่ยอมเข้าเมือง จึงถูกส่งกลับ มาถึงประเทศไทยยังถูกจับที่กองศาลติดคุก ๑๑ เดือน พวกข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือระหว่างถูกควบคุมตัวเพื่อส่งตัวกลับ จึงทราบเรื่องนี้ ในที่สุดเธอปลอดภัย เวลานี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่ในอำนาจศาลประกันง่ายขึ้น นับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี เรียกหลักประกันโดยดุลพินิจที่น่าสรรเสริญไม่คำนึงถึงหลักทฤษฎี แต่เชื่อในตัวบุคคล ข้าพเจ้าได้ไปประกันตัวผู้ต้องหาที่ศาลแขวงพระนครใต้เรื่องหนึ่ง ท่านผู้พิพากษาที่นั่นรู้สึกว่าได้ต้นตัวในเรื่องนี้มาก สมควรจะสรรเสริญไว้ในที่นี้ เพื่อเป็นตัวอย่าง มหาวิทยาลัยควรจะสอนลูกศิษย์ให้ตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก ผมนึกเข้าไปในหลักสูตรภาคบังคับและสอนกันอย่างจริงจัง ให้นักกฎหมายทุกคนรู้จักกฎหมายแท้คือ ความเป็นธรรม ยิ่งกว่าที่จะศึกษาเพียงรู้ว่า

กฎหมายเขียนว่าอย่างไรและฎีกาตัดสินอย่างไร และทุกคนควรถือเป็นหน้าที่ที่จะช่วยกันดิ้นรนสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้งตัวตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์ สอนให้นักกฎหมายทุกคนรู้จักความเป็นธรรม ซึ่งเป็นยอดแห่งกฎหมาย และเป็นใหญ่กว่ากฎหมายทั้งปวง (Equity overcome all laws)

ขอยกตัวอย่างที่น่าถือเป็นเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ข้อเท็จจริงมีว่าขณะที่ชายคนหนึ่งทำงานองค์การสหประชาชาติที่เจนีวา กำลังเดินทางไปขึ้นเครื่องบินได้พบเหตุการณ์ซึ่งเขาต้องไปเป็นพยานให้ตำรวจ ทันทีที่เขาให้การเสร็จ ตำรวจได้คิดค่าแรงและจ่ายเงินให้แก่เขาตามอัตราเงินเดือนที่เขาได้รับอยู่ขณะนั้น ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะให้โลกนี้มีความรู้สึกและปฏิบัติเช่นเดียวกันนี้ โดยเฉพาะครูบาอาจารย์ทั้งหลายควรยึดหลักความเป็นธรรม ไม่ใช่ยึดฎีกาผิดๆ อย่างที่ปฏิบัติกันอยู่เวลานี้ ควรวางตัวให้อยู่เหนือความไม่ถูกต้องและความไม่เป็นธรรมทั้งปวง สอนลูกศิษย์ของเราให้รู้จักความเป็นธรรมเป็นปฐมและปรีโยสาน ถือหลักนิติธรรม (The Rule of Law) เป็นสรณะและดำเนินการทุกอย่างโดยวิถีทางแห่งกฎหมายแท้ (Due Process of Law) อย่าเป็นทาสกฎหมายเทียม บทบัญญัติใดไม่เป็นธรรมให้หลบเลี่ยง หรือเปลี่ยนวิธีใช้ให้เป็นธรรม ตามที่ ลอร์ด เดนนิ่ง นักกฎหมายนามอุโฆษแห่งคริสตศตวรรษที่ ๒๐ ของอังกฤษ ได้เสนอแนะไว้ ซึ่งเราจะต้องสอนวิชาว่าด้วยการตีความกฎหมาย ซึ่งเป็นศาสตร์ที่สำคัญยิ่งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก ทั้งนี้เพื่อความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมีประสิทธิภาพและเพื่อชื่อเสียงของประเทศไทย ซึ่งก็คือชื่อเสียงของคนไทยทุกคน

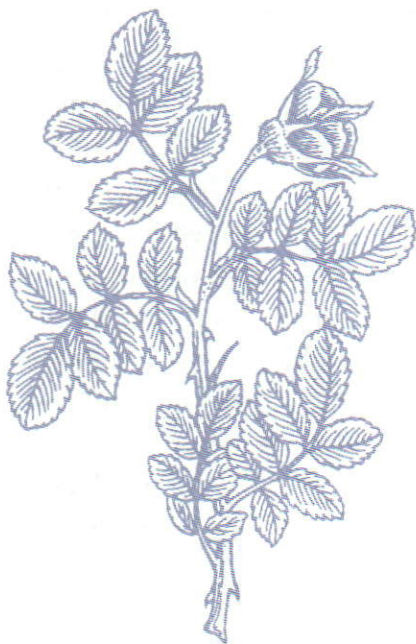
พ่อขุนบานเมือง

(ต่อจากหน้า ๖๒)

ขึ้นครองราชย์ เรื่องนี้มีปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ อยู่แล้ว เพราะพ่อขุนรามคำแหงได้ทรงจารึกหรือโปรดให้จารึกไว้ว่า

“เมื่อชั่วพ่อกู กุบ่าเรอแก่พ่อกู กุบ่าเรอแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา กูเอามาแก่พ่อกู กูได้หมากส้มหมากหวาน อันใดกินหรือยกินดี กูเอามาแก่พ่อกู กูไปตีหนึ่งจัวข้างได้กูเอามาแก่พ่อกู กูไปที่บ้านท่าเมือง ได้ช้างได้งวง ได้บัวได้นาง ได้เงินได้ทอง กูเอามาแ่พ่อกู พ่อกูตาย ยังพี่กู กูพ่อบ่าเรอแก่พี่กู ดังบ่าเรอแก่พ่อกู พี่กูตาย จึงได้เมืองแก่พ่อกูทั้งกม”

ข้อความในศิลาจารึกตอนนี้ แม้จะเป็นเรื่องของพ่อขุนรามคำแหงทรงประพดปฏิบัติ แต่ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า ในรัชกาลของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ผู้เป็นพระชนกนาถนั้น พระองค์ทรง

กระทำอย่างใด ก็ได้ทรงกระทำอย่างนั้น ถวายในรัชกาลพ่อขุนบานเมือง ผู้เป็นพระเชษฐา แม้เรื่องของการศึกสงคราม ซึ่งคงเป็นทั้งในทางรักษาพระราชอำนาจและการแผ่พระเดชานุภาพของกรุงสุโขทัย ในสมัยที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเรียกว่า “เป็นสมัยตั้งกรุงสุโขทัย” และตรัสอีกด้วยว่า “เรื่องพงศาวดารในรัชกาลพระเจ้าบานเมือง ปรากฏในศิลาจารึกแต่ว่า พระรามคำแหงอนุชา มีความจงรักภักดี ช่วยปราบปรามศัตรูหมู่ปัจจามิตรต่อมาเหมือนอย่างในรัชกาลพระเจ้าศรีอินทราทิตย์ บางทีจะขยายอาณาเขตกรุงสุโขทัยออกไปได้อีกบ้าง แต่คงไม่เท่าใดนัก”

ตามพระมติของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงพระนิพนธ์ไว้ในเรื่อง “พระร่วง” ดังที่อ้างมานั้น แสดงให้เห็นว่า ในรัชกาลของพ่อขุนบานเมือง พระองค์ก็ยังคงต้องปราบปรามศัตรูหมู่ปัจจามิตรของกรุงสุโขทัย เพื่อความมั่นคงของกรุงสุโขทัย เพื่อความอยู่รอดของกรุงสุโขทัย พร้อมกันนั้นก็ทรงแผ่พระเดชานุภาพ แม้จะได้ดินแดนเพิ่มไม่มากนักหรือได้ไม่เท่าไร ก็ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจสำคัญ รักษาพระราชอาณาเขตที่สมเด็จพระชนกนาถทรงได้ไว้ให้อยู่อย่างเดิม และได้เพิ่มเติมบ้าง โดยมีพ่อขุนรามคำแหงพระราชอนุชาทรงช่วยอย่างเต็มที่

พ่อขุนบานเมือง พระมหา กษัตริย์พระองค์ที่ ๒ แห่งราชวงศ์พระร่วงพระองค์นี้ ตามตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช กล่าวว่า พระองค์

มีพระอัครมเหสีพระนามว่า จันทาเทวี และมีพระราชโอรสซึ่ง ดร.ประเสริฐ ณ นคร กล่าวไว้ในเรื่อง “การชำระประวัติศาสตร์สุโขทัย” ว่า

“เรื่องพระเจ้าจันทรามณี ตามตำนานมูลศาสนา แปล นำถม ว่า น้ำท่วม จัน แปลว่า ที่ห้า มีเค้าพ้องเทียบกับพระเจ้าอุทกโชตตะ (พ่อขุนจมน้ำ) ซึ่งตามชินกาลมาลีปกรณ์ กล่าวว่า เป็นลูกพ่อขุนบานเมือง”

พระราชโอรสของพ่อขุนบานเมืองพระองค์นี้ คือ พระเจ้าจันทรามณี ดร.ประเสริฐ ณ นคร ก็ได้ขอจัดลำดับกษัตริย์สุโขทัยพระองค์นี้ไว้เป็นลำดับที่ ๕ ในบทความที่อ้างแล้ว

พ่อขุนบานเมือง สวรรคตลงในวันเดือนปีใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ปีสิ้นสุดรัชกาลคือ พ.ศ. ๑๘๒๒ ซึ่งหากถือเอาการสิ้นสุดรัชกาลดังกล่าวนี้เป็นปีสวรรคต ก็คงได้ทราบเพียงปีสวรรคตในปี พ.ศ. ๑๘๒๒ เท่านั้น

ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล
(ภาพ : อนุสรณ์ พงษ์สุวรรณ)

ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ ๒๔ : พระราหุลบรรลุความเป็นพระอรหันต์

พระราหุล โอรสของพระศาสดา ทรงได้รับอนุญาตให้บรรพชาเป็นสามเณรพระองค์แรก และต่อมาได้อุปสมบทเป็นภิกษุ ท่านมีความกระตือรือร้นในการศึกษาและฝึกอบรม แรกกล้า จึงได้บรรลุความเป็นพระอรหันต์ คือ สภาพที่เป็นอิสระจากกิเลส (ความชั่ว ที่ทำจิตใจให้เศร้าหมอง) ทั้งปวง

บรรยาย : พิชุร มลิวลัย

เขียนภาพ : สนั่น รัตนะ

ในการเสด็จเยือนกรุงกบิลพัสดุ์ นอกจากได้ทรงแสดงเวสสันดรชาดกโปรดพระประยูรญาติให้เลื่อมใสแล้ว ยังทรงแสดงธรรมโปรดพระพุทธรูปบิดาให้สำเร็จเป็นพระสกทาคามี โปรดพระนางปชาบดีโคตมี และพระนางพิมพาให้สำเร็จเป็นพระโสดาบัน และโปรดให้พระราหุลกุมาร บรรพชาเป็นสามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนา โดยทรงมอบให้พระสารีบุตรเป็นพระอุปัชฌาย์ จำเนียรกาลต่อมา พระราหุลได้อุปสมบทและได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์